

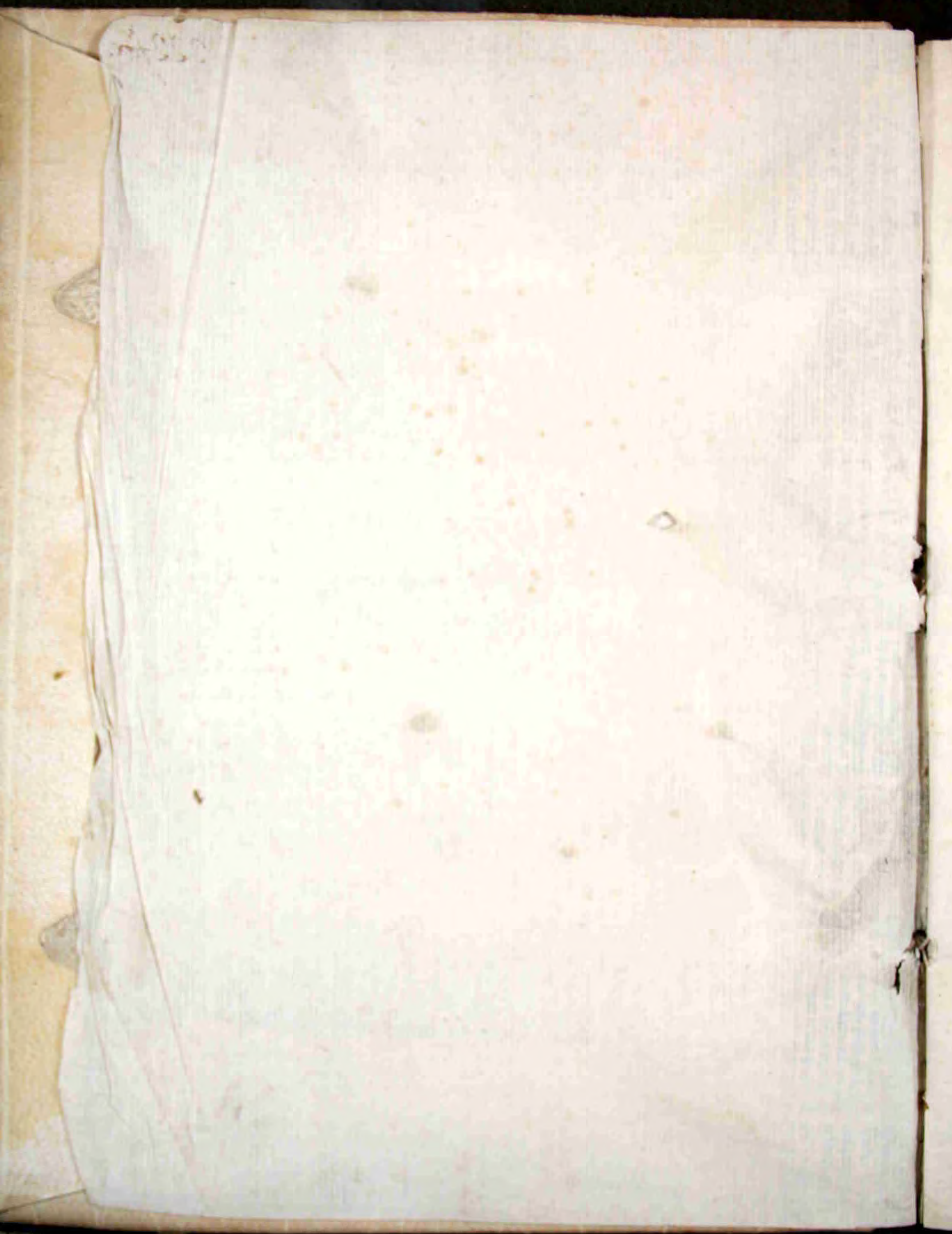
...um est autem
... corpus me
... ante spiritui.
... primo instati
... animatum aut
... aug. tradidit: autor

... ratio sic in artu
... est ipse respectu
... d. h. q. d. in q. d. d.
... h. s. sic alle m. f. e.
... nes virgo posset g.
... tu aut ad tertiu d. r. l.

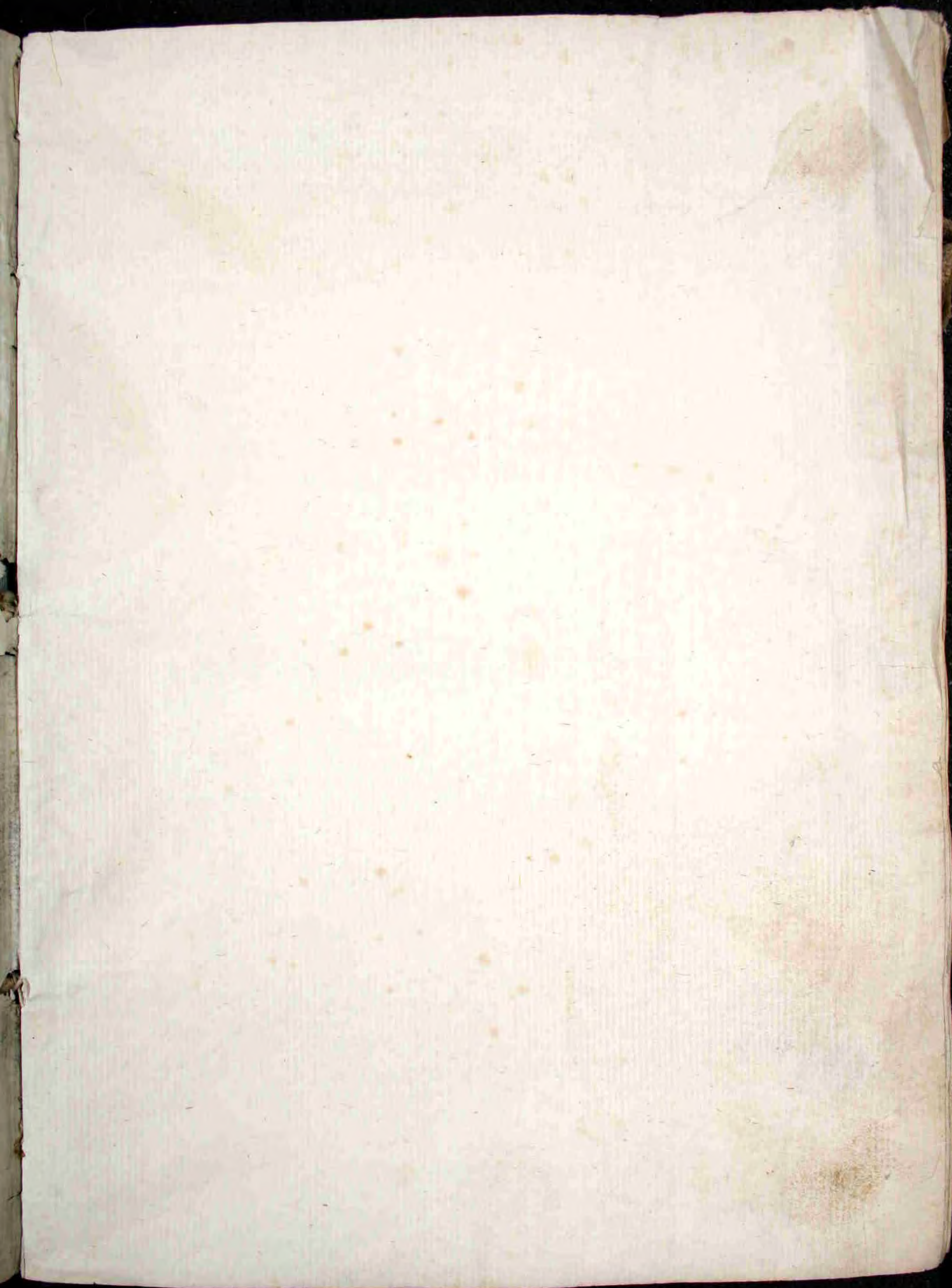
... principaliter ratio coceptionis
... in instati, duplici rone. Prio quis
... turem agentis infinitam. s. spiritus
... er quem corpus christi est formatu:
... tu est. Tanto enim aliquod agens
... materiam disponere, quanto maio

... fuit in instati formatu.
... us christi formatu est ex purissi
... ibus virginis: vt supra habitu
... oruit esse ma illa in eode instati
... aro: qz sic ma simul fuisse sub
... nis. Ergo aliud fuit instans. in
... it sanguis, et aliud in quo pax
... umata. Sed inter qz duo inf

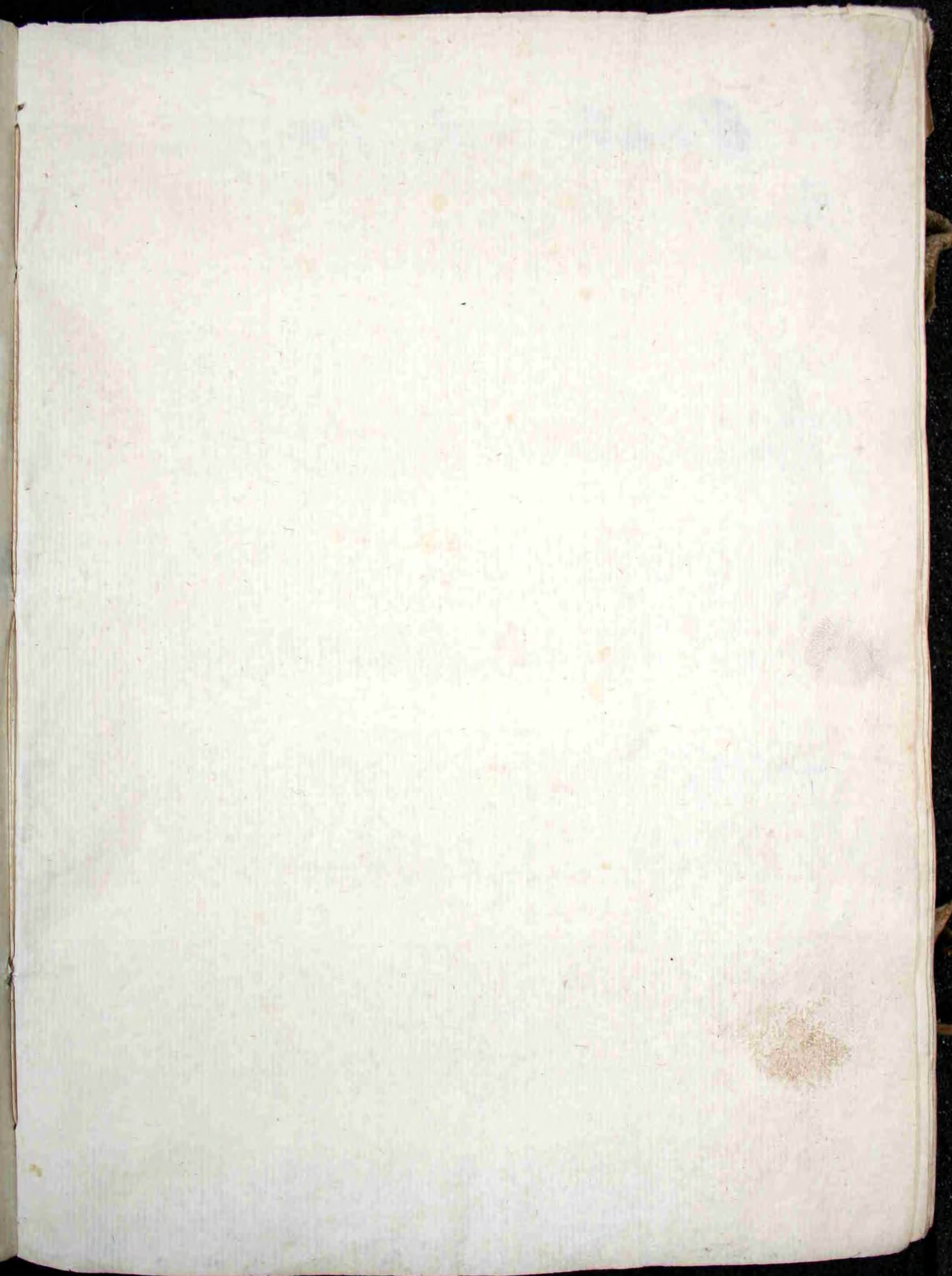

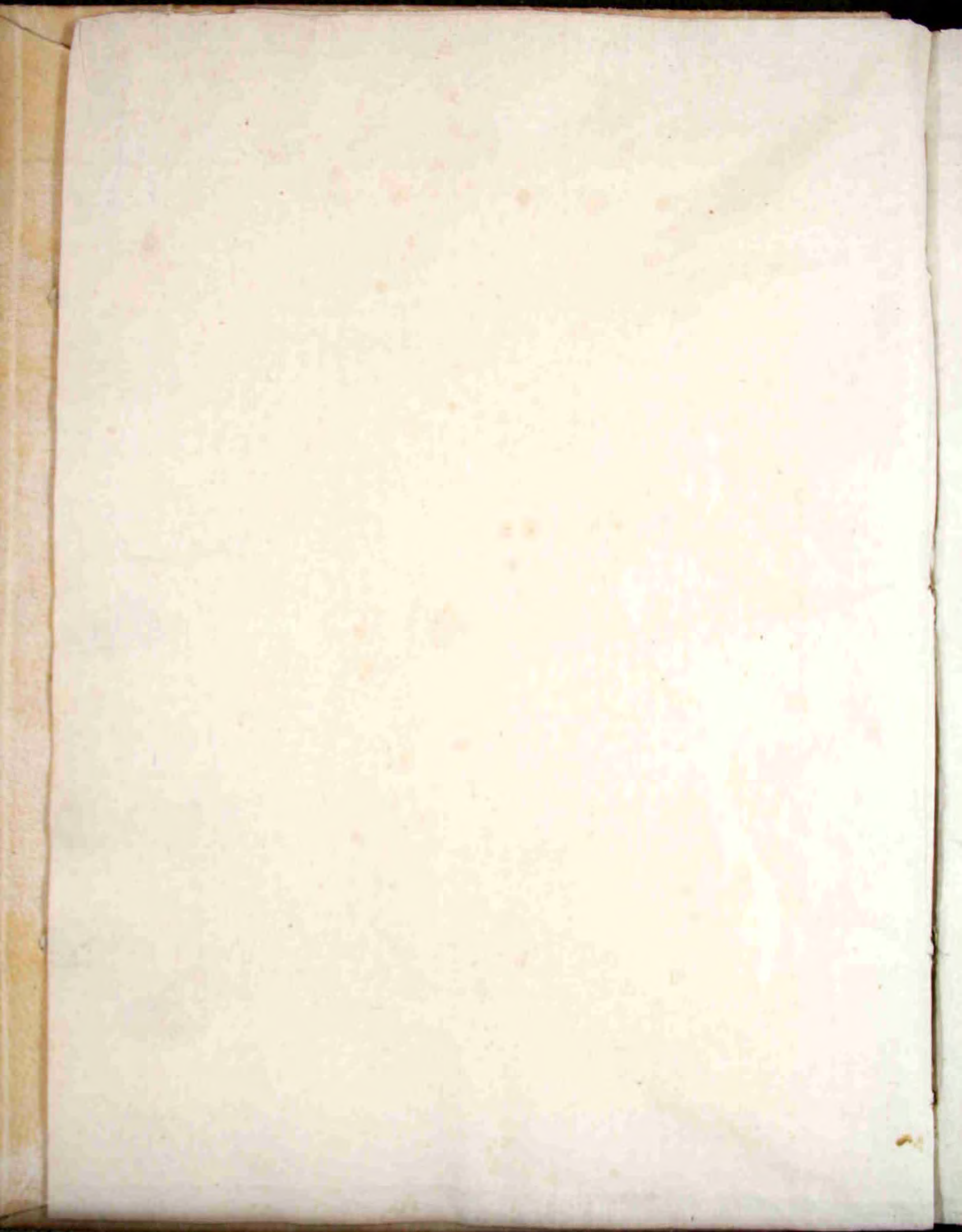

Handwritten text in cursive script, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is difficult to decipher but appears to contain several lines of a letter or note.

142

El autor es Brito de la Jara
Guillermo de la Jara

S. P. de la Jara
1722.

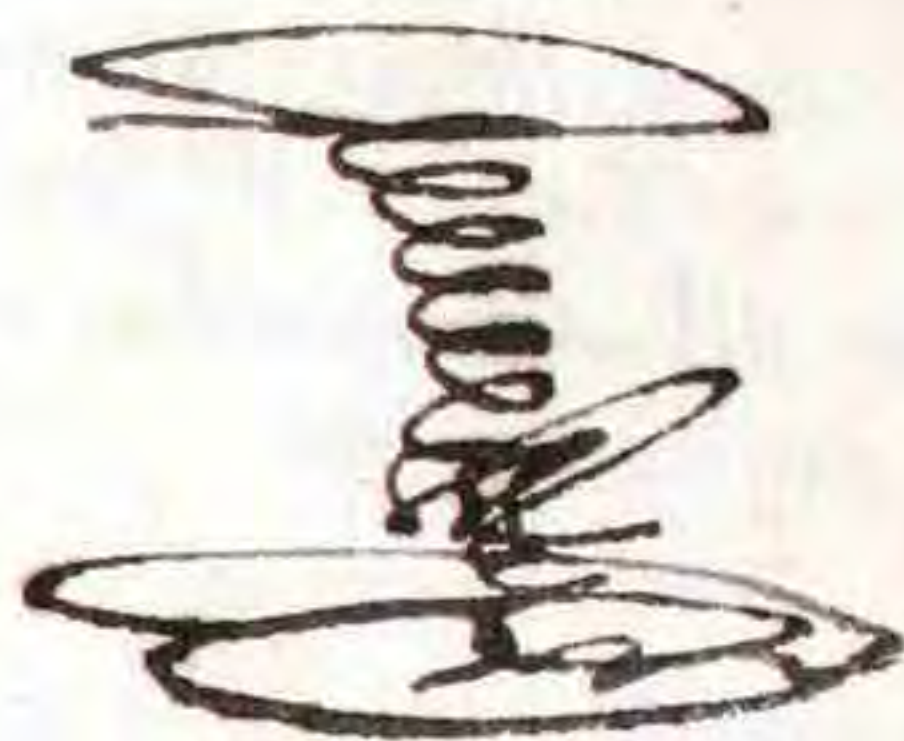

Tertius Liber sententiarum
 De Incarnatione verbi
 ac generis Humani repara-
 tione. Et Virtuti-
 bus. In. 40 Distinc-
 tiones diuisus -

Postq̄ Magister in primo libro agit de
 deo secundum se seu secundum rationem
 suam naturalis perfectionis. et in 2° libro
 agit de eo demum secundumq̄ eius potentia re-
 sultet in effecti creaturis. Agit in hoc ter-
 tio libro consequenter de eo in quantum e-
 ius sapientia repletur in effecti humani
 reparatus. Et diuidit iste tertius Liber
 in tres partes seu tractatus principales. In
 quartam prima agit de ipsa verbi incarna-
 tione a principio libri usq̄ ad decimam
 quintam distinctionem. In. 2^a agit de
 eiusdem verbi q̄ termini incarnati passione
 usq̄ ad vigesimam tertiam distinctionem.
 In. 3^a parte usq̄ ad finem libri determi-
 nat de honorum et virtutum perfectione.

~ Distinctio Prima qua incipit
 cum venit igitur plenitudo temporis etc.
 In hac distinctione que quattuor capitibz
 absolute tria facit magister. Primo enim
 usq̄ ubi (diligenter vero) ostendit quid sit in-
 carnatio. Secundo usq̄ ubi (si vero quæritur)
 deducit qualiter deus sit filium ipsum incar-
 natum

222 folios

mani. Tertio usque ad finem destinationis
inquirunt an pater et spiritus sanctus potue-
runt incarnari. quae in episthormi re-
data sic habet.

Secundum Apostolicam auctoritatem
et ueritatem deus misit filium suum in
tempore plenitudine. quod est tempus gra-
tiae et ueritatis. in quo per charitatem fie-
ret legis impletio et uerificaretur patribus
de saluatione facta promissio. est enim su-
iusmodi missio dei uisibilis eius incarna-
tio. quae quidem magis filio quam alijs diuinis
personis congruebat ob tres (inter alias ra-
tiones. prima quarum sumit ex appropi-
ato filij. quod est sapientia congruam ecc-
niam fuit ut qui in sapientia omnia con-
diderat per sapientiam restauraret omnia
quod confirmat auctoritate euangelij de
muliere querente dragma perditam
Secunda ratio sumit ex ipsius filij origine
quod est ab alio. ac proinde primo missus est
filius qui est a solo patre. et deinde missus
est spiritus sanctus qui ab utroque procedit
tertia sumit ex proprio ipsius filij qui est
imago patris. et congruum erat. ut qui in
diuinitate erat filius dei. in humanitate
fieret filius hominis. quod auctoritate Au-
gustini stabilit. ex quo inferat quomodo est
filius dei et hominis. qui est uerus deus
et homo. ac ideo non confitemur duos filios
sed unum manere in diuinitate substantijs
itaque altera per alteram non destruitur
neque una in alteram transeat ut distinde
non

cum Lu-
cerna ac-
censa.

non sint sicut illa que miscentur ad invicem
 sed potius sicut unita. Per hoc tamen
 non negat quin et pater et spiritus sanctus
 incarnari potuerint, ac possint modo, quo-
 niam omnium trium personarum unica
 est potentia. Quod si quis obicit quod indi-
 visa sunt opera trinitatis ac per consequens
 quod non potuit filius sine patre et spiritu
 sancto carnem assumere. Unde videtur in
 feri quod omnes simul fuerint incarnati
 concedamus quod aliquid potuerit facere fili-
 us quod non pater et spiritus sanctus, quod
 omnino falsum est. Respondet quod indivi-
 sa sunt opera trinitatis sed sic filius assumpsit
 naturam humanam quod ad ipsum est assum-
 ptio terminata et nihilominus ~~habetur~~ tale
 misterium est quod tota trinitas operata est
 illud. Sicut enim est una indivisibilis triu-
 personarum substantia. Sic et operatio una
 et propterea non dicimus sanctam tri-
 nitatem ex virginem natam sed filium tan-
 tum, qui solus homo factus est. et hoc per
 duo exempla declaratur scilicet de columba super Christum descen-
~~de voce patris~~ et quoniam filius solus
 fuerit incarnatus tamen incarnationem
 cum patre et spiritu sancto operatus est.
 et hec de littera distinctionis, quam mag-
 ter latius prosequit adductis precipue au-
 toritatibus ad galatas 4. psalm. 101. isaia 9.
 1. psalm. 133. Luc. 15. Augustini de ec-
 clesiasticis dogmatibus. de fide ad Petrum. ca-
 pite. 2. Idem in enchiridio. et. 1. de trinitate
 cap. 4. matth. 2. et. marc. 1.

[Faint handwritten notes in the right margin, partially overlapping the main text.]

ante que spiritum
 sanctum presigna-
 bat. et de voce patris
 ad ipsum filium direc-
 ta cum dixit hic est
 filius meus dilectus
 Joannes. 1. ad Philip
 2. ophes. 1.

Ex qua tres eliciuntur conclusiones in quibus
tota

ex qua ~~incarnatus~~
 elicit conclusus in
 qua eius summa con
 sistit quae talis est //
 incarnatus est ~~in~~
 subulis dei ^{filij} missus //
 quem magis congru
 it incarnari quam
 vis et pater et spiri
 tus sanctus incarna
 ri potuissent //
 metrica sic
 implet tandem de
 cetero tempore missus
 a gremio patris filius
 ipse sui est.

tata ipsius summa consistit uelunari
 Prima conclusus visibilis dei filij missus membri
 est ipsa verbi incarnatio
 2^a Sicut etiam a qualibet divina per
 sona potius summa natura assumi nul
 la tamen personarum ita congrue summa
 nari potius sicut persona verbi est filij
 3^a conclusus quamvis pater et spiri
 tus sanctus incarnari possent si voluissent
 aut scelerit ad solum tamen filium car
 nis assumptus terminata est.

Dubia literalia siue tex
 tus expositio

Contra illa verba Apostoli in principio pri
 mi capitis (cum uenit plenitudo temporis)
 Arguit q. in aduentu filij dei non fuerit ple
 nitudo temporis. quoniam. i. corint. 13. di
 citur ex parte cognoscimus et ex parte pro
 phetamur. sed plenitudo euacuat quod ex
 parte est. ergo uidee q. plenitudo temporis
 nondum superuenerit. Item Matt. 13
 de sagena quam cum impleta esset et gl
 sa explicat de fine mundi. ergo non uidee
 q. ante finem mundi sic temporis plenitudo
 R. tamen ueridicam q. tempus in carna
 tionis dicitur tempus plenitudinis multi
 plici de causa. primo q. deus impleuit quo
 profuerat. unde super illud galatas q. ac
 ubi uenit plenitudo temporis ait glossa co
 pletum est tempus. quod profuerat pater
 quando mitteret filium suum. Secundo.
 propter impletionem promissionis quilleno
 bis

bus datus est qui fuerat repromissus. unde
 glossa super illud Joannis. i. plenum gra-
 tiae et veritatis ad implementationem inquit
 promissorum. 3° propter implementationem
 figurarum. quia in Christi adventu figurae
 veteris testamenti veritate adimpletae sunt
 iuxta illud matth. 5. non veni solvere
 sed adimplere. quarto propter plenitudi-
 nem gratiae quae fuit in Christo domino quae
 fuit principium omnium plenitudinum
 unde Coloss. 2. dicit scriptis habitare om-
 nis plenitudo divinitatis corporaliter -
 quinto propter plenitudinem generatio-
 nis. quia cum sit quadruplex modus gene-
 rationis. prima nec de viro nec de foemina
 sed de terra. secunda mulieris de solo viro
 tertia prolis de viro et muliere. quarta
 viri de sola muliere. ista quarta consumm-
 ta est in verbi incarnatione. Sexta vero
 ratio plenitudinis est quia tempus incarnati-
 onis est tempus sextae aetatis in qua est ple-
 nitudo et perfectio. ut quemadmodum
 mundus in sexto die est consummatus sic
 in sexta aetate sit reparatus. itaque prima a-
 tas fuit ab Adam usque ad noe. secunda a
 noe usque ad Abraham. tertia ab Abraham
 usque ad moysen. quarta a moysen usque ad
 David. quinta a David usque ad Christum do-
 minum. Sexta a Christo domino usque ad fi-
 nem mundi. iam ergo constat quare tem-
 pus incarnationis dicitur tempus plenitudi-
 nis. Ad illud autem quod arguit scilicet

¶

q non est plenitudo usq ad gloriam. Et
 q duplex est plenitudo scilicet gratia et glo
 ria. et illa duae rationes procedunt de ple
 nitudine gloriae auctoritas uero Apostoli
 intelligenda est de plenitudine gratia
 ad quod notandum est q triplex est pleni
 tudo nimirum naturae gratiae et gloriae
 plenitudo autem naturae duplex est. alte
 ra quantum ad rem in sui conditione de
 qua intelligit illud genes 12. impleuit de
 que sexto opus suum. Altera quantum ad
 rerum multiplicationem de qua loquitur
 psalmista deum ait domini est terra. et pleni
 tudo eius. Similiter et plenitudo gratiae
 est in duplici differentia quaedam enim
 est in capite de qua Ioannis .i. plenum gra
 tia et ueritatis. quaedam in membris de
 qua aliorum sumo repleti sunt omnes spi
 ritu sancto. et ephes. .i. propositus est. Si
 militer et plenitudo gloriae duplex est. uel
 quantum ad numerum electorum. de qua
 Apocal. 6. Sustinet terram diu tempus donec
 impleat est aut quantum ad perceptus ne
 eternorum bonorum. iuxta illud eccl. 24
 in plenitudine sanctorum detentis meae

Contra illa uerba quae sequuntur ibi circa
 initium capitis primi (factum de muliere)
 Arguitur primo q in symbolo legitur genitrici
 non factum. Secundo q si de muliere fac
 tus est uide q mulier uisus eius mater sed
 materia. aut reddat ratio ob quam potius
 dixit factum q genitum. Preterea mulier
 corruptionem importat. Christus uero dominus
 de

nem potest esse dupliciter uel quantum ad
obedientiam obligatoriam uel quantum ad
obedientiam spontaneam. et primo modo sunt
alii. secundo uero modo fuit Christus dominus
qui se mea liberalitate (ut exemplum da) ^{obedien}
rec) legali obseruantia subdidit et sic patet
et Responsum ad obiecta. qz iusti subduntur
Legi non timore poenae sed amore iustitiae. et
Christus obseruauit eam non necessitate ut
alii sed uoluntate perfectissimi obedientis.

contra illa uerba Post initium primi capi
tus (ut eos qui sub lege erant redimeret) ⁴
Arguit. 1. Timoth. 2. dicit qui uult omnes
homines saluos fieri. ergo non solum uenit
ad redimendum iudaeos qui erant sub le
ge sed et omnes alios.

Sed R. q. quamuis ueniret ad redemptio
nem totius Summari generis tamen spe
ciali quodam modo operatus est ad redem
ptio nem filiorum israel. qz eis personali
ter predicauit. Unde matth. 10. non sum
missus nisi ad oues. quae perierant domus

israel. et per eos uerbum uitae diffusum
est inter gentes. Isai. 49. qui egredere
impetu a Iacob et implebunt faciem or
bis semine.

contra illa uerba ad finem capitis quarti
(in specie columbae super Ierusalem. supple
mentum sanctum) Arguit tota illa colum
ba. et quidquid in ea erat erat simul a
patre et filio. ergo uidet q. tota trinitas
in illa columba descendit, sicut desce
debat spiritus sanctus. Item nunquam des
cen

Post initium capitis se
cundi circa illa uerba
(haec est mulier euange
lica quae accendit lucer
nam et dragmam. q
perd. f. inuenit) sicut
dum q. diuina sapien
tia mulier dicitur no
propter fragilitatem
sed propter fecundi
tatem eam. 24. age
nerationibus meis ad
implemini

6

cedit Spiritus sanctus in hominem. quin
desiderat simul pater et filius ergo
videt q. neq. in columba.

R^r tamen dicendum q. in columba il-
la non erat aliter Spiritus sanctus q. pa-
ter et filius. neq. aliter operabatur. sed ta-
men solus in ea signabatur ^{et} q. significa-
tio relationem dicit sicut incarnatio i-
des solus poterat in ea significari. quam-
vis non solus posset in ea posset operari
et sic patet q. exemplum magistri est in-
neum et rectum. sed de hoc plenius dicit
in. 1. libro de missione spiritus sancti.
distin. 16.

vel R^r et in idem redit cum dicit Thomas
quoniam q. tota trinitas fuit in illa columba (sicut
et in quavis alia creatura) per essentiam
presentiam et potentiam. potest colum-
ba illa considerari dupliciter vel inquã-
tum est res que dicitur sine fuerit animal
sive similitudinem tantum animalis
habens) et sic ad totam trinitatem perti-
net ut communis effectus: vel secundum
q. est signum. et de modo tantum ad spiri-
tum sanctum pertinet cuius invisibilis
missio per adventum columbe designat
~~et de huius missione visibilitatem. lib. 1. di-
stinct. 16.~~

de materia huius distinctionis agit d. Tho-
mas. 3. p. q. 1. ar. 1. et q. 3. ar. 1. 3. et
4. et ar. 6. ad. 2. et ibi expositores.

Questio Unica An conclu
sio distinctionis veri
tatis sit consona?

Hec questio textitur
ex dictis a diuo Tho
ma super magis
trum in hac distinc
tione.

1° Arguit primo qd nō qz deum incar
nari non fuit possibile. dic cum primo ar
gumento. primi articuli questio nis pri
mę d. thomę in hac distinctione

2° Argue cum eodem doctore in secundo
articulo dictę questio nis. qz nō fuit con
gruum. licet fieret possibile

3° qz quamuis homo non peccasset deo
fasset incarnatę. dic d. thomę tertio articu
lo dictę prime questio nis

4° Argue ut in quarto articulo dictę
questio nis. qz indecens fuit qd tunc te
pore incarnatio differret.

Sed 1^a est auctoritas Magistri et doctore
quibus assentiri debemus.

Primum notabile sit. Respondes dicen
dum primi articuli. mutato. ly. Respon
des dicendum. in. ly. notandum -

2° notabile ex Respondes dicendum se
cundi articuli.

3° notabile ex Respondes dicendum
tertij articuli.

4° notabile ex Respondes dicendum 4ⁱ
articuli.

tunc ponant quattuor conclusiones ex
notabilibus deductę. quarum singule
per

per ordinem probentur ex argumentis, sed
contra, singulorum articulo.

Deinde Respondendo singulis quattuor
argumentis principalibus propositis tan-
quam quattuor difficultates in eis conte-
ta, proponendo in singulis omnia ar-
gumenta contra conclusionem ex nota
ibi deductam; et solutiones eorum.

¶ Si ex partibus cum solo textu dicitur
Imo (ut loquimur) velis lectionem compo-
nere. Sume tibi per ordinem octo articu-
los tertie questionis tertie partis.
Et argue primo eum primo argumento pri-
mi articuli. probando q. diuina personam
conueniat assumere) 2° ex primo argum-
secundi articuli. probando, q. nec natura di-
uina conueniat assumere) 3° ex primo
argumento. tertij articuli, q. nec natura
abstracta personalitate per intellectum) 4°
ex. i. argumento quarti articuli. q. nec u-
na persona sine alia posse naturam crea-
tam assumere) 5. ex primo argumento
quinti articuli. q. dato, q. incarnata sit per-
sona filij. uidee sequi q. nulla alia persona
potterit. quod est inconueniens) 6. q. se-
queret q. due personae non possent assumere
eamdem numerum naturam cum primo ar-
gumento septi articuli.) 7. ex. i. argum-
Septimi articuli q. sequeret q. non potuisset
una diuina persona assumere duas natura-
as Sumarias (Si enim non assumpsit de factis
quod uidebat conuenientius ad remedium.)

¶ uideat q. non potue-
rit, dicere autem q.
non potuerit falsum
est. et probet q. non po-
tuerit ex i. argumentis
(Septimi articuli)

8. ex i. argumento
octavi articuli probe-
re seu arguat q. non
fuit magis detens q.
persona filij carnem
assumeret ~

¶ Deinde per ordinem
ponant octo tabula
ex corporibus articu-
lorum. et octo conclu-
siones ex eis deductas
probatq. argumentis
(sed contra) et post
modum in singulis
solutionibus dicitur oc-
to argumentorum peti-
ta difficultates. quas
singuli articuli de-
poscent cum argum-
entis. et solutionibus
singulorum per ordi-
nem ~

¶ Ad hunc modum de-
inceps in singulis dis-
tinctionibus huius li-
ui. ¶ hi questiones pote-
ris firmare. ex ar-
ticulis in quibus d. the-
matum dicitur tractat

1. Distinctio. 2. quae incipit

Et quod in Somine tota Sum^a nat^a est
 Postquam magister in precedenti distinctio-
 ne egit de persona carnem assumente
 In hac quoque tribus capitibus continetur
 agere de modo assumendi. Et dividitur
 in tres partes principales. In prima a
 principio usque ubi (assumpsit dei filius)
 ostendit quod verbum totam humanam in
 naturam assumpsit. In 2^a parte usque ubi
 Si autem quod ostendit quod ordinate
 assumpsit carnem scilicet mediante ani-
 ma. In 3^a quod animam et carnem sim-
 ul assumpsit tempore. Et hoc usque ad fi-
 nem distinctiois quae in ep^o thome re-
 data sic habet. // // //

quoniam primus homo totam humanam
 naturam corruerat (scilicet corpus et ani-
 mam) ideo dei filius totam assumpsit
 scilicet carnem et animam ut totam re-
 pararet et sanitati restitueret ac sanctifica-
 ret. in Christo enim dominus est una per-
 sona et duas substantias sive naturas divi-
 na videlicet et humana. si ergo huma-
 nam habuit, unitam assumpsit ex cor-
 pore et anima quibus consistat humana
 natura, ex quo procul propulsandus est
 eorum error qui asseruerunt filium dei
 carnem et humanam naturam non as-
 sumpsisse ^{sed} proprietatem sive habitum, in-
 vitae humanitatis. non veram substan-
 tiam intelligentes. occasione sumpta ex
 ver

quasi
 non no-
 minaba-
 e

Verbis Damasceni qui ait q. in domino Ie
 su Christo non est communem speciem accipe
 re. ex quo colligebant q. non assumpserit
 corpus et animam vere coniuncta et unita
 ad invicem. q. sic fuisset eiusdem speciei co
 munitas cum alijs hominibus. Sed tamen in
 teris ^{Ioannis} Damasceni non fuit q. in filio deo no
 fuerit corpus et anima inter se ac ad invicem
 coniuncta et q. ea sic sibi unita non assump
 serit. Sed id voluit asserere. nimirum q. es
 istus pro ut nominat suppositum constitu
 tum ex humanitate et divinitate, no fuit
 sub aliqua specie communi. q. nec sunt nec
 fuerunt neq. erunt plures Christi habentes
 communem speciem. Sicut sunt plures homines
 habentes unam humanitatem communem
 secundum speciem. Assumpsit tamen fi
 lius veram humanitatem non in unive
 rsali. Sicut platon posuerunt ideam homi
 nis. Sed in singulari constitutam. ex hoc
 corpore et hac anima que cum divinitate
 non habet communem speciem cum quocunq.
 q. alio supposito. Assumpsit vero carne
 et animam. Et omnem proprietatem ip
 sum decentem. et quamvis utriusq. si
 licet corpus et animam assumpserit. ta
 men assumpsit carnem mediante anima
 q. tanta simplicitatis est divina natura
 q. non debuit immediate carni univ
 sive formata. Sed mediante spiritu crea
 to. que quidem veris ab intellectu huma
 no investigari non potest. Neq. corpus
 phantasticum ut hretici merentur. Sed
 corpus verum de muliere natum assumpsit
 quod

quod divinitatem inquinare nullate-
nus potuit. quemadmodum nec radijs
suis a sordibus, quas contingunt macula-
t. Assumpsit autem simul tempore cor-
pus et animam quamvis ut dictum est
alterum mediante altera. Unde carnis non
fuit prius concepta q̄ deo unita. Et hęc
delicta distinctionis quam magister la-

celib. de spiritu et ani-
ma. cap. 9. et. 10. et de
agonie christi. v. cap.

tus prosequit adductis precipue auctori-
tatibus Hieronimi in expositione catho-
licę fidei. Ioannis Damasceni, Ioannis L.
Augustini lib. de fide ad Petrum. et. lib. 1.
de trinit. cap. 6. et. 1. ad Thimoth. 2. et
Gregorii in moralibus.

Ex qua ~~trinitate~~
elicit conclusio in
qua eius summa consy-
te. que talis est.
filius dei totam sibi
naturam humanam
assumpsit. carnem
tamen mediante a-
nima. Nec inter con-
ceptionem animatio-
nem et unionem -
fuit aliquis ordo aut
prioritas temporis
matricis sic
Totum ut curares tu-
minem deus optime
totum.
credens a nobis associ-
asse tibi ~

Ex qua tres eliciunt conclusiones. vel
trinitate trinitatis. in quibus tota ipsius sic
ma consistit. Prima conclusio
filius dei cum sibi humanam naturam
uniuit totam naturam scilicet corpus et
animę simul assumpsit.
2^a quamvis utramq; carnem scilicet
et animam assumpsit. carnem tamen
assumpsit mediante anima.
3^a conclusio in assumptione perfectę
humanitatis inter conceptionem et ani-
mationem. et unionem non fuit ordo aut
prioritas temporis.

Dubia Literalia siue
 ~ textus expositio.

1 circa illa verba post initium primi capiti
 (q. autem humanam naturam siue humanita-
 tis vocabulo anima et caro intelligi debeat
 apte docet Hieronymus) notandum est no-
 me esse intelligenda esse per humanitate
 animam et corpus. quasi proprie dici pos-
 sue humanitas est anima et corpus. sed
 sicut in toto intelliguntur partes quomodo
 modum in domo paries et tectum. quomodo
 men de toto non predicantur. unde etiam
 in auctoritate beati Hieronymi subdit (hu-
 manitas, que ex anima continet et corpo-
 re) non dicitur, que est anima et corpus. //

2 circa verba illa non longe ab initio primi
 capiti (errant ergo qui nomine humani-
 tatis non substantiam, sed proprietatem
 quandam qua homo nominatur significari co-
 tendunt) aduertendum, q. per hanc pro-
 prietatem que ab eis humanitas dicitur, po-
 test intelligi forma consequens partium co-
 positionem scilicet corporis et anime in
 qua sicut in natura communia omnia indivi-
 dua communicant. forte enim qui hoc posu-
 erunt sapiebant opinionem Platonis, qui
 posuit formas universales in actu habere
 esse in natura preter materiam, sic enim
 secundu[m] eum ut Philosophus in. 1. me-
 tap. dicit forma hominis erat sine carnibus
 et ossibus. Et sine alijs partibus eius et ta-
 lem humanitatem sine corpore et anima is-
 ti assumptam ponebant. et contraria da-
 mas

nascens dicit in 3. lib. cap. 2. neque enim
 quae nuda contemplatione considerat natu-
 ram assumpsit. non enim incarnatus es-
 set, sed deceptus et fictus incarnationis
 uel tangit ut quidam dicunt opinionem
 eorum, qui dicebant Christum dominum
 secundum quod est homo non esse quod, sed
 qualiter se habens. de quo infra distinet

6. circa illa verba ad medium fere primi 3
 capituli (quod euidenter idem Ioannes os-
 tendit differentem rationem dicti assign-
 ans cum natura humana in Christo nomi-
 nat, et cum una dicitur natura omnium
 hominum etc.) sciendum quod magister ac-
 cipit verba Ioannis Damasceni sed non se-
 sum inducit enim Damascenus haec ver-
 ba ad confutandum errorem eorum qui
 dicebant in Christo unam tantum naturam
 esse, quasi factam ex humanitate et diui-
 nitate. Sicut una quaedam natura confi-
 citur ex anima et corpore, anima quae sig-
 nat cum dicitur omnes homines esse eiusdem
 naturae. non itaque, in quolibet eorum a-
 nima et corpus sunt unius naturae ad in-
 uicem comparata, sed quod ex his duobus una
 natura conficitur, in qua omnes conueni-
 unt. Sed non est ita in Christo domino, quod
 ex diuinitate et humanitate una com-
 munitas natura resultat, quae sit quasi com-
 munitas species de pluribus predicata quae di-
 uinitatem et humanitatem simul habeant *
 Magister autem assumpsit haec verba ad im-
 pug

pugnandam positionem eorum, qui pro-
 prietatem, que Sumanitas dicitur, assum-
 ptam dicunt. Sumanitas enim si conti-
 deree ut communis species est que in pluri-
 bus invenit, secundum quem modum
 omnium hominum dicitur tunc natura. Sic
 autem communis species Sumanitatis in Chr-
 isto domino non est. Non enim Sumani-
 tas Christi domini est communis actu, sed hu-
 manitas singularis.

4 circa illa verba prope finem capitis primij
 (neque enim factus est, neque est, neque aliquan-
 do fuit alius, sed Christus ex deitate et Suma-
 nitate est et homo perfectus) dubitat quod
 videtur quod sic probatur nulla sic, multae enim
 species sunt, que non nisi de uno individuo
 predicantur, ut sol et luna. ff. Sed. Responde-
 dum est ad hoc quod secundum intentionem
 magistri facilius est solutus. omnis enim spe-
 cies, que participat a multis individuis pre-
 dicatur de omnibus illis. Unde si species Sum-
 na, prout est communis esset quod subsisteret
 preter singularia, ipsa de omnibus predicaretur
 et. Unde si talem Sumanitatem Christus
 assumpsisset homo qui est Christus de omni-
 bus hominibus predicaretur, secundum inten-
 tionem vero Damasceni aliter est dicendum
 quod omnis natura communis in quantum hu-
 manus modis in multis inveniri potest, sed si a-
 liqua species sit que in uno tantum repri-
 ditur individuo. hoc est propter aliquid aliud
 quod non est de intellectu illius nature. Unde
 possibile est intelligere plures soles, sed singu-
 lare

Lare habet incommunicabilitatem, per id quod
 est de ratione eius scilicet per materiam, quae
 esse pars definitionis eius. Si definiretur, ut
 ex B. metaph. patet. Vnde non est possibile
 intelligi hunc hominem de pluribus pre-
 dicari ac proinde patet quod illud quod neque
 actu neque intellectu de pluribus dici potest
 est singulare, huiusmodi autem est Christus
 dominus, quare hoc nomen Christus non sig-
 nificat unam naturam communem resulta-
 tem ex unione divinitatis et humanita-
 tis, sed unam hypostasim subsistentem in
 utraque natura.

Contra illa verba ad finem primi capitis
 omnia quae in nostra natura plantavit deus
 verbum assumpsit. Arguitur quod deus plan-
 tavit in primo homine immortalitatem
 ergo immortalitatem assumpsit quod fal-
 sum omnino est. Item in natura nostra pl-
 antavit utrumque sexum scilicet masculi-
 num et foemineum ergo sequitur quod utrumque
 assumpsit quod similiter falsum est.

R^o dicendum quod quaedam plantavit deus
 in natura nostra quae respiciunt ipsius cons-
 titutionem, quaedam quae respiciunt stationem
 et accidentalem dispositionem, cum ergo
 dicitur cum ergo dicit magister verbum o-
 mnia assumpsit quae deus in natura nos-
 tra plantavit intelligit de omnibus quae
 sunt de ipsius naturae constitutione.

Cum ergo arguitur de immortalitate et se-
 xus differentia committitur paralogismus et
 sophisma ob praedictorum coniunctionem

6

Contra illa verba prope medium securi capi-
 tas (Si ergo visibilia munda visibilibus in-
 mundis contingi possunt et non inquinan-
 ti, scilicet radij solares, quanto magis in-
 commutabilis deus.) Arguit quod ratio illa qua
 assignat contra hereticos parum videtur va-
 lere, quoniam enim radij solis non inqui-
 nantur ex foeditate illuminabiles, anima
 tamen quae spiritualis est inquinat et in-
 ficat ex coniunctione carnis. Propterea filij
 dei est passibilis propter assumptionem car-
 nis, ergo similiter factus est carnalis, sed
 spiritus foedat et inficit quando efficitur
 carnalis, ergo hereticus bene inferebat de-
 titatem ex coniunctione ad carnem macula

¶ Rr. Nihilominus q. exemplum effi-
 cax est contra hereticos et ratio bona quod
 radius ex eo non inquinat a rebus foedis
 quod cum illis non communicat in materia et
 non mutabilis, neque etiam ab ea dependet. Si
 ergo deitas multo magis a rebus foedis distat
 et est independens, necessario sequatur quod mul-
 to minus est incommutabilis.

nec concludit illud quod adducit de a-
 nima. Sic enim licet sit spiritualis commu-
 nicat tamen corpori in materia non ex qua
 fit anima, sed in qua fit, et dependentiam
 dicit et inclinationem ad corpus. Et cum
 obicit quod filius dei passibilis factus est. Rr.
 quod illud verum est propter communicationem
 ad materiam, non quod patiat secundum natu-
 ram diuinam, sed secundum naturam assum-
 ptam. Et similiter potest concedi quod sit carna-
 lis

ratione cuius ut
 dicit in primo de
 generatione omne
 agens in agendo re-
 patit.

Secundum quod nominat naturam, sed,
non secundum quod nominat vitium. Susce-
perim carnem passibilitatem, sed non vi-
tiositatem. Et sic patet solutio obiectionis

Contra illa verba post initium capituli ter-
tij (nec caro prius fuit concepta et postmo-
dum assumpta) Arguitur quod quod non est prius
potest assumptum, sed caro que non est concep-
ta nondum est, ergo non est assumptibile,
ergo omnino necessarium est, quod caro prius
concipiatur quam assumatur. Item non potest es-
se assumptum nisi carnis iam organizate
sed ante organizationem precedit formatio
et ante formationem consolidatio antequam
solidationem conceptus, ergo de primo ad ul-
timum ante assumptionem precedit con-
ceptus. // // // // //

Et dicendum quod possumus loqui deus
ceptione quantum ad ordinem temporis et
quantum ad ordinem nature. Si loquamur
quantum ad ordinem nature, sic prior est
conceptus quam assumptus. Sicut rationes ad-
ducte probant. Si autem quantum ad or-
dinem temporis sic non debet, neque oportet
ipsam esse prius quam assumat, sed utrumque
fuit per virtutem infinitam, que subesse
potuit facere ut debuit, quod mulier non car-
nis fructum, sed virum debuit circumdare
in angelica annunciatione. Istud autem
melius patebit in sequenti distributione
ubi specialiter magister movet istam ques-
tionem. Contra illa verba desumpta ex Gre-
gorio in fine capituli tertij (Angelus annuncii
ante

ante Spiritu adueniente, mox Verbum
in utero, mox intra uterum Verbum caro
Arguo. Incarnatio excellentius opus est
q̄ gratia infusus, sed gratia infusa non fu-
it per angelicam annunciationem. Ergo
neq̄ incarnatio. Item deus vicinior erat
beatę virginis cordi secundum gratiam q̄
angelicę menti. vnde Bernardus virgo
credere exaltata super omnes ordines ange-
lorum. ergo potius debuit transire illumi-
natio per beatam virginem ad angelum
q̄ e contra. est ergo questio

quare conceptionem filij dei processu
angelica annuntiatio. quę etiam de
quo ordine Angelus ille fuerit. non enim
videtur fuisse de superioribus angelis. q̄
dicit Durandus q̄ qui preeminere usum
exterius officij non habent. nec de inferi-
oribus quoniam illi mysterium incarnatio-
nis ignorarunt et per ecclesiam didicerunt
Vnde quęrit isai 63. quis est iste, qui venit
de Edom. sicut exponit Gregorius.

R̄ autem dicendum q̄ incarnationem
debuit precedere angelica annuntiatio.
sicut primi hominis peccationem pre-
cessit diabolica tentatio. ut sic ordo repara-
tionis correspondeat ordini peccationis
vnde sicut diabolus tentauit mulierem ut
eam pertraheret ad dubitationem. et per
dubitationem ad consensum. Et ad lapsum
sic Angelus nunciavit Virgini. ut nunciā-
do excitaret ad fidem. et per fidem ad consen-
sum. et per consensum ad incipendum dei
filij.

filium per spiritum sanctum. Alia etiam,
 ratio ordinis fuit ibi. quia beata virgo erat in
 statu viaticus, sed angelus in statu com-
 prehensivus. Et idem voluntatem domini cla-
 rius pro illo tempore agnoscebat. et deum vi-
 debat angelus facie ad faciem. beata vero
 virgo per speculum et enigma. Rursus an-
 gelus erat dei servus et minister. et beata
 virgo electa. et pre-electa fuerat ut esset dei
 mater: quia ergo congruum est nescientem
 erudit et per nuncium intelligentem. et cog-
 noscentem voluntatem dei. congruum est
 etiam ministrum famulari domino suo.
 Hinc est quod decens et congruum fuit mysteri-
 um incarnationis per angelum virginis
 nunciari. Tertia etiam ratio congruen-
 tiæ potest assignari. quia incarnatus et sum-
 mi generis redemptio non tantum faciebat
 ad reparationem lapsus humani. verum etiam
 ad reparationem ruine angelicæ. et idem
 angeli beati non debuerunt excludi. unde
 sicut sexus muliebris non excludit a cog-
 nitione mysterii incarnationis et etiam
 resurrectionis sic etiam nec angelicus nunci-
 us. immo ut patet deus angelis mediante
 nuncio mulieris incarnationem. scilicet
 beatæ virginis. et resurrectionem magdale-
 næ et sic patet quod decens fuit ante incarna-
 tionem precedere angelicam annunciationem,
 propter triplicem rationem videlicet repara-
 tionem generis humani. ministerii angelici.
 et angelici lapsus restaurandi ordinem.

Ad

Ad illud quod obicitur gratiam non causari
angelico ministerio. R. q. gratia infunditur
per ministerium Summarum et per verbum
Summarum, sed in carnato, que est principi-
um totius glorificationis non per hominem
debet nunciari, sed potius per angelum.

Ad illud quod opponitur de propinqui-
tate Virginis ad deum que maior erat q. in
angelis. R. q. verum est quantum ad gra-
tiam electionis, sed non quantum ad grati-
am comprehensionis. Ad illud autem quod
opponitur de quo ordine fuerit. R. q. probabi-
liter creditur fuisse de ordine Archangelorum,
sicut canit ecclesia. Unde dicitur gabriel
fuisse summus inter Angelos, hoc non intelli-
gitur de angelis secundum quod est nomen natu-
re, sed secundum quod est nomen nunciij sine
officij. Et secundum quod, ad nuncianda exteri-
ora progredere, et hoc nihil impedit quin
gabriel scire potuerit mysterium incarna-
tionis, et alij angeli poterant ignorare, et
vel posset dici quod inferiores angeli sciuerunt
mysterium incarnationis sed que rebant
profunda diuini consilij et semel usque
non uerunt post filij exaltationem, et ueri-
tatis predicationem, quibus explicita et
manifestata est multiplex dei sapientia
de materia istius distinctionis agit d. Tho-
mas. 3. p. q. 4. ar. 1. et q. 6. ar. 5. et. 6
et ibi ipse interpretatur.

De... 3...

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a medieval manuscript. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines across the page.]

~ Distinctio 3. quæ incipit ~
 quæ etiam de carne verbis est.

Postquæ magister in precedenti distinctio-
 ne egit de persona carnem assumente, et
 de modo assumendi. In hac quæ quinq;
 capitibus continet agit consequenter
 de qualitate nature assumptæ. et divi-
 dit in tres partes. In prima a principio
 distinctio usq; ibi (Cum autem illa
 caro) inquirat qualis fuit Christi domini
 caro in agente proximo scilicet virgine
 beata. In 2. usq; ibi (Ulli autem sente-
 tiæ) explicat qualis fuerit in antiquis
 patribus puta an fuerit in Abraham de-
 scimata? In 3. parte exponit qualiter
 fuit in virginali utero formata. et hoc
 usq; ad finem distinctiois. quæ in epitho-
 mem redacta sic habet ~ ||. ||. ||.
 iuxta sanctorum attestations convenientiã
 caro Christi domini in virgine peccato, ut re-
 liqua virginis caro obnoxia fuisse dicitur
 operatione vero spiritus sancti omnino mu-
 data. anteq; ab eo assumeret. patiendita-
 men possibilitate. non necessitate sed libe-
 ra ipsius voluntate sibi inexistente. Nam
 et ipsam virginem spiritus sanctus progre-
 niens. sic a peccato purgavit. q. et a pecca-
 to fornicis (aut ipsum totaliter auferendo -
 quod videt probabilius aut illum sic atte-
 nuando. ac nullius peccati postea ipsi ex-
 titere occasio) eam liberavit. Insuper et
 ut evangelica docet lecto potentiam gene-
 randi

rari absq; virili semine sibi contulit si
 ne ulla virginis detrimeto, aut na
 tivitas nec tamen fuit caro Christi alte
 rius naturę q; aliorum dominum sed
 excellens fuit in eo gratia singularis quod auctori
 tate Damasceni confirmat. fuit autē
 maria virgo post carnis Christi concep
 tionem ab omni peccato immunis, sancta
 et omni gratia repleta. quod Augustini
 testimonio astruit. et quamvis Christus
 dominus secundum copulentam substan
 tiam in lumbis Abrę, sicut et Semifce
 rit. non tamen in Abraham est decimatę
 ut ille. q; non ut ille secundum semina
 lem rationem ab eo descendit; neq; secun
 dum communem legem scilicet per carnis
 hibidinem. Christus ergo dominus fuit in
 Adam secundum causam materialem
 tantum et ita ab eo descendit. et non secū
 dum communem legem ut alij unde est q;
 ceteri in Adam peccaverunt. ipse vero mi
 nime. Fuit autem talis caro in Christo
 dominus qualis fuit in statu innocentię
 tituta supra naturę vires et sine peccato
 unde primitias massę nostrę dicit assum
 psisse. et caro ipsius nostrę carni similis
 fuit non in culpa. sed in poenis assumptis
 fuit etenim per gratiam concepta, sancti
 ficata et nata. quod alijs hominibus nō
 contingit. ac proinde caro Christi non fuit
 obligata peccato. quę statim in initio sue
 conceptionis membrorum debita distincti
 one firmata est simul et animata atq;
 as

assumpta. quibus per successionem temporis
sumpserit corporis incrementa. Neque a
suis sentit Augustinus super Iohannem
explicans illud quadraginta sex annis
edificatum est templum hoc sed per illud
dierum spacium quo reliqua corpora for-
mantur aut corpusculum illud sanctissimum
Christi dominus adeo fuisse paruum et exi-
guum ut uix humano uisu et sensibus
posset percipi. dicta autem auctoritate
damasceni astruunt. et hoc debite ad
trinitatis quam magister Latinus prosequi-
tur adductis precipue auctoritatibus. Iohan-
nis damasceni Luc. 1. Augustini libro
de natura et gratia. cap. 8. circa medium
et super genesim. et. 1. Iohannes. 1. Au-
gustini etiam in epistola ad Hieronymum
et super Iohannem cap. 2. sed quatuor eli-

matth. 7
Luc. 7
Ioh. 7
Iohannes 1.
et Rom. 5.

Lib. 3. de fide ortho-
doxa. cap. 2. August
lib. 13. de trinitate. cap
13. genes. 14. hebr
7

ex qua ~~trinitatis~~
elicit conclusio in
qua eius summa consis-
tit que talis est.
caro Christi mundum
a Virgine separata
fuit obnoxia peccato
nec ipse fuit in lum-
bus Abrabe sicut leui
decimatus: fuit au-
tem caro ipsius in pr-
incipio sicut conceptus
nec debite formata
et assumpta. sed per
46 dies ut percipi pos-
set ad aulta.
metuere su-
In lumbis Abrabe quia
quod pro Christo fuit
ut leui tamen est non decimatus ibi

ciunt conclusiones (aut unati membris
in quibus tota ipsius summa consistit.
prima conclusio caro Christi dominus ante
quod esset de virgine separata materialiter
sicut et reliqua caro maris fuit obnoxia
peccato.
2^a conclusio quod Christus dominus de
semine Abrabe secundum corpulentiam fu-
erit natus non tamen in eo quem adri-
dum leui fuit decimatus.
3^a caro Christi dominus in principio sicut
conceptus fuit debite membrorum distinctio
reformata simul animata et assumpta
sicut quadraginta sex dierum spacio ut perci-
pi et discerni posset ad aulta.

Dubia Literalia siue textus

Expositio

1 contra illa verba post initium primi capi-
tis (Mariam quoque totam spiritus sancti
in eam peruenientis a peccato prorsus pur-
gavit est) Arguitur quod fornicare in
nobis ad exercitium et meritum, sed beata
virgo fuit maxime meriti. ergo non debuit
a fornicate liberari. 2° Stimulus carnis da-
tus fuit Apostolo ad gratiam diuine conserva-
tionem. ergo non debuit auferri beate Virgi-
ni Respondetur quod aliquid est promotiuum
ad bonum dupliciter. scilicet secundum mo-
dum statum. aut secundum statum na-
ture lapsae et infirmae: sicut aliquid est pro-
motiuum ad sanitatem dupliciter videlicet
communiter sicut cibus bonae compositi-
onis. aut secundum statum egritudinis sicut
medicinalia. dicendum est ergo quod fornicatio
ad promotionem, non simpliciter, sed secun-
dum statum naturae lapsae. in quo fornicatio
est ad desidiam et superbiam. ideoque est
ei utilis talis stimulus propter exercitatio-
nem ad expellendam pigritiam. et propter
humiliationem ad expellendam superbiam
quoniam ergo beata virgo erat repleta chari-
tate. et humilitate. et confirmata in utroque

ides

et a forni-
ce

ides formis stimulus non egebat. a pwin
de non est simile de alijs et de ipa. ex
quo solvuntur objectiones

circa illa verba prope medium capitis pui
mi (et virtus altissimi obumbrabit ti
bi) quare pro quanto dicit eum altissim
um cum potius sic nuncius diuini sumij
sitatis qz altitudinis? Item quare de
hoc quod subiungit obumbrabit tibi!
qz eum dei filius succandor lucis qz ternq
ei non congruit obumbrare, sed illumi
nare potius. Ad hoc Respondendum est
qz per nomen altissimi intelligit pater
per appropriationem patri enim appropi
atur potentia. Et in persona patris princi
paliter est auctoritas. per virtutem autem
intelligimus filium. qz Christum dominum
dicimus de virtutem et de sapientiam
quoniam ergo sermo precesserat de spiritu
sancto subiungit etiam de patre et filio
ut sicut si tres mundum fabricauerunt
sic etiam intelligant mundum reparasse
opere in diuisibilibz et hoc per fabricam u
teri virginatis. Ratio autem quare Pa
trem magis uocauit altissimum qz pater
em. fuit ut ostendat in opere incarnatio
nis mirafuisse dignatus. in hoc qz nostram
humilitatem sicqz celsitudini copulare uo
luit // Virtus uers altissimi uirginem po
tius dicit obumbrare qz illuminare qz ob
umbratus uisum adiuvat. et calorem refrige
rat

rat. Et in aduentu filij dei Virgo Maria
refrigerata fuit fomitus extinctione. fuit
Etiam ad dei contuitum ad intra per carnis
coniunctionem cum verbo. ut que non po-
terat deum sentire propter sua lucis immé-
sitate[m], sentiret et cogitaret in trase p[er]
assumptam carnis humanitatem.

3 Contra illa verba post medium capitis pri-
mi C copulavit sibi ipsi ex sanctissimis
et purissimis ipsius Virginis sanguinibus.
Argue q[ue] ex hoc dicto damasceni sequit[ur]
q[ue] Christus dominus conceptus fuerit ex san-
guine Virginis. Contra hoc autem est illud
Augustini quod sequit[ur]. q[ue] assumpsit sibi car-
nem de carne Virginis. 2° q[ue] proximior
est caro carni q[ue] sanguis. ergo prius debu-
it assumere carnem de carne q[ue] sanguine

Ad hoc R[es]pondendum q[ue] per purissimos
sanguines intelligit Summos, qui prop[er]
inquisunt ad corporis formationem. ex
quibus caro Christi domini formata fuit
ille autem Summus aliquando vocat[ur] caro
aliquando sanguis. Et hoc secundum diver-
sam comparationem. Sanguis enim induit[ur]
in comparatione ad illud unde processit -
caro in comparatione ad illud quod ex ipsa
fit, Semen vero quantum ad formam, quã
habet. / Ad id autem quod opponit[ur] q[ue] caro
est carni propinquior. R[es]pondetur q[ue] verum est in via
speciei, sed non in via generationis. q[ue] caro -
nunq[ue] convertit[ur] in carnem. nisi prius con-
verta

ueritatē in humorem. // // // .
 circa uerba predicta immediate sequentia
 post medium capitis primi (Nostre antiq
 ua conspersio carnis animatam anim
 rationalē scilicet copulauit sibi) dubitat
 et arguit. qz uidet primum esse falsum
 qz prima conspersio sonat in uitium sicut
 dicit Apostolus. 1. ad corinth. 5. expurgate
 uetus fermentum. sed caro Christi domini
 nunqz fuit uitiata. ergo est. 2° obicit
 de illis quod subiungit sed per spiritum sā
 ritum creans. qz falsum uidet dicere. cre
 are enim est de nihil aliquid facere. sed
 caro Christi domini. non fuit de nihil. Im
 mo de uirginis carne assumpta. ergo.

Ad hoc R^r dicens qz antiqua consper
 sio dicit sic propter poenarum uetustate
 et iniquitatem. Apostolus autem fermen
 tum uocat malae consuetudinis corruptio
 nem. quae attendit in uitiata prauitate
 Christus autem dominus assumpsit carne
 poenalem. sed non peccatricem. Et hoc est
 quod Damascenus ait / Ad aliud autem
 quod opponit de hoc uerbo creare. R^r qz
 eare. dicit sic pro actu qui proprie conue
 nit deo. non qz fit omnino ex nihil. un
 de accipit hic creatio. pro condicione. et
 creator tantum ualeat quantum conditor
 et hoc ipsum uult dicere Damascenus qz caro
 illa creata est non seminaliter. sed condicione
 circa illa uerba ad medium capitis secundi (si
 omnes sancti et sanctae congregari possent et
 que

Si autem dicat presens simpliciter sic soli
competit Virgini. que per totum tempus vite
sue nullum actuale peccatum commisit.
Hoc autem de nullo aliorum sanctorum po-
test dici veraciter. qui in hac vita aliquan-
diu permanserunt

6

obnoxia fuit pecca-
to in maria

contra illa verba in principio capituli tertij
(illa caro cuius excellentia singulari. verbis
explicari non valet) Arguitur quod non est pec-
catum in anima vel ratione anime. sed caro
illa non fuit ante nata. quod verbo unita. ergo
non fuit peccato obnoxia. Item sanctissima
virgo ante conceptionem filij dei fuit sancti-
ficata. ergo caro eius non fuit peccato obno-
xia.

Ad hoc Respondendum est quod sicut in
precedentibus tractum est peccatum aliquo-
modo dicitur ipsa poena. vel sequella. quod sup-
posito caro non dicitur obnoxia peccato ratione
culpe. sed ratione foeditatis. que est culpa ca-
sa. Et ratione passibilitatis. que est culpa
poena. et utroque modo fuit peccato obnoxia
maria ante sanctificationem. ~~sed non~~

no

Secundo vero
modo (scilicet
ratione passibi-
litatis)

postea et sic patere dicitur obiectum
dicendum etiam ad idem cum dicitur Thomas
sic quod licet caro ipsa Christi domini non fuerit actu-
antequam ipse esset sed in ipso met Christo domino
existeret. materialiter tamen fuit in ipsa
beata Virgine. et in alijs progenitoribus. sed
differenter. quod in beata Virgine preexistebat
materia illa essentialiter. in alijs vero pro-
ribus originaliter tantum ut dictum est. et se-
cundum illum modum. quo in unoquoque fuit
sic

7

Sic peccato obnoxia erat ~. || || || || -
 circa illa verba ad medium capitis tertij (A
 braham minor melchisedech ostendit scilicet
 ut in decimatione et ut leuiticus ordo qui
 in Abraham erat secundum seminalem ra
 tionem etc) dubitat et videt quod ratio Apost
 toli inualida sit. potest enim contingere quod
 pater Papa alicui simplici sacerdoti decimam
 soluerit. nec tamen propter hoc Papa illo
 sacerdote minor aut inferior dici posset. ne
 per consequens non potest inferri quod leuiti
 cus ordo sit inferior ad melchisedech ex
 eo quod Abraham ipsi decimas obtulerit ~

Ad hoc tamen secundum quosdam dicitur
 quod Apostolus procedit ex suppositione huius
 quod Abraham tota posteritate sua maior fuerit
 ac proinde bene inferit quod si melchisedech ma
 ior fuit quam Abraham fuit etiam maior quam Le
 ui uel Aaron. sed quoniam hec suppositio
 uel dubia est uel falsa saltem propter beatam
 virginem. propterea dicendum est quod Aposto
 lus non intendit probare quod melchisedech
 personaliter maior fuerit quam Aaron. sed quod sa
 cerdotium Christi figuratum per sacerdotium
 melchisedech fuit maius quam sacerdotium Aa
 ron. Unde ratio Apostoli fundat super figuram
 figurant enim Abraham dantis decimas mel
 chisedech. quod ipse cum tota sua posteritate minor
 esset sacerdotio Christi dominij per melchisedech
 figurati.

8

circa verba secundum rationem seminalem in
 illis erat scilicet leuiticus ordo in Abraham) su
 pra adducta. notandum quod semen ut inquit Pri
 6

Supra adducta

Lothropus in quinto physivum est in genere
causq; efficientis unde illi dicunt in Abraham
secundum rationem seminales fuisse illi
qui concepti sunt per virtutem actuam ex
Abraham originaliter descendente qd
de Christo domino admittendum minime
est, ut ex predictis constat. //

Contra illa verba in principio capitis quarti
(primitivam nostrae carnis recte assumpsisse
dicit Christus) Arguitur qd cum incarnatus
fuerit in fine saeculorum potius videtur assum-
psisse reliquias nostrae carnis qm primitiva
Rr dicendum qd primitivam nostrae massae
dicit Christus assumpsisse triplici de causa
nam primitivus dicitur ab eo quod est primi-
vum autem dicitur aliquid secundum or-
dinem dignitatis. Et sic non est dubium quin
Christus assumpsit nostrae carnis primitiva
pro eo qd eius caro excedit omnem dignitatem
carnis humanae. secundum autem qd primi-
vum dicitur a prioritate secundum tempus
dicit Christus dominus assumpsisse primi-
vum nostrae massae non per prioritatem, sed
conformitatem et similitudinem. duplex
est autem ratio conformitatis ibi, una qua-
tum ad qualitatem, alia quantum ad virtu-
tem. quantum ad qualitatem qd sicut caro
quae in principio fuit creata caruit omni vi-
tute corruptione. sic et caro a verbo assumpta
quantum vero ad virtutem est similitudo
qd in his quae a principio nascuntur intensior
est naturae vigor ut ad maturitatem pertine-
gant. Et talia dicuntur primitiva id est primi-
fructus qui debebant offerri domino, talis autem
fuit

siuemas
scilicet.

fuit caro Christi / Et sic patet pro quanto
 dicat primitiva. tum propter dignitatem
 tum propter mundicie qualitatem. tum
 etiam propter virtutis vigorem propter
 quam ceteras precellit. prius pertingens ad
 maturitatem perfectioris. Et dulcedinis
 uiam, ac proinde dicitur assumpsisse primi-
 tiam nostre massae. et ex hoc patet deter-
 minatum rationis procedit enim secundum
 quod dicitur a prioritate originis.

10

contra illa verba circa medium capituli quar-
 ti (Sola illius non est caro peccati) Arguitur
 si concupiscentia est vitium et defectus, er-
 go non est generationis principium, ac per
 consequens nihil est dicere, non enim ma-
 ter concupiscentia concepit.) Reduen-
 dum q. Litera potest intelligi uno modo q. co-
 cupiscentia sit nominatiui casus. et sit cum
 iudicio appositiua. et tunc negat magister
 q. Christum concepit concupiscentia sed gra-
 tia tanquam mater; q. concupiscentia. Secum
 tenet matris in generatione filiorum peccati
 Secundum illud ezech. 16. pater tuus Amur-
 rhicus. et mater tua Ethica; ut per Amur-
 rhicum intelligamus diabolum. et per Ethicam
 concupiscentiam. Si ergo et contra gratia est
 mater in generatione spirituali. et q. Christi
 dorming non habuit peccatum in generatio-
 ne sed gratiam. idem potius dicitur mater gra-
 tia q. concupiscentia.

q. non enim mater
 concupiscentia sed gra-
 tia concepit.)

Sed licet isto modo possit intelligi. tamen est
 Alius modus magis consonus ueritati. ut hinc
 quod est concupiscentia et gratia sic ablatiui
 casus

casus et construatur cum hoc verbo, conceptus
non secundum habitudinem causae, sed se-
cundum habitudinem concomitantis. et
Sic quod dicitur, mater, supponat pro
virgine maria. et est sensus mater. id est
virgo maria non conceptus concupiscentia
concomitante sed concomitante gratia
et tunc non notat q. concupiscentia sit a
licetius conceptus principium, sed ulti-
um ^{con}comitans / et sic patet solutio ad ob-
iecta

11

circa illa verba post initium capitis quin-
ti (q. ut dicitur phisici tot diebus huma-
ni forma corporis perficit scilicet quadra-
ginta sex diebus) aduerte q. hoc potest al-
ter exponi q. magister infra exponit. ut in-
telligat completio corporis humani. non so-
lum quantum ad figuram sed etiam quan-
tum ad debitam quantitatem. ut per hos
quadraginta sex dies totum tempus usq.
ad partum intelligat. quadraginta enim
et sex. si per senarium (qui numerus est
perfectus) multiplicentur resultant. 276
dies et tot dies computant ab octavo Kal
Aprilis quando Christus conceptus est. usq.
ad octavum kalendas Januarij quando Ch-
ristus natus est. et hoc accipit ab Augustino

contra illa verba prope finem capitis quinti
(totum incarnatum est. et totum est in circū-
scriptum) Arguit. si enim totum est quoddā
habet partem et partem, et verbum simplicissi-
mum est. inconuenienter et falso dicit q. to-
tum incarnatum est. // R. Dicendum q. to-
tum.

tum potest accipi priuatiue uel positine, si
 priuatiue, tunc dicit uerbum incarnationem
 totum, qz non habet partes secundum quas
 incarnari habeat: Alio modo dicit positine
 et tunc adhuc dupliciter, qz totum unius
 modo est idem, quod ex suis partibus consti-
 tutum. Alio modo est idem quod perfectum
 et secundum q^{uod} totum dicit integritatem
 et totalitatem perfectoris, et secundum q^{uod}
 dicit priuationem partis et partis, et sic pa-
 tet q^{uod} illa obiecta non procedit recte propter
 diuersam acceptiōnem sui uocabuli, to-
 tum. sed de hoc in 1. lib. distinct. 29 copio-
 sius disputat
 de materia sui distinctiōnis tractat d. Tho-
 mas. 3. p. q. 27. ar. 1. 2. 3. et 4. et ibi ipsi
 us interpretet.

~ Distinctio. 4. quæ incipit ~
 ~ cum uero incarnatus uerbj. c. 7.
 Postq̄ magister in precedenti egit de qua-
 litate nature assumptæ, in presenti dis-
 tinctione, quæ quattuor capitibus continet
 agit de auctore assumptionis. Et diuidit
 in tres partes principales. In quarum pri-
 ma a principio usq̄ ibi (Sed non est in hoc)
 inquit quare opus incarnationis potius
 attribuat spiritui sancto, q̄ toti trinitati ~
 In 2^a parte usq̄ ibi (Sed quæ potest) in-
 quirit quare Christus sit conceptus de spiri-
 tu sancto, cum tamen non sit filius spiritus
 sancti. In 3^a. quare Apostolus dicit potius
 Christum de muliere fieri, q̄ nasci. Et huc usq̄
 q̄ ad finem distinctionis, quæ in epistolarum
 redacta sic habet

Tametsi, incarnatus opus sit totius trinitatis
 in scripturis nihilominus spiritui sancto attri-
 buerit p̄ se q̄ spiritus sanctus patris et filij cha-
 ritas est et donum, et ex ineffabili dei charita-
 te uerbum caro factum est. Sic q̄ per hoc ab in-
 carnationis opere pater et filius non excludunt
 Sed potius spiritui sancto uel qualibet diuina
 per

personarum nominata. alie etiam diuina
 personae intelliguntur in hoc sicut et in alijs
 actibus essentialibus. quamuis in operatio-
 nibus rationalibus una persona aliam
 excludat. Nec tamen propterea Christus
 dominus filius est spiritus sancti. non enim
 de eo sicut de patre genitus est. quia si pater
 eum genuit secundum quod est verbum, et spi-
 ritus sanctus secundum quod est homo compo-
 situm esset ex duabus naturis scilicet diuina
 et humana. et secundum unam esset filius
 unius, et secundum aliam filius alterius
 quasi spiritus sanctus esset matri pro viro
 quod aures humane non sustinent. Virgi-
 nis autem filius uerissime dicitur eo quod de ipsa
 genitus est ut de matre. quod si obicitur quare
 sicut dicitur filius virginis non dicitur etiam fi-
 lius spiritus sancti, cum de utroque sit natus.
 Respondetur quod de spiritu sancto ut dictum est non
 est natus tanquam de patre neque enim quid
 quid ex alio nascitur filius eius est. uermes ete-
 rum et puli nascuntur de somine. Nec sunt
 eius filij. et qui baptizant nascuntur ex aqua
 et spiritu sancto, et non dicuntur filij aquae. sed
 ecclesiarum. et contrarium non omnes qui dicitur
 et filij alicuius sunt ab eo nati ut illi qui ad
 optant. ac proinde non oportet quod Christus do-
 minus dicatur filius spiritus sancti. quamuis
 ab eo dicatur natus per appropriationem. et de
 spiritu sancto incarnatus, eo quod incarnatus ipsa
 non pro merita. sed ex dono dei est uirtute spi-
 ritus sancti effecta. Hinc neque spiritus sanctus
 quasi seminalis materia ipsius accipi ullis
 mo

et quare

et de spi-
ritu sancto

modo potest. Quamvis autem de Virgine
 natus sit factus tamen (et natus) di-
 citur ab Apostolo ~~et~~ ex muliere et ex semine
 David puta per Virginem, quae de semine fu-
 it David ad significandam ~~etiam~~ singularem
 conceptionem, et modum generationis Ch-
 risti domini quae opere spiritus sancti effec-
 ta est (quod alijs non competit) nec tamen
 Christus natus est ex spiritu sancti substan-
 tia sed eiusdem potentate formata est illa
 caro, et verbo unita. et haec de litera distin-
 ctionis quam magister Latius prosequit ad die-
 tu praecipue auctoritatibus ad galat. 2. et
 4. ^{Ambrosij} lib. de spiritu sancto. cap. 5
 August in enchirid. ^{et} in expositione
 fidei catholice. 1. matt. 1. et Roman. 1.

ex qua tres eliciunt conclusiones, uel terna-
 tum membrum in quibus tota eius summa con-
 sistit. Prima conclusio. Sicut incarnatio
 uerbi spiritus sancti attribuitur, non tamen
 excludit ab ea operatio patris et filij
 2^a conclusio. quamvis filius dei dicatur
 natus de Virgine ut de matre, non tamen
 dicitur natus de spiritu sancto ut de patre
 3^a quamvis Christus dominus natus est de
 Virgine potius tamen dicitur factus quam natus
 cum non sit conceptus uirili semine, sed
 mystico spiramine.

et. 3
 Joannis. 1. ad Philip
 2. matt. 23. ad Co-
 los. 2. Hieronim ad
 Damasum in explan. Syn-
 666

Ex qua ~~conclusionibus~~
 elicitur conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit quae talis est.
 Incarnatus appropri-
 atus spiritus sancto
 de quo filius non con-
 cipitur nec nascitur ut
 de patre, dicitur autem
 potius factus quam natus
 quod mystico spiramine
 conceptus.

Metrice sic
 Diviniflatus fuit
 incarnatus dominum
 quamvis non diceretur
 filius atque pater.

Dubia literalia siue
 ~ textus expositio ~

1
 contra illa verba ad medium primi capitis
 (sed potius uno nominato scilicet extu-
 bus personis, tres intelliguntur) Arguit sic
 nominata essentia non necessario intelli-
 gitur persona. ergo nominata una persona
 multo minus intelligitur alia / 2° si nomi-
 nata una persona intelligitur alia. ergo cum
 dicimus pater generat. intelligitur q. filius ge-
 neret. 3° qz pari ratione sequitur q. cum di-
 cimus filium incarnatum fuisse. patrem
 etiam et spiritum sanctum fuisse incarna-
 tos intelligamus. quod est absurdum dicere.

Ad hoc R^r q. citata verba intelligenda sunt
 de his que ad essentiam pertinent. quorum
 si aliquod de una tantum persona dicitur oportet
 q. alia intelligatur. prout advertebatur
 q. pater potest nominari vel respectu alio
 essentialis vel personalis. si respectu essen-
 tialis siue substantialis. quia una essentia
 est in tribus et quidquid essentialiter con-
 venit uni convenit et alteri. sic una per-
 sona nominata necessario intelligitur et
 alia per necessitatem consequentem. maxi-
 me cum alius fuerit respectu effectus creati
 in quo refulcent appropriata tribus personis
 unde patet solutio ad objectiones. omnes ete-
 nim procedunt de his que sic conveniunt.
 unum q. non alteri
 contra illa verba circa medium capitis secundi
 qui

qui nascuntur ex aqua et spiritu sancto non
 aque filios esse recte qui spiritum dixerunt sed di-
 cuntur filij dei patris et matris ecclesie
 Arguitur quod mater sic dicitur secundum aliquam
 uiam translationem. sed secundum hanc
 etiam aqua potest dici mater sicut et ec-
 clesia. ergo est iuxta hoc ergo queritur
 cum Lumbricus naturaliter nascatur ex
 Somine. quare non dicitur filius eius?

Respondeo dicendum quod filius et pater non so-
 lum dicitur ab origine sed ab habitu. sed de-
 bent habere expressam similitudinem. que
 nam ergo aqua non habet expressam si-
 militudinem ad eum qui renascitur. sed po-
 tius ad gratiam per quam renascitur. que ex-
 pressam habet similitudinem ad eum qui
 in ea nascitur. que nihil aliud est quam congrega-
 tio fidelium. ideo renati ex aqua dicuntur
 filij ecclesie non filij aque. Per hanc etiam
 demonstrationem. Lumbricus non debet dici
 filius Somine. quamuis ex ipso nascatur
 quod non habet ad eum similitudinem. et
 Augustinus recte infringit illud argumē-
 tum per adducta ibi exempla. Sic nascitur
 ex illo. ergo est filius eius. quod filius plus
 dicitur quam natiuitas. nam filius dicitur origi-
 nem cum assimilatione.

Respondet etiam cum diuis Thomas hic et
 in idem redit. quod hęc prepositio. ex denotat
 causam efficientem. uel materiam ad hoc
 autem quod aliquid natum ex aliquo materia
 licet filiationis nomen accipiat. oportet quod in
 similitudinem speciei producat eum ex
 quo

ecclesia
 uero -

quo nascitur sicut filius matri. Et idem capit
 li. et Lumbrius non dicuntur filij eius, ex
 quo materialiter nascuntur. Ad hoc eti-
 am q. aliquid natum de alio adine dica-
 e filius eius, oportet q. producat de substā-
 tia agentis et in similitudinem eiusdem
 species. et q. non sit agens instrumentale
 sed principale. Prima autem duq. conditio-
 nes deficiunt in spiritu sancto. Unde Chris-
 tus non potest dici filius eius. Secunda au-
 tem et tertia deficiunt in aqua, q. renatus
 spiritualiter non assumit similitudinem
 aque. Sed similitudinem dei. et aqua est ins-
 trumentum diuine virtutis operantis in ea.
 Verū tamen Dionisius 2. cap. celestis Hierarches
 vocat aquam baptismi matrem filioſita-
 tis. Sed minus proprie dicitur
 Contra illa verba post medium capitis secun-
 di (dicunt etiam filij gignere non ex illa
 nati sed in illam preparati) Arguitur
 ex hoc q. aliquid preparat ad aliquid post-
 suum esse videtur potius rationem patris
 q. filij in se habere. ergo videtur q. potius debe-
 rent vocari patres gignere q. filij.
 R. dicendum q. filius duplicem habet pro-
 prietatem respectu patris. una attendit
 quantum ad emanationem. et altera quā-
 tum ad possessionis hereditatem. et prima
 antecedit. et secunda subsequit. et filij ge-
 nentur dicuntur non ratione prime pro-
 prietatis. Sed ratione secunde. ad quam prepa-
 rantur per aliquam assimilationem in diuer-
 sis

Sus actibus in quibus imitant diabolum
cuius habitatio est gehenna.

potest etiam cum dno Thoma sic respon-
deri q. hoc dicit secundum modum loquen-
di consuetum in scripturis. ut illud quod
magnam habet affinitatem ad alterum
filius eius dicitur. sicut Isai. 3. dicit in cor-
nu filio olei. id est in monte ubi abundat
oleum. Et similiter. 1. reg. 26. dixit dauid
de Abner q. filius mortis esset. q. mortem
iuste merebatur.

4 contra illa verba ad finem capitis secun-
di (Divina gratia corporaliter repletus)
Arguit. gratia non fuit in corpore. sed in
spiritu. ergo non fuit repletus corporaliter
sed spiritualiter.) Ad hoc tamen R^r
q. hoc verbum quo Christus dominus dicit
et repletus corporaliter gratia tripliciter
exponit. Uno modo dicit repletus corpora-
lis per oppositionem ad umbram figure
veritas enim habet se ad figuram sicut
corpus ad umbram Unde repletus corpo-
raliter dicitur id est vere. non tantum fi-
gurative. Alio modo potest exponi ut di-
cat corporaliter repletus q. ipsum corpus
fuit in unitatem persone assumptum. Un-
de per corporalem repletionem intelligimus
perfectam corpus et gratuitam anima
unionem. Tertio modo potest exponi ut dica-
t corporaliter repletus per similitudinem
ad triplicem dimensionem. q. deitas fuit
in Christo domino per essentiam, sicut in om-
nibus

ribus creaturis, Et ita per modum longitudi-
 dinis. et per gratiam sicut in omnibus sanc-
 tis. et sic per modum latitudinis. et per vi-
 sionem. et hoc patet fuit ad modum profun-
 ditatis. sed de hoc in 1. lib. distinct. 37. di-
 ci plenius consuevit

9
 Contra illa verba in principio capituli tertij
 (natus de spiritu sancto quia eum fecit) Ar-
 guitur quod in symbolo non habet, nisi concep-
 tus de spiritu sancto, natus ex maria Virgine
 quare ergo quare magis attribuitur spiritui
 sancto conceptus quam natiuitas Christi domini.

R^r q. utrumque potest attribui utriusque in sym-
 60
 bolum tamen magis attribuitur spiritui sancto
 conceptus Christi domini quam ipsius natiui-
 tas propter sanctificationem que fuit in
 ipsa conceptione, et quod nomen natiuita-
 tis plus appropinquat ad alium genera-
 tionem, et ipsa conceptus ad fabricationem
 corporis inde magis proprie dicitur conceptus
 de spiritu sancto, hoc enim prepositum. de,
 terree ibi non materialiter. nec substan-
 tialiter. sed potestative ac proinde etiam
 circa illa verba in ibi sequentia scilicet
 ad initium capituli tertij (conceptus ergo
 et natus dicitur de spiritu sancto. non quod spiritus
 sanctus virginis fuerit pro semine) dubi-
 tat. Innuit enim magister quod Christus domi-
 nus fuerit conceptus de spiritu sancto quod
 per gratiam dei et operationem eius si autem
 hoc est ratio. consequens paritate fieri
 debet quod spiritus sanctus genuerit eum. et hoc
 probat ex glossa matth. 3. potens est deus de-
 La

Sapientibus istis generare semen Absalq. in
cuius rei testimonium deus genuit de Sara
filium. ergo iudee quod melius posset dici
q. generavit filium de Virgine maria. si
conceptus de spiritu sancto. // // //

Respondeo dicendum esse ad hoc q. sicut in sequen-
tibus Sabur differt generare et facere q. fa-
cere dicit operationem virtutis effectusq. si-
ue causae efficientis. maxime per voluntate-
tem. generare vero dicit productionem ab
cuius per modum naturae. maxime cum at-
tendit quantum ad deductionem rei in se.
et ideo non concedit aliquo modo q. ipsa
genuit. quoniam ipsum formatum est ex vir-
gine per voluntatem et gratiam. non per
naturam. glossa autem que obliquitur
debet exponi causaliter ac proinde deus ge-
nuit filium genuit de Sara. id est fecit ut
Sara filium gigneret. locutiones autem im-
proprie non sunt extendendae.

Respondet etiam cum dicitur Thoma hic q. ps-
tus conceptus q. natus ab attribuit spiri-
tui sancto. q. conceptum in instanti spi-
ritus sanctus operatus est. natus autem
magis proprie dicitur de matre. que eum ex
utero produxit. Unde in symbolo dicitur conce-
ptus de spiritu sancto. natus ex maria vir-
gine

7
Contra illa verba ad principium capituli que
arti (factum ex semine dauid) Arguitur ex
Rom. 1. / Damasc. 3. sub. cap. 3 dicente non seminari-
ter

ter Sed conditioe per spiritum sanctum
 Sed R^r q^d damascenus loquitur q^d tum ad
 proximam Christi generationem Christi
 mini ex Virgine. Verbum autem Aposto-
 li intelligendum est q^d tum ad remotos pa-
 rentes ex quibus seminaliter mater Christi
 domini processit

Contra illa verba in ibi sequentia ad prin-
 cipium capitis quarti (Cum aliud sit fie-
 ri aliud nasci) Arguitur fieri videtur esse
 commune ad omnem productionem, quia aliquid
 quod incipit esse. Sed R^r q^d tunc est uerum
 defacere secundum q^d communiter sumit -
 proprie tamen dicitur facere prout est exercere
 aliquam actionem in exteriorem materi-
 am secundum q^d dicit Philosophus in 6°
 ethicorum q^d ars est uelut ratio agibilium
 unde ad ostendendum q^d conceptio Christi do-
 mini est ex principio agente extrinseco
 non naturaliter agente extrinseco si-
 cut est in nostra conceptione ideo dicit Aposto-
 lus cum factum quamuis et naturaliter
 ceptus uerissime dici possit, quantum ex
 parte matris
 de materia huius distinctionis agendum in
 mas. 3. p. q. 35. ar. 3. et 4. et q. 32. ar. 3
 et q. 7. ar. 13. Et ibi ipsius interpretis

Distinctio .5. quae incipit

Præterea inquit oportet

Postq̄ magister in precedenti^o tractauit de
persona assumente de qualitate nature
assumptæ et auctore assumptionis. In hac
distinctioe quæ quinq; continet capita de
terminat quasdam substatōnes. et diui
dit in tres partes principales. In quarum
prima usq; ubi (sed quærit) determinat
quasdam quæstiones principales. In 2^a
usq; ubi (ideo uero non personam) soluit
quæstiones quasdam incidentes. In 3^a re
mouet impugnantēs usq; ad finem distinc
tionis. quæ in ep̄thōnem redacta sic sa
bet. // //

In incarnationis mysterio nec persona assum
psit personam nec natura personam sed per
sona diuina naturam scilicet humanam
quod probat per auctoritatem Augustini
An autem diuina natura humanam natu
ram assumpsit? uidet esse in doctoribus
contrarietas concilium namq; toletanus
dicit q. solus filius carnem seu naturam
sumpsit humanam. auctoritates autem
dam alij dicere uident naturam diuinam etiam
assumpsisse. ^{entem fuisse} tenerendum tamen est personam
diuinam naturam assumpsisse humanam.
unde ille auctoritates acciprendq; sunt sic q.
diuina natura humanam naturam in persona
filij sic unita. Et secundum hunc intellectum
diuina natura dicitur incarnata scilicet in
filij

ad Philipp. 2. Hec
 rōmī in explā
 fidei. Bactij contra
 eutichem et Nestorū

ex qua ~~trinitas~~
 hinc elicitur conclusio
 in qua eius summa
 consistit quæ talis
 est

Nec persona persō
 nam nec natura
 naturam assump
 sit. Nec ~~persona~~ li
 cet incarnata dici
 e' caro facta. sic au
 tem sequentia est
 anima et ~~caro~~ v
 nis ut personam
 humanam non as
 sumpsit filius dei

metrice sic
 Non credas aliam
 q' sumat hypostā
 sis unam
 etsi naturas conti
 nec unaduas.

Magister latius prosequitur adductis prę
 cipue auctoritatibus. Augustini de fide ad
 Petrum cap. 2. et lib. 1. de trinitate cap. 7. et 11
 et in expositio symboli in psalm. 64. cō
 ciliij toletani 8. et 11. Irenę et Iovani
 nis Damasceni lib. 3. cap. 6. de ortho. fid.

ex qua tres eliciuntur conclusiones scilicet
 vna trinitatis in quibus tota eius su
 ma consistit.

Prima sit Persona personam. vel natura
 naturam assumpsisse nullus concedit ca
 bolice

2^a Sicut sit concedendum q' divina natura
^{cum} personam filij sic incarnata. non ta
 men est simpliciter concedendum q' fuerit e
 adam caro facta.

3^a conclusio. sic præcedit Verbum dei cor
 poris et anime univrsam q' non assumpsit
 aliquam humanam personam ~

Dubia Literalia sive

textus expositio

Contra illa verba de sumpta ex Augustino ad
 medum primicapitis (nec divinitas Christi
 aliena est a natura patris secundum illud in
 principio erat verbum) Arguitur quod nec summa
 ritas ut ex ipsis verbis innuitur videtur erat alie
 na a natura patris. tunc sic in patre et filio
 erat una divinitas ergo in matre et filio fuit
 etiam una et eadem humanitas ac ex conse
 quenti sicut pater et filius sunt unus deus ita
 mater

inater. & filius sunt unius ut qd dicitur in
 R. dicens qd non est oratio in modo similitudine
 do in carida in pignissis. verba nam unius
 creatura natura in creatura respectu creature
 et persona respectu persone quoniam habent
 aliquam uniformitatem. propter hoc qd ali
 qua creatura est similis creature in natura
 et persona est similis persone magna tamen
 est differentia qd natura divina non mul
 tiplicatur in personis secundum naturam humanam tra
 hit multiplicari in diversis personis. Unde
 duo homines duas habent humanitates et
 sic illa ratio videtur concludere qd in verbo pro po
 suo non est omnimoda similitudo sed quantum
 ad aliquid

Z

circa illa verba post medium caput primi (cum
 inquit de christo dicit qd in forma dei erat et)
 videtur qd natura divina dicitur forma non
 qd sit actus divinus nature sed qd non habet
 partem nec aliquod potentialitatis in ipsa est
 natura vero humana dicitur forma non qd
 comprehendit principia tantum formalem com
 prehendit enim et formam et materiam
 sed per modum quo quiditas composita dicitur
 forma totius. forma igitur dupliciter dicitur uno
 modo per privationem materię. et sic dicitur
 ma. Alio modo per comparationem ad materiam
 quam perfectam. et hoc modo deus non potest dici
 forma. vel aliter possumus loqui de forma
 secundum qd dicit relationem ad informatum se
 cundum rem, vel secundum qd dicit habitudi
 nem secundum modum intelligendi et hoc 2°
 mo

modo accipit iudicium quod ipse dicit se ad
 beatitudinem suam respectu dei nullatenus
 est differentia dei ad suam diuinitatem
 circa illa verba prope finem primi capitis (3
 sum verbum carnem factum) ad tractandum
 quod post ponit ibi pro verbo quod pro sumine
 accipit et ponit in firmiore de quibus
 videtur ut istam naturam videat assumptam
 se et etiam defectus humanam naturam quod
 deum.

contra illa verba ad medium capitis secundo
 (in summatore dei verbi diximus omnes
 et perfectam naturam deitatis in unum esse
 posthas non incarnatam esse.) Argue. quod
 signum, omnem, distribuit pro supposito
 ergo si tres personae sunt hypostases illius
 naturae videtur quod omnes sunt incarnatae. Sed
 dicitur quod huius omnem continet synecdoche
 remanet vel ut signum, sed potius ut ad
 hunc. Et tantum valet omnem, quantum
 et perfectum videtur esse negatio omnem et
 perfectum. Et videtur quod huius omnem
 distribuit ibi distribuitur videtur dicitur
 sed tantum valet dicere omnem naturam
 diuinitatis quantum perfectam. nam est huius
 negatio quod et continetur ibi copulatio et
 expositio et accipit et pro idem.)

Aliter patet. Respondetur quod huius omnem pri
 uat vel remouet diuinitatem partem a parte
 et perfectum ponit completionem, ut quod se
 sua diuina natura et incarnata in sua per
 fectio

factura itaq, non secundum partem et par-
tem. Et q, sic intellectus sic dicitur potest est
Ligi ex littera sequenti. vel dicens et
in idem redit q, omnis ponit pro toto secu-
dumq, totum dicitur cui nihil deest. et non ex
parte illa qua totum comparat ad partes q
natura divina non habet partes

S

contra illa verba ad finem capitis tertij (non sic
dicitur divina natura esse homo vel facta homo si-
cut dei filius) Arguit q, homo predicat de
omni eo de quo predicat filius dei. et hec est ve-
ra divina natura est filius dei. ergo hec est etia
vera divina natura est homo.

Rt tamen dicens q, est predicatio secu-
dum identitatem et per determinationem, et
predicatio per determinationem magis servat
proprietaem predicacionis q, illa que est
per identitatem. Unde hec est magis propria
filius dei generat q, ista divinitas est gene-
ratio sicut dicitur in primo libro. et quo-
niam filius dei est suppositum humanam nature
non sic autem divina natura. Hinc ista est
magis propria filius dei est homo q, ista divi-
nitas est homo ac propterea magister no-
simpliciter eam negat sed dicit non esse ita
propria nec ita passim in usum adducenda
q, ad nimiam expressionem appropinquat ut
Aliiter etiam quod in idem redit potest hinc cum
dicitur Thomas Respondeo quod est differentia in-
ter nomina substantiva et adiectiva, substan-
tiva enim significant non tantum formam, sed
etiam suppositum formam. Unde possunt predicari

si ratione utriusque. Et quando predicantur
 ratione suppositi dicitur predicatio per identita-
 tem, quando autem ratione forme dicitur per
 denominationem, siue informationem. Et
 hec est magis propria predicatio, quia termini
 in predicato tenentur formaliter, ad uelut
 autem tantum significant formam, et ideo
 non possunt predicari nisi per informationem
 unde hec est falsa essentia est generans
 quamuis hec sit uera, essentia est pater.
 cum ergo dicitur filius dei est homo est predi-
 catio per informationem, et identitatem, cum
 uero dicitur essentia diuina est homo est predi-
 catio per identitatem, quia idem secundum rem
 cum supposito hominis, non autem per info-
 mationem; quia natura diuina non significat
 ut suppositum subsistentem in humana natu-
 ra, et ideo dicitur magister quia uera non est ita ue-
 ra sicut altera, nec tamen dicitur carnis simpli-
 citer esse falsam.

De materia huius distinctio agitur diuis
 Thomae 3. p. q. 3. ar. 1. et 2. et q. 2. ar. 3
 et 9. et ibi eius expositores.

Distinctio sexta qua incipit
ex Praemissis autem etc.

Postquam magister in precedentibus egit de filij
dei incarnatione. scilicet de conditionibus con
stituentibus actum unionis. In hac distincti
one, que ~~septima~~ capitibus continet incipit
agere de conditionibus actum unionis con
sequentibus. Et circa hoc tractat ~~in~~ ⁱⁿ hac
et sequenti distinctio. In prima enim par
te usque ubi (alij autem dicunt) ponit quatuor
questiones. In 2^a usque ad finem distinctio
nis recitat varias opiniones. In 3^a parte sci
licet per totam sequentem distinctionem sol
vit propositas questiones. ^{congruam} tractu in epistola ^{domini} redacta sic habet. ff.

sex

congruam

ex praemissis emerge quatuor plurimum con
tinent utilitatis sed nimium difficultatis atque
perplexitatis. cum enim constet ex praedictis et
alijs pluribus testimonijs omnino catholici fa
teant deum factum fuisse hominem et Chris
tum verum deum esse. et verum hominem
quae an his locutionibus deus factus est ho
mo, filius dei factus est filius hominis, deus est
homo, et homo est deus, duas deus factus esse
aliquid. vel esse aliquid vel aliquid duas esse
deus et an ita conveniat dici homo factus est
deus. et filius hominis factus est filius dei sicut
et converso dicit et extra locutionibus non dicit
deus factus esse aliquid. vel esse aliquid. que sic
incollegentia hanc locutionem et similia
in hunc enim profunditatis reservatione et seriu
puloque questionis expositione plurimum differ
re invenimus sapientes. quod ut planius expli
cet

et ordine literarum pretermittis primo proponemus
tres opiniones quae in ea ponuntur ostendendo quid
unaquaeque earum teneat. Secundo in quibus
conveniunt, et 3° in quibus differant.

Prima ergo opinio est quae anima et corpus pri-
us ordine naturae non temporis fuerunt ad in-
uicem sibi unita ad constituendum hominem
ac deinde homo constitutus ex eis fuit a verbo
assumptus. et quod homo nomen est suppositi, id est
Secundo asserit haec opinio quod in Christo fuerunt
duo supposita, unum creatum quod est homo
et subsistit solum ex duabus substantiis ex ani-
ma scilicet et corpore non ex deitate, et aliud
in creatum, quod est filius dei, quod subsistit so-
lum in natura diuina, et isti quamuis po-
nantur in Christo duo supposita, non tamen po-
nuntur duas personas, sed unam tantum, scilicet
scilicet personam uerbi, quod suppositum hominis
non dicitur esse personam, quod unitum est dig-
niori, scilicet supposito diuino, persona autem
dicitur suppositum ad dignitatem pertinens, quod
etiam ponuntur distinctionem suppositorum, id est
dicitur tertio, quod proprietates unius non com-
petunt alteri absolute, sed cum reduplicatio-
ne scilicet non est dicendum quod iste homo dem-
onstratus Christo est aeternus, uel filius dei incep-
it esse, uel est mortuus, nisi sub hoc sensu iste
homo, qui dicitur filius dei est aeternus, uel filius
dei, qui dicitur iste homo incepit esse, uel est mor-
tuus, dicunt enim quod non obstante distinctione
suppositorum unum dicitur de altero, non prop-
ter unitatem suppositi, sed propter maximam
iii

unitatem gratie et affectus secundum quem mo-
 dum dicit in psalmo ego dixi dii estis. quarto po-
 nit lege opinionem q. persona verbi non fuit magis
 composita post assumptionem q. ante, quibus
 modo assumptus non pertinet ad unitatem sup-
 positi. uel personae diuinae. et ideo per eius assu-
 ptionem persona diuina non est magis compo-
 sita sed magis simplex ut prius. H. H. H.

^
 eque

2^a opinio ponit etiam quattuor. primum est
 q. corpus et anima fuerunt prius natura unita
 ad constitutionem humanae naturae et non ali-
 cuius suppositi. et q. sic fuerunt a verbo assum-
 pta. Secundum est q. in Christo non est nisi unicum
 suppositum. et una persona subsistens in dua-
 bus naturis diuina scilicet et humana. Ter-
 tium est q. propter unitatem suppositi in dupli-
 ci natura de illo possunt proprie dici adiectiua
 significantia proprietates utriusque naturae. siue
 suppositum importet personam unius na-
 turae. siue alterius. ut dicens deus est passus
 uel iste puer est q. ternus. quartum est q. perso-
 na verbi per incarnationem facta est composita
 quae prius erat simplex. in hoc sensu q. persona
 verbi ante incarnationem subsistebat tantum
 in una natura. post incarnationem uero subsis-
 tit in duabus.

Tertia opinio similiter ponit quattuor. primum
 est q. anima et corpus diuisa ab inuicem et si-
 ne ulla compositione inter se fuerunt a verbo
 assumpta. unde cum dicit q. filius dei assumpsit
 humanam naturam. intelligendum est secundum
 ipsos materialiter. id est partes humanae naturae si-
 cut

sicut partes domus dicuntur domus: Secundum est, quod si quod duo scilicet anima et corpus fuerunt unita verbo solum accidentaliter per modum extrinseci habitus, sicut uestis utitur homini, et sicut angelus assumit corpus, in quo apparet. Tertium est, quod istae duae substantiae non pertinent ad personalitatem Verbi, sed extrinsece habent ad ipsam, ut indumentum ad hominem, ex quo sequitur quartum, quod cum neutra harum substantiarum sit persona secundum se, et utraque se habeat extrinsece ad personalitatem Verbi, in Christo domino non est nisi una persona tantum. Illa est quae simplex sicut ante assumptionem. Haec ergo sunt quae ponuntur prodestque opinionones.

Secundo videndum est in quibus conveniunt et sunt quattuor in quorum quibusdam conveniunt re et nomine. In alijs autem nomine solum. Primum istorum est, quod omnes opinionones dicunt in Christo domino tantum esse unam personam, in quo se credunt recedere ab errore Nestorij, qui ponit duas personas, et haec est convenientia voce, quod etiam prima opinio ponit in Christo pluralitatem personarum, sicut etiam suppositorum ponit re licet pluralitatem personarum. Secundum est, quod omnes opinionones ponunt in Christo duplicem naturam, divinam et humanam, et tres substantias, deitatem, animam, et carnem, et haec remansisse post assumptionem, in quo recedunt ab opinione Apollinaris, qui non ponit animam assumptam, sed deitatem fuisse in Christo pro anima, et ab opinione Eutichetis, qui dicit post assumptionem in Christo fuisse tantum unam natura

ram. Et hęc similitudo est convenientia in uoce.
 Quo ad tertiam opinionem, que dicit corpus et
 animam non fuisse adiuncta in Christo
 ex hoc enim ponit realiter q. humana natura
 non fuit in Christo cum humana natura dicitur
 quod compositum ex anima et corpore.

Tertium est q. omnes iste substantię fuerunt
 in Christo realiter non secundum apparenti-
 am contra eorum manifesti. qui testantur si
 secundum carnem phantasticam assumptis
 quartum est q. corpus et anima siue coniuncta
 siue diuisa non fuerunt prius tempore q. es-
 sent assumpta. sed secundum ordinem nature. Et
 in his duobus ultimis conueniunt omnes opi-
 niones et re et uoce. Et sic patet secundum

Tertio uidentur est in quibus differunt
 et sunt quatuor primum est. De unitate sup-
 positi in Christo. q. prima opinio ponit duo sup-
 posita. secunda unitatem tantum. Tertia neq. u-
 num perfectum. nec duo simpliciter. non uerum
 perfectum q. suppositum diuinum. quod ponitur ibi
 esse tertium non comprehendit secundum illam
 opinionem. quod quod pertinet ad rationem Ch-
 risti deum. q. corpus et anima diuisa. et sic ab
 illis suppositis assumpta non subsistunt in illo
 supposito. sed habent se extrinsece ad modum cas-
 tis uel habitus. ac proinde plus est in Christo
 q. illud suppositum. nec tamen sunt ibi plura
 supposita simpliciter. q. nec corpus. nec anima
 ab inuicem diuisa perfecte habent rationem sup-
 positi. quam importat id quod est completum in
 na

natura. Secundum in quo differunt est ex par-
 te assumpti. quia prima opinio dicit suppositum
 Summarium fuisse assumptum. et non personam
 Tertia dicit suppositum non fuisse assumptum
 nec naturam in se sed solum in suis partibus.
 Tertio differunt ex parte assumptionis. vel
 unionis. quia prima opinio ponit illam unionem
 esse secundum inhabitationem. in quantum
 filius dei inhabitat in illo homine. sicut in ex-
 plo. et secundum unitatem affectus. in quan-
 tum voluntas illius hominis semper est confor-
 mis voluntati dei. et secundum operationem
 quia dicitur illum hominem esse instrumentum
 verbi dei; Secunda vero opinio ponit illam u-
 nionem. vel assumptionem esse secundum re-
 alem existentiam. quia Summaria natura reali-
 ter existit in natura divina; tertia autem opi-
 nis asserit quod Christus dominus. est aliquid secu-
 dum quod homo. quod est quoddam suppositum sub-
 iectum. quamvis hoc sit male intelligibile. ut
 postea patebit. Secunda opinio similiter po-
 nit quod Christus est aliquid secundum quod homo. quia
 predicat de eo natura humana concretive. sed
 tertia opinio ponit quod Christus secundum quod homo
 solum est aliquid modo se habens sicut se habet
 homo aliter indutus et nudus.

quod si breviter literam distinctionis tenere de-
 sideras sic eam accipito ¶. ¶. ¶. ¶.
 proinde loquendum est in expressione eorum
 que concernunt incarnationem verbo gratulor
 sumam. nam de propositis illis. deus fac-
 tus

tus est homo. et homo est deus. et simulibus atq;
 an per hoc deus factus sit aliquid. vel non factus
 tres sunt modi ducendi. scilicet opinionones ad expri-
 mendum unionis prout est modum. quarum
 prima inter alia effectualiter dicit in Christo
 duo esse supposita. et unam tantum personam
 et haec est falsa. Secunda q. in Christo unum est
 suppositum tantum ac una tantum persona
 nam corpus et anima Christi simul tempore
 unita fuerunt. et assumpta atq; per hoc unum
 suppositum. seu una persona in ipsis indiuisis
 subsistit naturis. Hinc et propter unionem du-
 plicis ipsius naturae in unum supposito verb. in
 omnia utriusq; naturae proprietates significan-
 tia de Christo domino predicari possunt. ita ut
 vere dicat deus passus est. a homo iste est eter-
 nus. ex hoc quoque inferre post incarnationem
 personam verbi esse compositam. cum prius sim-
 plex fuerit. non quidem compositione quasi
 ex partibus unde totum resultat. sed q. perso-
 na verbi. quae ante in una tantum subsistebat
 natura post incarnationem in duabus subsis-
 tit. et sic bene intellecta vera est. Tertia de
 inde dicit. Verbum humanam naturam ut sa-
 bitum seu indumentum assumpsisse. Sed haec
 haeretica a doctoribus reputatur. et abicienda
 est. quam tamen magister perlongum. sicut
 et plenam prosequitur. et inde determinationem tan-
 dem relinquit. quod etiam magister in hac dis-
 tinctione. animam separatam dicit esse perso-
 nam communiter non admittit. ? Haec delitara
 distinc

[Faint handwritten notes in the right margin, partially illegible.]

distinctio quam magister Latius prosequi
 et adductis precipue auctoritatibus Joannis
 Damasceni ^{Augustini} sententia Prospari Augustini
 lib. 13 de trium. cap. 10. et lib. de gratia ruyter
 tamenti gregoriij super ezechielem. Philippa
 ses. 2. et ad Roman. 3. ^{et} ^{ad} ^{Philippa} ^{ses.} ^{2.} ^{et} ^{ad} ^{Roman.} ^{3.} ^{et} ^{ad} ^{Philippa} ^{ses.} ^{3.}

in encheir. c. 35
 36 et 38. et sup. Joa
 15. Joannis. i. Hila
 rij. 15. de trin. Item
 August. lib. 33. 99 in
 9. 33.

Ex quatuor membris
 elicitur conclusio
 in qua eius fere
 summa consistit
 que talis est
 In Christo unicum
 est suppositum -
 substantialiter si-
 bi assumens huma-
 nam ^{naturam}. de quo utri-
 usque naturae id id
 utata predicantur
 metricae sic
 Corporis ac anime
 qualis fuerit unum
 Christum
 prendere doctores non
 potuerunt prius.

ex ea autem tres eliciuntur conclusiones. uel
 una triumbris in quibus ipseus tota simplici
 sistit. Prima est. In Christo dominum unicum
 tantum suppositum est et unum persona.

2^a Verbum diuinum incarnatum in diu-
 bus subsistit naturis. et substantialiter sibi as-
 sumpsit naturam humanam.

3^a conclusio propter unam naturam diuinam na-
 turarum diuinam scilicet et humanam in Christo
 dominum. propter naturas utriusque naturae de ipso
 predicantur taliter. quod ille deus. deus passus. et
 illenit homo eternus.

Dubia Literalia siue textus
 expositio

1

Sacramento et re
 Sacramenti. i. cor
 pore Christi / sicut
 Christi persona cons-
 tat et conficitur ex
 deo et homine //.

contra illa uerba post initium capitis quiri-
 ti (sacrificium ecclesie duobus consistere duo-
 bus confici uisibili elementorum specie et in-
 uisibili dominum nostri Iesu Christi carne et sa-
 guine) Arguitur In hoc enim uerbo primo ui-
 detur esse insufficientia quod ad constitutionem
 sacramenti altaris non solum concurrunt
 duo immo tria. uidelicet elementum exte-
 rius. corpus Christi uerum. et corpus Christi mys-
 ticum. Item uidet in uerbo secundo esse

proq

pugnans cum dicit inuisibili carne et sanguine
 carum enim et sanguis uere sunt corpora ergo
 uere uisibilia ergo si caro Christi fuit uera caro
 etiam fuit uere uisibilis. Item uidet quod illa simi-
 litudo sic inepta quoniam sacramentum et
 res sacramenti in unitatem personarum non concur-
 runt secundum quod dicitur et hinc. ergo non uidet
 ubi recta assimilatio fieri.

Res dicendum quod in sacramento altaris duplex
 est res scilicet significata et contenta. et signi-
 ficata tantum. et Augustinus in ista paterio
 loquitur de re significata cuiusmodi est corpus
 Christi mysticum. sed de re significata et con-
 tenta cuiusmodi est corpus Christi uerum. hec
 enim sola est que facit ad propositum uidelicet
 ad intelligendum unionis et incarnationis
 mysterium. et hoc propter similitudinem uer-
 bis ubi repertam. reperit autem similitudini
 plex scilicet quantum ad extremorum unita-
 tem, quantum ad distinctionem siue diuersita-
 tem et quantum ad finem siue utilitatem:
 Sicut enim in sacramento altaris est species ui-
 sibilis et caro Christi inuisibilis prout est subil-
 lo sacramento: sic in Christo domino est huma-
 na natura uera sensibilis et diuina que sola
 est intelligibilis. Similitudo etiam est quan-
 tum ad distinctionem, quoniam exterior speci-
 es uisibilis et res interior non concurrunt ad
 constituendum unum per naturam. sed concur-
 runt ad constituendum unum sacramentum. quod
 est unum per ordinem et respectum signi-
 ad

ad significatum. et sic in christo divina natura et humana non constituunt aliquid tertium sed uniuersum in unam hypostasim. que utriusque est nature suppositum. et in qua utraque natura suo modo substantificatur. et quantum ad hoc non est omnimoda similitudo. sed partim similitudo. et partim dissimilitudo.

tertia similitudo est quod sicut res sacramenti unius exteriori signis ut mediante illis cogitatur. et ad ueram utilitatem conuertatur sic divina natura unius humana. ut in ea cogitaretur. Et inde est etiam quod talis unitas similis est illi unioni qua copulatur uerbum ipsi ueri ut ab alijs cogitari possit. et per hoc patet responsus ad obiecta. non enim ualeet quod opponit de insufficientia quorundam ad propositum sufficientiam illa duo membra

Nec ualeet quod opponit de repugnantia quod non dicit secundum uerbum carnem et sanguinem inuisibilia simpliciter. sed prout sunt sub sacramento contenta. Neque illud de carum uniuersum disconuenientia quod non uult dicere quod illa sunt omnimodis similia. sed quod similitudinem habent quantum ad tua predicta.

circa illa uerba post medium capitis quinti sunt etiam alij qui incarnationem uerbi non solum personam ex natura compositam regent uerum etiam hominem aliquem sive etiam aliquam substantiam ibi ex anima et carne compositam uel factam diffiterentur. Notandum est

est q. tria insinuante in litera illius opinionis
 que valde sunt improbabilia. Primum cum
 dicitur (ex anima et carne aliquam substantiam
 compositam difficere) et illud communiter est
 improbabile, quoniam ex forma et materia
 resultat unum compositum. Si ergo anima
 habeat naturalem inclinationem ad corpus
 sicut ad propriam materiam, quam perficit
 necessarium erat ex anima et carne in christo
 ad dominum aliquid tertium constitui, illud vero
 aut est substantia aut accidens, accidens vero
 ut constat q. substantia non est pars accidentis
 necesse est ergo q. fiat inde substantia.
 Aliud improbabile est in hoc quod dicit q. illis
 duobus, velut in dumento verbum dei vestire
 et ut mortalium oculis congruenter appare-
 ret. Si enim hoc verum esset, cum anima non
 appareat oculis, non assumpsisset animam
 et preterea si Christus apparebat esse homo
 et non erat verus homo alius apparebat q. es-
 set, ergo aliqua falsitas et aliqua deceptio
 fuit in christo, quod omnino absurdissimum
 est. Veritas enim non fallit, nec falli po-
 test. Item tertium improbabile est in hoc
 quod dicit illa duo singularitatem personarum
 verbum dei assumpsisse, q. illis duobus, acci-
 dentibus non est personarum numerus autus,
 si enim hoc verum esset, cum columba in
 qua spiritus sanctus apparuit non auxerit nu-
 merum personarum indivinis assumpta est
 in unitatem personarum, quod nefarium est dicere
 Item

Item cum aliqua anima unice des per us
 unitatis conformitatem, et nullo modo ex
 hoc crescat in trinitate numerus personarum
 que libet anima sancta assumeret a verbo
 in unitatem personarum, ac per consequens qui
 libet sanctus esset deus, quod dicere est herese
 trinitatem et omnino peruersum, et propte
 rea iste modus dicendi, sicut ex litera illi
 que repudiat tanquam erroneus, nec creden
 dum est magister fuisse de opinione ista
 nec dicere hoc asserendo, vel approbando, sed
 aliorum opinionem referendo. Sane autem
 opinionem sicut et alias nec omnino re
 probat, nec omnino approbat, non dum esse
 nim claruerat eius falsitas, maxime cum
 uideat super verba sanctorum esse ficta data
 Contra illa verba post initium capitis sexti (mul
 tis modis habitum dicimus, uel habitum animi 3
 sicut discipline preceptum uel usum formatam etc)
 Arguit. Primum enim distinguit habitum in
 tria membra. secundo distinguit alia distri
 ctione per quattuor membra, ergo uel una est
 superflua, uel altera diminuta. Item uide
 tur aliqua membra secundum divisionem esse im
 possibiliter dicere enim quod quedam accedunt
 que mutant, sed non mutant, sicut superbia
 hoc autem uidetur esse impossibile, quod si ex aliquo
 accidente adueniente mutat subiectum uidetur
 quod ipsum multo magis debeat dici mutatum, quod
 de ente in potentia fit ens in actu. Item aliud
 mem.

membrum similiter quod dicitur quod quaedam accidunt, quae nec mutantur nec mutantur uideatur impossibile. nihil enim unum acquiri potest sine aliqua mutatione acquirentis, uel acquisiti ergo impossibile est quod aliqua differentia habitus introducat in esse quin fiat mutatio in habitu uel habitante.

De quo Augustinus distinguit habitum simpliciter, uno modo in se per indifferentias proprias quae respiciunt habitum, quantum ad esse et istae sunt tres, omne enim quod habet aut habet interius, aut exterius, aut partim interius partim exterius. Si omnino interius, sic dicimus habitum animae ut scientiam, et disciplinam. Si omnino exterius, sic dicimus habitum eorum, quae exterius corpori accidunt, sicut esse lectum, et calcatum. Si quodam modo interius, et quodam modo exterius, sic dicimus aliam alio ualidioram et fortiozem.

Et sic quasi tenet medium inter duas differentias priores positas, et ad istas tres differentias reduci possunt septem illi modi habitandi quos assignat Philosophus in postpraedicamentis. Sed quod iste modus distinguendi parum ualeat ad propositum, idem sicut Augustinus alium modum distinguendi per quattuor membra qui respicit ipsum habitum quantum ad fieri et hinc diuisus est quatuor membris secundum quattuor combinationes sufficientes et immediate. Hoc enim quod accedit alicui, aut mutat tantum, et non mutat sicut sapientia, aut mutat et mutat sicut cibus, aut nec mutat nec

mutat ut annulus, aut mutat sed non mu-
tat ut vestimentum. et quartum membru-
m valet ad propositum. et per hoc patet respo-
sio ad primum obiectum. istae enim quattuor
ordines differentiae reducunt ad tres illas. ides neque
istae sunt superfluae, neque illae diminutae.

Ad illud quod opponit quod sapientia mu-
tat sed non mutat. Respondeo quod ad hoc quod quis fi-
at sapiens concurrens sapientia creata et in-
creata, sicut ad hoc quod fiat gratus concurrens
charitas creata et increata, cum autem in-
quiritur deest, quod sapientia non mutat
non intelligit de sapientia creata, quae est
accidens animae, sed de sapientia increata
et hoc frequenter aduertendum est in ver-
bis Augustini, cum loquitur de sapientia et
gratia, et modo loquitur de increata. //

Potest etiam hoc verbum intelligi de sa-
pientia creata, sed tunc non loquitur Augusti-
nus de quocumque genere mutationis, sed de
illa mutatione quae est de una dispositione
ad alteram, ut patet de mutatione, quae est
secundum formam. Et tunc non habet in-
stantiam in sapientia, quia sapientia accidens
non alterat quamvis sapiens secundum
illam alteret. et per hoc patet solutio ad
tertiam obiectivam, non enim excludit om-
nem mutationem Augustinus, sed illam mutationem
alterationis, quae est secundum qualitatem
absolutam, sicut autem non est coniunctio
annuli ad digitum, sed solum quae est mutatio

Secundum locum aut situm // // // //
de materia istius distinctionis agit dominus tho-
mas 3. p. q. 17. ar. 1. et 2. et q. 2. ar. 4. etc.
et ibi eius interpretes.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

The first part of the book is a history of the
 church in the city of London, from the
 time of the Romans to the present
 day. It is written in a plain and
 simple style, and is very interesting
 and useful. The second part is a
 description of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The third part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The fourth part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The fifth part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The sixth part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The seventh part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The eighth part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The ninth part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.
 The tenth part is a description of the
 various parts of the city of London,
 and of the various parts of it. It is
 written in a plain and simple style,
 and is very interesting and useful.

Distinctio septima quae incipit
 secundum primam uero dicitur

Postquam magister in precedenti questione et
 opinionibus propositas recensuit. In hac distinctio-
 ne, quae tredecim capitibus continetur proponit
 specialius sententiam tertiae opinionis, quae
 tribus propositis (iuxta duos modos dicen-
 di doctorum) satis faciens, quae in epiphora
 redacta subsabit.

Secundum primam opinionem quae ponit plu-
 ralitatem suppositivum. ista sunt uere deus
 factus est homo et homo factus est deus, quia non
 per naturam, sed per gratiam adoptionis unum
 dicitur esse alterum, et sic deus factus est de nouo
 quaedam substantia, et quaedam substantia fac-
 ta est deus, quod tamen non erat prius, et
 hoc confirmat per dictum origenis, qui dicit
 factus est deus, qui prius non erat secundum
 carnem. Secundum uero secundam opinio-
 nem, quae ponit tantum unum suppositum
 sensus est, deus factus est homo quia factus est
 subsistens in duabus naturis, diuina scilicet
 et humana. Et homo factus est deus, quia subsis-
 tens

et in tres
 partes di-
 uiditur
 tres

tens in natura humana est deus, et sic per
 sona filij post incarnationem est composita
 que prius erat simplex, secundum eandem
 opinionem filius dei in quantum homo est
 predestinatus, non in quantum deus, et res
 ponderit isti ad aliquas auctoritates que vi
 dent esse pro prima opinione, ut cum le
 gitur assumptus a verbo, ibi enim accipit
 homo pro humana natura, non pro suppo
 sito. Dicit etiam secunda opinio, quod sunt
 est una persona dei et hominis, sic deus et
 homo non sunt aliud et aliud. Postea ob
 iicit contrarium, et adducit quasdam aucto
 ritates Augustini, que dicunt, quod aliud est
 verbum dei, aliud est homo, aliud est filius
 dei, aliud filius hominis, et non alius, et
 ad hoc Respondet, quod per illa verba non signi
 ficat pluralitas personarum, sed naturarum
 quod alterius nature est Christus Dominus in
 quantum deus, et in quantum homo, quod
 confirmat per Joannem Damascenum, qui
 etiam dicit personam verbi post incarnatio
 nem esse compositam, et idem confirmat per
 Hilarium. Simili modo determinat qu
 asdam auctoritates Augustini. Postea vero
 arguit ex eodem Augustino contra illud, quod
 dictum est personam verbi esse compositam
 dicit enim Augustinus, quod deus vel homo non
 est pars illius personae, et sic persona non videtur
 esse ex eis composita, et Respondet, quod non
 est tanquam ex partibus componentibus aut cons
 ti

tituentibus personam. sed est quaedam alia
inexplicabilis compositio.

Postea dicit q. secundum tertiam opinionem
cum dicit deus factus est homo. vel humana
tus intelligendum est secundum habitum
sicut dicit homo indutus. Similiter cum di
cit filius dei predestinatus est esse homo. vel
homo est predestinatus esse filius dei sub hoc
sensu est intelligendum, q. predestinatum
est a deo ab eterno. q. deus sit homo. et q. homo
sit deus. Subdit etiam q. licet benedictus
q. homo sit deus. non tamen dicit q. ille homo
scilicet Christus sit homo dominicus. Ultimo
excusat se a determinatione istarum o
pinionum. et committit iudicium auditorij
et hęc de litera distinctio quam magister

[Faint marginal notes]

et lib de
fide ad Pe
trum. cap
i. circame
diurn et
de predest
sanctoy. et
lib de eccl
stat dog. 11
matibz

Joannis Damasceni precepte lib. 3. cap. 7. et
Roman. primo.

ex qua tres eliciuntur conclusiones. vel unat
membris in quibus tota ipsius summa consistit
Prima conclusio. deus factus est homo. et ho
mo factus est deus

2^a filius dei predestinatus est esse homo in dua
bus naturis. et tribus substantijs subsistens

3^a homo. id est humana natura assumpta est
a deo in unitatem suppositi in Christo domino

Origenis super epist //
ad Roman / Hiero /
nisi de assumptione
marie. Ambrosij lib
3. de spiritu sancto. cap
10

ex qua ~~trium~~ ^{trium} ~~conclusiones~~
elicitur conclusio in
qua eius summa con
sistit. que talis est
Deus factus est homo
et homo factus est de
us filius dei predesti
natus est ut esset
homo in duabus na
turis et tribus subs
tantijs / quicumque
dominus omnium
non tamen dicitur ho
mo dominicus.

me

Deus est metricus
sic / quæstionibus
in plebs uersans am
Sage magistros : //
Sexta sexta et tibi
Septima mixta doce

qui cum sit dominus omnium non dicitur
non dominus.

Dubia Literalia siue
textus expositio -

1
circa illa verba post initium capitis primi (fac
tus est sine dubio. id quod prius non erat) nota
q. eiusmodi locutus est impropria, q. neq. potest
intelligi de natura. q. deus non est factus huem
ana natura neq. de persona siue de supposito
q. illud suppositum semper fuit secundum se
eundam opinionem unde exponenda est. id
quod prius non erat id est habens naturam qu
am prius non habebat ~

2
Contra illa verba circa finem capitis noni (in
explicabile enim est mysterium istius unionis
quia non est partium ratio) Arguit. q. in mul
ta in unione est pars et pars Super leuit. etc
num. 5 (decimam partem) glossa esicij aut de
cima pars epti est humanitas Christi, eptia u
tem mensura trium modorum significat
trinitatem. et sicut se habet signum ad signu
ita significatum ad significatum. sed signu
est pars signi. ergo et significatum est pars signi
ficati. ergo humanitas est pars Christi. Item
in symbolo dicit sicut anima rationalis et
caro unus est homo, ita deus et homo unus
est Christus, sed caro et anima sunt partes ho
minis. ergo humanitas et diuinitas sunt par
tes Christi.

Respondet q. pars multis modis dicit. uno mo
do est numerus, quo pacto dicitur omne illud, quod
ue

uenit in compositionem alicuius, siue secun-
 dum realem compositionem, siue secundum
 rationalem et sic illa quae sunt de definitione
 dicuntur partes rei notificatae. Alio modo dicitur
 pars illud, quod uenit in constitutionem alicuius
 secundum rem, et naturam siue habeat
 quantitatem, siue non. Et hoc modo anima est
 pars rei animatae. tertio modo dicitur pars ma-
 gis proprie illud, quod uenit in constitutionem
 alicuius secundum rem, et naturam, et secun-
 dum quantitatem continuam, uel discretam
 sicut pes et manus sunt partes corporis, et bi-
 narius est pars quaternarius / quarto modo dicitur
 pars magis proprie, quod uenit in constitutio-
 nem alicuius realem, uel quantitativam se-
 cundum certam, et determinatam mensuram
 itaque aliquoties sumpta reddit suum totum, et
 ista pars dicitur aliquanta, et est propriissima
 uenit ratio partis.

Cum ergo quaeritur Vtrum humana natura sit
 pars Christi. Respondendum est, q. si pars accipi-
 at communiter primo modo, potest concedi q.
 sic pars. si enim quis uellet notificare quod
 sit Christus diceret ipsum unam hypostasi-
 sim in duabus naturis, diuina scilicet et hu-
 mana. Si autem pars proprie accipiat sic hu-
 mana natura non dicitur pars Christi, et sic in-
 telligenda sunt uerba magistri in littera, et
 per hoc patet responsio ad obiecta. in talibus
 enim non est communis similitudo
 contra illa uerba ad finem capitis undecimi (in
 hominem deificationem dicimus, sed deum hominem
 fac

3

factum) Arguit. sicut enim diuina natura
 humana unita est. ita et humana diuina. er-
 go sicut dicimus deum humanatum. ita ho-
 minem deificatum. Item in unione diuina
 nature ad humanam diuina natura non est
 minuta. sed humana est exaltata. ergo huma-
 na natura magis tracta est ad conformitatem
 diuina. q̄ diuina ad conformitatem humanam
 ergo potius debet dici in Christo humana natu-
 ra deificata q̄ diuina humanata. si dicas
 q̄ denominatio debet fieri a notiori. non uia
 licet. q̄ denominatio non solum debet fieri a no-
 tiori. sed etiam a digniori. si etiam dixeris q̄
 esse humanatum predicat habitum sicut ter-
 tra opitio non solum difficultas. q̄ non tan-
 tum dicit humanatum. sed dicit factus homo
 ergo si debemus dicere q̄ homo est deus. et deus
 est homo uidet q̄ nullum inconueniens sedi-
 cere hominem esse deificatum. // // //

R̄ dicendum q̄ hoc adiectiuum huma-
 natum. non solum predicat ^{sa} habitum. sed etiam
 am unionem. unde nihil aliud est dicere de-
 um esse humanatum q̄ carnis unitum. Iste
 autem. quod est deificatum. quamuis possit
 importare unionem importat tamen simili-
 ter ordinem. et antecessorem. et deificatum
 enim componit a deitate. et factum. unde dei-
 ficatum. idem est quod factum esse deum. et quo-
 niam humanitas diuinitatem non antecedit
 ides Damascenus sane non concedit hominem
 esse deificatum. // Vel dicendum q̄ damas-
 cenus

carnis non negat simpliciter. Sed q non est ita
 propria. Somnus est defuatus. sicut loq. deus
 est factus Somnus. Nam ipse dicit quarto libro
 oportet scire. q non secundum q determinationem
 nature. vel confuionem caro defuata est.
 tantum enim ualet dicere carnem esse dei
 ficatam: quantum deitati esse conuictam. q
 non negat per dicitam locutionem tanqz fal
 sam simpliciter. Sed non est ita propria sicut
 eius conuersa. posset etiam uis fieri in hoc q
 dicimus Somnum. qz ex parte subiecti ita pro
 Hypothasi ex parte uero appositi pro forma
 non sic autem Hypothasis Sumus Somni
 est defuata cum semper fuerit deus. sic autem
 est Sumana natura cum non semper fuerit ho
 mo. Et sic patet utraqz obiecto.

A Contra illa uerba in principio capitis duode
 cimi (et licet dicat Somnus deus non tamen
 dicit Somnus dominicus) Arguit qz in lib. 83
 questionum dicit monendum est ut illa
 eterna bona expectent quz fuerunt in ho
 mine dominico quod intelligit de Chris
 to domino. Si dicas obiecto qz supra primum
 librum Regum dicit glossa Bede ^{tibi} quis estis
 te Somnus nisi Somnus dominicus ergo si hoc po
 test dici de alijs Somnibus multo magis de
 Christo domino.

intelligit de
 alijs.

Et qz hoc nomen dominicus secundum com
 munem usum accipit dupliciter scilicet pos
 sessore et similitudinarie. Unde dicit Somnus
 dominicus qui possidet a domino. uel qui est
 si.

Similis dominus. et q. secundum utramq. e.
 paratorem dicitur dicitur et dicitur
 eius de quo dicit ad dominum respectu cu
 ius dicitur cum dicitur sit dominus ^{vere} ^{vere}
 dicitur non est ipsum esse dominum domi
 num. et idem hoc retractat Augustinus. os
 tendens q. potest malum generare intellectu
 posset tamen sane intelligi ratione summa
 nature que a domino possidet. et domino
 assimilatur et a domino causatur. ac proinde
 sic retractat Augustinus. q. potest habere sa
 num intellectum.

Cum autem obicit de alijs hominibus iam
 patet q. non est simile non enim est tanta
 disparitas illius hominis ad deum. quanta
 horum hominum.

De materia huius dicitur agere dicitur
 Thomas. 3. p. q. 16. ar. 6. et 7. et q. 24.
 ar. 1. et 2. et ibidem ipsius interpretet.

intelligitur de
 ipso

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint handwritten notes in the right margin]

[Faint handwritten notes in the right margin]

[Faint handwritten notes in the right margin]

Distinctio octava qua incipit

post predicta inquiri debet etc. //

Postquam magister in precedentibus egit de conditionibus sequentibus ad unum unius quoad effectum ex ipsa sequentem. In hac distinctio-
ne, qua duobus capitibus continet decem dem-
conditionibus quantum ad naturam unientem
et communicationem idiomatum tractat. ac fa-
cit tua in hac et sequenti distinctio. Nam
primo a principio distinctio usque ibi (quae
etiam solet) inquirat an natura divina in Chr-
isto possit dici nata? Secundo usque ad finem
huius distinctio inquirat an ratione duplici
natura Christus dominus possit dici bis natus?
Tertio An Christi casus adoranda eadem adora-
tione qua verbum. Et hoc per totam sequentem
distinctio. praesens autem distinctio in e-
ssentiam redacta sic habet. // // //
concedi non debet natura divina nata de vir-
gine, nisi in quantum persona nata de eadem
dicere. Nam in quantum natura stat praesentia
nec de virgine, nec de patre nata dici po-
test. Et hoc etiam modo supra dictum est
natura incarnata. ~~non~~ ^{pro} ~~quod~~ ^{quod} ~~in~~
persona incarnata dicit. Affirmatur autem
Christus dominus bis natus ^{et} ~~scilicet~~ duas habens
se natiuitates diuinam ex patre, et humanam siue temporalem
ex matre ob distinctas illarum natiuitatu
proprietates. et haec de litera distinctio, quae
magister Latius prosequit ad vultus auctorita-
tibus praecipue Augustini. sub defide ad Petrum
cap. 2. circa medium. et Ioannis Damasc. lib. 3

in hac distinctio
magister in precedentibus
egit de conditionibus
sequentibus ad unum
unius quoad effectum
ex ipsa sequentem.

¶ duas ergo Christi
natiuitates ut ait da-
mascenus veneramus
unam ex patre ante se-
cula quae est super cau-
sam et tempus et na-
turam. alteram que
in ultimis temporibus
propter nos. et secundum
nos. et super nos quae pro-
pter nostram salutem. et
quae natus est ex muliere
et tempore conceptionis
nostram mentium. et sup-
er nos quae ex spiritu sancto

ex qua unica elicit conclusio ~~trinitatis~~
 in qua ipsius summa tota consistit. quae talis
 est. Natura divina non dicitur nata ne
 quae incarnata, nisi pro quanto persona verbis
 carnem assumpsit et incarnata dicitur. in
 qua duplex est nativitas scilicet aeterna a
 patre, et temporalis a matre.

metuere sic
 In christi natura de
 natura usetur
 nimirum personam sig
 nificatorem.

Dubia literalia sive
 textus expositio

contra illa verba post initium capituli primi
 (quae enim res non est de patre genita non
 dicitur de matre nata) Arguit christus secun
 dum humanam naturam conceptus est de
 spiritu sancto, et natus ex maria Virgine ita
 quod spiritus sanctus non est eius pater. Sicut
 Virgo sic eius mater, ergo citata verba fal
 sitatem continent.

Respondendum quod magister loquitur de illa
 nativitate, qua res aliqua dicitur nasci, itaque
 vendicat sibi proprietatem sive de summa
 naturam filiatorem. Hoc autem non ita
 habet humana natura in christo, et idcirco
 est recta instantia contradicta magistri in
 litera

circa illa verba post initium capituli primi
 Hoc est enim nasci de virgine hominem ad
 sumere) notandum quod veritatem continent
 si humana natura dicatur homo, et si assu
 mere dicatur ad se sumere, vel in se, quod
 divinae naturae non convenit

circa

3

circa illa verba prope medium capitis secun-
di (duas ergo distinctivitates veneramus)
dubitat et arguit immo enim magister
quoniam naturam ex parte veneramus
que est supra causam, rationem, tempus et
naturam. Sed contra generatio filij dei ex
patre est naturalis generatio. Sed generati-
o naturalis est secundum naturam non su-
pra naturam. ergo falsum est dicere q. sit su-
pra naturam. ac proinde iuxta hoc quod
peres quod distinguunt illa quatuor. que in
auctoritate ponuntur. videtur enim q. transit
nisi verborum inconvencatio.

1.

Res dicendum q. natura non accipitur
communiter. sed pro natura creata. Unde
nullo modo dicere q. generatio filij sit supra na-
turam eternam. que est natura naturans
sed super naturam creatam. que consuevit
dici natura naturata. Et nota q. ista quat-
tuor ^{sic} distinguuntur sicut causa referat ad na-
turam angelicam. ratio ad naturam huma-
nam. tempus. ad virtutem celestem. et na-
tura ad virtutem inferioris creature. ut sit
sensus generatio illa est supra causam. id est
virtutem angelicam. et rationem. i. virtu-
tem humanam. et tempus. i. operationem
coelestem. et naturam id est virtutem infe-
riorem.) Vel aliter ut causa referat
ad virtutem agentem. et ratio ad potentiam
agentem. et tempus ad mensuram limi-
tantem. natura vero ad modum operandi consue-

tridinem) Contra illa verba circa membra
 pitis secundi (natus est homo ex muliere in
 tempore conceptus) Arguit quod conceptus
 illa non fuit in tempore, sed in instanti. →
 Praeterea si conceptus sua fuit similis nostre
 quantum ad tempus, ergo non videtur verum
 quod subiungit, quod super legem nostre con-
 ceptionis.) R^r diceretur, quod conceptus ac-
 cipit dupliciter, vno modo dicitur conceptus
 ipsa operatio naturae in formatione corporis
 usque ad susceptionem animae: Alio modo di-
 citur conceptus large in virtute et perfecti-
 one corporis usque ad partum et egressum ip-
 sius de ventre. Si ergo primo modo dicatur
 conceptus sic Christi dominici conceptus non
 fuit secundum nos, sed supra nos; nec fuit
 in tempore, sed in instanti. Si autem secun-
 do modo dicatur conceptus large, sic fuit secun-
 dum nos, quod videtur in mensibus nutritus fuit
 et crevit in utero matris, ut abijt homines
 antequam nascerentur, et hoc sufficienter habetur
 est auctoritate considerat supra.
 De materia huius distinctionis agere dicitur Thomas
 3. p. q. 35. ar. 2. et 5. et ibi eius interpretes →

Distinctio nona quae incipit

Pertinet ad investigari oportet etc.

Postquam magister in precedenti distinctioe
Respondit ad duas quaestiones ibi propositas
in hac quoque duobus capitibus continetur soluit
tertiam quaestionem. cui scilicet ^{anima} Christi ^{et} caro
debeat eadem adorazione venerari seu ad
raii qua verbum cui est unita. et in epistola
mea redacta sic habet.

opinionem quorundam carum vel anima Christi
si seu eius humanitas adorazione illa. que
Latina dicit. ad divinitati debet. que in dilec
tione cordis et sacrificiorum exhibitione est
consistit non est adoranda. ne idolatria commi
tat. Veneranda autem est Christi dominici hu
manitas seu honoranda dubia excellentia ac
super omnem creaturam veneranda et
ut ligenda. Secundum alios autem sine om
ni periculo eadem Christi humanitas Latina
recte adoratur. non quidem ratione sui. sed sup
positi. in quantum scilicet a deo in unitate
suppositi est assumpta. Neque ab eo unquam
parata. que quidem sententia vera est. et
dictis sanctorum. precipue Augustini et
Damaseni in littera confirmatur. ^{et} eius
autem conclusio in promptu est. scilicet. Humanitatem Chris
ti Latina adorandam

neque ob id idolatria /
committitur quemadmo
dum et regis praeputi
ra dum est unita de
gi. et ipse ea induens
eadem eum es vene
ratione honoratur.
non ergo rudam car
nem adoramus sed
ut unitam deitati.
immo sicut dicit Damas
cenus quemadmodum
truncat carbonem
tangere propter lig
na expulsi ignem
sic in presenti adora
Christi divini simul
tranz naturam prop
ter carni unitam deita
tem

Dubia literalia sive
textus expositio

1 circa illa verba prope medium capitis primi
Cultus divinitati debitus ei exhibeatur sui
cultus in dilectione et sacrificij exhibitione
atque

intra dicta alij aiunt
alij negant / metrici
nunquam sacra dei verba
capo deservit absens
ob id cultu pariter
per honore fuit.

Cest enim
duplex du
lia quae
altera cre
aturae cui
liber proe
minent
exhiberi
potest

atque reverentia consistit) queque qualiter
distinguitur illa tria. Et videtur quod insufficienter
dicat quod magis videtur consistere in adoratis re
aut enim Rabanus sic ait Christi adoranda
est latra sicut verbum. Sed non omnisp
cie latre quoniam non adoramus eam pos
trati in terra sicut credamus quod viscerant
ex nihilo, ergo videtur quod potius prostratis in ter
ram pertineat ad cultum id est quod illa predicta
Item videtur diminutio quod non tantum modo
deus dilectione sed etiam fide et queque ergo qua
licet distinguitur illa tria predicta.

Et quod sicut supra dictum est videtur deus esse
cultu interiori et exteriori. ut autem magis
ter exprimeret utrumque cultum dicit quod con
sistit in dilectione quoniam cum subicit ad cul
tum interiorum. itaque in dilectione intelli
gimus tres theologicas virtutes scilicet cha
ritatem fidem et spem ad eam progambulas
ergo quantum ad cultum exteriorum dicit
quod est sacrificium. itaque sacrificium com
prehendat omnem reverentiam que ex
terius exhibetur solidis per hoc accernitur
subdit Reverentiam comprehendit utrumque
Et sic potest differentia horum trium quod
dilectio refertur ad cultum interiorum sacri
ficium ad exteriorum Reverentia autem
ad utrumque) Vel Aliter dilectio refertur
ad principium modicum sacrificium refer
et ad altum. Reverentia ad summam et
modum.) Vel dilectio refertur ad animam

Quod ad usus. Reverentia ad altus in
 poris. Sacrificium autem ad bona que pro
 hominibus et peccatis. vel ad utrumque scilicet
 ad bona animi et corporis. quod sacrificium deo
 est spiritus contribulatus. et Apostolus nos
 nec ac offeramus deo corpus nostrum sicut
 viventem etc.

Ad illud quod dicitur de adoratore et
 oblatione. Per q. illa potest comprehendere
 mine sacrificij. vel dicamus q. illam
 nominat q. non est cultus soli deo debitus
 non tantum enim propter imperium
 deo. sed etiam etiam hominibus. Unde
 non est intelligendum q. debemus vel
 docere q. non debemus nos summa
 nitate prosternere. sed q. prosternendo nos
 etiam summa nitate. non debemus pro
 ferri nos esse creatos ratione summanitatis
 sed deitatis. Deici etiam potest q. adoratio
 comprehendit sub hoc quod dicitur reverentia
 sicut et fides intelligit per dilectionem
 et sic patet in responsu ad sequens.

L

contra illa verba post initium capituli secun
 di (quem adoramus cum patre et spiritu
 una adoratio cum in unitate unita carne)
 Arguit contra ~~quod dicitur de unitate~~ Pater
 et spiritus sanctus sunt persone distincte. et
 in unitate unita debet una adoratio per se
 ergo si ad multiplicationem obiecti sequitur
 multiplicatio actus videtur q. ille persone sue
 mul

Damasceus

multiplici adoratione non unica venerari
 Item adoratio subsequitur directione
 fidei. sed fides distinguit inter personas
 ergo et adorans secundumq. talis etiam
 distinguit inter personas. et sic scilicet scilicet
 idem quod prius. Item sequitur ex dictis
 verbis q. filius esset magis adorandus q. pater
 et spiritus sanctus. quoniam et ipse
 esset magis adorandus post incarnationem
 nem q. ante eam. quod omnino videtur fal-
 sum. R. dicendum q. tres personae uni-
 ca et simplici adoratione sunt adorande
 et ratio huius est q. illud secundum q. d.
 peccati adorati summa maiestas est ^{et} unica
 nullo modo multiplicata. Et ita sicut
 unica delectatione obliquunt q. in eis est una
 summa bonitas. sic unica adoratione ado-
 rant. Ad primam vero obiectivam
 R. q. quantum ad diuinas personas distinguitur
 ratione emanationis et originis non
 tamen ratione adorationis. Ideo non se-
 quitur q. respectu huius mundi habeantur diuer-
 sas adorationes. sed q. habeantur diuersas
 relationes. et hoc dicitur sana fides quam
 sequitur adoratio. et per hoc patet ad 2.
 obiectivam q. adoratio sequitur fidem
 non in quantum distinguit tres personas
 per relationum pluralitatem sed in qua-
 tum uno per maiestatis unitatem.
 Ad 3. R. q. Summaritas Christi domini non
 ad

adorat Satra nisi propter diuinitatem
 et ideo non facit ipsum magis adorabile
 sed plura in ipso adorari qz hoc quod ad
 de non addit ad bonitatem diuinam

3 Contra illa verba post medium caput se
 cundi (Ego dominum carnem imino per
 factam in Christo humanitatem ideo ado
 ro qz a diuinitate suscepta et deitati uni
 ta est) Arguitur si in Christo dominus
 adorat diuinitas et humanitas. et in alijs
 personis diuinitas videt qz magis suado
 randus Christus qz alij persone. Item plij
 tenemur gratias Christo dominus agere
 post in carnationem qz antea. ergo magis
 debemus ipsum honorare. adorare. et ve
 nerari. ergo similitur magis tenemur adora
 re Christum dominum incarnatum qz ali
 as personas. et magis etiam tenemur ip
 sum post incarnationem adorare qz ante
 eam. Si dicas qz magis debemus adorare
 eum non intensiue sed extensiue contra
 plura bona paucioribus bonis sunt appeti
 biliora. ergo plura honorabilia magis sunt
 ueneranda et honoranda.

Et qz non magis honorandus est Christus
 qz pater et spiritus sanctus. nec Verbum in
 carnatione plus debet adorari post incarnati
 onem qz antea. Et huius ratio est qz adoratio
 respicit maiestatem et dignitatem. et quoniam
 cum verbo nulla accreuit dignitas ex huma
 na nature assumptione. ideo non debet ado
 rari

rari maiori adoratione. Nec ualeat ob
 iectis de maioribus bonis paucioribus preli
 gendus. Hoc enim habet multiplicem in
 tantiam. una est quando unum est prop
 ter alterum ibi enim est unum tantum.
 Unde sicut tenere equum et ferum rō
 est plus tenere q̄ equum. Sic adorare deū
 et carnem nō est plus q̄ adorare deum.
 Alia instantia est quando unum illorū
 bonorū est impoſſibile ad aliud
 tunc enim non addit ut faciat ipsum maiō
 Sicut nec punctus addit ad lineam ut faciat
 eam maiorem. Et hoc modo creatura ha
 bet se ad creaturam. Ad illud quod oppo
 nitur scilicet q̄ tenemur ad maiorem gra
 tiam altiorē. R̄ q̄ non est simile q̄
 gratiarum altiorū non tantum respicit ex
 cellentiam dantis sed etiam excellentiam
 muneris. Non sic autem est de adoratione.
 - contra illa uerba pro p̄ſentem capitis secundū
 (nempe carnem eius uere manducat nisi p̄
 adoret) Arguit q̄ Boetius. S̄ dicit p̄sentis
 est qui uiuificat caro non prodest quidq̄. ergo
 si non prodest necq̄ est manducanda neq̄ ad
 randa. Item caro Christi domini uere est sub
 Sacramento ergo uere manducat cum sub Sa
 cramento suscipit sed absq̄ adoratione p̄
 ambula potest esse sacramenti susceptio. ergo
 et uera manducatio.
 R̄ q̄ prefata uerba intelligunt de manduca
 tione spirituali. quā dicit manducatio uera q̄
 ue

ueram habet efficaciam. Unde manducare
 ueraciter sic est manducare efficaciter et
 hoc modo nemo uere manducat. nisi qui ado-
 rat. quia non manducat efficaciter nisi man-
 ducet reuerenter. uel R^r q. magister loquitur
 de comuni stilo qui in ecclesia manducat
 et sumit carum Christi dominum sub sacramen-
 to. qui non tradit sumenda nisi prius pro-
 ponat adoranda. Sicut abusive sumendo pos-
 set aliter contingere. et ex his patet so.
 Sicut ad ultimam objectionem. loquitur enim
 de sumptione sacramentali: non despirita-
 li. / Cum autem arguitur quod carum non pro-
 dest quodq. R^r q. carum non habet ibi intell^u
 que carnalis intelligentia. Sicut dicit Augus-
 tinus carum non prodest quodq. si a spiritu sepa-
 rat. sed prodest in quantum est unita uerbo et
 deificata. et hoc modo est adoranda adoratio-
 ne latius non diuisi. sed de hoc in. 4. dist. 10.
 de materia istius distinctionis agit diuus Thom^a
 3. p. 2. q. 28. et 22. q. 84. et ibi eius interpres
 est.

In nomine domini Amen. Quia in hoc mundo
 non est nisi una veritas et una vita
 et una via ad deum. Et qui non
 vult deum habere non debet
 habere deum. Et qui non vult
 vitam habere non debet habere
 vitam. Et qui non vult deum
 et vitam habere non debet habere
 deum et vitam. Et qui non vult
 deum et vitam habere non debet
 habere deum et vitam. Et qui non
 vult deum et vitam habere non
 debet habere deum et vitam. Et
 qui non vult deum et vitam habere
 non debet habere deum et vitam.

Distinctio. 10 quae incipit

solet etiam a quibusdam inquiri. et
 Postquam Magister ^{egit} de conditionibus consequen-
 tibus actum unionis. In hac distinctio-
 ne quae sex capitibus continetur agit de con-
 ditionibus eiusdem quantum ad personam
 in qua unionem dicimus esse factam. et di-
 uidit in tres partes principales. In qua
 prima a principio distinctionis usque ubi
 uerbo queritur agit de personalitate. quae per-
 tinet ad dignitatem naturae. In secunda
 usque ubi (deinde sequitur) de adoptione
 quae pertinet ad dignitatem gratiae. In 3^a par-
 te agit de praedestinatione. quae pertinet
 ad dignitatem gloriae et hinc usque in finem
 distinctionis. quae in epiphonem redacta
 sic habet.

non est concedendum Christum dominum
 secundum quod homo est esse personam aliquam
 in verbum non naturam, sed personam as-

pro cuius intelligenti-
 tra et simul non
 tantum quod secundum
 aliquando exprimit
 ditionem uel propria
 tem diuinae naturae -
 uel humanae. aliqua
 do unitatem personae
 aliquando tractat
 bitum. aliquando cau-
 sam

sumpsisse, sequeretur, quod supra est impro-
 batur. Sequeret etiam quod secundum quod ho-
 mo esset tertia in trinitate persona, quod
 patet esse falsum cum secundum quod homo non
 sit deus. nec oppositum Argui potest eo quod
 substantia rationalis. non enim hoc suffi-
 cit ad rationem personae quae dicitur quasi per-
 sonans neque alteri ^{est} constituta qualiter est
 anima corpori. et humana natura in Chri-
 sto domino. Neque enim ^{est} uulgaris personae
 definiti

definitio personis diuini conuenit. sed alijs
 sed et neq[ue] ^{etiam} impedit eum secundumq[ue] homo
 predestinatum esse filium dei quod est persona
 non enim quod est ~~et~~ homo filius dei est sed
 per gratiam dea accepit. Deniq[ue] nec filius
 adoptiuus ^{ullo modo} Christi dei debet. sed naturalis
 non enim prius esse cepit. et post hoc in filium
 adoptatus est. sed semper fuit filius eterni
 patris. Virgini quoq[ue] filius est per natura
 et gratiam non quidem adoptionis. sed unionis
 potest autem dici personam que semper fuit
 predestinatam esse secundum hominem
 sumptum ut scilicet ipsa ens homo esset fi
 lius dei. Item et naturam humanam ut
 verbo patris personaliter uniret. et h[ec] de
 litera distinctio quam magister Latinus pro
 sequi adductus precipue auctoritatib[us]. Rich
 ardi. Augustini lib. 1. de trinit. lib. de fide
 ad Petrum. et super Ioannem. ^{cap. 2} ^{tractatu 74} Hieroni
 mi sup epistolam ad ephes. 1. et Hylarij. lib
 3. de trinit. ~~Ambrosij item de trinitate~~

ex qua tres eliciunt conclusiones. uelut a
 trinitatis. in quibus tota eius signatur
 sistit. Prima. Christus secundumq[ue] hominis
 est aliqua persona. Sicut sic individua substan
 tia.
 2a filius uirginis temporalis. non est filius
 dei adoptiuus. sed naturalis.
 3a filius dei pro nostra salute temporaliter
 incarnatus secundumq[ue] homo eternaliter pre
 destinatus

nisi forte h[ec] secundum
 unitatis personae sit
 expressiuum. ut sit
 sensus, ipse qui est hu
 mo est dei filius. ut
 autem ipse ens ho
 mo sit dei filius per
 gratiam Sabot.
 nec sic dicitur filius
 natura ut deus natu
 ra non enim eo filius
 est quod deus est quod
 prietate naturitatis
 filius. natura diu
 nitatis deus est. et
 tamen dicitur natura
 uel natura filius qu
 eamdem Sabot natura
 quam ille qui genuit
 adoptiuus autem filius
 non est quia

^ Roman. 1. ephes. 1.
 Ioannis. 17. Ambro
 sij. lib. 1. de fide cap
 9. et ultimus

ex qua ~~trinitatis~~
 elicit conclusio in
 qua eius signatur
 sistit que talis est
 Christus secundumq[ue]
 homo non est persona
 nec filius dei adoptiuus
 temporaliter quidem
 incarnatus. sed abq[ue]
 carnis predestinatus
 et tunc sic
 quod Christus nomen
 persona conuenit
 h[ec] est
 ipsius haud hominis
 sed ratione dei

Verba Literalia siue
textus expositio

circa illa verba post medium primi capitis
(Christum secundum hominem non esse per
sonam neque aliquid) nota quod primum illud
concedit ab omni opinione. Secundum autem
non, sed a tertia tantum. quod primum dicit opi
niones dicunt quod secundum quod Christus dominus
est homo est aliquid. hoc autem negare est
error.

contra illa verba post medium capitis primi
(Secundum enim habet multiplicem ra
tionem) Arguitur quod videtur illa distinctio
esse parum artificialis. Superflua et dimi
nuta in artificialibus quod membra ista nullam
vident habere convenientiam. Superflua
videtur quod eadem vi qua importat proprie
tatem naturae, importat unitatem, et propi
etatem personae. Diminuta etiam videtur
quod sicut potest importare habitum. Ita et
iam potest importare rationem genera acciden
tium, arguitur videtur quod his membris ordinem
debuerunt adiungi.

Item quae vbi sic. Secundum, dicitur
similiter accipiat, cum videatur habere tot in
tellectus. // R. dicendum quod sic distinc
tio

tis et si videatur esse rudis tamen est valde
 rationalis. et hoc si attendamus super quod
 fundat. nam prima divisione. hęc prepo-
 sitio secundum, potest importare concum-
 tantiam vel causam si causam importet
 tunc est quartum membrum. si concumi-
 tantiam. sic tripliciter potest importare.
 aut secundum inherentiam. aut secundum
 unionem. aut secundum adiacentiam siue
 assistentiam. si secundum inherentiam. sic
 importat proprietatem naturę. nam proprie-
 tas inheret ei cuius est proprietatis. si secun-
 dum unionem. sic importat proprietatem
 personę. si secundum assistentiam. siue
 adiacentiam. sicut dicit Sabiturn. quartum
 autem membrum. quod est secundum princi-
 palis divisionis magister non subdividit
 potest tamen dividi secundum quatuor ge-
 nera causarum. omnibus enim modis hęc
 dictio. secundum, consuevit accipi. sicut po-
 test per exempla monstrari. si enim dicat
 Christus ~~dominus~~ secundum quod homo fuit pas-
 sibilis sic importat conditionem naturę. si
 dicat Christus secundum quod homo creatus et
 factus. sic importat unitatem personę. si vero
 dicat Christus. secundum quod homo fuit vestitus.
 et ut homo inventus sic importat habitum
 si dicat Christus secundum quod deus creavit
 mundum. et secundum quod homo predicavit di-
 vinum verbum. sic importat causam effi-
 entem. si dicat Christus secundum quod deus est
 sup

Suppositum diuinae naturae et secundumq,
 homo est animal rationale sic importat cau-
 sam finalem. si dicat Christus secundum
 qd deus est homo est primum instrumentum sic im-
 portat causam finalem.

possunt autem multa istiusmodi exempla
 congruentia inueniri, et multiplicari. de
 causa autem materiali secundum diuinam
 naturam, non contingit inuenire, secun-
 dum autem humanam contingit. ut si dica-
 t Christus secundumq, homo conceptus fuit
 de purissimis sanguinibus virginis.

Aliter (et in idem redibit) possumus cum di-
 uo Thoma dicere. q, ista diuisio accipit ex
 comparatione replicationis ad subiectum pro-
 positionis. q, potest fieri replicatio uel eius
 quod antecedit subiectum. et sic rotat cau-
 sam. uel eius, quod sequit, et sic rotat habi-
 tum. aut quod cuiusq, aliud accidens. sed spe-
 cialiter nominat habitum propter rationem
 tertie opinionis. uel ipsius subiecti et hoc uel
 quantum ad naturam et sic exprimit condi-
 tionem naturae. uel quantum ad suppositum
 et sic rotat unitatem personae in Christo do-
 mino.

contra illa uerba prope finem capituli quar-
 ti (nos dicimus adoptiuu filij q, cum nati
 fuerimus uq, filij per gratiam facti sumus fi-
 lij dei) Arguit si hoc uerum est tunc an-
 geli beati et homo in statu innocentie non fu-
 erunt filij adoptiuu. ergo nec nos habuissent in
 lege

hereditate regni quod omnino absurdum est.
 R. q. magister loquitur de adoptione secun-
 dum plenam rationem. et sic ponit extra-
 neitatem. quae secundum alium est. quae qui-
 dem extraneitas est elongatio et abaliena-
 tio a deo per culpam. et hinc quodammodo
 non conveniunt angelis ratione filiationis.
 Sargius tamen accipiendo extraneitatem
 sive quantum ad culpam. quae inest. sive quae
 potest inesse. se extendit ad omnes filios
 adoptivos. et sic quodammodo angeli pos-
 sunt dici filij.

4 circa illa verba prope finem capituli quarti
 (Christus vero noster factus noster filius dei) adver-
 te q. sunt intelligenda. nec prius tempore si-
 cut nos. nec prius natura. aut intellectu si-
 cut angelus si in gratia creati sunt.

5 Contra illa verba post initium capituli quinti
 (Christum filium virginis et natura ve-
 l naturaliter et gratia) arguit. Haec enim duo
 non sunt incommensurable. si enim hoc est
 naturale iam non est gratuitum et econtra
 hoc. R. q. gratia unionis non repugnat
 neque incommensurable est cum proprietate na-
 turali. immo facit eam communicari. et ma-
 gister sic loquitur de gratia unionis. vel potest
 dici q. gratia et natura bene possunt de eade-
 re dici per comparationem ad diversa et sic est
 in proposito. Nam Christus in quantum homo
 est naturalis filius virginis, in quantum vero
 deus est filius virginis. non per naturam nec

Item Christus est
 filius virginis sicut
 alij filij matrum
 suarum sed illi non
 sunt filij per gratiam
 ergo nec ipse

per

per adoptionem sed per gratiam unioris. 1.
quod ergo inest per gratiam unioris per alia
naturam naturarum naturaliter inest. Et
Christum in quantum hominem nasci ex
matre non fuit gratis sed nasci simul deum
et hominem sic fuit per gratiam unioris -
et sic Respondet ad obiecta

6
contra illa verba circa finem capituli quinti
(⁵⁶³ *originalis est filius sicut nos Christus*) Arguitur
quod sic filiatu dicitur quod quivise. Et tamen
quod non dicitur unioris nec quod quivise sed ana-
logice sicut et alia quae dicuntur de deo et cre-
aturis.

Hilarij

7
contra illa verba etiam circa finem capituli
quinti (*est filius origine non adoptione
veritate non nomenclature*) Arguitur quod
ibi est inciditio verborum idem enim est
esse filium origine et natiuitate. Item
dicitur quod sic superfluitas nam omnis filiatio
aut est naturalis aut gratuita ergo per ori-
ginem vel adoptionem ergo superfluit
alia membra. Item quid est quod dicitur alij
quis filius nomenclature? aut enim vera
est nomenclatura aut falsa si vera ergo vel
per adoptionem vel per generationem si
falsa ergo non debet inter membra praedicta
poni. Item si de creationem dicuntur filij cum
ergo instrumenta sunt a deo creata erunt etiam
filij dei quod videtur absurdum.

Et decendum quod in praedictis verbis Hilarius
innuit nobis quattuor filiationis differentias
quarum

[Faint handwritten notes in the left margin]

quarum sufficientia haberi potest. Sic, ille
 enim dicitur filius absque, qui ab ipso est
 et ei conformatur. Hoc autem potest esse du-
 pliciter, aut emanatione naturalis, et in-
 unitatem essentiae, et sic est filius unige-
 nitus patris, quem dicit Hilarius esse fi-
 lium originem contra Photinum, veritatem
 contra Sabellium, naturam contra Ar-
 rium. Et hoc iam in primo libro expositum.
 Aut potest esse ab alio in diversitate subs-
 tantiae, et sic potest esse tripliciter secundum
 triplicem modum conformitatis, aut enim
 conformatur quantum ad rationem imagi-
 nis naturalis, et sic est filius creaturae, aut
 quantum ad rationem imaginis et simi-
 litudinis, quae alteri dicitur in gratia, et do-
 nis gratuitis, et sic est filius per adoptio-
 nem; aut conformatur in natura imaginis
 sed discordat per deordinationem volunta-
 tis, sicut homo peccator, et sic est filius nu-
 cupatione. Ex his ergo patent differentes
 filiationis, patent et in scripturis ver-
 ba praedictae distinctius quae non inculcant
 sed valde rationabiliter dicunt. Patet
 etiam Responsio ad obiecta, non enim
 sine causa dicuntur illa tria vocabula, et
 quamvis pro eodem accipi possit origo et
 natiuitas non tamen frustra ponitur alie-
 rum cum altero. Hoc enim est propter hoc
 reser

non adop-
 tione
 non in
 cupatio-
 ne.
 non crea-
 tione -

cesses elidendas) Ad illud quod oppo-
nitur nimirum quod omnis filius autem si
suis per naturam aut per gratiam. Rr
quod falsum est. nisi extendat nomen na-
turae et gratiae ad illud quod est ex mera
dei benevolentia. et ad illud quod habet quis
ab origine et hoc quidem modo filius per
creationem potest dici quodammodo esse
per naturam, quodammodo per gratiam
sed non sequitur propter hoc quod talis sit filius
adoptivus vel naturalis.

Ad illud autem quod quicquid de filia-
tione per nuncupationem dixerunt quod ille
sic dicitur filius qui habet per conformitatem
naturam imaginis sed difformitatem per
culpam. et tunc modo nuncupatio ista quo-
dammodo habet veritatem quodammodo
non quod quodammodo est filius quodammodo
adversarius. et ideo sola nuncupatio
non dicitur filius: sicut Abraham dixit ad
divitem damnatum recordare filij est.

Ad illud quod alterum obicit quod si pater
est per creationem debet dici pater inven-
tum. Rr quod non sequitur quod quicquid
creatus facit aliquem dicitur filium sed creatus
illa lingua conficitur in signum divinae imagi-
nis. per quam configuratur homo deo et efficitur
et dicitur adhuc quod sic filius adoptivus

Contra illa verba circa finem capituli quinti. R
per adoptionem nos filij dicimur, ille perve-
ni

ritatem naturae est.) Arguitur quod factum
 per veritatem et dictum per similitudinem
 non univocantur, sed equivocantur sicut So-
 mus pilus et Somnus verus in Somno. ergo
 filiatu nobis et Christo dominum competit
 quivocantur. et hoc scriptum videtur confirmari per
 illud quod dicitur Joannis. 10. ascendo ad
 patrem meum et patrem vestrum ubi Gre-
 gorius aliter (aut) meum et aliter vestrum
 Sed contra hoc est quod Christus dicit fratros
 ter sed non dicitur ex hoc frater si equivoca-
 ce essemus filij. ergo est. Item cum dicitur
 deus est pater Christi vel pater noster. aut
 eadem aut varia paternitate. si eadem
 ergo si paternitas dicitur uniformiter pari-
 tatis et filiatu. si alia ergo in persona
 patris sunt duae paternitates quod simpli-
 citer absurdum est.

R. Dicendum quod nos et Christus dominus
 dicimus filij dei. nec omnino equivocantur nec
 omnino univocantur. non univocantur quia est fi-
 liatu temporalis et gratuita; altera natu-
 ralis et aeterna. non equivocantur quia median-
 te illa filiatione per transformationem ad il-
 lum filij efficiuntur adoptivi. sicut enim
 a patre. omnis paternitas in coelo et in terra
 nominatur, sic a filio omnis filiatu. Simili-
 ter si quaeratur. Vtrum uniformiter dicatur
 deus pater noster. et filij? Respondendum
 est quod neque omnino uniformiter. neque omni-
 no

no diffinitur qz pater dicit filij paterni-
 tate qz generalis et personalis. pater noster
 ter ex tempore et essentialiter. et sicut es-
 sentia non ponit in numerum cum perso-
 na. ut sint res due. sic neqz una paterni-
 tas cum alia. ut sint due paternitates
 et sic patere rationes et obiectores ad u-
 tramqz partem. Non enim valet illa obiec-
 tu de Somine pater et uero. nam homo pic-
 tus nihil scit de ueritate Somine. filius
 autem adoptiuus aliquid scit de ueritate
 et filij. quamuis non sit filius naturalis etc.

De materia huius distinctionis agit dicitur
 Thomas. 3. p. q. 16. ar. 12 et q. 23. ar. 1. et
 2. et q. 24. ar. 3. et 4. et ibi eius interpre-
 tes.

Distinctio undecima quæ in
cipit. solet etiam quæri. est?

Postq̄ magister in precedenti egit de conditio-
nibus consequentibus altum unius ad dig-
nitatem personæ pertinentibus. In hac dis-
tinctione quæ duobus capitibus continet a-
git de conditionibus ad defectum spectanti-
bus. Et dividit in tres principuas partes. In
prima a principio usq̄ ibi (Sic alijsq̄) os-
tendit Christum dominum non debere dici
creaturam simpliciter et absolute. In 2^a
usq̄ ibi (etsi ergo Christus) ostendit q̄ potest
dici creatura cum certa determinatione.
In tertia parte excludit objectionem, quæ in
contrarium fieri posset. et huc usq̄ ad finem
distinctionis. quæ in Epithymem redacta sic

q̄si aliquando brevitatis causa creatura uel factus dicitur, non tamē unq̄ simpliciter debet intelligi, q̄ ut Augustinus in lib. de trinitate ait, cum de Christo loquimur, quid. secundum quod, et propter quid dicat prudens diligens ac pius lector intelligere debet.

+ idesq̄ effusa sunt viscerā eius ut crepuit medius prosternatus in fauē. ea quibus Christum negauerat fœda ora pollutus.

Sabet;
Simpliciter & sine determinatione dici non debet Christus dominus factus, creatus, uel creatura est enim ipse per quem omnia facta sunt ut ponderat Augustinus ex Ioannis primo. et Ambrosius in illud, predicare etiā gelum omni creaturæ sub eius nomine Christus non uenit intelligendus ne uanitati subiectus presumat, in quo Arius turpiter errauit asserens ipsum esse puram creaturam, esse tamen creaturam conuelli potest addita determinatione scilicet in quantum homo, et in quantum talis esse cepit, per quod tamen non sequit eum simpliciter esse creaturam aut cepisse. Sic enim esset procedere tipice a

parte

parte ad totum. Et hęc delicta dicitur
 quam magister fusiis prosequit adductis prę
 cipue auctoritatibz Augustini. Lib. 1. de Trin
 e. 13. et Ambrosij de fide. Roman. 6. et ga
 Lat. 4. August lib 33 q. 67 Item Ambrosij de incar
 natione verbi

^
 dicit autem Christus qui
 in genitus qz nemo a
 te ipsum. ut in genitus qz
 nemo post ipsum.

Lib. 1. de
 Trinit.

ex qua tres eliciunt conclusiones in
 tribus in quibus tota eius natura consistit.
 Prima conclusio. Christus dominus ab
 solute non est dicendus creatura.
 Secunda conclusio potest concedi qz sit creatura
 cum addito. scilicet secundum naturam humanam
 3^a non est admitterendum qz simpliciter crea-
 tura. et minus pura creatura ut mentitus est
 Arius.

ex qua tribus
 elicitur conclusio in
 qua eius natura con
 sistit. quę talis est
 Christus absolute
 non est dicendus
 creatura sed cum
 addito scilicet se
 cundum naturam
 humanam. Et
 minus minus qz sit
 pura creatura sicut
 mentitus est Arius

Dubia Literalia siue
 textus expositio.

metue sic
 Non que simpliciter
 Christus factus a se
 quia nemo a se
 conditus ne queat

1 Contra illa verba post initium capituli primi
 (Siquide apparet ipsum factum non esse per
 quem omnia facta sunt) Augur. quide
 e ipsa auctoritas esse falsa in se et ad propo
 situm non valere. quoniam dicimus qz ex
 ipso et per ipsum. et in ipso sunt omnia
 ergo si omnia sunt per ipsum ipse nihil est
 constat qz hęc non sequit ergo paritate
 non sequit omnia facta sunt per ipsum ergo
 ipse non est factus. Item videt qz non valeat
 ad propositum qz Augustinus non loquitur
 de filio dei secundum divinam naturam
 cum autem quęritur utrum Christus sit crea
 tura

tura. Hoc est secundum naturam assumptam. unde inferri videtur q. illa auctoritas, et sequentes inducuntur valde impudice.

¶ R. ducendum q. auctoritas et uera est in se et conuenit ad propositum. in se quidem uera est. q. causa p. ducati claudic in subiecto. si enim ipse est principium omnium creaturarum impossibile est ipsi uelle aliquid creaturarum: tum ratione potentie creati. que non potest competere creature, tum ratione generalitatis principian di. que non potest competere rei create. nec ualeat instantia. ex ipso sunt omnia et omnia scilicet facta. q. omnia p. ueritate rer. dicitur. et deus non est de vniuerso. sed supra vniuersum. et ideo non sequit. q. sit nihil.)

cum autem obicit. q. non est ad propositum. R. q. Christus nominat personam uerbi. ut in duabus naturis. et q. non in. impositum est personae filij dei. q. filius dei non repugnat, etiam repugnat Christo domino. ac proinde auctoritas inducta, et alij sequentes ad propositum quidem faciunt sed hoc est per accidens. Alii etiam modo faciunt ad propositum. q. auctoritates inductae sunt in littera que sunt contra errorem Ariarum. Et quoniam p. ducuntur summo simpliciter et sine determinatione p. ducit

1. sermone Azrij est propinquus, ideo quando
 ex consequenti auctoritates ^{sunt} inducuntur ob-
 uiant predicto sermone et propterea ualent
 tam irase qz ad propositum. qz igitur in Chris-
 to dominus non est aliud suppositum qz diui-
 num. Et illud non est creatura similiter
 neqz ipse Christus.

2. Contra illa uerba post medium capitis secun-
 di (nam si creatura esset sibi mandaret pre-
 dicari euangelium) Arguit qz angeli et
 lapides sunt creaturae quibus non est euan-
 gelium predicandum. R. tamen qz intel-
 ligunt de creaturis que sunt homines quibus
 est predicandum euangelium. uel ut e-
 mendentur uel ut perficiantur. uel ut conser-
 uentur. Christus autem dominus homo est.
 cum uero uanitati subiecta dicit creatura
 intelligit de illa uanitate non essendi ex
 se imbibita creaturae qua in nihilum tende-
 re nisi manus omnipotentis illam conser-
 uaret.

3. circa illa uerba post initium capitis secun-
 di (non unum demultis) nota qz intelligunt
 de proprietate naturae secundum quam
 dicitur Christus dominus unigenitus. sed non
 quantum ad similitudinem filiationis sic
 enim dicitur primogenitus

4. contra illa uerba circa medium capitis secun-
 di (in ipso enim creatura esse non potest) Arg-
 uit qz Roman. 11. dicit in ipso sunt omnia. sed

R.

R^o q^o in ipso sunt creaturae non per essentia
 sed sicut in causa per similitudines ideales
 que secundum q^o veritas sunt creaturae non sunt
 contra illa verba. ad medicum capitis secun
 di (Cetero ergo Christus secundum hominem di
 ce creatura, non tamen simpliciter predica
 dus est etc.) Arguitur. quod vere de altero
 predicat cum de terminatore non diminui
 ente. vere predicat de ipso simpliciter. sed
 non non diminuit de ratione Christi ergo
 si aliquid dicit de Christo secundum hominem
 videtur q^o simpliciter dicit de ipso. Item qu
 ardo aliquid naturam est inesse solum secun
 dum corpus vere dicit de toto simpliciter. si
 quantum ad corpus dicit ergo pariter natura
 si quid naturam est inesse Christo secundum
 humanam naturam videtur q^o necessarius sit
 consequentia q^o ei simpliciter. et absolute
 conveniat.

R^o q^o cum aliquid dicit de aliquo simp
 liciter ac sine determinatione potest esse
 dupliciter. aut itaq^o simpliciter dictum non
 ponat latius rem suam q^o cum ponit eam
 determinatione. Et tunc licet inferre q^o
 aut ita q^o latius ponat rem suam quan
 tum est de sensu. quam verba preterdunt
 Et tunc consequentia potest negari. sicut
 non sequit si inferat. ille est albus secun
 dum pedem. ergo ille est albus. Per hunc
 modum non sequit q^o esse creaturam secun
 dum hominem attribuat Christo ratione na

1. *taur* assumptq. Probatum ~~autem~~ simpli-
 ceter videt. ei convenire omnino/constue-
 tum enim est nomine creaturq ea intelli-
 gi. que omnino inducta sunt de nomine
 in esse. Et sic patet responsus ad utramq
 rationem. vel dicat sicut supra dictum
 fuit distinctione. q de predestinatione
 isti. q non sequit est predestinatus secun-
 dum hominem. ergo est predestinatus sim-
 pliciter. non q homo diminuit. sed q
 variat attributu predicati. ut quod attri-
 butu prius sumant natura postmodum at-
 tribuat divine persone. et ideo talis modus
 predicandi inducit accidens in aliquibus
 predicatis. que per suam extraneitatem co-
 mittere. nec inferri possunt

6 circa illa verba prope medium capitis secun-
 di (niteris per hoc probare Christum esse al-
 quid non divinum. qz quod ipse est secundu
hominem ipse est) dubitat videt enim
 q magister sciat illud pro inconvnienti
 sed hoc nullum videt inconvnientis. quoniam
 Christus sic dominus. Sic non admittitur
 Christus est homo dominicus. ergo pari ratio-
 ne cum Christus sic deus. hoc non videtur
 admittere da Christus est aliquid divinum
 ergo eius opposita est vera. scilicet Christus
 est aliquid non divinum. Item videtur
 q argumentatio illa sit necessaria. si Christus
 est aliqua substantia non divina. q Christus
 sic aliquid non divinum. ad esse enim subst-
 tan

tantam necessarium sequitur esse aliquid. si
 aut ergo sequitur est homo albus. ergo est ani-
 mal album. ita necessarium sequi videtur
 est substantia nondivina. ergo est aliquid
 nondivinum.

Respondeo dicendum quod hec est vera Christus est
 aliquid divinum. et hec est falsa Christus est
 aliquid nondivinum. Regis est simile de
 hoc nomine dominus. et de hoc nomine do-
 minus. Nam etsi utrumque sit possessivum
 tamen dominus importat circa illud de
 quo dicit possessorem per modum passionis.
 dicit enim dominus a domino habet vel
 possessus. Sed divinum non solum per mo-
 dum passionis. sed et per modum activitatis
 quod divinum dicit quod habet divinitatem
 per quem modum consistit dei persona
 divina. Et propter hoc concedit ista tamquam
 vera Christus est aliquid divinum. quod est
 persona divina. Et hoc magister hanc re-
 gat Christus est aliquid nondivinum. et
 dicit quod hec consequentia non tenet Ch-
 ristus secundum quod creatura est aliquid non
divinum ergo est aliquid non dominicum
 quod in prima remouet negatio divinitatem
 a creatura natura. sed in conclusione remo-
 uet a persona eterna.

Si autem quod utrum hec sit conceden-
 da Christus est homo dominus. Respondeo quod
 cum sic dicit dominus non potest dicit divi-
 nitatem per modum informantis. nec pos-
 sessio

Christus est
 a divinitate)

Sessionem per modum altioris. sed solam
per modum passionis. per quem videtur
vult divinitissimus Paulus. vel divini-
simus Joannes. Unde improprie sicut
tales locutiones de Christo. ac proinde Ma-
gister concedit earum oppositas. cum di-
cit Christus secundum hominem est al-
qua substantia non divina. id est non in-
formata divinitate. quod est substantia cre-
ata. ideo sane concedit permissas. et ne-
gat conclusionem dicens peccatum esse
in tali locutione.

7

circa illa verba post medium capituli secu-
di (ex tropicis locutionibus etc.) dubita-
re videtur enim verba predicta nihil face-
re ad propositum. quod nulla istarum locu-
tionum est tropica. nulla enim ibi est
transumptio. immo secundum proprie-
tatem sermonis dicuntur. Item videtur
esse falsum quod ex tropicis locutionibus
non sit recta argumentationis processio
quod aut sunt vera. aut falsa. Si vera ex
veris convenit inferre verum. ergo rec-
ta potest ex talibus locutionibus argumē-
tatio fieri. Si falsa. ex falsis potest quidem
recte inferri falsum. sed potest etiam et
verum inferri. ergo videtur quod nihil sit dic-
tum a magistro. Hic etiam modus sol-
vendi videtur inauditus. quod non est per inter-
emptionem. nec per definitionem. nullus
enim locus sophisticus est. nec in dictione
nec extra cuius dissolutio currat secun-
dum

dicitur sane iam. R. Dixerim quod
 tropicus sermo dupliciter potest dici. utro
 namque modo tropicus dicitur sermo in quo
 est aliquod vitium aliquo tropo excusatum
 est enim tropus figura et figura est vitium
 ratione excusatum. Alio modo dicitur
 sermo tropicus quilibet sermo, qui habet
 aliquam improprietatem. Sed tamen
 excusatur per aliquam determinationem
 cum ergo dicit Magister quod iste sermo Chry-
 stus est creatura secundum hominem est
 tropicus, dicit quod aliquam habet improp-
 rietatem insurgentem ex repugnantia
 intellectuum. que remouetur per deter-
 minationem adiunctam, et pro tanto vo-
 cat Magister predictas locutiones tropicas.
 Posset etiam dici quod vocat eas tropicas ac-
 cipiendo tropum pro figura. possunt enim
 dici tales locutiones synecdochice quod
 est pars attributa toti, et accipitur largo
 modo pars et totum, ut dicat Summana
 terra quodammodo pars respectu Christi
 licet non proprie. Et sic potest dici quod eius-
 modi locutiones tropice sunt. et quod figura
 trice sunt per synecdochem secundum quod sy-
 necches est figura locutionis. Sicut enim
 dicunt periti in grammatica synecches a-
 liquando est figura locutionis, aliquando
 constructionis. Verum ergo dicit magis-
 ter cum dicit locutiones tropicas appellat
 Verumetiam ^{est} quod ex tropicis non est relictar-
 qu-

gumentationis processus. Ratio huius
 est, quod aliquando negat aliqua locutio
 propter improprietatem. et cum aliquis
 sermo excusatur sub una forma, si fiat pro-
 cessus ad sermonem sub alia forma in
 qua non inuenit excusationem procedit
 a locutione, quae excusatur ad eam quae ex-
 cusationem non habet. Et sic tales proces-
 sus impeditur sicut si procederet a vero ad
 falsum. Unde illud argumentum non
 ualeat iste est albus secundum pedem,
 ergo est coloratus pede. quoniam enim ad
 esse album sequitur coloratum, tamen pro-
 cessus productus non ualeat, quia color non est
 natus in esse corpori secundum partem
 sicut albedo. et hoc est quod uult dicere
 magister in proposito. et hoc est quod ali-
 os conuenit dici, quod locutiones improprie
 non sunt concedendae, neque ad consequen-
 tiam trahenda, sed magis sunt sustinen-
 dae et exponenda, et arctanda, ne de mi-
 nori improprietate ueniat ad maiorem
 cuius ratio est quod non sunt (sicut dicitur est)
 simpliciter uerae, sed secundum quid. Unde
 etiam Dionysius dicit in epistola ad Titum
 quod symbolica theologia non est argumen-
 tativa.

De materia istius distinctionis agendum
 Thomas. 3. p. q. 16. ar. 3. et 5. et ibi ip-
 sius interpretes //

Distinctio. duodecima que

incipit. Post predicta queque est.

Postquam magister in precedentibus quæsiuit
 et investigauit an Christus dominus debeat
 dici creatura. In hac distinctioe que quinqz
 capitibus continet inquit an in ipso fue-
 rint defectus quos natura habeat sibi co-
 muniter annexos. Et diuidit in tres par-
 tes principales. In prima à principio vs
 qz ibi (solet etiam queque) queque an as-
 sumpserit defectus omnem naturam crea-
 tam comuniter sequentes. In 2.^a usqz
 ibi (solet etiam queque quamuis) inuis-
 tigate an assumpserit defectus humanam
 naturam comsequentes specialiter. In 3.
 parte. An naturam in se xumuliebriam
 sumere potuerit? Et hoc usqz ad finem dis-
 tinctionis. que in epitomonem redacta si-
 habet.

Ad hanc uel similes an ille homo scili-
 cet Christus esse cepit? non est sine dis-
 tinctione Responderendum. Si enim ad per-
 sonam respicias uerum est eum semper
 fuisse. Si uero ad naturam humanam
 concedit ipsum cepisse. perquam distinc-
 tionem et auctoritates que contraria ui-
 dent. (ut q. Christus est recens homo et
 q. puer iste creauit stellas) absolui possunt.
 potuit autem Christus humanam aliunde
 assumere qz de genere Adam. Sed ita fie-
 21

zi magis sanguinebat. ut sic diabolus vince
 rec per aliquem de genere eius, qui uultu
 fuerat. tamen si autem de genere Adam
 assumptus sit homo. tamen nec persona
 ipsius, nec natura assumpta, ut verbo u
 nita peccare potuit (sic enim et damna
 ti potuissent quod des repugnat) quamuis
 ut in se considerata potuissent. Nec obs
 tat liberum eum arbitrium habuisse
 cum nec in angelis confirmatus huc pec
 cabilitatem arguat. quod etiam scrip
 tum est. qui potuit transgredi et non
 est transgressus de membris Christi po
 tuit intelligendum est totum, aut solū
 pro ultima parte de Christo. Qui et sex
 um muliebrem assumere quidem potu
 it. sed uirilem ex femina eum assume
 re magis decuit. ut sic utriusque ex us
 liberatio per ipsum facienda ostenderet
 Et hęc de littera distinctio quoniam
 gister Latius prosequitur adductis precipue
 auctoritatibus Augustini super psalm. et
 super Iohannem. 8. et lib. de trinitate Io
 annis etiam. 3. et eccles. 31.

...
 ...
 ...
 ...
 ...

+ matth. 2. Ioh. 8
 Luc. 1. psalm. 5.
 Item August. lib. 83
 9. 11.

ex qua tres eliciuntur conclusiones in qui
 bus tota ipsius summa consistit. uel unatru
 membris.
 Prima conclusio Christus ut homo cepit. ut
 uerbum eternaliter fuit.
 2^a. Aliunde quod de genere Adam potuit uer
 bum

ex qua tria membra
 elicitur conclusio in
 qua eius summa con
 sistit. quę talis est
 Christus ut homo ce
 pit. Et uerbum aliud
 de quod de Adam potuit
 carnem assumere, pec
 care et uiritem; decuit
 autem uirilem sexum
 associare sibi, magis quod
 femine me

metrice sic
Non potuit Christus
quod quis committere
culpam.
ac potuit fieri femi-
na. dum sic homo

bum carnem assumere quod in carne ut
assumpta non potuit se peccando polluere
3^a conclusus quod non videtur concedendum
quod Christus potuit assumere sexum femi-
neum videlicet tamen de femina assume-
re magis decuit

Dubia literalia sive
textus expositis

circa illa verba post initium capituli tertij
Sic distinctione opus est verum de person^a
an de natura agat etc) est dubium unde
et enim quod distinctio illa nulla sit quod ex quo
natura illa siue unita peccare minime po-
tuit. ergo non videtur quod aliquo modo pecca-
re potuerit Item anima illa beata est
et non potest non esse beata. ergo si beata
anima simpliciter et absolute non potest
peccare videtur similem esse quod neque anima
Christi ergo nulla videtur esse opus distinc-
tionis. Et dicendum quod secundum intellec-
tum quaestorius quem instat de iam pro-
ponens nulla est opus distinctionis. propte-
rea quod quaestus est de anima Christi unita
vni sabuerit veritatem necne?
verum tamen magister ad maiorem ex-
pressionem distinguit ad rem veridam
importunitatem sophisticam opponentiū
et satis rationabiliter quaerit verum ille

Somo peccare potuerit, qz cum verbum pos
sedi sic preteriti temporis indetermina
te potest extendere se ad omne preteritū
ac proinde ad tempus ante unionem
uel ad tempus post unionem. Si ad tem
pus ante unionem, cum possibile fuerit
illum Somnium ante unionem creari
et Verbo non uniri, possibile fuit q, habue
rit Liberi arbitrij veritatem ac pro
inde q, peccare potuerit. Si autem post tem
pus post unionem peccare non potuit, qz
non potuit non esse beatus aut non esse
deus quorum utrumqz excludit omnino
a Christo peccatum. Vt ergo magister
distinctione non qz propositio non sit sim
pliciter falsa. sed ut ostendat quomodo
posse continere veritatem. Illa autem
consideratio naturę ut non unum nunqz
fuit in re. sed in intellectus consideratione

2. circa illa verba post initium capitis quinti
(quidam arbitrant eum potuisse assume
re Somnium in feminine sexu) nota q, lo
quitur sub dubitatione propter inuenientias
ad quod deducebat contra opinio^{ut} supra dist
3. habitum est. Simpliciter enim concedē
dum est q, potuit assumere femininum se
xum, de potentia absoluta loquendo qz
non esset ita incongruum

de materia istius distinctionis agit magis
ter diuus Thomas. 3. p. q. 16. ar. 9. et q. 15
ar. 1. et q. 31. ar. 1. et 2. et ibi eius interpre
tes

Faint handwritten text in the left margin, possibly bleed-through from the reverse side.

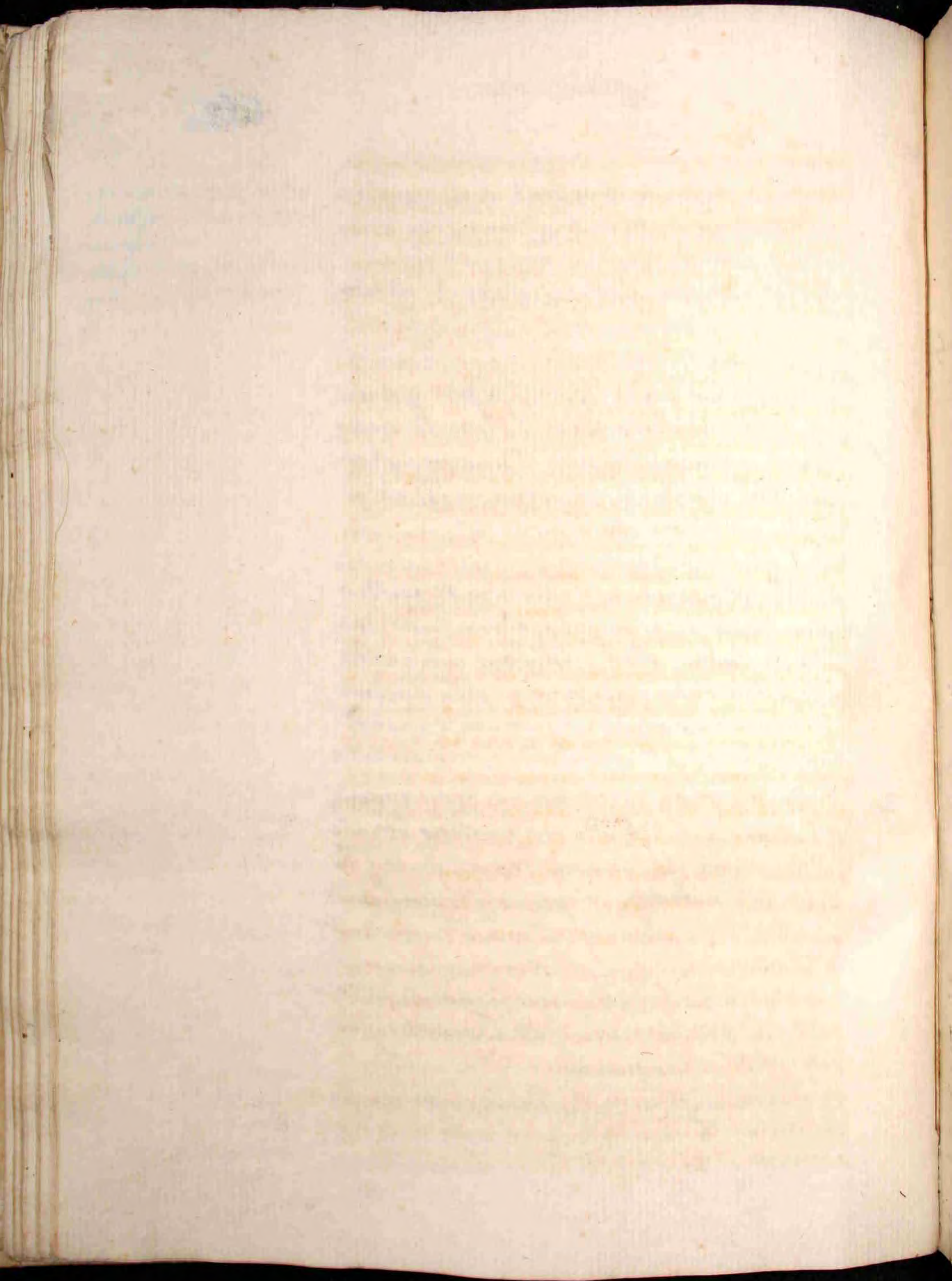
Main body of handwritten text in a cursive script, arranged in approximately 25 lines. The text is significantly faded and difficult to decipher.

7

Distinctio decimatercia que
 incipit. Preterea sciendum est et
 Postquam magister egit de videtur
 consequentibus exacte unionis incipit
 tractare In hac distinctio^{ne} que quinq; capi
 tibus continet de domus nature assumptq;
 in ipso actu unionis collatus. Dividitur
 autem in tres partes principales. In qua
 rum prima a principio usq; ubi (Sicut
 autem sententia) ostendit plenitudinem
 perfectum Christi domini. quantum ad
 gratiam affectus. et scientiam intellectus
 In 2^a usq; ubi (alibi tamen scriptum) ob
 iicit in contrarium per auctoritatem ca
 nonis et soluit. In 3^a parte replicat per
 auctoritates sanctorum quas exponit. et
 hoc usq; ad finem distinctio^{nis}. que in e
 pithymum redacta sic habet.

Plenus fuit sapientia et gratia de omnibus
 donis Christus dominus secundum hominem
 mox ab instanti sue conceptio^{nis} adeo q; nec
 amplius accipere possat. non enim est ei datus
 spiritus ad mensuram. quin immo in es
 bitat plenitudo divinitatis. et de plenitudi
 ne ipsius ut puta capitis omnes accipiunt
 q; minime competit alijs sanctis. ^{et} quod pa
 tet per simile in corpore nostro. in capite
 enim sunt omnes sensus. in alijs autem me
 bris est solum sensus tactus. Et sic in Christo
 capite sunt omnes gratie in alijs vero sanctis
 non sic est. quibus datus est spiritus sanctus ad
 mensuram. de eius igitur plenitudine accepe
 runt

runt non illam gratiam essentialiter que
fuit in Christo sed consimilem. Nec contra
hoc est scripturas dicere eum in his profecisse
nam hoc fiebat non per augmentum talij
um successive accipiendum. sed secundum
exteriorum et amplius manifestatus
nem ad ^{et} hominum salutem. Sicut rector
ecclesiasticus proficere dicitur in cura dum

in operibus
suis

Unde per ille in eode
Evangelio sapientia
plenus et gratia per
sibi

A Sine Ambrosius in
lib. de incarnatione
domini sacramentis
deus (inquit) perfectus
nem humane suscepti
natura. suscepit se
sum hominis. Sed non
sensu carnis fuit infla
tus. sensu hominis
animam dixit contur
batam. sensu hominis
esurivit et rogavit se
suum hominis profecit. si
cui scriptura est. Lesy
proficere etate sapien
tia et gratia. id est etate
comemoravit ut secun
dum hominem crederet
deum etate enim non
divinitatis sed corporis est
quod divinum immutabile est
ex qua ~~conclusionibus~~ a
Sine conclusio in qua
eius summa consistit
que talis est.
fuit a sui principio
in Christo gratia et sci
entia plenitudo. et
profecit sapientia et
scientia que in eodem
plena fuit. que ad ^{scilicet} effectum
exteriorum. que ad ho
minum ostensionem.
me =

per ipsum alij proficiunt. que etiam no
do intelligendum est quod Ambrosius dice
re videtur. eum secundum sensum hominis
profecisse et humanam sapientiam, non
secundum divinum sensum aut sapientiam
divinam ^{et} iuxta ^{scilicet} scriptura insinuat e
um parentes ignorasse. id est sic se habuisse
ad eos. quasi agnitionis eorum tunc express
esset. vel extra textum dici potest de ex
perimentali hoc scientia accipiendum esse neque ob
et hoc de littera distinctum. quam magis
ter latius prosequi adductis precipue
veritatibus. Hierem. 31. Isai. 53. et. 11. Luc
eq. 2. et ephes. 4. / 1 cor. 1 / et. 2 cor. 13

ad
ius
est
tus
cui
dicit
dual
tatem
natur
et
nomen
intelle
ty ad
carnem

ex qua tres eliciuntur conclusiones vel una
tamem in quibus tota eius summa con
sistit. quarum Prima est.
Tunc in Christo a principio sua conceptio
gratia et scientia plenitudo
2^a conclusio. Christus dicit profecisse sa
pientia solum quantum ad exteriorum ef
fectus sapientie ostensionem.
3^a secundum duplicem quam Christus habu

* Aug
ad Gal
danum
ad Colos
2. Joan
1 / Greg
11 in qua
dam homi
Ambrosij
de incarna
Joan. 12 et
13

ut scientiam non profecit nisi solum secundum
dum somnium opinionem seu exteriorem
apparentiam.

metrica sic
Christus Vergera
qz nrx conceptus in
albo est.
cuncta scite noscit sa
pidus si nescit -

Dubia Literalia siue
~ textus expositio. ~

1

contra illa verba ad medium primi capitis
(ille est caput in quo sunt omnes sensus, in
sanctis vero quasi solus tactus est) Arguit
Origenes supra leuiticum distinguit quin
qz sensus spirituales correspondentes quin
qz corporalibus. et ibidem dicit q omnes illi
sensus sunt in ueris sanctis et spiritua
libz ergo male dicit magister q in sanctis
solus tactus reperit. Item in spiritualibus
tactus est sensus nobilior et perfectior q
magis iungit de proximo ei in quo est
sua nobilitas ut pote deo. ergo uidet
q multo magis quam tactus deberent a
liis sensus in sanctis ueris reperiri.

est ergo questio quid Augustinus hinc uo
cet quinque sensus spirituales. et iuxta hoc
quid sint sensus spirituales et qualiter dis
tinguantur.

Rr ducendum q sensus nominat usum ali
cuius potentie existentis in re uiuente et
a re uiuente secundum naturam. et per
hunc etiam modum in spiritualibus sensu
dicit usum donorum gratuitorum. que
quidem dona sunt in eo uitalia que sunt
gratuita. potest ergo sensus accipi large pro
quo

quocumque usu gratie perfectis et evidenti
 et sic accepit Augustinus in litera. cum di-
 citur quod in Christo fuerunt omnes sensus in a-
 liis uero solus tactus. quod Christus dominus
 habuit dona gratiarum quantum ad ha-
 bitus et eorum usus in omnimoda pleni-
 tudine numeris et perfectioris. alij
 uero habent quantum sufficit ad usum ui-
 tae spiritualis. Et quod tactus est sensus ma-
 xime necessarius uitae. ideo dicitur quod in alijs
 sanctis est solus tactus. Unde sicut animal
 perfectum excedit animalia imperfecta
 in robilitate uitae. et integritate sensuum
 sic Christus dominus in gratie plenitudine
 excellentiam habet respectu omnium sancto-
 rum. Alio modo sensus potest dici stulte.
 et sic sensus spiritualis dicitur usus gratie
 interiori respectu ipsius dei secundum pro-
 portionem ad quatuor sensus. Et sic accepit
 Origenes et Bernardus, qui distinguunt qui-
 que sensus ⁱⁿ exteriores, quorum numerum
 facile est assignare. quibus enim illorum
 sensuum. sicut ait Bernardus radicem
 habet in intellectu. et affectu. pro eo quod cog-
 nitivum experimentalem dicunt. Sed qui-
 dam se magis tenent ex parte intellectus
 ut uisus et auditus, quidam ex parte affec-
 tus ut odoratus, gustus. et tactus. et suffi-
 entia patet sic. quod ex parte intellectus unum
 quod dupliciter circa cognitionem alicuius
 exerceri. scilicet aut proprio intuitu. et sic
 est

quod dicit de Christo, q. datus sit ei spiritus
non ad mensuram. Alio modo potest intelli-
gi prout mensura respectu largitatis ipsius
imperfectus. Et sic intelligit illa glossa pre-
dicta quoniam intendit asserere, q. gratia
collata unicuique sit sine mensura. cum di-
cat Apostolus unicuique sicut mensus est deo
secundum mensuram fidei. Sed tunc vult dice-
re q. illa gratia conferat ex liberalitate im-
mensa. cuius signum est q. omnibus datur
affluenter et non prosperat. Et sic patet
Responsus ad obiecta — — — — —
Potest etiam dici q. Augustinus intelligit
respectu singularis personae. Sed predicta glos-
sa respectu totius ecclesiae et ideo non est
repugnans. quoniam in ecclesia est ple-
nitudo numeritatis quae excedit men-
suram cuiuslibet sancti. Sicut dicitur est tu
gratiam vel dicit breviter et in idem redit q. datur
deus gratiam cum mensura. non quantum
ad largitatem dantis. Sed quantum ad dispo-
sitionem seu capacitatem recipientis.

3.
Contra illa verba etiam circa medium eius-
dem primi capituli (acceperunt autem de illis
plenitudine non secundum essentiam, sed se-
cundum similitudinem) Arguit. quoniam
ex hoc sequeretur q. accepimus de plenitudine
gratiae Petri secundum similitudinem. Sabe-
mus enim gratiam similem ei. Item huic ex-
positioni videtur littera sequens contradicere cum
ad dicit Lex per Moysen data est. gratia et veri-
tas

tus per Iesum Christum facta est. Sed moyses
 et illam eandem legem in iuravit
 alijs, quam suscepit ergo Christus dominus
 eandem gratiam. Item nos participamus
 carni et sanguini eius per ieritatem
 et substantiam. ergo per ratione et gra-
 tid. aut si non. quare quare non?
 Et dicendum q. cum dicit aliquis acci-
 pere de aliquo. de, potest importare ha-
 bitudinem partis ad totum. sicut cum a-
 liquis dicit accipere de vino, quod est in do-
 lo. vel potest importare habitudi^{nem} prin-
 cipali ad principium, sicut si aliquis ac-
 cerdat candelam ad ignem alterius can-
 delae dicit accepisse de lumine illius can-
 delae. In utraque autem harum compara-
 tionum. hoc propositum. de, importat a-
 liquam unitatem et convenientiam. sed
 in prima rotat convenientiam in subs-
 tantia et natura. In secunda vero rotat
 convenientiam in conformitate quadam
 quae attendit secundum aliquam comune
 quoniam ergo gratia Christi non fuit trans-
 fusa in nos per decissionem partis a par-
 te. sed efficaciam habuit. ut deus nobis es-
 similem gratiam daret merito gratiae Chr-
 isti. Sicut est q. magister dicit nos accepis-
 se de Christi gratia. non quantum ad es-
 sentiam. sed quantum ad similitudinis es-
 convenientiam. volens per hoc excludere redun-
 dantiam et influentiam gratiae capitis. sed us-
 que

Sensus auferre diuisionem, et transmutatio-
 nem gratie ab uno subiecto in aliud. ne
 false intelligat illud uerbum euangeli-
 cum. neque est simile. de lege et corpore Ch-
 risti respectu gratie, quod tamen lex quod Christus
 per se est trans ferri de manu in manu
 non sic gratia de subiecto in subiectum
 et hoc tutum patet. Sumus ergo ibi simi-
 litudo actiue in quantum scilicet Christus
 sibi alios assimilatur in gratia, et hoc alijs
 conuenit. quamuis sit aliquis sanctus
 alijs quibus in gratia assimilatur.

Contra illa uerba post initium capitis secun-
 di (Sane dicitur potest ipsum secundum homi-
 nem tantam a conceptione accepisse sapi-
 entiam et gratie plenitudinem) Arguitur quod
 super illud Luc. 4. Sodie impleta est scip-
 tura dice glossa. per omnibus sanctis uen-
 tus est uirtute spirituali, quando descen-
 dit super eum spiritus sanctus in specie et
 luminibus. sed hoc fuit quando iam erat tri-
 ginta annorum, ergo non ab ipsa concep-
 tione. Item si ab ipsa conceptione habu-
 it plenitudinem frustra ergo descendit
 super eum spiritus sanctus dum baptizat
 a Joanne, sicut dicit Luc. 3. et Mat. 3.

R. q. possumus loqui de plenitudine se-
 cundum excellentiam et secundum ap-
 parentiam, et secundum redundantiam
 dicendum ergo quod in Christo dominus ab ipso
 tanti

tanti conceptionis fuit plenitudo secundum
 excellentiam, quod omnem habuit gratiam
 felicitatem. Secundum autem apparenti-
 am fuit in descensu columbe. ubi testimo-
 nium habuit de supernis quod ipse esset
 unigenitus filius dei. et tunc apparuit quod
 omni gratia plenus fuit cum spiritu sanc-
 tus in columbe specie super eum regnaret
 unde in temporibus veteris adus per opera
 exteriora apparebat proficere. Sed tunc
 apparuit omni bono repletus esse. Secun-
 dum redundantiam fuit ex tunc. et de-
 inceps. quod ex tunc aliquis sanctificavit
 et verba vite disseminavit. et nos post
 modum reparativus misterium confirma-
 vit. et sic patet quod non est repugnantia, quia
 nam illa glossa intelligit quantum ad
 redundantiam. vel apparentiam. non sic
 autem licet magister

S circa illa verba ad medium capitis quinti.
 Cui quantum ad visum dominum et sus-
 sensus ostensionem Christus profecisse dicitur
 est dubium. non enim videtur. Sed fuisse in-
 tento Ambrosij. quod per hoc videtur probaret. si
 Cui etiam dei sapientia profecisse secundum
 se magis ostendit. Quod tamen quod quamvis
 dei sapientia magis se quam prius ostendit in
 aliquibus effectibus. nisi sublimis ipsa semper
 credere esse equalis quod videtur de sapien-
 tia Christi. quod videbatur quandoque sapientior quam
 prius fuisse. et ideo dicit Magister dicit Salu-
 cet

ce ad visus Dominum. et sensus ostentis
nem. Vtrum tamen unico alio modo profice
rit in sapientia. in sequenti distinctione
trahatur.

contra verba ubi sequentia post medumca
pitis quinti (proficiebat ergo humanus sensus
ines secundum ostensionem et alio modo
minum (Opinionem) dubitat fore ut sup^{ra}
et arguat quod similiter dici posset de sensu dei
quod proficiebat secundum ostensionem

Item quod illa expositio non videtur sufficere
ad intellectum Ambrosij. quod vult probare
duas naturas per duos sensus in Christo
huc quod Christus proficiebat. si ergo veri
tas nature non probat nisi per veritatem
profektionis omnino videtur Ambrosius in
telligere quod Christus dominus profecerit ve
raci profectu. // // // //

R. quod magister sine dubio verum dicit licet
Ambrosius aliquid amplius reuera inten
derit. non tamen tantum voluit dicere qua
tum verba sonare vident. verba enim inti
nuant quod Christus secundum humanam na
turam habuit ignorantiam que expulsa
fuerit per scientiam acquisitam. non er
go hoc vult Ambrosius. sed quod sensus exteri
or profecerit veraciter quantum ad cogni
tionem experientie. unde si dicat illum
peritum ignorasse non est aliud quod non ex
pertum fuisse. et per hoc satis probat veritas
humanarum nature. quod talis experientia compe
te

te ei secundum naturam assumptam. Sed
debe ut diximus aque distincte sequenti
de materia istius distinctionis aque dicitur Tho
mas. 3. p. q. 7. ar. 9. et q. 8. ar. 1. et ibi ip
sius expositores)

Handwritten text in a cursive script, likely a list or account, starting with a date or reference number.

Main body of handwritten text, appearing as several lines of a list or account, with some faint markings.

Lower section of handwritten text, possibly a continuation of the list or account, with some faint markings.

Final lines of handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or a concluding note.

~ Distinctio decima quarta que
 incipit. Sic quez opus est. etc.
 Postqz magister egit de plenitudine perfec-
 tionis Christi quantum ad gratiam et scie-
 ntiam in hac distinctioe que quattuor ca-
 pitulis continet comparat perfectionem
 in quantum est homines ad divina. Et di-
 vidit in tres partes principales. In prima
 a principio distinctiois usqz ubi (Sicut qu-
 erit) inquirat An Christi anima sciat om-
 nia que sunt deus. In 2^a usqz ubi (sed si
 anima illa) quare anima Christi non ha-
 beat omnipotentiam, sicut habet omnium
 scientiam. In 3^a excludit quamdam ob-
 iectionem in contrarium adductam. et hoc
 usqz ad finem distinctiois que in episto-
 lam redacta sic habet.

quamvis secundum quorundam opinionem
 anima Christi nec habuerit equalem scienti-
 am deo, neqz sciuerit omnia que deus scit, qz
 ipse est creator, et nulla creatura equat
 suo creatori (quod confirmat auctoritate Cas-
 siodori alias enim sicut deus scit creare mu-
 dum et animam, sic et anima Christi scit
 creare mundum et etiam se ipsam). nihil
 minus dicendum est qz omnia que deus scit
 anima Christi per scientiam sibi collatam
 in verbo cognoscit, nec tamen per hoc scien-
 tia dei equat qz non ita perspicue ut deus
 ea intelligit quamqz tot noverit. Non tigi-
 t omnia que deus quoad numerum scit
 non tamen quoad sciendi modum. Ex hoc
 autem non sequit eam creare quid posse quam-
 vis enim creando habeat scientiam agnoscentis

que

et ipsa creata

+ Neqz deus ipsi po-
tentiam creandi con-
cedere potuit. sicut
concessit aliqua
faciendi ac proinde
Sabit scientiam sui
creata non creanda
Sic ergo anima Christi
omnia que deus scit in
Verbo dei quod liquidi-
us et presentius omni
creatura contemplat
ut ei unita, in quo et
am angeli. et que dei
sunt. et que futura
sunt cognoscunt. //

quomodo mundus est creatus. non tamen
creandi Sabet potentiam cum se creatura qu-
capax non est omnipotentis, qualis increatio-
ne requiritur. dicta autem confirmat aucto-
ritate Fulgentij qui talem inducit ratio-
nem. nullus scit aliquid, quod anima eius
ignoret. Sed omnes concedunt Christum sei-
re omnia. ergo et anima ipsius omnia no-
uit. Veruntamen iuxta Ambrosium Chris-
tus omnipotentiam, quam filius dei semper
Sabit naturaliter. Sane dum filius Som-
nis factus est ex tempore accepisse dicitur
pro eo q persona que verbis semper fuit fu-
tura quoz erat persona Somnis. neqz ali-
ud vult Ambrosius. Et hoc de littera dis-
tinctionis quam magister Satus prosequi-
t adductis precipue auctoritatibz psalm
138. i. corinth. 2. et 7. Colossen. 2. Lucz
1. et Ambrosij Super diltum Lucz hunc et Joan 3

~~...~~ 1 //

ex qua ~~...~~
elicit conclusio in qua
eius summa consistit
que talis est
Christi anima Sabit
omnium scientiam
sed non omnipoten-
tiam. Sicut et Sane
curdum Magistru
quand oqz acceperit
metrice sic
omnia Christi anima
non esse fatebimur o-
mnes
non tamen omnipotentem
illa fuisse dicit

ex qua tres eliciuntur conclusiones, scilicet
una trimembus in quibus tota eius sum-
ma consistit
1^a conclusio est. ~~Christi~~ ^{Christi} dominij ~~...~~
^{anima fuit}
~~...~~ ^{...}
2^a conclusio in Christi dominij non fuit
omnipotentia.
3^a secundum magistrum dei filius se-
cundum q Somno omnipotentiam quam
doqz accepit

Dubia Literalia siue Textus

- expositio -

1 Contra illa verba post initium capitis primi
 primi (qz in nullis creatura creatori equat)
 Arguit qz a parte post multe creaturę du-
 rabunt in infinitum. ergo in duraturę qz
 quabunt des. infinitum enim non est infi-
 nitus maior. Item in multis creaturis
 contingit terminum numerum inveniri
 sicut et in divinis personis. ergo saltem in
 numero equare deo creatori.

Rz qz pensatis conditionibus in nullo po-
 test creatura creatori perfecte equari neqz
 potest in aliquo instantia reperiri. nec valet
 quod obicit de perpetuitate creaturę. qz per-
 petuitas etiam creaturę perdet ex perpetui-
 tate creatoris. perpetuitas etiam creatoris
 est tota simul sicut perpetuitas creatoris ut
 dicit Anselmus ponderans illud. quod habet
 in cantico exodj. dominus regnavit in eter-
 num. & ultra. Similiter quod affert de nu-
 mero personarum nihil concludit. qz in divi-
 nis personis est vera distinctio cum perfectis-
 sima unitate. et huic nihil potest in creatu-
 ra reperiri perfecte simile. aut equale. qz
 vis aliquid ibi reperiri de similitudine est.
 Intelligentia sunt ergo verba magistri quan-
 tum ad rationem rei Sabitę. et quantum ad
 modum habendi. qz etsi aliquid idem conve-
 niat deo et creaturę. non tamen secundum
 modum. vel secundum eandem rationem

2 Contra illa verba post medium primi capitis
 (nemo novit que sunt deus nisi spiritus deus) Ar-
 guit

quod quod filius scrutatur omnia quae sunt patris
non ergo solus spiritus. Item perscrutator est
altus pertinet ad cognitivam, ergo si sapien-
tia appropriat filio potius deberet dici solus
filius perscrutator quam spiritus sanctus.

R^o q^o illud intelligitur causaliter dicitur
non solus spiritus scrutari profunda quod facit
nos ipsa scrutari. Et quia pater et filius
operantur in nobis per spiritum sanctum quem
ad nos mittere dicunt. Sicut est quod quamvis
dicat de solo spiritu sancto intelligit tamen
de patre et filio. Et ideo cum dicitur solus spi-
ritus sanctus non excludit filium in patre
enim et filius est eadem cognitio quae in spi-
ritu sancto.

Cum autem querere quare magis appropi-
at spiritui sancto R^o q^o hoc est propter dona
gratiarum quae spiritui sancto attribuerentur
in quorum collectione spiritus sanctus di-
citur ad nos mitti

contra illa verba post initium capituli secun-
di (neque ita clare ac perspicue omnia capit
ut deus) Arguitur quod anima Christi domini
est speculum clarissimum, et mundissimum
ergo omne illud quod in ea resultat ad cla-
re videt ut deus. Item si non ita limpidè
videt hoc non provenit nisi propter corru-
tionem obscuritatis, sed obscuritatis cau-
sa est peccatum. ergo videt quod anima Christi
habuerit obscuritatem peccati, quod est
falsum. ergo est.

R^o q^o Respectu suorum lucis omnis creatura
tenebrabit. sicut dicit Augustinus ex ipso quod

quod ex nihilo est. Unde sicut non potest per
venire ad summam stabilitatem, ita non po-
test venire ad summam luminositatem.

Ad illud ergo quod obicit de speculo. R^r
quod non dicitur speculum clarissimum simpliciter
sed respectu aliarum creaturarum inter quas
retinet principatum.

Ad secundam objectionem R^r quod miranda
ritas dupliciter dicitur in creatura scilicet
vel respectu dei vel respectu illius claritatis
quam creatura nata est habere. Si respectu
suis, quam nata est habere sic talis obscura-
tio est ex peccato. Et hoc quidem non fuit in
Christo: si respectu dei. Sic talis obscuratio ve-
nit ex defectu creature, eo quod creatura nunquam
potest creatori esse equalis. Preterea ratio ul-
tra non valet. non videt ita impide. ergo ha-
bet aliquam obscuritatem. quia luminare ve-
rum dicitur esse minus altero propter minus
rem accessum ad summum sui generis quo pro-
positum eius non est aliqua natura, sed prima-
tio. Cum autem dicitur quod majus est et minus
est per impermixtionem contrarij. Sic in-
tellegitur in oppositis, quorum utrumque per
se est aliqua natura // // // // //

4 circa illa verba post initium capituli tertij) quod
naturaliter capax est scientie) adverte quod idem
dicuntur quod anima facta est ad cognoscendum
omnia. non autem ad faciendum omnia

5 Contra illa verba etiam post initium dicti capi-
tuli tertij) non est autem ei datum posse omnia
facere) Arguitur quod dicitur matthei ultimo data
est

est mihi omnis potestas in coelo et in terra)
 Item maria. 9. si potes credere, omnia possi-
 bilia sunt credenti. ergo si possibilia sunt cre-
 denti, multo magis possibilia sunt animae Chr-
 isti comprehendenti. " " "

R^r q. est potentia impetrandi. et est poten-
 tia presidendi. et potentia faciendi. cum er-
 go dicit magister q. non est datum ei ut in-
 telligat de potentia faciendi. cum autem di-
 cit. matthaei ultimo. data est mihi omnis po-
 testas etc. intelligit de potentia presidendi.
 omnibus enim, quae subdes sunt prae et etiam
 Christus secundum humanam naturam
 quae est super angelos exaltata. — " —

cum autem dicit. matthaei 9. omnia possibili-
 a sunt credenti intelligit de potentia impe-
 trandi. fides enim summa impetrare potest
 omnia miracula iuxta illud. 1. corinth. 13
 si habueris fidem etc. et per hoc patet q. in
 praedictis nulla est contrarietas

De materia istius distinctionis agit. 2. Thomae
 3. p. q. 10. ar. 4. et 2. et q. 11. ar. 1. et 2.
 et q. 12. ar. 1. et q. 9. ar. 4. ad. 1. et q. 13
 ar. 1. et ibidem ipsius interpretet. — " —

~ Distinctio . Decima quinta
que incipit illud quisque pro
~ transmittendum non est etc.

Postquam magister in precedenti eque de zter
ni verbi in carnatione . In hac distinctioe
que septem capitibus continet et a qua
incipit secundus tractatus suius tertij li
bri incipit agere de eius dem incarnati ver
bi passione . et dividit in tres partes prin
cipales In quibus tractat de defectibus a
Christo assumptis . In prima a principio
distinctio usque ibi . (his autem defectus)
ostendit quos defectus verbum cum huma
na natura assumpsit . In 2^a parte us
que ibi . (sed quod nonnulli) rationem suius
modi assumptionis reddit . In 3^a circiter
quorundam errorem repellit . et hoc usque
ad finem distinctiois . que in epythomen
redacta sic habet . || || .

Filius dei humanam naturam passibilem
assumpsit . tam secundum animam quam secun
dum corpus . et ut probaret habere veram cor
pus et veram animam accepit defectus cor
poris ut famem . sitim . et suius modi . et de
fectus anime . ut tristitiam dolorem et suius
modi . declarat autem per auctoritatem
Augustini quomodo aliqui dictionum defec
tuam dicunt esse anime . et dicit Chris
tum dominum assumpsisse defectus poene
non culpae . non quidem omnes defectus poe
ne . sed illos quos ad salutem pro redemptione
nostris congruebat assumere . et quisque
dig

dignitati non derogarent. Et sic assumpsit
 simplam nostram uetustatem, ut nobis in
 furideret suam nouitatem. et nostram du-
 plam consumeret uetustatem scilicet culpa
 et poena. q. si in scriptura reperit q. Christus
 deus infirmitates nostras suscepere preter
 peccatum intelligendum est de illis defecti-
 bus qui supra derogant dignitati. rone
 + nim assumpsit ignorantiam. que tamen
 non semper est peccatum. neq. accipit dif-
 ficultatem ad bene operandum. que sunt
 quidam defectus. et postea probatur per
 Augustinum. qui dicit q. deus potuisset ho-
 + mini in naturalibus constituto communi-
 care predictos defectus absq. culpa.
 Deinde subdit q. aliqui sunt defectus pure
 poenales. quos Christus non assumpsit. q. non
 consequuntur totam speciem. sicut sunt cor-
 poris egredines. et vitia. ut febris et equi-
 tas et similia. ex quo concludit q. Christus
 assumpsit illos defectus. qui si congrebatur
 et est non contraxit ex necessitate nature
 sed uolente assumpsit ad opus redemptio-
 nis nostre. Hereticum autem est (ut pu-
 tauerunt quidam) Christum non assumpsit
 se humanam naturam passibilem. et uerū
 dolorem in uipore. et ueram tristitiam in pas-
 sione sustinuisse. quod primo probat per au-
 thentates euangelij et sanctorū.
 Deinde arguit ad oppositionem per quendam de-
 ta Augustini q. Christus non uideret timuisse
 nec

nec tristitiam habuisse. Et quod dicit in e-
 uangelio, q. ipse timuit uel tristatus fuit,
 non intelligitur de Christo, sed de membris
 eius. Sed Respondet ad hoc tripliciter. pri-
 mo q. non habuit timorem uel tristitiam
 inherencem, sed uoluntate assumptam
 Secundo, q. non habuit ista per modum pas-
 sionis, sed pro passibus. Tertio q. non ha-
 buit causam timoris, uel tristitiae, hinc est
 peccatum, sicut nos habemus, et declarat
 * quid est passus et pro passus. q. passus pertur-
 bat rationem, pro passus uero non.

iuxta pre-
 delta in sa-
 no sensu

Deinde obicit ex Hilario, cuius uerba lo-
 ga ponit, et postea exponit ut patet in li-
 tera, que in hoc terminat, et magister eam
 latius prosequit adductis precipue auctorita-
 tibz Augustini lib. 12 super genes. c. 24. et
 in lib. de trinitate. Iohannis Damasceni, lib. 2
 et Isai. 54. marci. 14. matth. 26. Ioh. 11.

et 37
 et lib. 22
 tractat
 et Ambro-
 sij lib. de
 trinit. 3.
 et Hilarij
 lib. 10.
 Augusti
 lib. de bo-
 no perse-
 uerantie
 cap. 11. et
 ilenat. et
 gra. c. 67

11. psalm. 21. 1. Petri. 2. Hieronimi sup
 mattheum, et Augustini in Iohannem

ex qua tres eliciuntur conclusiones uel un-
 tumembus in quibus tota eius summa consistit.
 Prima concluditur filius dei carnem
 passibilem et animam pro nobis assumptam
 et omnes defectus que sic dignitati non ob-
 uiaant, et nostre redemptioni congruebant.

2a. filius dei non necessitate coacta, sed
 libera uoluntate nostras infirmitates assum-
 psit.

3a. concluditur. Hæreticum est dicere natura
 humanam et carnem in Christo domino non
 fuisse passibilem

ex qua tria membra
 elicitur conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit, que talis est
 Hæreticum est asse-
 rere naturam huma-
 nam, et carnem in
 Christo non fuisse pas-
 sibilem: assumpsit
 autem non necessi-
 tate coacta sed libere
 defectus nostris inde
 demptioni congruus
 me

metrice sic

Dubia Literalia siue textus

~ expositio ~

Sustinetur vobis ebris
tres discrimina nec
que sibi prorsus
congrua uisa pati

contra illa verba circa medium capitis pri.
mi (non sentit corpus sed anima) Arguitur
qz sentire secundum Philosophum est toti
coniuncti. ergo neqz corpus solum neqz ani
ma sentit. R^o qz eorum que sunt coniunc
ti. que dam insunt ^{compositi} ratione animiq
ut sentire et huiusmodi et sic attribuun
t animo e modo loqueri. quod dicit calor
calefacere qz est principium calefaciendi
que dam autem insunt toti ratione corpo
ris, ut dormire et huiusmodi et sic attribu
unt corpori et non animo. // // // //

1
toti
2

contra illud primum capitis ad medium (que
dam autem per corpus immo sine corpore
sentit) obicitur. qz ut dicitur in. 1. de anima a
nima destructo corpore neqz remanet. ne
qz amant, et est similes ratio de illis. que in
dicuntur sic. R^o qz amor et timor et huius
modi omnia qz quiesce sumunt. quando qz
enim nominant passionem p^{ro} p^{ro} ueliam
et sic sunt in parte sensitua. et non possunt
se sine corpore. quando qz autem sumunt
p^{ro} actu uoluntatis aliquid eligentis. uel re
pudiantis. et sic possunt esse sine corpore si
cut et uoluntas.

3

contra illa Verba circa finem capitis primi
suscepit enim uobis uetustatem et uobis
am uobis infunderet uoluntatem simplam
ille accepit uetustatem. (est poena) Arguitur
qz simile non consistit per se uel simile in
no angere. ergo uetustas uobis non consistit
per

per

per uetustatem Christi assumptam. Preterea
quod consumit aliud est illo potentius ergo
si uetustas Christi consumpsit nostram potius
debet esse dupla respectu nostrae q̄ nostram du-
pla respectu sui. Preterea uetustas Christi
non consumpsit nostram nisi per modum me-
riti, sed meritum debet confirmari premio
ergo nec simpla nec dupla debuit esse respec-
tu nostrae, sed equalis.

R̄ q̄ tam poena q̄ culpa ad ueterem huma-
niam pertinet, q̄ in primaria conditione homo
fuit creatus absq̄ culpa et poena. et secundū
hęc duo in nobis est duplex uetustas scilicet
culpa et poena. in Christo autem fuit poena si-
ne culpa et ideo uetustas simpla, fuit enim
poena cum gratia et propterea per poenam Ch-
risti domini cum gratia nos merebamur li-
berari a culpa et poena. itaq̄ uetustas poena
iuncta uoluntati gratiae consumit duplicem
uetustatem salua oppositione, saluata ui-
sibiliter debita proportione. Idem uerbum
Augustini in littera hierum est. et rationabi-
le. Uetustas ergo poena non opponit uolunta-
ti gratiae immo materialiter se habet ad ipsam
am. in quantum meritum consistit in poena
decenter tollerata et ita uetustas poena cum
uoluntate gratiae opponit uetustati culpa et
delet eam. et per consequens uetustatem poe-
na. quae ex uetustate culpa causae consumit
in statu gloriae. et propter hoc simpla uetustas
potuit delere duplam, quod dupla uetustas
non potuisset q̄ non habuisset uoluntatem
ad

De virtutibus inchoantibus

De expulso

adiunctam. / Ad primam ergo obiectivam
 Rr q. uirtus non opponit uirtuti ratione
 sui. opponit tamen ratione uirtutis gratie
 coniuncte. et per hoc patet ad secundam ob-
 iectivam. qz ratione gratie coniuncte illa
 uirtus simplex excedit nostram duplicem
 propter hoc enim q. Christus gratiam habuit
 non ad mensuram perfecte nobis meruit libe-
 rationem a poena et culpa.

r. 23
et 3.

contra illa verba post initium capitis secun-
 di. Crwn enim assumpsit ignorantiam aliquam
 Arguit. qz Damascenus ait q. naturam ig-
 norantem et seruilem accepit. Proterea
 Papa in serm. egyptiam adorauerunt infan-
 tem in nullis ab alijs pueris segregatam
 ergo ignorantem, sicut alij. / Rr tamen
 ad primum q. ipse nec Damascenus se ipsu
 exponit. dicit enim naturam assumptam
 ignorantem si secundum intellectum se
 patet assumptum ab assumente id est si
 consideret illa natura assumpta quasi non
 fuisset assumpta. Et tunc ignorans fuisse
 sicut est in alijs hominibus. / Ad 2. dice-
 dum q. intelligit quantum ad corporalia
 uel secundum apparentiam.

4

circa illa verba post initium capitis tertij (cui
 quid esset in eo defectus) nota q. sunt intel-
 ligenda de defectu culpe. alias enim non
 probarent auctoritates intentum magistri.
 contra illa verba circa medium capitis tertij

6

quos

quos enim defectus habuit. uel ad ostensionem
 ueræ humanitatis. ut timorem et tristitiam
 uel ad implendum opus ad quod uene-
 rat ut passibilitatem. et mortalitatem. Ar-
 guit. Si isti defectus non sunt de ueritate
 humanæ naturæ non faciunt ad ueræ huma-
 nitatis ostensionem. quod autem non sint
 de ueritate humanæ naturæ ostendit Ansel-
 mus talis ratione. humana natura uno modo
 est ueræ secundum statum ^{non} corruptionis, sed in
 corruptionis. sed isti defectus non competunt ei
 secundum statum in corruptionis. ergo non sunt
 de ueritate humanæ naturæ. Item Christus
 post resurrectionem ueram humanitatem os-
 tendit. et tamen ipse apostoli defectus et pa-
 nalitatis non ostendit ergo non uidet quod huius-
 modi defectus faciunt ad ueritatis humanæ
 naturæ ostensionem. Item. uera humanitas
 fuit sine his defectibus sicut fuit in primo
 statu. et erit etiam in ultimo. Ad proinde uide-
 detur prima causa non ualere. Preterea uidet
 quod nec secunda causa ualeat propter redemp-
 tionem ad quod uenerat per mortem impletur
 ergo non oportebat quod famem. sitim. et alia
 huiusmodi assumere. Preterea uidet quod
 nec tertia quod magis uidet desperationem in-
 ducere infirmitas eius qui saluare uenerat.
 R. quod potest ostendi ueritas humanæ naturæ
 uel simpliciter. uel secundum statum. dicen-
 dum ergo quod illi defectus assumpti fuerunt ad
 ostensionem ueræ humanitatis secundum sta-
 tum corruptionis. Et sic Christus uidebat osten-
 dere

scilicet

dere us sunt enim se nobis conformare in si-
 + multitudine enim hominum factus est ut di-
 cit Apostolus. et Sabitu inuentus est ut homo
 Ad primam objectionem R^g quod aliquid arme-
 xum humanam naturam (quamvis non sit de
 eius veritate) potest esse ostensivum verita-
 tis. accidentia enim magnam partem con-
 ferunt ad cognoscendum quod quid est qua-
 vis non sicut de essentia rei. Ad 2^{am} obiectio-
 nem patet responsio per ea quae dicta sunt.
 Ad tertiam objectionem R^g quod veritas humani-
 tatis necessaria erat quod ostenderet quod exigebat
 ad redemptionem, quod esset deus et homo. neque
 humanitas secundum statum primum et ul-
 timum erat nobis nota. sed secundum statum
 secundum ac proinde oportuit quod ostenderet
 defectus qui nobis insunt secundum istum
 statum. Ad 4^{am} R^g quod alij defectus quasi ab-
 imptis fundantur super eandem causam sicut
 licet supra passibilitatem naturam et ides
 simul cum defectibus quibus opus redempti-
 onis completum est illi assumpti fuerunt.
 Ad 5^{am} dicendum quod infirmitas carnis depe-
 rationem non inducit propter virtutem di-
 vinitatis adiunctam. sed magis propter eugie
 quod sicut in ipso. ita et in nobis infirmitas colle-
 da erat.

Contra illa verba ad medium capitis quarti (do-
 les igitur domine lesu vulnera in carnis tua)
 Arguitur quod etiam vulnera sua doluit. ut dicitur
 r. est. Item quod si sua et nostra vulne-
 ra doluit. quibus fuerit maior dolor?
 et Ad primum dicendum quod ratio ut ratio

alicuius
 tui

7

dolebat de suis uulneribus propter bonum quod
 sequebatur. Dolebat autem sensualitas, et ratio
 considerata ut natura. Ad 2. dicendum quod
 non sunt unius rationis dolor corporalis, passio
 nis Christi domini et dolor animalis, qui tristitia
 a diuina secundum quem nostris defectibus com
 patiebatur, et ideo non sunt comparabiles. Si
 autem sumatur dolor passionis animalis, tunc
 dicendum est quod fuit maior dolor compassionis
 quam passionis, quod charitas, qua de nostris malis
 dolebat, preponderat equalitati complexionis
 sue, qua dolebat de passione sua, et preterea
 precorsus erat ei horridissimus, qui quod debatur
 ex culpa nostris quantum ex nobis erat quod
 sua uita corporalis, et etiam in huius signum
 illum dolorem sustinuit, ut istum tolleret

8 - circa illa uerba in principio capitis quinti
 (quodam tamen reperitur in sanctis tractatibus, que premissis aduersari uidentur)
 dubitat uideat enim quod ille auctoritates ue
 rificent, que asserunt Christum non ti
 misse. scribit enim. i. Joannes 4. perfec
 ta charitas foras mittit timorem. sed Christus
 perfectissimam habuit charitatem, er
 go nullus in eo uideat fuisse timor. Item
 Augustinus lib. 83. quest. signum (act)
 perfectioris est nullus timor. sed in Christo
 fuit summa perfectio, ergo nullus omnino
 fuit in eo timor. Item nullus timor quod
 potest effugere. sed Christus dominus certus
 erat omnem perniciam se posse effugere, ergo
 uideat quod nihil omnino timebat.

timor

Ad dicendum quod timor est in triplici differē
 tia

tra. quidam enim est gratuitus, quidam libidinosis, quidam naturalis, qui inter utrumque medius. timor autem gratuitus est in triplici differentia. quidam est timor poenae, quidam est timor offensae, quidam vero reverentiae. Prima et secunda differentia non sunt in Christo, pro eo quod perfecta charitas foras mittit utrumque timorem. Sed secundum tertiam differentiam fuit timor in Christo domino, quod sic a perfecta charitate non expellitur, sed potius consumatur. Secundum illud usaii: replebit eum spiritus timoris domini, et secundum illud psalmi: timor domini sanctus permanens in seculum sequitur.

Et per hoc patet responsio ad primam objectionem. est etiam alius timor libidinosis, et ille similiter in. ~~D~~ Duplex est differentia, quod est timor mundanus, et est timor humanus. Et nullus istorum fuit in Christo domino, neque etiam in viro perfecto. Et sic intelligitur verbum Augustini, quod signum perfectioris est nullus timor, et per hoc patet responsio ad 2^m.

est praeterea timor in tertia differentia, timor scilicet naturalis, duplex, quidam sensualitatis preuenientis rationem, quidam sensualitatis subiacentis rationi, quidam vero ipsius partis rationalis. Primus timor est naturae corruptae, et quodam modo inordinatus, similiter et tertius. Secundus vero est naturae corruptae, sed tamen ordinatus, quoniam namque in Christo domino, quamvis esset

de

defectus passibilitatis, non tamen fuit defectus
inordinationis et vitiositatis. Sicut est q, in
eo fuit timor modus modo, non primus huius
tertius. Et per hoc manet solutum tertium
argumentum. patent etiam auctoritates, quae
in litera adducuntur, nam omnes illae auctori-
tates, quae dicunt Christum dominum non ti-
muisse non sic sunt intelligendae quasi ve-
lent a Christo omnem timorem removere, cum
auctoritas ista asserat contrarium, sed q,
non fuit in eo timor, qui rationem eius per-
turbaret, vel rationem eius perturbaret, se-
cundum illam enim fuit et bene noverat q, nihil
poterat sibi evenire, vel inferri, quod ipsa
pater non desideraret, et vellet

9 circa illa verba ad medium capituli sexti (ve-
re contristatus est sed non passus eius domina-
bat animo) est dubium, q, ex hoc videtur
vult dicere magister q, in Christo fuerit pro
passus, unde et ibi inferius dicit contristatus quis
per pro passionem. Sed arguit contra, q, sup,
matth. 26. dicit glossa, q, pro passus est subiti-
tus motus cui ex ratione non consentit, sed
talis motus est veniale peccatum secundum
ibi innuit, et ille non fuit in Christo ergo
pro passus non fuit in eo. Item subitum est
illud quod peruenit iudicium rationis, et
quod est exsurreptione, sed Christus dominus
nihil per surreptionem egit, ergo non ha-
bit pro passionem, quae est motus subitus
Item Christus timuit mortem non ob aliud
nisi q, proquidit eam, sed non proquidit eam
nisi

incertum pro
passus est)

et ratio de ma-
est videtur unde
pro passionem non
autem pro passionem
nihil per surreptionem
nisi q, proquidit eam
sed non proquidit eam
nisi

nisi secundum rationem ergo timuit et timere qui est secundum rationem. et ille timore est passus et non pro passus. ergo nulla est responsio magistri. Item tristitia semper videtur esse passus quod est in genere passionis. Item videtur quod nunquam sit passus ut dicit Damascenus. sed passus sensus.

R^r q. pro passus secundum generalem suam minus acceptationem dicitur esse passus diminuta hęc autem est illa que consistit infra rationem ut ratio est. et ita pro passus dicitur passionem partis sensualis vel virtutis naturalis. et hoc modo vult dicere Magister et Hieronymus huiusmodi passiones fuisse in Christo domino erant enim ex hęcione sensualitatis non ex hęcione partis rationalis quod ergo passus importat immutationem patientis non autem dicere aliquis immutari simpliciter quando id quod est principale in ipso permanet immutatum. ideo simpliciter loquendo quando ratio non mutat a sui equalitate. vel equalitate non dicitur passus. sed pro passus. quasi imperfecta passus. et hęc passus fuit in Christo domino.

neque est verum quod minus subitus motus sensualitatis est peccatum veniale. Sed tunc tantum quando tendit in illicitum. quod in Christo esse non potuit.

Ad primum ergo argumentum R^r q. pro passus ibi dicitur prout est in nobis sic enim est subitus motus. sed non sic in Christo domino. et ex hęcione patet ad. 2^m / Ad. 3. R^r q. ratio per videns mortem instantem fecit imaginari mortem in ipsa parte sensualis. quia quidem facta sensualitas mota fuit. et in hęcione mortis causa. quasi dicitur non esse talem ordinem cognitionis ut deveniat a ratione ad sensualitatem

R^r

R^o q. hinc est uerum, in nobis in quibus scientia
 habet per acquisitionem ab inferiori in Chri-
 sto autem dominus aliter esse potuit qz fuit ple-
 nus scientia et obedientia perfecta iurium in-
 feriorum respectu superiorum. Preterea nos ipsi
 imaginari possumus, quod uolumus, quamuis
 non possumus, quod uolumus sentire exterius
 et ita timor de morte futura potuit esse in par-
 te sensualy, ut merito secundum Hieronymum
 et magistrum possit et debeat dici pro passio
 Ad. 4. R^o q. quamuis sit de genere passionis
 non dicitur passio, qz ea que paruasunt pro ni-
 hilo reputantur et sic dicit Damascenus passio
 dicitur quando habet aliquam magnitudinem
 perceptibilem. Ad. 5. q. Damascenus loquitur
 de passionibus corporalibus in animalibus
 circa illa uerba Hilarij post initium capitis
 septimi et deinceps (Unigenitus deus similitudine
 uerum secundum similitudinem nostri homi-
 nis non deficiens a se deo sumpsit, in quo qua-
 uis aut illis incidere, aut uulnus descende-
 ret aut radi concurrerent aut suspensio ele-
 uaret afferret quidem hoc impetum passionis
 non tamen passionis dolorem inferere et
 et passus quidem Christus est dum egit dum
 suspendit dum moritur, sed in corpore uiuens
 passio, nec non fuit passio, non tamen natu-
 ram passionis exerceuit) dubitat, videntur
 enim enonea et excludere a Christo dolorem pas-
 sionis, et timorem excludere, que tripliciter
 enodari et solui solent, quodam enim dicunt,
 Hilarij in hoc re tractasse, et hoc asserit
 mus |

10

mus episcopus Parisiensis se se vidisse epis
 tolam retractationis. et q. sibi fuerat scriptus
 a quodam qui eam legerat. et tunc videtur pro
 babile ex his auctoritatibus, quas in Litera
 magister inducit, quarum una incipit ubi
 interuogo quid sit Christum tristem esse, alia
 est notula que incipit ubi (cumque passionum
 genera) quibus expresse dicit humanitatem
 Christi suis infirmitatibus subiaccuisse, quod ta
 men Litera negat ut videtur. Alij dicunt q. lo
 que de Christo quantum ad deitatem, q. dicitur
 putat contra illos in his verbis, que dei filium
 creaturam dicebant, sed tunc non resonant
 verba auctoritatis que faciunt mentionem
 de Christi carne; solutio autem magistri con
 sistit in hoc q. simpliciter voluit remouere
 a Christo dolorem secundum ^{ea} que sunt
 circa dolorem. ~~pro~~ ^{subiect} dominium dolens, quod
 patet ex hoc quod dicit (non tamen vitio in
 firmitatis) et necessitatem dolens, quod patet
 ex hoc quod dicit (videmus an ille ordo passio
 nis) et secundum hoc soluantur tria difficulta
 que in verbis eius videntur esse. Primum est
 cum dicit (poena in eo de seuit sine sensu poe
 na) et hoc nominat supernaturam passionem
 que rimirum sensum poene infert, qui est
 dolor, quod non potest intelligi de sensu exte
 riori, q. sic ponere corpus illud insensibile
 esse. sed oportet q. intelligat quantum ad
 sensum rationis, qui non fuit immutatus
 per huiusmodi passionem a sua q. qualitate
 et propter hoc dicit q. poena in ipsum domini
 um

ordi^{nam} ad dolorem ex
 aliquo merito pecca
 ti proprij /

non non habuit. Vel etiam q. ipsum verbum
non est affectum sui generis passionibus secun-
dam secundam solutionem. ut videtur dicere
in nota affixa.

2^a Aliud difficile est q. dicit (non habens natu-
ram ad dolendum.) et hoc dicit q. ronerat
in natura illa ordo ad dolorem ex aliquo me-
rito peccati. sicut est in nobis. et per hunc mo-
dum dixit supra q. dominici corporis ista est na-
tura, ut ferat in unum. Et enim non est de
natura corporis in se considerati. sed ex virtute
adiuncte divinitatis.

3^a difficile est q. dicit (neq. enim fieri potest)
ubi dicitur ab ipso excludere timorem et tristi-
tiam consequenter. sed vel hoc solvendum
est sicut in supra dicta auctoritate scilicet
q. loquitur de timore prout est passus. et non prout
est propassus. vel dicendum q. excludit
necessitatem timoris. Habebat enim in ra-
tione, unde timorem et tristitiam a sensualitate
excluderet, si voluisset, q. ut supra dic-
tum est. sensualitas nata est movere ad tris-
tiam, et timorem. et ad opposita. Non
sum ex apprehensione imaginativis sed etiam
ex apprehensione rationis. // //

4^a Sed iam contra illa verba que sicut supra dicta
contraducere sibi videntur scilicet (pati potuit
et passibilis esse non potuit) Arguit q. Philo-
sophus in lib. de somno et vigilia dicit. cuius
est potentia eius est actus. ergo quod patitur est
passibile. R^o tamen q. pati significat passio-
nem per modum actus. unde ad suppositum re-
fertur

fert secundum q, suppositum est cuiuscunq;
nature et q passus inest sibi ratione humane
nature ides dicit q, pati potuit, passibile vero
potentiam significat ad patiendum, ut in
manentem, id de quo dicit. et q, verbum se
cundum se non informat potentia patiendi
ides dicit q, passibile esse non potuit, sed se
cundum se quamuis passibile fuerit ratione
nature assumpta // // //

ex his que hucusq;
diximus ex diu
Thoma

q

q, tamen verba Hilarij contraria inter se
se dicere videntur immo et erronea ut dicitur
est quamuis satis sint explicata in notula
quam ipse ^{Hilarius} ponit in libro de synodus subscri
bendam diximus, et licet in idem redeat
aliter explicare predicta difficilia opere
precium existimamus iuxta diuum Bonaventuram hui
notula ergo sic habet cum hęc passivum
genera infirmitatem carnis afficiant deus
tamen verbum caro factum non potuit ad
se demutabilis esse patiendi. verbum enim
q, caro factum est, licet se passioni subdi
derit, non tamen demutatum est passi
bilitate patiendi pati potuit et passibile
esse non potuit q, passibilitas nature infir
mitate significatio est, passus autem eorum
est que sunt illata per passio
Si ergo dicamus sanctum sententiam sua
retractasse omnis calumnia cessabit q, ta
tamen scriptura huius retractationis non
est omnino propalata. ides sunt verba Hila
rij secundum q, possumus uerificare
et proinde verum sic contra illa verba (passus
qui

q

¶ quidem Christus est et. Arguitur quod ut diximus
 duo implicat contraria scilicet quod in corpo
 re Christi fuerit uera passio. et tamen non
 fuerit uerus dolor. quod non uidetur esse intelli
 gibile quod corpus animatum uere patiebatur
 et quod uere non doleret. quod si dicas hoc intel
 legi quantum ad personam uerbi. nihil est
 dicere quod sicut dolor est alienus a persona
 uerbi, ita et passio. Et Hilarius dicit quod pas
 sus fuerit. Sicut non doluit. Similiter si
 dixeris quod non doluit. id est non habuit cau
 sam. et meritum doloris similiter poteris
 dicere. quod non habuit meritum passionis.
 Rursum ergo dicendum quod ista uerba Hilarij et
 si uideantur esse contra fidem tamen pro
 fide sunt. et hoc patet si attendat causa
 dicendi. loquitur enim Hilarius contra il
 los qui dicebant Christum omnino succubu
isse passioni, et a passione esse superatum
 contra quos dicit Hilarius. quod quamuis Ch
 ristus dominus uere passus fuerit, non ta
 men doluit. hoc est passionibus non succu
 buit. Non enim uult negare sensum et
 experimentum passionis. sed vim et do
 minium passionis. et quod ista sit intellectus
 patet ex modo loquendi et ex sermone uerbo
 rum et proprietate eorum. quod dolor dicitur
 parationem ad uoluntatem secundum quod di
 cit Augustinus. 14 de ciuitate dei. quod dolor est
dissensus ab his rebus. quae nobis uolentibus
accidunt. quoniam ergo nec uoluntas Christi

Divina nec creata passivibus succubuit
 ideo non concedit Hilarius Christum doluisse
 se. Socep ipsum volentem passivibus sub
 iacuisse. Unde cum dicitur virtus corporis
 sine sensu poene vim poene in se de se inien
 tis excepit est) per virtutem corporis in
 tellegit voluntas rationalis regitua il
 lius corporis. hinc excepit vim poene sine
 sensu poene hinc est sine dissentiu a poena
 quod voluit pati. et hinc ostendit series literarum
 sequentis. probat enim quod corpus illud non
 potuit dolere, quod potuit undis superferri.
 constat enim quod corpus Christi non superfe
 rebat undis per naturam ipsius corporis
 quod ponderosum erat, sed per imperium
 voluntatis. Hoc ipsum patet per aliam
 rationem, quam subdit quod caro Christi
 cepta fuit de spiritu sancto, ideo ille homo
 fuit habens corpus ad patiendum sed na
 turam non habens ad dolendum. ex cuius
 rationis et literarum intellectu manifestat es
 se verum quod prius dictum est; quod enim ca
 ro illa concepta fuit de spiritu sancto ideo
 passibilitatem habuit non in voluntate
 sed ex voluntate. Et hoc est quod dicit ha
 bens corpus ad patiendum passus est scilicet
 esse ex voluntate, sed naturam non ha
 bens ad dolendum, id est ad patiendum con
 tra dissentium voluntatis.

Contra illa etiam verba antemedium capitulum
 Sep

Septimi (neque enim fieri potest ut timores eius
 significet in verbis cuius fiducia continu
 ac infallibilis est) dubitat. quod contradicere
 uident ei. quod dicit marci. 14. cepit lesy
 pauere et egredere. uideat et contradicere a
 lictis sanctis. qui dicunt eum uere timuisse
 uideat etiam contradicere sibi ipsi. quod dicit
 q. Christus pro Apostolis trinitatus est usque ad
 mortem. Si tristis fuit. quare non similiter
 timuit?

Respondeo dicendum q. Hilarius non intendit
 remouere timorem a Christo domino secun
 dum q. timorem ei attribuit scriptura et
 sancti. sed secundum q. attribuebant here
 tici. qui dicebant eum timuisse. ex defec
 tu securitatis. et talis est timor pusilla
 nimitatis. de quo indubitanter uerum est
 q. non fuit in Christo. Unde ualde attende
 dum est q. Hilarius a Christo domino non re
 mouet tristitiam remouet tamen timorem
 quod timor consueuit consurgere ex defectu
 uirtutis. et pusillanimitate. tristitia ue
 ro surgit frequenter ex uirtute et pietate.
 Et q. iste sit intellectus patet ex probatione
 sequenti. probat enim q. in Christo non fuit
 infirmitas. nec fuit pusillanimitas. pus
 illanimitas non fuit. quod armatus obuius pro
 diit. infirmitas non fuit quod ad eius occursum
 consternata sunt persequentium agmina. et
 suspiratis cordibus conciderunt. Unde non ex
 cludit a Christo omnem timorem; sed timo
 rem

rem obuiantem uoluntati. et sic etiam do lo
rem sicut patet aspicienti seriem literę.

Contra illa uerba ex notula adducta iterum
arguit dum dicit (pati potuit passibilis essend
potuit) quia inseruit ipsis implicari contra
dictionem eiusdem enim est potentia cuius
est altus ergo si passus fuit passibilis afor
tiori fuit. et si potuit pati fuit passibilis
Præterea passibile nihil aliud est q̄ potens
pati. ergo idem in dicta auctoritate remouet
a serpsio

R̄ nihilominus q̄ prædicta litera potest ex
poni tripliciter secundum triplicem modum
ex præcedentibus. Vno ut illud referat ad uerbum
in creatum de quo uincit Hilarius q̄ potuit
pati, sed non esse passibile q̄ licet se passi
onibus subdiderit non tamen est demutatus
patiendi. Alio modo potest exponi sicut expo
nit magister. ut per hoc quod est passibile de
notet dispositus consurgens ex culpa merito
quam remouet Hilarius a Christo domino q̄
uis in eo uere fuerit passus. Tertio modo potest
exponi. ut per hoc quod est passibile notetur
plena subiectio passibilitatis respectu passionis
et diuini modi in Christo uerisue cuius mens
ratio. et uoluntas passionibus superferabatur
et q̄ iste sic intellectus patet per literam sequen
tem. ait enim sic pati potuit passibilis essend
potuit. q̄ passibilitas nature infirmę est signi
ficatis. passio autem illorum que sunt illata
per passio. et sic intendit tribuere Christo passio
nis sufferentiam. et remouere subiactam

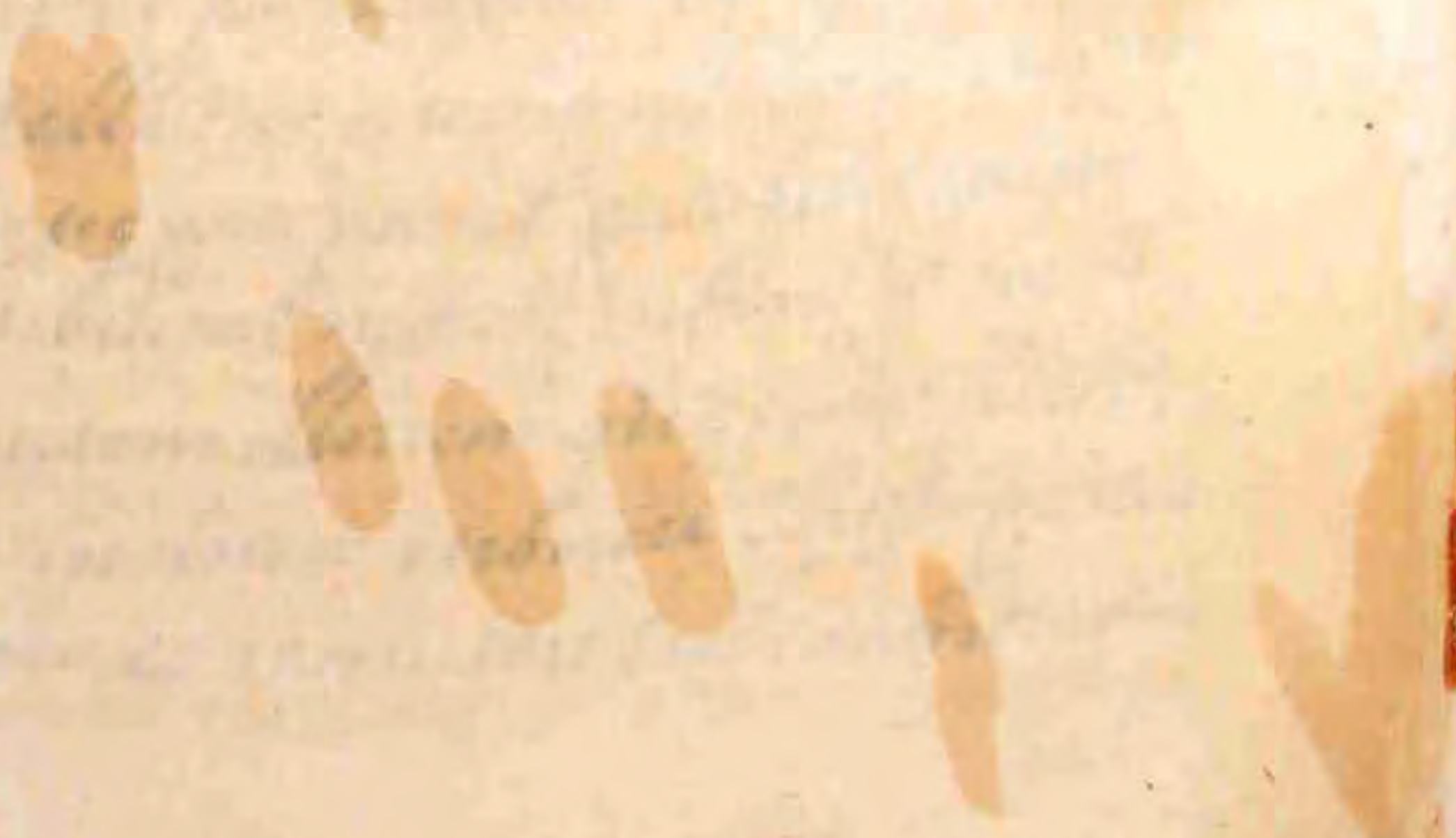

de materia Suius distinctionis agit dñus Tho
mas 3. p. q. 15. ar. 4 et q. 14. et q. 46. ar. 6
et 8. et ibi eius expositores.

178

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

88

Distinctio decima sexta qua
incipit. Hic oritur questio. etc.

Postquam magister egit in precedenti de Christi-
patientis passibilitate. In presenti distinctio
que duobus capitulis continet agit de patien-
ti necessitate. Et dividit in tres partes prin-
cipales. In prima quarum usque ibi. (ad quod
dici potest) questionem quamdam proponit
In 2^a parte usque ibi (et est hic notandum)
predictam questionem soluit. In 3. parte
solutionis confirmationem adiungit. et hoc
usque ad finem distinctio. que in epiphonem
redacta sic habet.

nedum moriendi aptitudinem, verum et pa-
tendi in anima, et moriendi in corpore Christi
assumpsit necessitatem; non quidem aliqua
coactione, sed spontanea voluntate. est enim
huiusmodi necessitas non culpa sed defectus -
neque in nobis provenit ex natura ut primo in-
tituta est, sed ut vitata est ex peccato, quod
vix non habuit. Unde mortalitas et aptitudo
moriendi non fuit in primo hominis statu de-
fectus, sed nunc est in nobis moriendi necessi-
tas, que etiam dici potest defectus. et dicitur
non passibilis et mortalis non solum propter
moriendi aptitudinem, sed et propter morien-
di necessitatem. Accipit autem de omni sta-
tu hominis (qui quadruplex est) aliquid ipse
Christus ut de innocenti statu peccati immu-
nitatem, de statu post peccatum defectus et poe-
nam, de statu sub gratia eiusdem gratie pleni-
tudinem, et de statu glorie impeccabilitatem, et
dei

Psalm. 13

ex qua ~~conclusionibus~~
 elicitur conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit, quae talis est
 Christus libere assu-
 mpsit defectus nos-
 tros, quia peccatum
 non includunt. Et
 similiter moriendo
 necessitatem, et
 de quolibet statu ho-
 minis aliquid as-
 sumpsit.

metuere si
 sunt tria Christe ne
 ci quibus obnoxiamur
 gra
 hęc tamen inuitus
 non capis immo li-
 bers.

dei contemplationem perfectam. et hęc de
 Litera distinctio, quam magister fursius
 prosequitur adductis auctoritatibus. Rom. 8. et
 hebr. 9. et Augustini super Ioannem. 3.

ex qua tres eliciuntur conclusiones. ut una
 triumbris, in quibus eius summa consistit
 Prima conclusio. Christus omnes defectus
 nostros assumpsit, qui nullatenus culpam
 vel peccatum includunt.

2^a Christus suscepit necessitatem morien-
 di nulla voluntate, sed spontanea voluntate

3^a Christus de quolibet statu hominis aliquid
 assumpsit.

~ Dubia Literalia siue textus expos.

circa illa verba ad finem primi capitis (Sicut
 hominibus alijs statutum est iure et legena-
 tura semel mori, ita et Christus est) adverte
 q, similitudo attendit in quantum alijs ho-
 minibus necessitas morieredi inest natura,
 non in quantum est ex peccato.

contra illa verba in principio capitis secundi
 (Christum de omni statu hominis aliquid ac-
 cepisse) Arguit. qz secundum hoc videtur q, Chr-
 istus dominus fuerit in quadruplici statu, nos
 autem non ponimus Christum fuisse nisi in
 statu viatoris et comprehensoris. Item sta-
 tum videtur dicere, cum dicit q, Christus deter-
 to statu assumpsit plenitudinem gratie. At
 gratia non perficitur nisi per gloriam iuxta
 illud quod dicit Apostolus. 1. corint. 13. cum ue-
 ne

merit quod perfectum est. evacuabit quod ex
 parte est ergo plenitudo gratiae non fuerat
 sumpta secundum statum uic. sed secundum
 statum patris. Item Boetius tres tm status assignat, ergo
 R^r tamen q, ille quadruplex status reduci
 debet ad duplicem sub statu erimicia cum
 presentunt tres status, scilicet innocentię, na
 turę lapsę. et status sub lege gratię. illis au
 tem quattuor status enumerat magister ad
 maiorem declarationem conditionum ipsi
 nature assumpta. Ad id uero quod obicitur
 q, plenitudo gratię non habet nisi secundum
 statum glorię. dicendum q, est plenitudo gra
 tię, uel simpliciter, uel respectu operis meriti
 rij. plenitudo gratię simpliciter spectat ad
 statum glorię sicut obicitur. plenitudo uero
 respectu operis meritorij spectat ad statum uic
 et de hac intelligit magister in Litera, sicut
 patet aperte. Ad illud quod adducit ex Boe
 tiu R^r q, ipse assignat status humanę nature
 quantum ad conditiones corporis principaliter
 quod quidem in primo statu erat animale. in
 secundo corruptibile. in 3° spirituale. magis
 ter autem assignat principaliter quattuor
 status quantum ad conditiones animę ut
 patet.

3 circa illa uerba prope medium capitis secundij
 (de primo statu accepit immunitatem peccati)
 aduerte q, in illo statu fuit immunitas non
 quantum ad potentiam. sed quantum ad actus
 peccandi. Boetius autem dicit, q, de primo statu
 accepit ea, que ad uitam animale pertinent
 Sei

scilicet comedere dormire et huiusmodi.
de materia istius distinctionis agit dominus Tho-
mas. 3. p. q. 14. ar. 2. et q. 50 ar. 1. et q. 45
ar. 2. et ibi ipsius expositores.

Handwritten title or header at the top of the page, possibly a name or subject.

Main body of handwritten text in a cursive script, arranged in approximately 25 lines. The text is dense and difficult to decipher due to the handwriting style.

Secondary handwritten text on the right side of the page, appearing as a list or a separate section of notes.

Distinctio decima septima
qua incipit Post predicta etc.

Postquam magister egit in precedenti de patienti
di Christi necessitate in presenti distinctione
que quinq; capitibus continetur agit de patientis
voluntate et dividit in tres partes principa
les. In quarum prima usq; ibi (ex affectu au
tem) questionem circa hoc proponit. et sol
vit. In 2^a usq; ibi (ceteris non parum) so
lutionis confirmationem adiungit. In 3^a
parte usq; ad finem distinctionis dubitatio
nes quasdam circa dicta excludit. que in ep
thorem redacta sic habet.

Secundum duas in Christo naturas plures in
eo fuisse voluntates ostendit secundum qua
rum alteram a patre petiuit. ut calix passio
nis ab eo transferretur (in quo videbatur a volun
tate patris discedere) quod non impetrauit
ac se non impetraturum presciuit. cum et nec
secundum aliam hoc voluit. in eo namq;
voluntas diuina erat et humana. et hec ul
tima duplex. rationis nimirum et sensua
litate. secundum quam pati et mori refu
gebat, quod tamen secundum voluntate
diuinam. et rationis humanam desiderabat
nec tamen per hoc in eo rebellis carnis ad spi
ritum erat ulla. qz nulla concupiscentia.
Vnde concludit q; sicut in nobis duplex est af
fectus scilicet rationis. et sensualitatis. sic
in Christo domino fuit duplex affectus mentis
scilicet. qui mori volebat. et sensualitatis qui
mo

mori recusabat, ut in ipso humana natura que
 ritas comprobaret. confirmat autem per
 plures auctoritates q̄ in Christo fuit duplex
 voluntas secundum quarum alteram pati
 volebat, secundum vero aliam non. q̄ He
 ronymus excommunicat hereticos, qui Chris
 tum nisi unam voluntatem habere conce
 debant. ubi advertendum q̄ cum Christus
 petijt quod non impetrauit. id petijt ut no
 bis exemplum daret in perturbatione cere
 cessitate orandi. et ad deum clamandi, et vo
 luntatem nostram voluntati diuine subde
 di. q̄ si Ambrosius aliquando insinuat Chris
 tum dominum secundum naturam huma
 nam de potentia patris dubitasse intelligē
 dum non est in quantum deus et dei filius -
 sed in quantum homo et humanus affectu, et
 hoc etiam intelligendum est non q̄ ipse du
 bitauerit. sed q̄ ad modum se gessit dubi
 tantis. Et hominibus videbat dubitare.
 Verba etiam Hieronij quibus significare
 videtur Christum secundum se nec timuisse
 nec secundum se orasse. sed pro suis piece
 in sano sensu sunt intelligenda. et hec de
 Litera distinctio, quam magister fusi
 prosequit adductis precipue auctoritatibus
 Matt. 26. Marci. 14. Joannis. 13. et. 17
 psalm. 134. Luc. 22. ephes. 2. Bede sup
 locum Matt. Hieronij Marci 14. et Hila
 rij. 10. lib. de trinit.

ex qua tres eliciuntur conclusiones uel unatri
 mem

August. 19 de ciuit
 cap. 4. et de genesi ad
 lit. lib. 10. cap. 12. ad
 galat. 5. Joannis. ulti
 mo. August. epist. 120
 ad Honoratum. cap. 6
 ad Philip. 1.

ex qua ~~conclusus~~ ^{conclusus} in
quae eius summa con-
sistit que talis est
non quod quod Christus
in orando petijt a
patre subteritum / in
quo fuit duplex
libertas / nec orans
dubitavit sed ad mo-
dum dubitantis de
patris voluntate se
Sabuit.

membris in quibus tota ipsius summa consis-
tit. Prima conclusus non quod quod Christus
in orando a patre petijt obtinuit
2^a in Christo domino duplex fuit voluntas
secundum quare alteram mortem ample-
xabat. et secundum alteram mori refugi-
ebat a
3^a Christus orans non dubitavit sed ad
modum dubitantis de patris voluntate se
Sabuit

metrice sic
exnasse Patrem sem-
per nec credit Christus
tum.
quando nec huius
vis transijt uteca-
lyp.

Dubia Literalia siue textus exp.

1 circa illa verba ante medium capitis secundi
(anima per aurem audit) adverte quod id
est ac dicere anima est principium audiendi
iniri per aurem.

2 circa illa verba post medium capitis secundi
(ita et in eo debuit esse geminus affectus, ut
mentis affectu vellet mori et sensualitatis
affectu nollet, sicut in ueris sanctis fuit)
dubitat quod uidet illud magis fuisse in im-
pijs. qz se ipsos inter fructum suorum pecca-
torum perdere afflicti ut dicit in .9. ethi

3^a q voluntas sensualitatis semper re-
fugit mortem. similiter voluntas ratio-
nis, ut natura, sed voluntas rationis ut
ratio. quandoqz appetit mortem. et hoc du-
pliciter. vel propter amorem future uite
et hoc est in sanctis. vel propter remorsum
scilicet consuetudinis. et hoc contingit in pecca-
toribus)

contra illa verba circa finem capi-
tis secundi (sed uolens carnificem. et reliquit
af

L

L

3

affectum infirmitatis quod nemo uult mori
 Arguitur quod multi occidunt se ipse
 sicut patet in desperatis, et cupiunt mori
 non ergo uerum est quod in littera dicitur
 Item Augustinus rotat de quodam .3. lib
 de ciuitate dei. q. lecto Platonis libro. ubi de
 immortalitate anime disputauit, se precipi-
 picem dedit de uiua, ut de hac uita migraret
 ad eam, quam credidit meliorem. et ex hoc
 ipsi uidentur quod aliqui sunt qui mors cupiunt.

R. q. est affectus naturalis uel dicitur est,
 et affectus deliberatiuus. affectu naturali ne-
 mo uult mori, immo omnis homo refugit in
 tem. affectu uero deliberatiuus potest quis
 appetere mortem, et fugere uitam, non quod
 illa sit mors, et illa sit uita, sed ratione alij
 cuius, quod est annexum, uel estimat esse an-
 nexum. sicut desperati, et uehementer uolunt
 fugi in uitam, propter confusionem annexam
 refugunt uitam. sicut etiam est de alijs in eo
 modis. Per hunc modum etiam alij appete-
 runt mortem, qui post mortem credunt quod
 escire, et gaudere, sicut est in illis de qui-
 bus oppositum est. in quibus non fertur
 instantia contra uerbum Augustini. Au-
 gustinus enim loquitur perse. loquitur etiam
 de appetitu naturali, non deliberatiuo.

4 Contra illa uerba circa finem capituli secundi
 (pius mentis affectus cupit dissolui et esse
 cum Christo) Arguitur ex .2. articulo. s. uolu-
 mus expollicari, sed superueneri. Si dixeris
 quod ex uoluntate naturali seu sensualitatis no-

Lebat expolliari, sed voluntate rationis
 sine deliberatione cupiebat dissolui. Contra
 q̄ Philipp. 1. dicit permanere autem in car
 ne necessarium est propter us, sed Apostolus
 voluntate deliberativa id magis appetebat
 et volebat, quod erat fratribus magis neces
 sarium. ergo illa voluntate videt̄ q̄ non ap
 petere dissolui, aut simul appetebat d̄uo
 contraria.

R̄ dicendum q̄ in carne nostra d̄uo
 reperiuntur scilicet ipsa natura et infirmitas
 aggravans animam. secundum q̄ dicit Au
 gustinus. 13. de civit. dei q̄ corpus aggravat
 animam. non q̄ corpus, sed q̄ corruptibile
 cum ergo dicit. volumus expolliari est
 hoc dicit quantum ad ipsam carnis naturā
 de qua ad ephes. 5. nemo unq̄s carnem suā
 odiosabit. quantum vero ad infirmita
 tem aggravantem. intelligit cupio dissolui
 etc. et sic nulla est ibi contrarietas. Ad
 illud autem quod querit̄ quomodo petebat
 simul dissolui. et permanere in carne. R̄
 q̄ est voluntas absoluta. et voluntas conditi
 onalis. Et nihil impedit d̄uo opposita velle
 ita q̄ unum velimus voluntate conditio
 nali: alterum vero voluntate absoluta. Vo
 lebat igit̄ Apostolus in carne permanere ob
 utilitatem fratrum voluntate absoluta
 et volebat nihilominus dissolui, esse cum
 Christo. sed hoc non absolute, sed quantum
 in se. et sic nulla erat repugnantia. erat ta
 men quaedam mentis angustia ex hoc duplici.

desiderio propter quod dicit uerborum ex duobus ||
desiderium habere dissolui et esse cum Christo,
uel cum dno Thoma de carnis hinc fore idem
alijs uerbis, scilicet qd prius mentis affectus bo-
rum refugit uelut in corpore quantum
ad corruptionem sed amant quantum ad na-
turam. uel dicendum qd non uult expolli-
ari propter se, sed ut cum Christo sit, etiam quod
si esse posset non expolliatus sed superuesti-
tus melius uellet.

5 Contra illa uerba ad initium capitis quarti (si
de Christo secundum Summanum affectum
de patris potentia dubitasse) Arguitur qd Chris-
tus habuit scientiam omnium futurorum
et sub certitudine. ergo uide qd Christus de
nullo potuerit dubitare. Item in quocumque
qd cadit dubitatio cadere potest ignorantia et
error. sed nullum istorum potuit in Christo
cadere, ergo uide qd non potuerit dubitare.
Rr Dicendum qd dubitatio proprie dicitur in
differentiam iudicij rationis respectu utriusque
partis contradictorius. itaqd uelutum pignori
gat alteri. et hoc modo accipiendo in Chris-
to non fuit dubitatio. Alio modo dicit dubi-
tatio indifferentia quaedam partis sensibilis
ad sequendum affectum nature inclinante
uel rationem imperantem. et talis dubita-
tio potuit esse in Christo. et de hac intelligit
Ambrosius. de alia uero uerit obiectis. unde quod
circa finem dicti capitis quarti dicit in licet
qd ad modum dubitantis se gessit intelligendum
est non qd in Christo dominus sicue dictum est no-

que

fuerit vera dubitatio quantum ad sensualitatem (que faciebat apparere dubitationem in ratione. in qua dubitatio non erat) alia enim posset putari q. multa ^{quia} de Christo dicuntur vera non essent. ut ex Augustino intinua e supra dist. 15.

contra illa verba ad medium capitis quinti, (non ergo sibi tristis fuit. nec sibi orare est) Arguitur ex ipsa orationis serie. aut enim traseat a me calix iste. si ergo petit calicem a se transire. posse oravit. Item sic petebat sicut volebat. sed Christus sentiebat se aliquid velle. quod non velle pater. sicut ipse dicebat non sicut ego volo. sed sicut tu. si ergo aliqua voluntate sua calicem passionis fugiebat. videtur q. cum petijt calicem transire a se posse oraverit. // //

R. Duendum q. orare pro aliquo contingit dupliciter. aut secundum formam rationis aut secundum intentionem orantis. secundum formam orationis Christus orabat pro se id est pro voluntate sua sensuali. secundum autem intentionem orantis nulla petitione Christus pro se oravit. sed magis pro nobis non enim credidit se in petitione illa aliquam obtenturam pro se; nec ratum voluisse obtinere sibi liberationem a passione. sed potius oravit ob triplicem nostram utilitatem sicut in precedentibus tactum est. Hylarius ergo loquitur isto modo ut sermo ipius qui ponunt in litera referendi sunt ad principalem intentionem Christi dominij) omnes autem oblationes currunt secundum priorem. Viam

7 circa illa verba in fine capitis quinti (intende laboris verba praediligentia, ne sint tibi uasa mortis) advertendum qd verba Nylariz sunt exponenda iuxta supradicta, secundum qd ratio pro se non pro sensualitate proponebat. Sec enim non pro se, sed pro suis orabat. Secundum autem qd pro sensualitate petebat. sic orabat pro se.

De materia istius distinctionis agit dominus Thomas 3. p. q. 18. ar. 5 et 6. et q. 21. et ibi eius interpretatur

Distinctio Decima octava que

De merito etiam Christi, incipit etc.

Postq[ue] magister in precedenti egit de voluntate Christi patientis In hac distinctio[n]e que co[n]tinet quinq[ue] capitulis agit de merito eiusde[m] et dividit in tres partes principales. In quar[um] prima a principio distinctio[n]is usq[ue] ibi Creesio Sum[ma] etc. tractat de merito Christi perfectio[n]e In 2^a usq[ue] ibi (Sicut quere[n]s) agit de eiusdem tempore et adeptio[n]e. In 3^a de ipsius necessitate. Et hoc usq[ue] ad finem distinctio[n]is - que in ep[isto]l[am] redacta sic habet.

Meruit Christus per passionem suam redum nobis (ut quidam dicebant) sed etiam sibi nobis quidem redemptionem a diabolo, a peccato, et a poena et aperturam regni celorum, sibi vero corporis immortalitatem, et animę impassibilitatem, ac nominis clarificationem quam et animę impassibilitatem statim a separatio[n]e corporis adeptum eum esse quia ut magister sub dubio relinquit per alios tamen astruit. Hęc autem predicta non tantum in passione, verum et a conceptio[n]is sue initio meruit, quod ita posse ex gratia et virtutum habuit plenitudine. Unde neq[ue] in merito proficere potuit, quia ad meritum efficaciam seu efficaciam principij merendi, sed etiam Sum[ma] que ad numerum meritorum, idem scilicet pluribus modis merendo. Hinc licet accepit impassibilitatem post mortem ante tamen absolute loquens nominus beatus fuit, quamvis sic secundum aliquod scribit se

Secundum onerij miseris immunitatem -
 Hinc etiam q, deus uult antemortem tra
 buit. et q, Apostolus hoc sibi per passionis hu
 militatem uolatum dicit (cum aut propter
 quod deus exaltauit illum et dormauit illi
 nomen quod est super omne nomen) quo
 ad immo tes centrari intelligendum est. quos
 tunc dicit fieri. quando immo tes ut. quod eti
 am Ambrosius dicit id ipsum nomen dona
 tum Christo des. Augustinus autem Summi
 diuerso id dicunt respectu nec sibi contradi
 cunt. Primus namq, loquit respectu natu
 re per generationem eternam. Alter uero
 scilicet Augustinus respectu gratie et per hu
 manam assumptionem. Ea autem que
 sibi Christus dominus sibi meruisse dicitur
 est sine meritis (supposita mortalitate et
 passibilitate. quam assumpserat) habere
 non potuit. quamuis talem naturam as
 sumere poterat. cum quia illa simul acce
 pisset. et sic nec meruisset. et nomen suus
 aliter potuerat classificare. et sic etiam re
 demptionem nostram intelligendum est
 ablatiua ipsum q, per passionem pro uera
 re potuisse. illa tamen uidet uirgulentior
 ut nobis preberet Sumilitatis exemplum
 et ad suam uiam excitaret et alliceret. qu
 od per auctoritatem Ambrosij et alia que
 dam declarat in textu. et sic de litera
 distinctionis. quam magis latius prosequit
 ad

in res
tione

adductis auctoritatibus precipue Philipp. 2) Augustini. lib. contra Maximinum. Ambrosij de officiis et Matt. 5. 28. et Apocalyp. 3.

ex qua tres eliciuntur conclusiones (vel una ternarius) in quibus tota eius signa consistit

1^a Prima conclusio Christus habere deitas sive sibi et nobis meruit.

2^a Christus ab instanti sui conceptionis tam excellens habuit meritum. qd adulteriorum merendi gradum ascendere non potuit

3^a Conclusio Christus existens passibilis gloriam tam animae qz corporis sine omni merito habere non potuit.

+ et tractatu. 104 sup Joannem. Gregorij in expositio. Joannis 8 ad hebr. 5. Ambrosij super cap. 5. ad Romanos. 3. ad Coloss. 2 numer. 35. Josue. 20

ex qua ~~conclusiones~~ elicitur conclusio in qua eius fere signa consistit. quae talis est Christus sibi et nobis meruit. et hoc excellenter a patris sui conceptus instanti. nec gloriaram animae et corporis, passibilis existens sine merito habere quirit.

Metrice sic

Cum tibi tantis meritis Christe merito.

qz nec crediderim ternariis terminis

Dubia literalia sive textus exp.

1 Annotata ignea Romptiga) de qua fit mentio post initium capitis primi, intelligit illa quae posita fuit in paradysso terrestri et significabat impedimentum quod prohibebat ingressum Paradyssti celestis.

2 illud quod dicitur ad finem primi capitis (vel mox post carnis separationem anima impassibilitate donata est) probabilis est. quod etiam anima sanctorum, quae nihil purgabile habent, mox post separationem a corpore impassibiles fiunt

3 contra illa verba circa medium capitis secundi (meruit ergo a conceptione. non modo gloriam impassibilitatis, et immortalitatis corporis, sed etiam impassibilitatem animae etc) Arguitur

qz

quod ubi unum propter alterum, ubi unum tantum, sed immortalitas non est in corpore nisi per animam, sicut nec vita, passibilitas etiam non est in anima nisi per corpus cum anima sic substantiam corporalis. Respondeo ergo quod idem est omnino mereri impassibilitatem corporis, et impassibilitatem animae. Praeterea corpore existerente impassibili, necesse est animam etiam esse impassibilem, ergo non videtur, quod impassibilitas corporis debeat connumerari impassibilitati animae. //

Ad primum iuxta hoc quod est cui per prius inest impassibilitas, et quod carnis videtur, quod impassibilitas est deus corporis, quod autem animae videtur, quod gloria est per influentiam animae in carnem. R^o Dicendum quod anima passibili duplex est genus passionum. Unum quod patitur in se per affectiones. Aliud quod compatitur corpori propter corporales lesiones. Ad hoc autem quod anima efficiat perfecte impassibilis necessarium est quod ab utraque passione reddat perfecte immunis, et ita duplex impassibilitas reperitur in anima. Una quae est proprie ipsius animae, altera quae connumeratur cum corpore, et istas duas intendit in littera magister connumerare. Et sic patet Responsio. Ad primum questionem. //

Ad illud vero quod quaeritur secundo cui per prius inest ⁱⁿ impassibilitas? Dicendum quod per prius inest animae, sicut et passibilitas quantum ad causam primam videtur in ordine primo in

In quo per corruptionem anima facta est cor-
ruptio corporis, quamvis in alijs anima ef-
ficat passibilis propter coniunctionem suam
cum carne corrupta. Contraria vero est
gloria impassibilitatis, que quidem est a su-
periori, et magis inest corpori ratione animi
q̄ converso.

Ad obiectum autem. R̄ q̄ impassibili-
tas est quidem dos corporis. Sed non sic p̄ci-
se est corporis q̄ vivit anima. Dicit tamen
magis dos corporis, quam anima habeat doses se-
cundum se multo excellentiores.

¶ Contra illa verba ad principium capituli tertij
(meruit sibi donari nomen, quod est super
omne nomen) Arguitur q̄ nomen illud quod
est super omne nomen habuit ab eterno.
Si dixeris q̄ meruit istius nominis manifes-
tationem in humana natura. Hoc videtur
esse falsum, q̄ d̄ q̄ omnes in euangelio frequen-
ter dicebant ipsum esse filium dei, sicut ex
multis locis colligitur, ergo iam nomen eius
ante passionem erat manifestatum. Item
in lege promissus erat filius dei sicut dicit
isa. 9. uo cubicus admirabilis, consiliarius
deus fortis. Item. 1. cor. 2. si cognovissetis
sermo. dicit glossa q̄ maiores iudei seiverunt
q̄ esset christus, ergo videtur q̄ nomen eius ante
passionem fuerit manifestatum.

¶ Sed contra hoc est quod dicit. 1. cor. 2. si cognovissetis
nomen filium dei crucifixum -
et Anselmus in lib. cur deus homo. dicit q̄ tan-
tum scelus sicut est filij dei occisio nisi q̄ p̄
p̄e

poenitentiam expiassent, nisi ignorantia excusasset.) R^o Dicendum q, sine dubio Christus dominus per passionem suam meruit sui nominis clarificationem. clarificatio autem nominis ipsius Christi in hoc consistit q, communiter homines reuerent illum, qui in humana natura apparebat esse filium dei et mundi redemptorem.

Ad id autem quod obicit q, illud iam notum erat. Dicendum q, est notitia certa, et est notitia per coniecturam. Christus uero ante passionem cognitus fuit habere nomen quod est super omne nomen notitia coniecturalis sed notitia certitudinalis non est cognitus nisi post passionem. Et ex his dissolutione rationes et auctoritates ad utramque partem. Vel aliter dicendum q, est notitia universalis, et notitia particularis. quamuis autem Christus dominus esse notus aliquibus q, esse uere Christus, tamen non fuit uniuersaliter cognitus usq, post passionem.

Vel aliter possumus dicere q, est notitia nominis duplex, scilicet quantum ad uocem et quantum ad imponendi rationem. quantum ad uocem cum cognosceret q, aliquis sic uocet, et sic multi cognouerunt Christum dominum uocari Iesum ante passionem sed ratione quare sic uocaret uidebatur quare uocaret saluare populum a peccatis eorum, non cognouerunt usq, post passionem. et sic clarificatio nominis Christi, est manifestatio ueritatis habite de Christo, qua cognosceret esse

dei

dei filius et Christus Iesus et quodlibet istorum
 est nomen quod est super omne nomen quia
 filius dei nominat personam in una na-
 tura. Christus autem et Iesus nominant per-
 sonam in duabus naturis, sed Christus nomi-
 nat personam in humana natura relata
 ad divinam quia Christus dicit unctus. Iesus
 autem nominat personam in divina natura
 relata ad humanam quia Iesus dicit salva-
 tor esse. Et ideo in nomine Iesu Christi de-
 bet omne genus curvari. Sicut in nomine fi-
 lij dei. Et per hoc patet responsio ad questio-
 nem propositam quia nomen filij dei triplici-
 ter dicitur clarificari secundum eius triplex
 nomen, scilicet quantum ad certificationem
 sine quantum ad diffusionem, sine quantum
 ad rationis nominandi expressionem. Ita
 quod certificatio respicit rationem nominis filij
 dei. Diffusio rationem nominis Christi, ex-
 pressio rationis nominandi rationem nominis
 Iesu. // Patet etiam Responsio ad obiecta
 quia Christus secundum hec tria nomina fu-
 it quodam modo cognitus, fuit etiam et
 quodam modo ignoratus. Secundum eum-
 modum secundum quem ignoratus fuit me-
 ruit nomen suum per passionem clarifican-
 dum esse.

5 Contra illa verba longe a principio capituli ter-
 tij (in qua enim forma crucifixus est. in ea
~~exaltatus est~~) Arguitur quia exaltatus Chris-
 ti est ad equalitatem patris, sicut dicitur in
 psalmo dixit dominus dormitorem sede ad dex-
 teras

tus meus. sed non est equalis patri secundum
formam servi. sed secundum formam divini-
tatis. ergo secundum eam exaltatus fuit -
Item ei omnipotens exaltatus cui omne genu
flectitur coelestium, terrestrium et inferny
sed hec est divina natura. ergo est.

Sed contra quod eius est exaltari cuius est hu-
miliari. sed divina natura humiliari non
potest sicut dicit Anselmus in lib. de incar-
natione verbis. ergo neque exaltari. Praeterea
quod est altissimum. non potest exaltari. sed
divina natura est altissima. ergo non po-
test exaltari.

R^o Dicendum quod sicut nominatus debetur
personae respectu alicuius naturae. sic et exal-
tatus. sed attendendum est quod exaltatio du-
plex potest intelligi circa Christum. aut
secundum rem. aut secundum nostram cog-
nitionem. exaltatio Christi secundum rem
est sublimatio Christi de statu presentis vi-
tae ad dexteram patris. et hec exaltatio con-
venit ei in ascensione. et secundum naturam
humanam quae est elevata in coelum. et sic
exaltari ad dexteram patris est sublimari
ad potentia bona patris. Alio modo est exalta-
tio secundum nostram cognitionem. et sic
dicit Christus exaltari in cordibus nostris qu-
ando credimus eum equalem patri. et sic
exaltari ad dexteram patris. est exaltari ad
equalitatem patris. et hoc modo exaltatio con-
venit Christo secundum eam naturam secun-
dumquam habet equari ipsi patri. et secundum

Hanc distinctionem patet determinatio contro-
versia apparentis inter Augustinum et Am-
brosium. patet etiam responsu ad obiecta. Au-
gustinus enim loquitur de exaltatione reafj
et sic procedunt rationes ad secundam par-
tem. Ambrosius de exaltatione secunduz
cognitionem nostram. et sic currunt ratio-
nes ad primam partem.

vel dicamus cum dicitur Thomas et in idem redit
q. exaltatio potest intelligi quantum ad cogniti-
onem nostram. et sic debet personae ratione utri-
usq. naturae. aut quantum ad rem. et sic cu
exaltatio dicitur importet scilicet terminum ad
quem. et motus ad ipsum. terminus convenit
personae secundumq. dicitur exaltari usq. ad q.
ualitatem patris. naturae autem assumptae
secundumq. dicitur exaltari ad potentia bona pa-
tris. motus autem convenit tantum naturae
et ideo exaltatio convenit personae ratione
naturae.

6 Contra illa verba circa medium capituli quin-
ti (nam alij homines debitorum erant. et uix
uniusq. sua virtus sufficiebat) Arguitur ex An-
selmo qui dicit in lib. cur deus homo. nullate-
nus potest homo magis hominem dare deo q. cu
se tradit morti ad illius honorem. si ergo ser-
uitia quanta sunt magis debita eo sunt minus
grata. videt q. homines non sunt debitorum mor-
tis. Item quilibet est debitor eius. quod est. et
quod potest. q. totum a deo accepit. ergo videt
q. nullus possit mereri aliquid apud deum. nec
moriendo. neq. aliquid faciendo. Item Christus
debebat obedire patri. sed pater precipiebat quod
de

debebat mori pro salute humani generis ergo
Christus dominus debitor erat mortis.

R^o Dixerunt q^{ue} est debitum ex charitate. et
est debitum ex necessitate. debitum ex chari-
tate non tollit perfectiorem meriti. debitum
vero ex necessitate quodammodo minuit. quo-
miam ergo omnes debitores erant mortis de-
bitis necessitatis. quos quidem provent ex rea-
tu et obligatione culpa. ideo dicit magister
q^{uod} nullus poterat deum placare. quamvis us-
que in morte perferendo mortem posset deo placere
Christus autem dominus q^{uia} sine debito mortis
per tulit mortem. et placere potuit. et placare
placere q^{uia} ex bona voluntate. placare q^{uia} propter
necessitatem. ideo aut magister q^{uia} non est in ve-
tus inter homines aliquis. qui id posset imple-
re nisi les de tribu Iuda. et q^{uia} unicuique uix sua
virtus sufficiebat. q^{uia} iustitiam nostram imperfec-
tionem habent admixtam. et ideo uix ualent
quantum ad personale meritum. nulli au-
tem modo ad merendum pro tota natura.

Ad primam objectionem R^o q^{uia} patet ex
ipsa serie textus Anselmus loquitur ibi de Chri-
sto. Attamen isto q^{uia} de alijs intelligat. non
sequitur propter q^{uia} homo non sit debitor mortis
q^{uia} potest homo per bonam voluntatem facere
de necessitate virtutem. preterea est aliquis
inveniendi modus ad quem non sumus de ne-
cessitate obligati. et ex hoc patet ad secundum
argumentum. q^{uia} debitum non tollit meritum
simpliciter. sed meritum illius perfectam pla-
cationis quia deus reconciliatus est toti humano
generi. Ad illud. quod obicit de obedientia ex dic-
tus patet

7 circa illa verba post medium capitis quinti (in
gressum regni caelestis omnibus suis impleto
dei decretis aperire ualuit) aduerte q^d decre-
tum dicit dei preceptum quod si adam transgr^{et}
sus est. et quod Christus obediendo impleuit.
uel decretum dicit sententiam mortis, quam in
Adam tulit. Et hoc etiam decretum Christus
dominus impleuit quando mortem sustinu-
it. Christus gra^uis autem dicit memoria
peccati cuius adq^d siue reatus ipsius. quod
Christus pro nobis satisfaciendo deleuit

8 Contra illa verba longe post medium capitis
quinti (tantum fuit peccatum nostrum ut
saluari non possent, nisi unigenitus dei fili-
us moreret pro nobis debitorem mortis) Ar-
guit. nullus debitor mortis est dignus uita
ergo si Adam fuit debitor mortis non fuit
dignus uita. Item quere de qua morte intel-
ligat. aut scilicet de morte corporali. aut de
morte spiritali. Si de spiritali falsum est
q^d uiri iusti non sunt digni morte spiritali.
Si de morte corporali aut naturalis. aut uolē-
ta. de uolenta non est uerum. q^d non omnes
debitores sumus talis mortis. Si de naturali-
tate uideat q^d nihil faciat ad propositum. q^d il-
la mors naturalis non impedit meritum. nec
aliquis ab illa liberat per Christum. omnes e-
nim moriuntur.

R^{et} Dicendum. q^d mors dicitur multipliciter
est enim mors separata animae a corpore. et
est mors separata a deo per peccatum. et est eti-
am mors separata animae a uisione dei in perpe-
tuum. et est mors separata animae dei ad temp^o
cum

cum ergo dicit Ambrosius q. Christus mortuus
est pro debitoribus mortis accipit mors primo
et quarto modo, omnes enim sumus debitor
mortis primo modo, et omnes debitor servant
mortis quarto modo, et nos ipsi debitor es
servus nisi precium solutum esset.

Et per hoc patet responsio ad ea quae obici
unt. q. debitum talis mortis non opponitur
dignitati vite q. eterna, patet etiam cuius
mortis sumus debitor, et si obiciat q. mors
naturalis non tollit perfectionem meriti. di
cendum sicut prius q. non tollit perfectionem
cuiuscunq. meriti sed meritum perfectae sancti
ficationis pro salute generis humani. de hoc
auctorem infra distinctio 20. per tractatum
de materia. Suius distinctio agit dicitur Tho
3. p. q. 19. ar. 1. et q. 34 ar. 2. et q. 48 ar. 1.
et 2. et q. 49. ar. 6. et ibi eius expositores.

Distinctio Decima Nona que
incipit. Nunc ergo quæramus etc.

Postq̄ magister in precedenti egit de merito
passionis Christi domini secundumq̄ ordinat
ad consecutionem boni, tam sibi q̄ nobis. in
presenti distinctioe que septem capitibus con
tinet agit de eodem secundumq̄ ordinat ad
remotionem mali nostri. Et dividit in tres p
tes principales. In quarum prima a princip
o usq̄ ubi (unde ipse uereditur) agit de malis
a quibus Christus nos eripuit. In 2^a usq̄ ubi
(qui solus dicit mediator) ostendit q̄ nomen
Redemptoris Christi simpliciter conuenit. In
3^a parte q̄ mediatoris officium Christus solus
habuit. et sic usq̄ ad finem distinctiois
que in ep̄th̄m̄ redacta sic habet.

Per mortem Christi domini sumus liberati a
peccato ~~et~~ principaliter a diabolo per consequens
in quantum sumus per Christum iustificati.
quod tripliciter apparet primo q̄ per mortem
Christi charitas in cordibus nostris excitatur
per quam iustificamur, et a peccatis liberamur
et ex consequenti a diabolo, qui per peccatum
uinctos nos tenebat; secundo per fidem mor
tis eius a peccatis mundamur, et iustificamur
Sicut enim aspicientes serpentem quem in
Ligno sanabant, sic cum per fidem in Christi
aspicimus, qui pro nobis in ligno pependit a
peccatis solvitur et a diabolo liberamur
Tertio, q̄ Christus sua morte offerens uerum
sacrificium culpam destruxit, per quam nos dia
bolus ligatus tenebat. et eius potestatem intan
tiam

passionem. Et

tum debilitavit q. licet tentari possimus, nō
 tamen nisi sponte nostra superari. quod pa-
 tet in Petro, qui ante mortem Christi, Christianus
 ad uicem ancille negavit. Postea uero ante
 reges, et principes dictus non timuit, quod per
 plures auctoritates et parabolas euangelij
 de forti armato ostendit. Deus autem factus
 est homo ut per mortem ipsius diabolus uin-
 ceret, qui antea hominem superauerat. et
 sic non uolenter sed iuste eum uicit dignum
 enim erat. ut qui naturam humanam assu-
 pserat per eam per quam prius diabolus de-
 uicerat uinceret. Christus etiam nos a poe-
 na q. eterna et temporali liberauit, siue re-
 demit, ab eterna quidem relaxando debitas
 et a temporali nos etiam liberauit infunden-
 do gratiam. Adde etiam q. poenam peccato-
 rum nostrorum portauit in corpore suo. pro
 nostra culpa. que debet homini pro peccatis de-
 beri in baptismo totaliter; et in sacramento
 poenitentiae Minorat. Unde concludit q. si
 Deus dicit nosse Redemptor secundum di-
 uinam naturam, qua cum patre et spiritu
 sancto cōmunitat prouentu potestatis, et se-
 cundum humanam pro effectu similitatis.
 dicit etiam mediator noster ipse et non spi-
 ritus sanctus aut pater (mediator quippe de-
 i et hominum Christus Iesus) secundum q.
 per ipsum reconciliati sumus deo patri. secū-
 dum quod etiam, nec Christus dicit secundum
 diuinitatem. sed secundum naturam assu-
 ptam

ptam (qua minor est patre) et caput hominum et esse probat. q. si quis interrogat cum tota trinitas deleat peccata. quare solus filius dicit mediator? Respondet hoc id est esse q. secundum humanitatem q. secundum divinitatem illa opera in se suscepit, quorum fide. et imitatione reconciliamur. Et secundum hanc naturam habuit aliquid commune deo scilicet iustitiam. et aliquid commune hominibus scilicet mortalitatem, que mediator congruunt. ex quo confundit errorem dicentium in Christo dominum esse tantum unam naturam. scilicet humanam. Et hoc delicta distinctio. quam magister Latinus prosequitur adductis precipue auctoritatibus. Roman. 5. Luc. 22. psalm. 68. Matthe. 26. Joannis. 14. Job. 31. 1. Thimothe. 2. 2. corinth. 6. Augustini. lib. de agone christiano. et lib. 3. de trinitate. c. 16. Vigilantij contra Euticem; et 1. Petri. 1.

et lib. 2. de baptismo parvulorum cap. 30. ad ephess. 1. colossen 3. 1. cor. 53.

ex qua tres eliciuntur conclusiones (quibus trinitas) in quibus tota eius summa consistit. Prima conclusio Christus passione sua redemit nos a culpa. poena. et vinculis diaboliq. captivitatibus.

2ª conclusio. tota trinitas potest dici redemisse nos propter communem usum potestatis. 3ª Christus humani generis Redemptor est unus dei et hominum mediator.

ex qua trinitas elicitur conclusio in qua eius summa consistit que talis est Christus passione sua redemit nos a culpa. poena. et diabólica captivitate. quia et tota trinitas id efficit. licet Christus sit hominum et dei mediator -

— Cuius hinc Christus sobolesq. terni parentis factus homo mortis vincere noscitur. Vult in natura superare ut equum hostem et nos tanquam charis in se foret —

Dubia Literalia siue textus expositio

Contra illa verba post initium capituli primi
 a peccatis per eius mortem soluti sumus, quod per
 eius mortem, ut ait Apostolus commendat nobis
 Charitas dei? Dubitat et arguit videtur
 enim si per ratum nullius esse momenti quoniam
 cum per beneficia dei commendat nobis Cha-
 ritas dei. Sicut per passionem Christi, videtur quod etiam
 per eius beneficia iustificemur a peccatis sicut
 per passionem Christi. Item martyres pati-
 endo pro Christo excitant nos ad credendum et aman-
 dum, ergo si passio Christi deus nos iustificare, quod
 nos accendit ad Charitatem pariter et pas-
 sio aliorum martyrum. Item si hoc verum
 est sequitur quod iustificatio non conveniat passio-
 ni Christi nisi solum per accidens, ratione Cha-
 ritatis nostrae.

Respondeo dicendum quod magister secundum pro-
 priam rationem non tanquam causam iustifica-
 tionis totam, sed partem causae, presupponit
 enim in ipsa passione rationem meriti, per
 quod passio Christi est causa nostrae salutis, per
 illam enim plenitudo gratiae Christi in nos re-
 dundat, et illa supposita adiungit aliam ra-
 tionem scilicet rationem exempli provecan-
 tis, et existantis, et haec quidem bona ratio
 est et sufficiens propter presupposita, quoniam
 parte sola non sufficit, ac proinde rationes pro-
 cedunt ex insufficienti, et patet ex dictis solutio
 ad obiecta

Z

Contra illa verba longe post initium primi capitis
 (dicimus quoque et aliter per mortem Christi
 iustificari, quod per fidem in vitam eius a peccatis
 mundamur) Arguitur quod multi sunt articuli
 post articulum passionis sine quorum fide non
 possumus iustificari. ergo sicut passio Christi
 dicitur nos iustificare iniquitatem est credita pa-
 ri ratione, et ascensu et aduentu ad iudicium
 Item sicut fides et Charitas requiruntur ad ius-
 tificationem, ita etiam et alie virtutes, ergo si-
 cut dicimus iustificari per Charitatem et fide
 passionis Christi. Similiter etiam dicimus iusti-
 ficari, per Similitudinem, p. g. et alias virtutes
 quibus assimilamur Christo patienti.
 iuxta hoc querit cum magister adhuc assignet
 tertiam rationem quare dicimus iustificari
 per passionem Christi domini, nimirum per mo-
 dum sacrificij oblatis, peris quod sumit sufficien-
 tia illam rationem.

R^o Dicendum quod neque istam rationem assignat
 magister tanquam principalem sed ad istam
 presupponit illam, qua passio dicitur iustificare
 per modum meriti, et illam assignat cum dicit
 quod Christus morte sua tanquam verissimo sacrificio
 quidquid erat culpae in vobis destruxit, ac
 proinde tres innuit rationes propter quas passio
 Christi dicitur iustificare, iustificat enim ut hostia
 oblata, ut credita, et ut amata. Et istae tres ratio-
 nes reducuntur ad illas quae superius adductae sunt
 scilicet quod passio Christi iustificat per modum me-
 riti disponentis, per modum exempli excitantis
 et per modum exemplaris dirigentis, ut sit in ca-
 me

tres

meritum in quantum nostra oblata, excitatio
in quantum credita. et directio in quantum
amata. Secundum triplex genus causae et sic
passus dicitur iustificare nos per fidem et charita-
tem, quia mediantibus his duabus virtutibus
venimus ipsi passioni tanquam fonti salutis. et
sic patet Responsio ad illa tria obiecta.

Primum enim procedit ab insufficienti
Secundum vero dissolvit per defectum simi-
litudinis, non enim est simile de fide et cha-
ritate. et alijs virtutibus. Illud vero quod ter-
tio querebat manifestum est.

et verba magistri inferius in eodem capite
primo longe a principio sequentia (mortem qui-
pe sua non vicissimum sacrificio quod quidem cul-
parum erat etc.) id ipsum declarant. inti-
mum enim tertium mundum qui per passio-
nem a peccatis liberatur. duo enim prius pro-
positi pertinent ad efficientiam iustificationis
ex parte nostra. Sic autem pertinet ad suf-
ficientiam ex parte sua, quia sua satisfactio
fuit sicut quoddam sacrificium ad delendum
omnia peccata quantum in se est sufficiens
Circum illa verba post medium primi capitis (cul-
parum chirographa deleta sunt etc.) adver-
te quod chirographum dicitur a chiro quod est
manus. et graphos, quod est scriptura, qua
si manualis scriptura, quae memoriam de-
bitorum facit. et obligationem ad solvendum.
dicitur autem chirographa nostrorum pecca-
torum per mortem Christi deleta, in quantum
me

memoria nostrorum delictorum amota est secun-
dumque deus eorum non recordatur ad puniendum.
uel in quantum obligatio poenae sine reatu
amotus est.

¶ Contra illa verba longe post medium primi
capituli (consideramus enim in principem hu-
ius saeculi, qui seduxit Adam, et servum fecit
equeque nos, quasi vernaculos possidere) Ar-
guitur quod fraus et dolus nemini debet patris-
nari: ergo si diabolus hominem decepit, videtur
quod ei non debuerit dominari. Item diabolus
nullum ius habebat in nobis, ergo non videtur
quod aliquo iure nos possederit. Item nos eramus
serui dei, ergo non erat in potestate nos-
tra facere nos servos diaboli: si ergo nec deus
facit nos servos diaboli, nec nos potuimus nos
facere, nec diabolus potuit nos sibi subiuga-
re non videtur verba auctoritatis prodiditque ve-
ritatem habere

¶ Rr Dixerimus quod sine dubio homo iuste detine-
batur, sed diabolus nullo titulo eum iuste detine-
bat, nec possidebat, quod male fidei possessor fuit
sed deus qui est iustus iudex iusto suo iudicio
hoc permiserat, iustum enim erat, ut ille
qui se voluntarie subiecerat suggestioni
culpam eadem in voluntate, subderet per
poenam. Cum autem arguitur quod diabolus non
potuit possidere eum, quod nullum ius habebat. Rr
quod non valet, quod multi possident iniusto titulo
quorum diabolus princeps et iudex est, qui
est caput fraudis et malitiae, nec fraus et dolus
ei

ei pater uinabat, quod ad malum suum Serminem
detinebat. sicut fides et latrones ad tempus
ea possident, quae in perniciem suam fuerant

Ad illud quod obicit, quod homo non potuit se
facere seruum cum esset in alterius iurisdic-
tione constitutus. Rr quod deus reliquerat Sermi-
nem in manu consilij sui, et sic in sua potes-
tate erat et ei pertinebat, ut posset se induce-
re in seruitutem diaboli.

contra illa uerba antemedium capitis quarti.
(Poena in baptismo penitus relaxat) Arguo
quod in baptismo requiritur gemitus interior.

Dicendum tamen quod non requiritur in quantum
est poena, sed in quantum consequitur ex dispi-
centia ueteris uitae, cuius si non poeniteatur
potest uita inchoari. Et ueteris huius
abscedere.

contra illa uerba in principio capitis quin-
ti (Unde ipse uere dicit Redemptor mundi
est) Arguit, nemo enim emittit quod suum
est, si ergo deus dominium super homines
non misisset, uideret quod ad eum redemptio-
nis non expectabat. Item quod a quo
est per quem redemit, si dixeris quod redemit a
diabolo, contra pretium soluitur ei a quo re-
demit, sed redemit non a quo suo pretio,
ergo uidet quod pretium sui sanguinis soluitur
diabolo, si dicas, quod redemit a deo, contra, nullus
redimit uel emittit aliquid a se ipso.

Rr Dicendum quod homo uenundatus erat ut
fa

facere malum in conspectu domini. et facerat
seipsum seruum peccati et supplicij. in his
autem omnibus detinebat auctoritate diuinę
sententię et iustitię. ac proinde pretium redem-
ptionis ei oportebat offerri, quod damnium et
iniuriam passus erat. Et quoniam hęc est de
deus Christus in offerendo sanguinem suum
deo redemit nos a seruitute peccati. diaboli
et supplicij. Itaque manus misericordię re-
demit. Sermo de manu severitatis et ius-
titię. transierat enim Sermo per culpam suam
de una manu ad alteram. Et per hoc patet
Responsio ad obiecta.

7
Contra illa verba post initium capitis quinti
(Redemptor ueris aliquando etiam pater uel
spiritus sanctus dicitur. sed hoc propter usum po-
testatis) Arguitur. Si enim deus ab æterno
habuit potestatem uidee q. ab æterno fuit re-
demptor ueris. Item Augustinus dicit q. in
nostra redemptione non erat utendum potes-
tate. sed potius iustitia. ergo non uidee ratio
illa recte assignata. Pr. Dicendum q. in
redemptione fuit usus potestatis. et usus simi-
litatis. sed usus similitatis apparuit in pri-
mordio. usus uero potestatis apparuit in fine
uicit enim mortem. et auctorem mortis patien-
do. et resurgendo. Licet passio infirmitatis attri-
buitur solum Christo. tamen operatio uirtutis to-
ti trinitati. et ideo dicit magister q. tota trinitas
est Redemptor usu potestatis sempotentis.
Ad obiectionem R. q. magister non dicit q. fuerit
Re

Redempti ex potestate, sed ex usu potestatis.
et sunt quidem non ab initio ab æternis, sed ex
tempore.

8
contra illa verba ad finem capitis quinti (et
sepius dicit redemptor secundum humanita-
tem, quia secundum eam, et in ea suscepit et
implevit illa sacramenta, que sunt causa
nostre redemptionis) Arguitur poenitentia
et confirmatio et extrema unctio faciunt ad
nostram redemptionem, et tamen Christus ea
in se non recepit.) R. Dicendum quod sa-
cramenta non unctio illa, que sunt signa, et
vasa sacra in quibus confertur gratia, sicut
sunt septem sacramenta ecclesie. Sed sacra-
menta sic dicuntur sacra mysteria sive secre-
ta sive facta, que ordinata sunt ad nostram
redemptionem. sicut Christi dominus in carna-
tu, natiuitas, passio et resurrectio
9
circa illa verba post medium capitis septimi
(Si ergo Christus secundum vos o heretici u-
nam tantum habet naturam unda medius
erit?) aduerte quod illa sunt verba Vigilantij
qui ponit Christum mediatorem ratione per-
sonę compositę ut dictum est. Possunt ta-
men dicere quod si haberet humanam naturam
tantum secundum illam non esset sufficiens
mediator, quia non haberet unde satis faceret,
pro tota natura humana, sicut neque alij qui
sunt puri homines.

De materia istius distinctio agit diuus Tho-
mas 3. p. q. 49. ar. 1. et q. 48. ar. 4 et 5 et ibi
ipsius expositores

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical or legal document.]

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical or legal document.]

104

104

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

estate. Sicut nec
diabolus quantum
ad dona natura
lia alienus ex
titit ad dono ipsius.

Unde Passus Chri
sti dicitur opus dei
et iudgorum ~

Genes. 3. Roman. 8

... sicca efficaciter pro electis tantum. qui se
ad passionem traditus est a se ipso quod
lens et a deo patre quod ab ipsius voluntate a
Iuda qui eum vendidit et a iudgis qui ip
sius mortem procurarunt. Iudas tamen et
Iudgi quamvis opus eorum operatum bo
num esset. ac Sabito respectu ad operantium
intentionem pessimum egerunt facinus, in
nocentissimum dominum ex iniquitate of
ferentes. quem pater ac ipsemet seipsum
ex maxima obtulerant charitate. et huc de
Littera distinctum quam magister Satus pro
sequit adductis precipue auctoritatibus Au
gustini. lib. 13. de trinit. cap. 10. ^{et. 11} hebraeor. 2 et 9
psalm. 109. ^{76 et} Isai. 53. ^{2 et} ephes. 5. matth. 26
Luc. 24. et Augustini in expositione fidei
catholice contra Felicianum. ^{us sup} in psalmum 93. ^{10 an}

ex qua ~~trium~~ ^{trium} ~~conclusionibus~~ ^{conclusionibus}
electis conclusio in
qua eius summa con
sistit que talis est
congruentia fructu
dumendi modus Chri
sti passus. que opus ex
titit dei et iudgorum
et Iudgorum quidem
ut operatum, bonu
ut autem operanti
um malum.

metrice sic

quod quod summa salutis
omnis parte esse vale
bit

ex qua tres elidunt conclusiones. (uel una
trium) in quibus tota eius summa consistit
Prima conclusio. quod vis deus abter potuisset ho
minem redimere quod per Christi passionem. ille
tamen fuit congruentior modus.

2^a conclusio passus Christi que opus dei fuit
et Iudgorum est nostre redemptionis causa ef
ficiens

3^a Iudgorum opus operatum in passione
Christi domini bonum fuit. opus tamen operanti
ex intentione eorum pessimum.

et nihil quod enim eundem eadem
omnia congruentior potuisset modus. sed tamen ulli
qui magis que tuamvis Christe quadraet erat

Dubia literalia siue textus exp.

- 1 Contra illa verba post initium primi capituli (qz sic iustitia superatus est diabolus non potentia) dubitat. qz iustitia dei non potest esse sine potentia, neqz e conuerso. R. qz intelligendum est qz non potentia tantum. Si tamen potentia tantum diabolum superasset, ad successe iustitia ex parte dei liberantes, qz uis non esset ex parte nostra.
- 2 Contra illa verba circa medium primi capituli (illo enim deserente peccantem peccati auctor illico inuasit) Arguit. qz sicut Adam peccauit in consentiendo, ita diabolus peccauit in seducendo. ergo sicut iustum fuit hominem tradi in potestatem diaboli, ita etiam iustum fuit diabolum tradi in potestatem hominis. Item magis peccauit peccati auctor qz consentiens in peccatum. ergo potius debuit diabolus tradi in potestatem hominis. qz homo in potestatem diaboli. Item magis peccauit diabolus ergo magis eum debuit in cadere sententia iudicis.
- R. Dicendum qz tam diabolus qz Adam inuasit sententia iudicis condempnantis uterqz tenim punitus est, sicut scribitur in genessii. sed tamen magis decebat secundum ordinem diuine iustitie hominem subugari qz e conuerso, qz sponte subiecit se illi consentiendo, tum qz homo ex ordine nature sub angelis erat. unde etiam homini ad exercitium dicitur.
- 3 Contra illa verba post medium primi capituli - (Remissio peccatorum per sanguinem Christi data

a diabolo eruit ut sic Iustitia vinceret) Ar
 guitur quod secundum hoc deus posset facere per
 iustitiam aliquid et non per potentiam ut su
 pra arguebamus et e converso. Contra quod est
 quod est sicut iustus. et sicut potens. ergo nihil
 potest facere nisi iuste et potenter. Item
 est quod deus fuisset usus potentia in liberatio
 ne hominis. cum diabolus nullum ius habe
 ret in eo. nullam iniuriam fecisset diabolo.
 R^r Dicendum quod in auctoritate premissa non
 separatur. Cuius supra dicitur iustitia a poten
 tia itaque sit sicut altera in operatione divina
 sed hic innuitur quod aliquid est opus in quo per
 excellentiam manifestatur iustitia. aliquid
 in quo per excellentiam relucet potentia
 et deus illum modum elegit. in quo mani
 festatur iustitia. ut nobis daret imitandi for
 mam. quod si per potentiam liberasset etiam ibi
 fuisset iustitia. sed non ita manifestata ut
 circa litteram precedentem superius dictum
 est.

Contra illa verba post initium capituli tertij
 (quod predestinatus tantum salutem efficit) du
 bitatur quod aliqui etiam non predestinati gra
 tiam accipiunt. Sed Dicendum quod loquitur
 de salute finalis per quam homo ab omni ma
 lo liberatur. Sic tamen distingueretur quod
 potest intelligi de opere operante
 Contra illa verba sequentia post initium capi
 tuli tertij et citata verba (de quo et legitur quod sic
 traditus a patre. et quod se ipsum tradidit) Argui

quod si enim deus tradidit illum in mortem,
iudex q, iudgi eum occiderent auctoritate dei
ergo deus particeps fuit in illo homicidio. Si di-
xerit q, tradidit eum q, permisit eum occidi.
Similiter posset dici de quolibet qui occidit
q, quolibet qui occidit permisit deo occi-
di. Item qui potest alium liberare ab occis-
sione, et non liberat dicit eum occidere inter-
pretatione. ergo cum deus pater potuisset libe-
rare filium, ut non occideret, videt q, saltem
interpretatione eum occidere.

R. Dicendum q, mors est privatio uitae, et
hoc habet comparationem ad inferentem
et ad eum qui sustinet. Et secundum hoc
aliquis potest dupliciter tradere alium in
mortem. aut q, facit ut alij inferant ei mor-
tem, aut q, facit ut ipse sustineat mortem
quoniam ergo sustinentia mortis fuit a deo
patre et fuit a Christo domino. q, deus pater
voluit q, ipse sustineret mortem, et ipse vo-
luntarie sustinuit. Hinc est q, traditus dicitur
a patre. traditus etiam dicitur a se, rursus q,
Iudas et Iudgi procuraverunt ut alij infer-
rent ei mortem. Sincere est q, traditus dicitur a lu-
da et a Iudgis. Et quoniam fuit laudabilis
mortis sufferentia, vitatio autem fuit vitu-
perabilis. Sincere est q, traditus dicitur et Christus lau-
dat. traditus vero Iudg et Iudgorum vitupe-
rat. Et sic patet q, mors a parte sufferentis
fuit deo placita et accepta sed a parte infligen-
tium

tium fuit tantum permissa. Et per hoc patet
 Responsio ad primum obiectum. Ad illud q.
 permissum alium occidi cum possit prohibe
 re preceptum homicidij est. Dicendum quod
 illud fallit in eo quod potest peccata omnia
 prohibere. Et non prohibet. Hoc enim expec
 tat ad regimen sue providentiae. sicut in pri
 mo libro et etiam secundo ostensum fuit.

Contra illa verba ad finem capituli tertij (Ad
 quidem ludq ac ludgorem sunt malis quibus
 operati sunt Christi passionem que bonum est
 et opus dei est.) Sequitur quod videtur implicare
 duo opposita. Scilicet enim aliquid recipit determinati
 onem a termino. et passio Christi fuit bona
 videtur quod aliter eorum fuerit bonum. Item
 et vicia ponunt. sed Christi dominivita et ge
 neratio fuit bona. ergo mors et corruptio fuit
 mala. Item iuxta hoc quod dicitur. Vnde simpliciter
 Dicendum est quod Christi passio fuit bona vel ma
 la. cum enim habeat alterum bonum eterna
 lum. sicut supra dictum est non est ratio quod
 re magis debeat ab hoc quam ab illa determinatione
 quod dicitur etiam dicitur quod passio sit bona. Vtrum
 cedendum sit quod iudges operati fuerit bonum?

R. Dicendum quod cum querimus de boni
 tate passionis non querimus de bonitate vel
 malitia in genere naturae. sed in genere moris
 De hac ergo bonitate sine dubio est concedendum
 quod passio Christi fuit bona simpliciter. est enim
 preterita in conspectu domini moris sanctorum eius

et

Et multo magis mors Christi fuit pretiosissima
 duplici autem ex causa debet dici mors Christi
 simpliciter bona. una est strenuitas virtutis
 ex parte sustinentis. Sustinebat enim illam
 passionem virtuosissime quod patientissime et
 constantissime. Secunda est utilitas redemp-
 tionis ex parte Summi generis. quod per illam
 totum genus humanum liberatum est. Ter-
 tia est honoris causae muneris. mortuus est
 non sicut pro veritate dicenda. Unde Pilatus
 scripsit super eum causam. Iesus Nazare-
 nus. quamvis autem passio Christi sub bono
 simpliciter. tamen a bono iudicium fuit ma-
 le simpliciter. quod ex mala voluntate et ra-
 dice processit. nec propter bonitatem passio-
 nis. quae inde secuta est bona potest appellari.
 Hoc enim fuit propter intentionem ipsorum
 per operationem divinam. per quam deus
 de multis malis elicit multa bona. Et
 Per hoc patet Responsum ad obiectores. Pri-
 mum enim patet quod non est multiplicatus
 in impossibilibus. sicut iam ostensum est.
 Secundum etiam patet quod mors et vita non
 opponuntur in genere moris. sed in genere na-
 turae. Tertium patet. quare passio Christi di-
 citur simpliciter bona. passio enim dicitur ut
 est in patiente. Et ideo dicitur magis passio et
 se bona ut est a bona voluntate patientis quam
 mala prout est a mala voluntate inferentis.
 Ad illud autem quod quaerit ultimum verum
 concedendum sit quod iudici operati sunt bonum
 Dicendum quod est opus operans et opus operati-
 onis

Cum ergo querat Utrum Iudqi operati sint bonum. Bonum potest dicere bonitatem circa opus operans. uel circa opus operatum. Si circa opus operans est simpliciter negandum qd tale opus in Iudqis simpliciter fuit malum circa uero opus operatum quoddam quidem fuit mors et passio Christi domini. Sic dupliciter intelligi potest. aut primo et per se. ut sic falsum est qd Iudqi sunt operati bonum. illud enim opus operatum bonitatem non habuit ex intentione Iudqorum. si autem intelligat per accidens et ex consequenti. sic habet ueritatem. Iudqi enim operati sunt passionem Christi. que quidem fuit maximum bonum. et saluberrimum toti mundo.

De materia istius destructionis agit diuus Thom. 3. p. q. 1. ar. 2. ad 2. et q. 43. ar. 2. et q. 44. et ubi eius expositor.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible handwriting in the top section of the page]

[Main body of faint, illegible handwriting, possibly a list or detailed notes]

[Faint handwriting in the top right margin]

[Faint handwriting in the middle right margin]

[Faint handwriting in the bottom right margin]

Distinctio. Vigesima Prima que
 incipit. Post predicta considerandum est.
 Postquam magister egit in precedentibus de pas-
 sionis merito. In hac distinctioe que quattuor
 capitibus absolute agit de eius fine sine termi-
 no. Et dividit in tres partes principales. In
 quarum prima a principio usque ubi (receden-
 te vero anima) inquit an in morte Christi
 caro fuerit a verbo separata. In 2^a usque ubi
 (Sane inquit dici potest) ostendit secundum quod
 mors Christi fuerit consummata. In 3^a subiun-
 git secundum quod veritas quarundam pro-
 positionum in hac materia sit accipienda
 et hoc usque ad finem distinctiois. que in 4^a
 per hanc formam redacta sic habet.

quidam existimauerunt quod sicut in passione Chri-
 sti domini caro fuit separata ab anima ita et
 a deitate. quod ex eis probabatur quod quando duo
 per aliquod medium uniuertur recedente medio
 cessat et unum. sed caro Christi est unita diuini-
 tati mediante anima ergo recedente anima ca-
 ro fuit a deitate separata. sed in morte Christi
 fuit

fuit anima a carne separata alias enim non fuis-
 set uera mors. que in separatione anime a car-
 ne consistit. ergo caro fuit separata a deitate.
 quod etiam ex Ambrosio confirmat super illud
 psalmi deus deus meus. ut quid dereliquisti me
 qui exponens de Christo ait. clamat homo sepa-
 ratione deitatis mortuus. uideat ergo quod aliter
~~ex~~ uideat quod non potuisset aliter nisi fu-
 isset & diuinitas a carne separata. ^{eternum} Sed si hec uer-
 ba essent et intelligenda ut sonant sequeretur
 quod Christus dominus ad succurrens et pendens in
 cruce clamans & illa uerba proferens esse et ho-
 mo et uideretur facta ut insinuat illa derelic-
 tione seu separatione diuinitatis. Hoc autem o-
 mnino falsum est. ergo ante mortem non fuit
 deitas separata a carne. Unde explicanda sunt
 uerba Ambrosij taliter quod uelit dicere. deum
 patrem filium suum lesu[m] Christum dereliquis-
 se. ipsum exponendo potestati et dominus per-
 sequentium. ac proinde dicat deitas separa-
 ta que ad subtractionem pertinet. et de-
 fensionis non autem per solutionem unionis
 separauit ergo se diuinitas foris ad defensionem
 sed non inuis ad unionem. ^{predicta} ~~uero~~ adumbrat
 in ueteri testamento in duobus illis sacris quo-
 rum alter immolabat. alter uero in desertum
 Liber dimittebat. per quos dua in Christo natu-
 ra profigurabantur scilicet humana pro hominum
 salute tempore passionis immolata. et diui-
 na. que libera in celum abiit. non quidem
 loci mutatione. nec unionis solutione sed ut
 dictum est defensionis subtractione donec pas-
 sus Christi dominum consumaret. quod si Attanasius
 dicit

quod
~~homo~~ mortem
 ut ait Augustinus
 Somnes timere con-
 succunt. non que
 in separatione ani-
 ma a deo consistit

hoc Respondemus
 quod illa separatio
 sic est accipienda
 sicut intelligitur de
 relictis

Sominem

ad illud uero quod ab
 Iude seruetur quod anima
 medium est quo caro
 unio deitati. Respon-
 det quod est medium
 quantum ad fieri ip-
 sius unionis. non
 autem necessarium
 quantum ad conser-
 uari unionis iam
 facta.

dicit q, iste homo fuit assumptus in resurre-
 ctione quod verum non esset nisi divinitas eum
 in morte reliquisset. Respondet q, totum homi-
 nem assumpsit in resurrectione, et totum de-
 posuit in morte. non tamen animam et car-
 nem deposuit. et ideo hec auctoritas in contra-
 rium veritatis nihil probat. maxime q, Atta-
 nasius illud adducit contra quosdam hereti-
 cos qui negabant Christum resurrexisse. et ani-
 mam non fuisse corpori unitam. Separata est
 ergo in morte Christi anima ab ipsius carne
 propter quod vere dicit mortuus sed neutrum
 verbum separatum est a verbo. et hec quidem
 veritas pluribus auctoritatibus confirmatur.
 Christus autem dominus ut veritas docet et
 auctoritate Ambrosij in litera confirmat. pon-
 te tradidit semet ipsum. propter communica-
 tionem autem proprietatum et unionem
 in persona sicut dicit mortuus homo q, caro
 est mortua. sic q, ille homo est mortuus etiam
 deus dicit mortuus et similiter deus passus
 propter carnem et animam divinitati unitam
 q, utraq, dolorem sensit. Divinitas ex pers-
 onis fuit et hoc auctoritate confirmat. Po-
 test autem dici q, deus mortuus est et non mo-
 tuus est. passus est et non est passus. negati-
 ve enim sunt vere secundum divinitatem
 affirmative autem secundum humanitatem
 et hec de litera dicit Ambrosius. quam magis-
 ter Latius prosequi adducit precipue auctori-
 tatibus Augustini super psalm 43. Ambrosij in
 exposu. psalm. matth. 27. Joannis. 14. Levi-
 tici. 16. Gal. 53. esiechia in leuit. deuteron. 4

Joannis. 10. Augustinus sup Joannem. Ambrosij. Lib. 2. de spiritu sancto. Augustini super psalm. 129. 1. Petri. 2. et Augustini in sermone de fide. // hebr. 12. Athanasius / et psalm. 37

ex qua tres eliciuntur conclusiones, uel una turnembus in quibus ipsius tota summa consistit

Prima conclusio ^{caro} Summa Christi non fuit in passione a diuinitate soluta, sed solum per subtractionem protectionis foris delecta.

Secunda conclusio. Christus uere mortuus est quia carne anima uere separata fuit.

3^a Respectu diuersorum deum mortuum fuisse et non fuisse mortuum concedit et negat.

ex qua ~~conclusio~~ elicitur conclusio in qua eius summa consistit quae talis est caro Christi impassibilis et delecta non fuit a diuinitate separata / quantum ipse obierit anima a carne soluta. Et mortuus et non mortuus respectu diuersorum concedat.

metrice sic

quoniam mors anima Christi de corpore truesue ipsa tamen deitas suaue utriusque carnis.

Dubia literalia siue textus expositi.

1 Contra illa uerba post initium capitis tertij (nemo tollit animam meam a me) Arguitur quod si nemo potuit animam eius ab eo tollere nemo potuit eum per uolentiam occidere, et ergo ipse non fuit mortuus per alienam uolentiam, sed per propriam potentiam ergo fuit fuit homicida sui ipsius.

R^r Dicendum quod dominus in uerbis adductis non uult excludere uolentiam crucifigentium

res

respectu naturæ. sed respectu voluntatis diuinæ
 et in hoc uult ostendere, q. nemo posset ipsum
 occidere. nisi ipse uellet mortem sustinere se-
 cundum dispositionem uoluntatis suæ. Unde
 ponere animam ibi non est per executionem
 sed per uoluntariam permissionem. crucifi-
 gentes ergo quantum in ipso erat uolentiam,
 intulerunt, quamuis Christo domino uolen-
 tia inferri non potuit ex parte personæ. sed
 solum ex parte corporis humani.

Contra illa uerba post initium capitis tertij
 Sed caro animam posuit quando expirauit
 Arguit. q. potius deberet dicere e conuerso, q.
 anima posuit carnem, q. magis habet uirtu-
 tem anima super carnem, q. caro super animam.
 Item in resurrectione potius dicit anima re-
 sumpsisse carnem, q. caro animam, ergo in
 morte potius deberet dici anima ipsa posuisse
 carnem, q. e conuerso.

R. Dicendum, q. magis dicit de carne q. po-
 suit animam q. e conuerso. non q. caro uirtu-
 tem habuit super animam. sed q. carne re-
 manente anima a carne recessit, quia ta-
 men per animam intelligit uita, que magis
 habet rationem pretij. et quoniam etiam ani-
 ma presidet carni, idem magis dicit de car-
 ne q. e conuerso. et per hoc patet responsi-
 ad obiecta. Nam reijciuntur caro posuisse ani-
 mam q. caro propria uirtute fecerit, sed quia
 eius diuina erat unita carni sine cuius permis-
 sione

4. [^] [^]
 sione anima non poterat deponi a carne))
 Contra illa verba ad finem capituli quarti
 (idem ergo patiebatur et non patiebatur moue-
 batur et non mouebatur) Arguitur quod principi-
 um primum est in prima philosophia quod im-
 possibile est simul et semel de uno et eodem di-
 ci duo contradictorie opposita. ergo si hec est ve-
 ra Christus mouebatur. Hec simpliciter erit
 falsa Christus non mouebatur. si dixeris quod
 non est contradictio quod sic attribuitur ei secun-
 dum diuersas naturas. et ad hoc quod sic contra-
 dictio oportet quod opposita non solum attribua-
 tur eidem. sed etiam secundum idem. Sed non
 euacuat difficultatem quod si quis diceret Petrus
 esse album quod est albus secundum corpus et
 non esse album quod non est albus secundum a-
 nimam nihil omnino diceret. Prima enim
 esset simpliciter vera. Secunda simpliciter
 falsa. ergo si hec est vera secundum humani-
 tatem Christus est mortuus. ista erit simpli-
 ter falsa Christus non est mortuus. Item hec
 absque omni dubio vera est Christus est homo
 passus et mortuus. si ergo est communicatio
 idiomatum. hec erit vera deus est mortuus
 ergo Christus homo et deus est mortuus. si ergo
 hec est vera omnimodo Christus est mortuus
 opposita eius erit simpliciter falsa.

3. contra illa ver-
 ba post inuenimus
 pitus quarti (sed
 non est mutatum
 in hominem homo
 in illis mutatus est)
 Arguitur nature man-
 serunt utriusque in
 unitate. R. tamen
 quod humana natura
 in Christo per hoc quod
 est assumpta in-
 unitatem diuina
 persona non est mu-
 tata a sua natura
 si conditione. sed
 accepit ampliorem
 perfectionem. secu-
 dum quam facta
 est melior. 11-

R. Duendum quod sine dubio illud quod conue-
 nit Christo secundum humanam naturam et
 am secundum diuinam simpliciter et vere pro-
 test ei attribui unde uere dicitur Christus est crea-
 tor

tor omnium Christus natus est de Virgine
 vere etiam dicitur Christus est mortalis. Christus
 est immortalis. quamvis autem aliquid
 conveniat Christo secundum naturam assu-
 ptam, quod non convenit ei, secundum natu-
 ram divinam non potest tamen ab ea simpli-
 citer removeri, quod plus tollit negatio, quam po-
 nat affirmatio. Et ideo affirmative con-
 cediuntur tanquam verum, negative vero re-
 gandi sunt tanquam falsum, nisi proponantur
 vel intelligantur cum addita determinatione
 Unde hec est vera Christus non est mortuus
 secundum deitatem. Hec autem simpli-
 ter prolata Christus non est mortuus, falsa est.
 Ambrosius autem et magister predictas lo-
 cutiones intelligunt cum determinatione
 adiuncta, quod patet per firmam auctoritatis
 patris et hinc ipso, quod proponit istas simul
 moriebatur, et non moriebatur, ardeat enim
 pars affirmativa ad humanam naturam
 et negativa ad divinam, ideo non est ibi
 contradictio, quod non est secundum idem, et per
 hoc patet satis responsio ad obiecta.
 de materia Suius distinctionis agendum in Tho
 3. p. q. 50. ar. 2. et 3. et q. 51. ar. 3. eorum
 eius interpretes.

Distinctio Vigesima secunda

qua incipit. Sic querit verum etc. /

Postq magister in precedenti egre de morte Chris-
ti tanq passivus sui termino in presenti distine
tione que quattuor capitulis continet. agit de
quibusdam que sequuntur ex ipsa. et dividitur
in tres partes principales. In quarum prima a
principio usq ibi. (Sic queritur si Christus) in-
quire an in triduo mortis fuerit homo. In 2
usq ibi (Solete nam queri) supposito q fuerit
in illo triduo homo. an fuerit homo in sepulchro
et in inferno. In 3 parte discutit an ille homo
Christus sit ubiq et venerit de celo. et huc us-
q ad finem distinctiois que in epyltho mem-
redacta sic habet.

quidam enim multi tenuerunt q Christus
in triduo mortis sue non fuerit homo. quorum
ratio est q Christus in illo triduo fuit mortuus.
et homo mortuus non est homo. Secundo quia
aut fuit homo mortalis, aut immortalis no
mortalis q carnerat mortuus, neq immortalis
Sic q post resurrectionem solum fuit immor-
talis. ergo in triduo mortis non fuit homo. Respo-
det tamen magister securidum propriam opi-
onem dicens q Christus in illo triduo fuit verus
homo. quantum fuerit mortuus. Sed eius opinio
non tenet, assignat vero sui delectationem esse
insepabilem unionem, q diuinitas unita carni
et anime remanebat. ad cuius declarationem
subdit q aliter dicit deus homo, et aliter Petrus
vel martirus. dicit enim deus, vel dei filius ho-
mo propter susceptionem carnis et anime, que
susceptus et unis in morte non desijt. Petrus autem
vel

uel martirus dicitur homo propter unionem car-
 nis et animae. Christus ergo fuit uerus homo se-
 cundum magistrum propter unionem diuini-
 tatis cum anima et carne. Et tamen fuit ue-
 rumortuus. propter separationem animae a car-
 ne. et Respondet ad obiecta ad primum si-
 cut dictum est. et ad 2. cum arguebat q. si
 fuit homo aut mortalis aut immortalis dicit
 q. Suiusmodi argumentationes logicae non
 habent ^{locum} in materia fidei. quod confirmat per
 Ambrosium. Si autem querat utrum Chris-
 tus sit homo ubique est et utrum Christus
 homo sit ubique? Decendum q. secundum diuini-
 tatem ubique est. secundum autem carnem
 fuit in sepulchro. in inferno autem secundum
 animam. Et utroque fuit homo. q. si circa hoc
 dubites et obicias q. in sepulchro tantum
 fuit unitus carni. et in inferno tantum uni-
 tus animae. ac per consequens non potest dici
 homo. cum homo consistat ex anima et corpore
 Respondet q. Christus uerus homo non fuisse
 nisi carnem et animam assumptis. quae
 neutrum post q. assumptae a se separauit
 quamuis ista fuerint aliquando ab invicem
 separata et diuisa. ad quod faciunt auctori-
 tates in littera. Unde concludit q. Christus fu-
 it homo in sepulchro secundum carnem. et
 in inferno secundum animam. Christus etiam
 eodem tempore totus et perfectus erat utroque
 q. uis non totum. uel secundum totum. totus
 erat q. persona Christi cum esset q. terra non
 erat maior quando erat unita carni et animae
 simul

lv. Ioannis Damasceni Job. 28. Ioannis

3. 1. uerit 2. et Anns. 2.

ex qua ~~conclusio~~
elicit conclusio in
qua eius sima con
sistit. quod talis est
fuit Christus in tri
bus modis homo
tamen mortalis
aut immortalis
necesse est homo totus
Christus est in omni
loco secundum totum
licet ut deus de celo
deat uenisse et esse
ubique.
in tunc sic
nuntiari uerum
nisi non persuadent
ipse magister
Christum sub tunc
ille fuisse sacri.

ex qua tres elucere conclusiones in quibus
(uel in una trinembrum) ipsius tota sima
consistit

Prima conclusio. Christus in triduo mortis
fuit homo. non tamen mortalis aut immor
talis.

2^a quoniam iste homo totus Christus
fuit in omni loco non tamen secundum to
tum.

3^a conclusio. ille homo scilicet Christus
ratione diuinae personae potest dici de celo
uenisse. et esse ubique.

Dubia Literalia siue textus expos

Alia uerba post initium primi capitis (fidei
sacramentum a philo sophis argumentis est
liberum) intelligenda sunt quod per talia ar
gumenta nec probari nec improbari potest.
huiusmodi sacramentum.

circa illa uerba ad finem capitis primi (non
autem sic erat homo ut ex anima et carne si
mud mundis subsisteret. ex qua ratione dicit
aliquis alius homo et ipse forte ante mortem
hoc etiam modo erat homo) ad uerba quae intel
ligenda sunt maxime inde et ipse forte est
iuxta tertiam opinionem supra positam qui
nondum suo tempore erat damnata quae dicit
bat

bat q, etiam ante mortem Christus erat huc-
modo Somo

3 circa illa Verba post initium capitis secundi -
(Quomodo ergo ibi, uel Sic Somo esse dicitur, quod
erratio dicitur? q, una eademq, urione uni-
tus erat urioni in inferno. et carni in sepul-
chro) aduerte q, erat una urio ex parte as-
sumentis, non ex parte assumptorum. ad
quod Dominus huc dicit, non q, p,missis lo-
cutiones sine simpliciter concedendo, sed ut
ostendat quam causam ueritatis habeant.

4 Contra illa Verba circa finem capitis secundi
(Lux uere sapientia illuminabat infernum)
Arguit q, sicut obscuritas repugnat celo
empyreo, sic luminositas repugnat inferno
ergo quemadmodum empyreum nunquam
habet obscurari, ita nec infernus potest illu-
minari. Item damnati debuerunt care-
re omni consolatione, et maxime ea que
consistit in appetitu lucis eterne, ergo cum il-
la lux corporalis non fuerit, q, sine corpore
ad inferna descendit, fut, ut sequens q, in in-
ferno irradiare non potuerit

^
Sed spiritu-
alis -
R, Dicendum q, secus est de irradiatione
Lucis materialis, et Lucis spiritualis, nam
irradiatio Lucis materialis immutat uisum
naturaliter, irradiatio uero Lucis spiritalis
immutat uoluntatem. Unde nullus ui-
det eam, nisi cui se ostendit uoluntarie, et
ideo lux ista diuie splendere in inferno et in-
fernum illuminasse, q, aliquis de inferno ir-
radiabat, non tamen omnes, q, neq, omnes

us lebat illuminare, neq; omnes habebant,
oculos proportionales ad illam. Ad obiectu,
nem de celo empyres. R^r q; non est simile,
quamuis enim sit bonum omnino imperm-
ixtum malo. non tamen oportet q; si malū
omnino impermixtum bono. et propterea de-
cebat deum eos qui erant in tenebris illu-
minare, non tamen eos, qui erant in lumi-
ne obscurare.

5
Contra illa Verba in principio capitis tertij
(ec uerq; totus eodem tempore erat in infer-
no. totus in celo. totus ubiq;) Arguit q;
aut huc quod est totus refert ad naturam
aut ad personam. ad naturam non, q; Ch-
ristus secundum totam naturam non erat
simul in inferno. et in celo. Si ad personā
adhuc uidet falsum. q; sicut supra distinte
7. dictum est. persona Christi componit ex
tribus substantijs, et duabus naturis. et ex
illa compositio inexplicabilis, ergo si totus
Christus erat in celo. et in inferno uidet q;
ille due nature simul essent in celo et in
inferno. quod falsum est et absurdum. Ad
tertiam differentiam oportet assignare inter
hoc signum omne. et hoc signum totum. q;
by omne distribuitur pro partibus subiectiues
et totum pro partibus integralibus ergo si Ch-
ristus non habebat partes integrales nisi se-
cundum humanam naturam. cum dicitur q;
totus Christus fuit in celo et in inferno impli-
cat hoc de Christo secundum naturam huma-
nam, quod simpliciter est falsum pro tempore
illo. R^r

R^o dicendum q^d hoc nomen totus aliquando tenet
 ut signum, aliquando ut adiectivum prout
 est signum sic distribuitur in aliquas partes
 ut cum dicitur totus Petrus est albus. secundum
 q^d accipit ut nomen adiectivum; sic totum u
 no modo dicitur idem quod perfectum; alio modo
 idem quod habens partem et partem. cum ergo
 dicit magister q^d Christus erat totus in celo ubi
 est idem quod perfectus. q^d persona Christi perfec
 tissima simul erat in celo. et in terra. et in in
 fernis. Cum autem obicit q^d persona illa erat
 composita. R^o q^d nec proprie erat composita. ne
 q^d hoc nomen totus accipit ubi collectivum aut
 distributivum. q^d non signat collectivum. aut
 divisivum, sed potius perfectivum. et per hoc
 patet responsus ad sequens.

6 Contra illa verba post medium capitis tertij (to
 tus in sepulchro. totus in infernis totus ubiq^{ue}. si
 cut et modo totus est ubiq^{ue} est. sed non totus)
 videtur sequi esse impossibile. q^d totus et
 totum idem significant. ergo si totus erat in ce
 lo et in infernis. necessarium sequitur q^d totum.
 Item ubiq^{ue} ego sum necesse est me esse totum
 ergo idem dicendum erit de Christo domino. q^d
 ubiq^{ue} est aliquid. necesse est esse omne il
 lud quod naturaliter est in eo.) R^o dicendum
 q^d sicut magister dicit totus refert ad personam
 et totum ad naturam. et ratio huius est discre
 tus sexus importata per genus masculinum
 et confusus per neutrum. et quoniam perti
 na. Christi domini secundum se totum ubiq^{ue}
 q^d erat tota erat, cum ^{sit} unica et simplicissima.
 natura vero cum ^{solum} non sit in Christo simplex. sed
 composita ut pote divina et ~~humana~~ humana. sed etiam
 composita ut pote humana. neq^{ue} ista possit esse
 ubiq^{ue}

ubiq; ides concedit magister q; totus erat ubiq;
 sed non totum, q; totus refertur ad diuinitatem
 totum autem ad diuinitatem, et humanitatem
 Cum autem dicitur q; totus et totum idem
 significare. R; q; uerum est quantum est de
 prima impositione, sed ratione discretionis
 importatq; per genus consignificatiuam
 in ratione usus. unum consueuit referri ad
 personam, et alterum ad naturam.)

Ad illud uero quod secundo arguit quod ubi ego
 sum necesse est me totum esse. R; q; non est
 simile, q; in me persona non se extendit ultra
 naturam. Sic autem non est in Christo domi-
 no, sicut in precedentibus dictum est.

Contra illa uerba post initium capituli quarti
 (nemo ascendit in celum, nisi qui de celo des-
 cendit) Arguit q; cum solus Christus descen-
 derit de celo, sequat q; solus Christus ascenderit
 in celum, et nullus alius, quod est hereticum
 dicere. Item cum dicit descendisse de celo
 aut hoc dicit secundum naturam diuinam, aut
 secundum humanam, non secundum diuinam
 q; secundum illam non mutat locum, neq;
 secundum humanam, q; secundum illam non
 fuit in celo.

R; Dicendum, q; ascendere uno modo idem
 est q; propria uirtute scandere sine adminicu-
 lo uirtutis aliena, et hoc modo sole Christus conue-
 nit. Alio modo ascendere idem est quod sursum
 scandere, et hoc modo conuenit alijs sanctis, in
 promissa autem auctoritate accipit primus
 modo, uel aliter ascendere dicitur dupliciter
 scilicet in celum empyreum, aut in celum tri-
 nitatis, cum ergo dicit nemo ascendit etc. hoc non
 dicitur

uel sursum ferri
 et hoc non est ita
 prae ascendere)

dicit quantum ad ascensum in empyreum. sed quantum ad ascensum in celum trinitatis. et iste ascensus non est ascensus ad Locum. sed potius ad dignitatem. et qualitatem patris. neque est secundum acquisitionem nisi dignitatis in Christo. sed propter manifestationem eius quod habuit ab æterno. Unde sic dicit descendisse non quia in se fuerit diuinitas minorata sed quia in assumptione humanitatis apparuit minorata. Sic etiam dicit ascendisse. quia in ascensione eius sublimitas est manifestata. Unde iste ascensus et descensus conueniebat diuine personæ secundum diuinam naturam relatae tamen ad humanam.

Et possumus etiam dicere quod prædicta auctoritas intelligitur secundum quod caput et membra sunt una persona. ex quibus patet solutio ad utramque obiectionem. utraq; enim procedit de ascensu et descensu loci.

circum illa verba ad finem capitis quarti. (Ite de corrigia calceamenti domini dicitur sufficiens) queque quid intelligitur per corrigiam et quid per calceamentum et quid per Regem Idumeæ cum addit (ne ossa Regis Idumeæ consumantur usque in cinerem) et quid per ossa eius?

Ad respondendum quod calceamentum est humanitas Christi tegeris patris diuinitatis et Verbum ipsum diuinum quod quasi omnia portat. sicut et corrigia iuxta calceamenti est unio diuinitatis et humanitatis. Rex Idumeæ est Christus ratione nature mortalis assumptæ. iuxta illud quod dicitur in psalmo in Idumæam extendam calceamenti meum. ossa Regis Idumeæ sunt sacramenta

Christi

secundum quam communicauit carni et sanguini. Tu mea enim sanguinea interpretat

ut deus tu extim.
quat.

quod sumit ex
Amos. 4.

Subtili occulta et difficiliora ad perscrutandum
et mysteria humanitatis ipsius, quae non sunt ig-
ne curiosi studij, usque ad minima inquirenda, quae
quod est ossa in puluerem redigere, sed summi
Lentis ueneranda, quasi intellectum exceden-
tia, et hoc dicit magister non esse faciendum
quod cum loquimur de Christo quantum ad eius in-
carnationem, et passionem, uel etiam cogita-
mus repleti debemus deuotione, nedum tam
magna et immensa beneficia corde adocogi-
tamus per elationem inflemur, et per ingra-
titudinem arescamus, sed sanum consilium quibus
repuet dicere cum Ioanne, non sum dignus, ut
soluam corrigiam calceamentorum eius, cre-
do enim quod, si uis calceamenti alligatura, quan-
to curiosius, et audacius eam quis soluere uo-
luerit, tanto arctius constringit, id est sequen-
do medium finis imponat circa sermonem de Ch-
risto domino quantum ad incarnationis, et
passionis mysterium, quod exuperat omnem
sensum.

De materia huius distinctionis agit diuus Thom.
3. p. q. 50. ar. 4. et q. 52. ar. 3. et ar. 1. ad 3.,
et ~~ad~~ q. 53. ar. 2. et q. 51. ar. 4. et q. 55.
ar. 5. et 6. et q. 57. ar. 1. 2. et 4. et ibidem
ipsius interpretis.

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

[Faint, illegible handwritten text on the right side of the page, possibly a marginal note or a second column of text.]

Distinctio Vigesima tertia quae incipit

~ cum uerum supra perhibitum sit etc.
 Postquam magister in duobus tractatibus precedentibus sui tertij libri egit de Christi domini incarnatione et passione. Incipit in hac distinctio-
 ne, quae in uerum capitibus continet agere de Virtutibus et
 donis quibus medijs completive et causali-
 ter fiat reparatus per Christi passionem. et di-
 uidit in tres partes principales praeferens distinc-
 tio, quae de fide est. In quarum prima a princi-
 pio usque ibi (notandum uero est) ostendit quod
 id sit fides formaliter. In 2^a parte usque ibi (si-
 uero quod) de quibus sit fides. et in 3^a de-
 terminat quamdam opinionem, usque ad finem
 distinctio, quae in epigrammā redacta sic ha-
 bet

ut apertius explicet an in Christo domino (cum
 plenitudine gratiarum et caritate quam habu-
 it) fuerit etiam fides et spes. primum uidere
 oportet quodnam sit fides. est autem uirtus
 qua credit quod non uidet. quod intelligendum
 est de pertinentibus ad Christianam religionem
 cum autem fides dicit uirtus. uirtus ibi acci-
 pitur pro habitu. non pro obiecto. quamuis et ipsa
 obiectum fidei fides appellari soleat ut patet
 in symbolo. Hic est fides catholica est sed cre-
 dibilia sunt in rebus ipsis quae creduntur. fides ue-
 ro quae est habitus existit in mente. quamuis au-
 tem fides informis sicut et formata sit habitus
 sola tamen formata est ~~quae~~ quae per dilectionem
 operatur est uirtus, per quam Christus habitus in me-
 tibus et est fundamentum uirtutum. Ut autem
 intelligat aliud membrum definitionis adduc-
 ta scilicet quae credunt quae non uident ad uer-
 ten

tendum est qd aliud est credere deum aliud cre-
 dere deo. et aliud credere in deum. credere enim
 deum est credere qd ipse est deus, credere deo est cre-
 dere qd ipse uerum dicit. credere autem in deum est
 credendo in deum tendere. et ei per amorem inha-
 rere. primus duobus modis etiam mali immo et
 digniores credunt et contemiscunt qd habent
 fidem informem. sed tertio solum boni in quibus
 est fides formata. An autem in Sabente fidem
 informem caritate superueniente eadem fi-
 des marcat et formatur. uel ea depulsa alia suc-
 cedat primum magis diceretur uidetur. est au-
 tem confitenda una tantum esse fides. siue ca-
 ritate fides procreabitur. siue pro Sabitu. siue ete-
 nim est in uno idem numero, in diuersis autem
 saltem idem specie uel similitudine. sicut i-
 dem uolentium dicitur esse una uoluntas. quam-
 uis autem ea que credimus aperte non uideam-
 us qd fides est de non uisus ut ait apostolus
 de sperandis et non apparentibus credere ta-
 men nos intellectualiter cognoscimus ut ex
 Augustino deducit ~~nec tamen quis uidet si~~
~~non uidet~~. uidet uero fides ipsa non uisione
 corporali. nec imaginaria. sed intellectuali
 et certissima ^{scientia} cognitione. nec tamen per hanc
 cognitionem aut fidem uident ea que credun-
 t. qd ea que uident non Sabent fidem. sed ag-
 nitionem. quod per auctoritatem Gregorii et
 Augustini declarat. et iuxta hanc dicit aposto-
 lus ad hebreos. ii. q. fides est substantia rerum
 sperandarum. argumentum non apparentium
 qd ea que speramus subsistunt in nobis s. s.

quod est donum
 dei. qd fides est
 qualitas mentium
 et donum dei dici
 potest qd etiam
 in malis sunt
 aliqua dona dei
 qd unum est quod
 credere precipimus

a. quous in corde
 suo

q. uis si
 curdus
 etiam
 et possit

Sunt

Sum per fidem. sed in futuro subsistent per ex-
 perientiam. est autem argumentum non ap-
 parentium, quia quae credunt non aliter pro-
 bantur quam per fidem. Assignata autem fidei
 definitio aliquatenus potest per accommodationem
 quae in alijs differant fides et spes. vel illa de-
 scriptio dicenda est soli fidei convenire, quae est
 fundamentum omnium virtutum excepta
 caritate, de qua magister dicit quod est spiritus
 sanctus in quo non crederet ut diximus in primo
 libro. Actus ergo fidei procedit actum spei et
 caritatis. et sic de littera distinctio. quam
 magister latius prosequitur adductis precipue au-
 thoritatibus. Augustini in psalmi. 77. in enchi-
 ridion. ec. 3. lib. de trinitate et de fide ad Petrum.
 et de verbis domini. ad galat. 5. ephess. 4. 1.
 corint. 13. 1. corint. 3. Joann. 20. 5. 6. 11.
 opte. Ambrosij super epistolam ad Romanos et
 Gregorij Smodij super Ezechielem.

Roman. 12. August
 lib. 2. 99. evangelic
 c. 39. Jacobi. 2

ex qua tres eliciuntur conclusiones vel tria tri-
 membra in quibus tota ipsius summa consistit.
 Prima conclusio fides est de non visis et ad sa-
 lucem pertinentibus.
 2^a Licet fides sic de his quae non apparent et
 excedunt naturalem cognitionem. tamen quod
 sic in rebus possumus videre per rationem et
 intellectualem.
 3^a quamvis inter fidem et spem sit aliqua
 convenientia inter ipsas tamen est maior diffe-
 rentia.

ex his conclusionibus
 elicitur conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit. quae talis est
 Fides est necessaria
 de non visis. et
 esse in rebus intel-
 lectualiter percipi-
 mus; quae magis
 differt quam conveniat
 cum spe.
 videlicet sic
 quod quod ad gratiam
 spectat de necessitate salu-
 tis
 hoc si oculi nequeant
 videre aliam fidem.

Dubia Literalia siue textus expositio
 contra illam fidei definitionem in principis
 capitis secundi. (fides est virtus qua creduntur
 que non videntur) Arguit. qz Boetius. 2o de
 trinitate. Thomam qz vidistime credidisti. ex quo est
 tot qz Thomas credidit vera fide et tamen
 vidit. ergo assignata definitio non convenit o
 mni fidei universaliter. Item quare iuxta
 hoc de diversitate notificationum seu definiti
 onum ipsius fidei. que a diversis doctoribus assi
 gnant. videt enim qz minus recte. qz cum uni
 us rei unum sit esse. et definitio sit oratio in
 dicans quid est esse rei videt qz fidei unica tantu
 debeat assignari definitio. queque ergo pe
 nes quid. et quomodo differenter assignantur

Et dicendum qz virtus fidei secundum
 multipliciter potest considerari potest diversi
 modo defini vel notificari. Considerat enim
 fides quantum ad genus proprium. et sic defi
 nit ab Augustino. fides est virtus qua credun
 t. que non videntur. Considerat secundo quan
 tum ad finem ultimum. Et sic definit ab Apos
 tolo fides est substantia sperandarum rerum
 argumentum non apparentium. et hec defi
 nitio explanat a Damasceno in libro suo fi
 des est eorum que sperant Symplicius. re
 redarguit que non videntur. Considerat tertio
 quantum ad obiectum et principium motuum

Et sic definitur ab Augustino ad Constantium fides
 est illuminatio mentis ad summam veritatem.
 Considerat etiam quantum ad actum proprium
 et sic definitur a Damasceno. fides ^{est} non ~~est~~ inquisi-
 situs consensus circa primam veritatem. vel
 secundum alios affirmative inquisitus consen-
 sus quod in diversis translationibus utrumque re-
 peritur. et utrumque vere dici potest. et quamvis vi-
 deantur dicere oppositum. tamen tamen explanat
 alteram. cum enim dicitur fides consensus in-
 quisitus hoc est dicere consensus non inquisitus et
 tunc tenet privatim. et tantum valet quantum
 assensus non inquisitus. hoc est assensus qui quis
 libere assentit veritati non imitens alicuius arti-
 onis. Considerat etiam in ordine ad subiectum et
 sic definitur a Dionysio. lib. de divinis nominibus. fides
 est unicum credentium fundamentum eos velle
 carere veritati. Considerat etiam in comparatio-
 ne ad alios habitus quantum ad assentiendi mo-
 dum. et sic definitur ab Hugone lib. de sacramen-
 tis. fides est certitudo quaedam de rebus absen-
 tibus supra opinionem et infra scientiam cons-
 tituta.

Ex his patet quod fides potest et debet di-
 versimode verificari. aut defini secundum qua-
 bec diversimode considerari videlicet in com-
 paratione ad genus proprium. ad finem ultimum
 ad obiectum. ad actum proprium. ad subiectum
 et ad habitum disparatum. Ad primam ergo
 obiectivam. R. q. Thomas aliud vidit scilicet
 humanitatem. et aliud credit scilicet divinita-
 tem. sed de hoc infra solet inquiri cum agitur de
 obiecto fidei ~

Contra illa verba in principio capituli tertij (accipi-
 tur autem fides tribus modis scilicet pro eo quod
 creditur et ex virtute et pro eo quod creditur et non est
 virtus et pro eo quod creditur quod aliud est ab eo quod
 creditur) Arguit de insufficientia divisionis fidei
 videmus enim fidem aliquando accipi pro ipsa
 conscientia secundum illud Roman. 14. omne
 quod non est ex fide peccatum est. et hoc accepto
 non continetur sub aliquo predictorum trium. quæ
 re ergo circa hoc quæritur modus fides accipiatur?
 et R. q. fides invenitur accipi decem modis a
 aliquando enim accipitur pro sponsione. 1. Timor
 5. primam fidem vitam fecerunt. Secundo ac-
 cipitur pro fidelitate. Hierem. 7. perijt fides et
 sanctus de terra. Aliquando pro conscientia
 Roman. 14. omne quod non est ex fide peccatum
 est. quarto pro sacramento fidei. ut dicit Aug-
 ustinus ad Bonifacium dum dicit non est ali-
 uid populus habere fidem q. fidei sacramentum
 quinto pro assensu conclusionis per rationem
 probatam secundum q. dicit Boetius argumentum
 est ratio rei dicitur fieri fidem. Sexto pro cog-
 nitione comprehensivis, secundum illud Ro-
 man. 1. Instructa dei reculat ex fide glossa in
 fidem sui. quæ dicit fides q. fidentissima eccen-
 tissima est. septimo pro habitu fidei informis.
 Jacobi. 2. fides sine operibus mortua est. octa-
 vo pro habitu fidei formata Roman. 1. iustus
 ex fide vivit. non pro actu ipsius fidei et sic di-
 cit Augustinus fides est credere quod non videtur
 decimo accipitur pro obiecto ipsius fidei et sic di-
 cit Athanasius hæc est fides catholica de omni

bus autem his modis contingit dici fidem secundum quamdam analogiam pro eo quod in omnibus reperitur quaedam ratio assensus credulitatis quaedam licet non uniformiter. De his autem decem modis magister tantum tres assumpsit. et illi sunt qui faciunt ad suam propositam principalem. videlicet ad praemissa & descriptivam explanationem.

3 Contra illa verba in principio capituli quarti (aliud est enim credere in deum. deo. et deum) dicitur brevis si enim Sabitus distinguit per alios videtur quod non sit unius fidei omnia ista facere sed diversarum quod falsum est. quia in una fide actus credendi exercerimus. Item videtur quod male definit credere in deum dicendo quod est credendo a mare est. credere enim et amare sunt actus disparati. ac proinde unus per alterum descriptivus debet. Item videtur inculcatio verborum cum dicitur credendo amare. credendo in eum ire. credendo incorporari. idem enim videntur illa omnia verba significare.

R^r quod dicit magister et aliud et aliud est sine alius et alius modus credendi credere in deum. deum. et deo. et isti quidem actus possunt ad diversos Sabitus pertinere. possunt etiam pertinere ad eundem quoniam non sunt sic diversi quin habeant inter se ordinem ad invicem. Nam credere deum respicit divinam veritatem ut obiectum. credere deo ut motum credere in deum ut ultimum finem. et isti tres ordines circa eundem Sabitum reperiri possunt et quoniam fides non perfecte tendit in deum

tanq̄ in finem ultimum nisi prout est iuncta
 charitati. ideo actus credendi in deum definit
 per actum amandi non tanq̄ per actum pro-
 prium. sed tanq̄ per actum annexum. ac uterū
 q̄ quadruplex genus actus annexum est ipsi fi-
 dei secundum q̄ iungit charitati. secundum
 quadruplicem comparationem. id est quattuor po-
 nit in eius notificatione. fides enim prout est iū-
 ta charitati ordinat ad amandum deum ad fa-
 ciendum bonum. ad fugiendum malum. et ad
 diligendum proximum. et iuxta hęc quattuor
 quattuor ponunt actus in assignata definitione
 aut notificatione. videlicet credendo amare qu-
 antum ad effectum. credendo ire quantum ad
 bonum opus. credendo ei adfigere quantum ad
 tolerantiam malis. credendo incorporari mem-
 bus quantum ad delectationem proximi. et ex
 his patet Responsio ad illa quę quęrebantur
 Contra illa verba post initium capituli septimi
 (fides enim suam videt quis q̄ in corde suo) 4
 Arguit. virtutes sunt ad invicem annexę. et
 ergo si quis scire se habere fidem ex consequenti e-
 triam scit se habere charitatem. cuius contra-
 rium ostensum fuit in lib. 1. distinct. 17. Item
 si fides videt et certissime cognoscit quę senti-
 aliter est in anima. cum charitas se gratia
 essentialiter sent in anima. cur non cognoscere
 certissime ab his a quibus possidetur. Ac pro-
 inde iuxta de quęre de modis visionis. quę as-
 signat Augustinus in littera. videt enim illa di-
 visio esse superflua cum super genesim ad hee-
 ram. lib. 12. et glossa. 2. corint. 12. non distan-
 quant nisi tria genera visionum. R.

quis sciat

R^o q^o secundum verba Augustini fides essentia
 liter existens in anima cognoscit per suam essen-
 tiam. et communiter omnes tenent. De Charita-
 te autem quidam dicunt, quod videtur essentia
 liter. et sic homo se habere Charitatem sed non
 ut. Vt tuum perveniret. dicunt enim sic esse gene-
 raliter verum, q^o de omnibus quibus sunt essenti-
 aliter in anima sciat anima certam scientiam
 q^o cognoscit ea per eorum essentiam, sicut scit Sa-
 biter gratia. sicut Charitatis. sicut alterius virtu-
 tis. Sed hoc Responsum contrariatur ipsi argu-
 menti experientia. multa enim sunt in re-
 bus, quae non sciantur. et multa animae sunt de-
 formis, quae suas deformitates mirime rive-
 runt. et multa sunt in rebus, quae non patent
 Ac proinde dicendum non est q^o omnia quae sunt
 in anima essentialiter tenentur visum et cog-
 nitum certa. Et de Charitate et gratia scilicet
 est manifestum, q^o pauci vel nulli sunt qui
 sciant certitudinaliter se esse ingratis. Et hoc
 patet ita esse si inquirat a viris sanctis et bo-
 nis. Ideo aliter Responderit alij q^o dupliciter
 scit aliquid scilicet scientia notitia. et scientia
 discretivis. secundumq^o tradit ab Augustino.
 Lib. de Trinitate. q^o aliquid est rem noscere, aliud co-
 gitare, et discernere. Dicunt ergo q^o omnia quae
 essentialiter sunt in anima certissime sunt
 scientia notitia. quia quid enim scientia dicit Au-
 gustinus q^o anima non potest se ipsam ignorare.
 et sic cognoscit tam fides q^o Charitas q^o etiam
 alia. Sed si de scientia discretivis loquamur.
 sic non est verum pro eo q^o ea quae essentialiter sunt
 in anima. et si scientia notitia cognoscantur, tamen
 ab

ab alijs non semper discernunt sicut dicit Aug
ustinus. unde ipsa anima q, et si non possit se
ipsam non nosse. nescit tamen aliquando se
ab alijs discernere. sicut patet de illis, qui potue
runt animam esse corpus, vel aquam, vel igne.
et hoc modo non sabet quis virtutem de carita
te, que est in se, nec de gratia gratum faciente
q, nescit eam discernere a dono gratie gratis da
ta propter ipsius mentis obnubilationem ex
presentiam in involuione.

Sed neq, adhuc istud sufficit q, non solum cog
noscat quis sabet fidem ipsam sabet non scienti
a virtutis, sed etiam discretionis et cognitionis. dis
cernit enim ipsum ab alijs sabetibus virtutum
et propterea. aliter. Dicendum q, cognitio q,
anima cognoscat illud, quod sabet in se est cog
nitio cuiusdam experientie. per hoc enim cognos
cit aliquis se sabet fidem dum ad se ipsam in
tersum ingrediens experit. Verum sic prompte
ad credendum, et sic de alijs sabetibus virtutum
et alijs omnibus, que latent in se, quonia
ergo anima non potest sabet experientiam nisi
si deo quod est in potentate sua et ideo deo qui
respicit altum animae cum experientia dicitur
alicuius potentie. Hinc est q, quando aliqua sunt
in anima, itaq, reddunt eius potentiam sabilem
ad aliquod opus, vel circumstante alium operi in
teriori talia possunt cognosci ab ipsa anima cer
titudinaliter. Unde si quis est sabilis ad aliquod
opus certissime se novit sabet illum sabet
sicut fidelis sabet in credendo, et amans sabet
amandi, et sic de ceteris, quando vero aliqua sunt

in anima. q. ipsa principaliter non respiciunt usus
 alienius potentie sicut character. vel sicut de
 formitas culpa preterita. vel que sunt supra
 essentiam ipsius anime. sicut gratia in quantum
 reddit acceptum deo. et charitas similiter. q. a
 talibus non potest anima habere experientiam
 nec potest habere certam notitiam. Deo cum
 dicitur. q. illa que sunt essentialiter in anima cer
 titudinaliter cognoscuntur. Scilicet intelligitur de illis
 de quibus potest sumere anima certum experimen
 tum. De his autem de quibus non potest illud su
 mere nisi per coniecturam non cognoscit nisi
 ueluturam. et quoniam de fide secundum q. red
 dit habitum ad credendum certissima potest ha
 beri experientia. secundum autem q. suam cre
 dere ipse deo acceptum certa experientia haberi.
 non potest. sed solum coniectura. Hinc est q. fides
 quantum ad habitum substratum certissime
 uidetur ab anima; in quantum autem est forma
 ta non cognoscit ^{nisi} per coniecturam, nec ut de alijs
 composita.

Et per hoc patet Responsio ad illud quod obicitur
 de charitate et gratia. Ad illud autem quod que
 re de sufficientia illorum modorum. Dicendum
 q. modus uidendi possunt dupliciter distingui uel
 a parte uirtutis cognoscentis. cum illa sit triplex
 scilicet sensitiva exterior, imaginativa. et in
 tellectiva. Sic triplex distinguit uisus. scilicet cor
 poralis, imaginativa. et intellectualis. Si autem
 a parte medij. tunc sex sunt differentie quarum
 sufficientia patet sic. Omne enim quod uidetur ab
 anima. aut uidetur per sui essentiam. aut per sui spe
 ciem

cum. aut videtur per remaliarn ab ipsa simplici
 ter differente. si per sui essentiam videtur. Sic est
 unus modus qui ponitur sexto loco. si per sui speciem
 hoc potest esse tripliciter nam illa species aut est
 omnino concreta materque aut abstracta. aut
 partim concreta partim abstracta. concreta est
 prout apprehenditur a sensu exteriori. Sic est ubi
 aliqua abstractis simpliciter abstracta prout ap
 prehenditur ab intellectu. modo modo prout ap
 prehenditur ab imaginatione. et sic sunt tres pri
 mi modi. Si autem res cognoscatur per rem ab
 ipsa differentem hoc potest contingere dupliciter
 aut quod comparatur ad ipsam sub ratione simili
 aut in ratione effectus. et sic duo sunt modi scilicet
 tertius quartus et quintus. Et si obiciatur quod aliquid
 potest comparari ad alterum in ratione dispa
 rati. vel in ratione contrarij. Dicendum quod
 disparatum nec contrarium facit cognoscere
 aliquid nisi in quantum inveniunt aliquem mo
 dum in ratione similis. Unde qui cognoscit quod
 album est gregat. per consequens cognoscit. quod
 quod est gregat. quod similiter se habet oppositum
 ad oppositum. sicut propositum ad propositum.
 Consequentem circa illa verba post initiationem
 per septimum. (nisi enim corpora quae quidem sunt
 prout oculis. et ipsorum imagines quas memo
 ria tenemus etiam absentia cogitamus etc.) no
 tandum quod sic Augustinus experimentalis cog
 nitivem. quam quis habet de fide sua separat
 a quattuor generibus visionum scilicet a visio
 ne exteriori. per hoc quod dicit sicut corpora. et
 a visione imaginationis. quae ex ipsa relinquitur
 in hoc quod dicit. Et per ipsorum imaginationem
 et

De visione imaginatiua que ex diuersis imagi-
nibus rerum uisuum format aliquam rem
nunquam uisam ex hoc quod dicitur (non uisum eam
que non uidemus. et a uisione intellectuali es-
rum que sunt extraneas. per hoc quod dicitur (sicut
sicut hominem)

6 Contra illa uerba post initium capituli octauo
canonicum eius (quod si quis de eis dubitauerit perfidi-
dem probent ut ad hoc probat futura resurrectio)
Arguitur quod hoc uidetur potius ad oppositum quam ad
propositum. Si enim probat istud quod creditur
per auctoritatem patrum. tunc uidetur quod fides
non sit argumentum. immo potius conclusio
ergo si fides est argumentum. uidetur quod negaretur
et dicitur quod resurrectio probat perfidem patrum.
Item si locus ab auctoritate est incertissimus
sed fides trahit fundamentum a loco ab auctori-
tate ergo fides erit incertissima.

quod ita credide-
runt patriarche
et alij sancti

Respondeo dicendum quod secundum aliquos uerba ma-
gistri intelligi possunt de fide acquisita ex insp-
ctione scripturarum. non autem de illa que
est inspirata. et que numeratur inter spiritualia
charismata. Sed hoc non satisfacet. quod magister
hoc dicit ad exponendum illam definitiorem
quam apostolus assignat. et consistat quod apostolus
loquitur de fide formata. et propterea dicendum
est aliter secundum quod magister dicit illud.
quod creditur per fidem per ipsam fidem probatur
ipsum enim quod creditur probatur per auctoritates
auctoritas autem nullius est efficacie in proban-
do nisi per fidem. et ita tota firmitas argumenti
ad fidem redit. Unde si aliquis querat. Utrum sit
futura resurrectio probatur quod sic. per auctoritates et
ergo

trium. nunqu illas generet. sed qd eas fouet et nu-
 trit. ut perueniant ad statum perfectum /

Ad 2. obiectum. Pr qd fides ibi non accipi-
 e pro fide uirtute. uel eius actu. sed pro illa
 quod fidei successit. scilicet pro ipsa beatissima
 uisione

ex paulo
 uitate glori
 4

De materia istius distinctionis agit diuus Tho.
 1. 2. q. 49 ar. 4. et Caiet. eadem. q. ar. 3.
 multa. et d. Thom. q. 66. et eadem. 1. 2. q.
 4. ar. 5. 6. et septimo et octauo. et. q. 5. de
 subiecto fidei. et ibi eius interpretes.

paratus est iumentis est. ergo q. fides sic de non //
 uitis potius reddit illam vituperabilem q. Lau-
 dabilem. Item si in hoc consistit laus fidei. q. ea
 credimus quae non uidentur. cum in gloria nihil
 credat quod non uideat. sequitur q. sic laudabilis
 fides in uia. q. gloria in patria. quod dicere est
 absurdum. Item si in hoc consistit laus fidei.
 q. credit quod non uideat ergo qui stulte credit
 laudandus est.

¶ Dicendum q. priuatio uisionis fauit ad Lau-
 dem credulitatis, praesupposita tamen rectitudi-
 ne in ipsa credulitate. Et hoc ex duplici causa
 primo propter captiuitatem et humiliatorem
 intellectus. quae admodum est laudanda. quoniam
 admodum superbia intellectus est vituperandig-
 na. Secundo q. talis credulitas est a ~~non~~ uo-
 luntate. non ab aliqua necessitate. nullus e-
 rit enim esq. credere quod non uideat ^{et} q. laus et vi-
 tuperium consistunt circa opera uoluntaria. idem
 Augustinus dicit. q. laus fidei est credere quod non
 uideat non propter priuatiorem uisionis tan-
 tiorem. sed propter positorem humilitatis. et li-
 bertatis. Humilitatis ex parte intellectus. et liber-
 tatis ex parte uoluntatis. et ex his patet solutio
 ad primam obiectionem. Ad secundam de glo-
 ria similiter. Et quae Augustinus non loquitur
 de quacumq. laude. sed de laude meriti. Et hoc laus
 est in statu uig. non in statu patis. et circa alij
 usq. non circa alij patis. Patet etiam ad ter-
 tiam obiectionem. q. illud non intelligit de qua-
 cumq. credulitate. sed de recta et uera. non de fal-
 sa et stulta.

Cum in illis uerbis circa finem primi capitis dicit

¶ Cuius

Quae tamen non proprie dicitur fides sed ueritas
scilicet in futurum non sic intelligat quati
fides a ueritate distinguat, et fides ueritatem
non habeat. sed intelligit de ueritate mani
festa quae fidei succedit

contra illa uerba ad finem capitis primi Cuius
fide uerborum transeat iustus infidem rerum
Arguitur quod nunc etiam non credimus tantum
uerbis. quoniam cum apud diuersas gentes
sint diuersa uerba esse diuersas fides in fidei
bus. R^o tamen quod ueridicis esse fides uerborum
ut eorum in quae credat. sed quia quae creduntur
a nobis per uerba proponuntur insufficienter no
bis res creditas ostendentia.

contra illa uerba ~~longe~~ in principio capitis
secundi. (Cum fides sit ex auditu. non modo
exteriori sed etiam interiori est) Arguitur
quod cum sensus uisus plurimas rerum differē
tias nobis ostendat. et uerbis sit. uideatur
quod magis fides debeat esse ex uisu quam ex audi
tu. Item fides Apostolorum fuit ex uisu
ita sicut ex auditu. ergo si omnis fides sub
sequentiū derivata fuit a fide Apostolorum
magis debet dici esse ex uisu quam ex auditu.
Item cum fides sit habitus infusus uideatur
quod nullo modo habeat esse ex auditu.

R^o Dicendum quod sicut dicit Philosophus
dupliciter contingit aliquid scire scilicet
per inuentiōnem. et per doctrinam. et sensus
uisus maxime deseruit illi modo sciendi
qui est per inuentiōnem. sensus uero auditus
illi modo. qui est per doctrinam. quoniam ex
quo ea. quae fidei sciuntur. non cognoscimus
per

3
4
post in
um ca
tis ter

per inuentionem. sed magis per doctrinam, per doctrinam inquam non solum per uerba
 ueris loquentis per aurem corporis sed etiam
 spiritus sancti loquentis per aurem cordis. id
 in littera dicit, q. fides non tantum est ex
 auditu exteriori, sed etiam ex auditu interi-
 ori. Et quamuis Apostolus multa didicerunt
 uidentes Christum dominum: multi tamen
 plura didicerunt audiendo ipsum, qui lo-
 quebatur exteriori, et qui loquebatur interi-
 us per spiritum sanctum. Et per hoc patet
 Responsu ad primam et secundam obiectio-
 nem. Ad illud uero quod dicit fidei esse
 per infusionem. et non per auditum. R. q.
 fides quantum ad suum formale per infusio-
 nem est et non per auditum. sed quantum
 ad materiale uidelicet quod ad notitiam il-
 lam. qua cognoscit quod est quod per uerba
 dicitur est per auditum. itaq. unum est per au-
 ditum cordis. et aliud per auditum corporis.
 et idem generaliter dicit Apostolus fidei esse
 auditu esse magis principaliter ratione au-
 ditus interioris, q. exterioris. Et sic dicit Gre-
 gorius q. in uanum laborat seruus predica-
 tus nisi adsit illustratio doctus interioris
 5. contra illa uerba circa medium capitis ter-
 tij (alia sunt inquit que nisi intelligamus
 non credimus, alia que nisi credamus non in-
 telligimus) dubitatur et primo uidetur q. ista di-
 uisio sit insufficientis, quoniam ipse Augustinus
 in originali addit tertium membrum. uidelicet
 cec. q. quaedam sunt que credunt. et nunq. in-
 telli

telligunt. ergo uideor magister insufficien-
ter ponere diuisionem credibilem. Item ui-
deor implicare falsum, quod quaedam sunt, quae
prius creduntur quam intelligantur. si enim crede-
re est cogitare cum assertione uel assensu.
et cogitare est intelligere. sequitur quod omne
credere precedat intelligere. si dicas quod Augustinus
loquitur de intellectu qui immitte rationi. tunc
arguitur quod quaedam sunt, quae prius intelligen-
tur quam credantur. quod immitte Isai. 7. secundum
aliam translationem. nisi credideritis non in-
telligatis. ergo illud intelligere semper sequit
ipsum credere.

Ac proximo iuxta hoc etiam quae sunt quaedam
sunt illa credibilia de quibus dicit Augustinus
quod creduntur, et nunquam intelliguntur praecipue cum
uideamus quod omnia credibilia per rationes
satis probabiles affirmantur.

R. Dicendum quod intelligere sumit triplici-
ter secundum quod magister immitte in littera.
uno modo intelligere dicitur large nosse quod.
est quod dicitur per nomen. et istud intelligere
semper precedit assensum fidei. neque aliquid de-
dit quin prius uerbo modo intelligatur. Alio mo-
do intelligere est ratione propria cogitare et
iuxta hoc dicit Augustinus quod intelligimus
debemus rationi. quod credimus auctoritati
et de hoc intelligit Augustinus cum ait quod quae-
dam prius creduntur et postea intelliguntur. sicut
sunt articuli fidei. quae sunt supra rationem.
quaedam autem sunt, quae non prius creduntur
quam intelligantur. sicut sunt ea. quae sunt antee-
cedentia ad fidem. et quae sunt de dictamine ratio-
nis

nis naturalis uel iuris naturalis sicut est deum esse. et deum esse bonum. quaedam sunt quae creduntur, et nunquam intelliguntur quod non possunt ratione probari. Sicut est historia gesta summa referens. nemo enim potest per rationem probare, quod Abraham genuerit Isaac. sed solum per auctoritatem. et sic patet quod intelligere aliquid quando procedit fidem aliquando sequitur secundum hunc modum accipiendi: quatenus secundum primum semper procedat.

Et ex his patet Responsio ad omnia quaesita. quod quod primo obicitur de insufficientia diuisio nis non concludit. magister enim hic non intendit diuidere credibilia, sed ostendit quomodo fides et intellectus circa idem possunt comparari et qualiter circa idem habeant ordinari.

Ad 2. similiter patet procedit enim de intelligere secundum quod primo modo accipit. et ad ultimum etiam patet solutio.

6 circa illa verba ad medium capituli tertij (cum fides sit ex auditu praedicationis) dubitat quid dicitur interior a visu non differt. sed R^r quod dicitur quod dicitur in intellectu per similitudinem, unde proprie de illis rebus intellectus visu habet quia cum formae se ei offerunt, sed auditus de illis quae non uidet. Alia quae non sunt intelligimus sicut principia naturaliter cognita, alia quae non credimus, sicut ea quae supra rationem sunt. et accipit sic credere pro omni assensu, nisi aliquid intelligat scilicet quod significet per nomen.

7 Contra illa verba post medium capituli tertij (quid est deum scire, nisi cum mente conspiciere) Arguitur
 q^d

quod autem loquitur de conspectu mentis qui est per
speciem, aut de eo qui est per speculum interig
mata. si de eo qui est per speculum videt falsum
quod hoc non est scire, sed potius credere. si de eo
qui est per speciem similiter et hoc videt fal
sum, quod tunc non sciret deus, nisi in patria
Damasceus autem dicit quod cognitio exteriori
deum omnibus est incerta. Item dicit Aug
ustinus. unde dicitur de civitate dei quod quid quid
scit scientis comprehensibile finit, ergo si deus
nullo modo scientis comprehensibile finit
nullo modo videt posse sciri. Item Dionysius
dicit super illud in psalms. deus posuit
tenebras latibulum suum, ergo videt impos
sibile deum mente conspiciere. // //

De dicendum quod Augustinus sic loquitur de
cognitione experimentalis quam quis habet
de deo, sive in patria sive in via. in patria
quidem perfecte, sed in via imperfecte, nec tamen
tamen habet nisi a mundo corde. unde hoc
scientia sapientia est, quod seorsum habet iunctu
saporem, et per hanc illuminat intellectus
et stabilis affectus, et providet quod deum suum
non est aliud quam mente conspiciere, firmius
quod percipere.

Ad illud quod obicitur quod non potest intelli
gi nec cognitione nec nec patrie. dicendum
quod immo cognitione nec intelligi potest, sed cog
nitio sua multos habet gradus, cognoscitur
enim deus in vestigio, cognoscitur in imagine, cog
noscitur in effectu gratie, et cognoscitur etiam per
intimam unionem dei et anime, iuxta quod dicit

Apostolus, qui ad hunc deo unus spiritus est cum
 illo. et hęc est cognitio excellentissima, quā
 docet Dionysius, quę quidem est in extractis am-
 re. et elevat supra cognitionem fidei secundū
 statum communem. Et de hac intelligit hęc
 Augustinus et magister. / Ad secundam
 objectionem. R^r q. Augustinus definit ubi scire
 secundum q. compatitur deo. et debet quid quid scit
 scit scientia comprehensionis, q. totam rem ple-
 ne cognoscit. Scilicet autem modo non scit deus a
 nobis / Ad 3.^a ex Dionysio patet similiter
 responsio, q. non vult dicere, q. deus comprehensio
 in via in claritate sua essentię. sed q. comprehendi
 ē in effectu gratię, et experientia sinceritatis suę
 per ipsam unionem

De materia istius distinctionis agit dicitur Tho-
 2. 2. q. 1. ar. 1. 2.º et 4. et q. 2. ar. 10.
 et ubi eius interpretes.

Distinctio Vigessima quinta
 que incipit. Prædictis adijctendum est,
 Postq̄ magister in præcedenti egit de fide in
 comparatione ad ea que credunt. In presen
 ti distinctione que quinq; capitulis continet
 e. agit de ea in comparatione ad credentes. et
 hoc quo ad quantitatem fidei in ipsis credenti
 bus. et dividit in tres partes principales. in
 quarum prima usq; ubi (Cultus etiam non
 est) agit de quantitate fidei extensiva. In
 2^a usq; ubi (Sinceritas) agit de quantitate
 fidei intensiva. In 3^a parte exponit quædam
 verba Apostoli. que fuerunt cuiusdam dubi
 tationis causa multum. et hoc usq; ad finem
 distinctionis. que in epistolam ad Galatas
 habet.

omni tempore mundi fides hominum ad salutem
 fuit necessaria. nec sufficiebat credere deum
 esse. et in se sperantium remunerationem fore
 ut ait Apostolus hebræorum. 11. sed et mediato
 ris fidem habere oportuit. que tamen fides ar
 ticularum distincta cognitione, credentium
 constantia. et devotione crevisse probat. que et
 de veteris testamenti hominibus intelligi de
 bent. quorum nullus sine fide mediatoris sal
 vatus poterat. saltem postq̄ genus humanum

verbi gratia Abrahæ
 et moysi alijsq; eius
 modi. unde Job bonus
 (ait) id est melius in
 cultu arabum. et asi
 nique id est simplices pas
 cebant iuxta eos

fuit ergo mediatoris
 fides in antiquis et
 in nobis est eorum in
 posterum iuxta quod
 gregorius super ezechielem exponit illud Evangelij et qui præbant. et
 qui sequebantur clamabant Ostanafelus dauid

corruptum fuit per peccatum primorum pare
 tum. quamvis quod nos credimus factum. illi
 crederent fieridum. Verum tamen simplices
 implicite hoc credebant. in fide maiorum
 quibus hoc expressius erat revelatum. sicut
 et modo. maiores ea expressius credere oportet.
 credi autem tunc secundum quosdam expressite
 opa

Gregorij super ezeci. 2. 1. corint. 13. 3
reg. 17. et 1. Timot. 1. et 2. / marci. 11. / et Roman. 10

ex quatuor membris
elicit conclusio in
qua eius summa con
sistit. que talis est
credere fides arti
quorum processu
temporis ~~explicite~~
sicut et eorum cog
nitio / Virtutes
theologicę pro statu
suis sunt æquales
sicut intentione //
Charitas autem ab
lo des est sicut fidem

ex qua tres eliciunt conclusiones ut supra
trinembris in quibus tota ipsius summa
sistit. Prima conclusio tripliciter cre
ditur fides patrum antiquorum. sicut et cognitio
dei secundum processum temporum.
2^a virtutes theologicę pro statu huiusmodi
æquales sunt intentione // // // // -
3^a Charitas que a solo deo infunditur sicut
non causatur a fide et spe post eas est et quodam
modo ex eis oritur.

sequitur et sperni quatuor
explicite virtutes bonorum
virtute sic
quis quis ad quod there
as sedes considerat us
Hunc mediato
us inque aperta fi
des

Dubia literaria sive textus expositio
contra illa verba post initium primi capituli
fides quippe magna dicitur cognitione et arti
culorum quantitate. vel constantia et deus
trone) Arguit. et primo quod hic videtur esse su
perfluitas magister enim Hugo non ponit nisi
tantum duo. in quibus attendit fidei profectum
videlicet cognitionem et affectionem. magister
vero hic ponit quattuor. ergo vel iste est super
fluitas. vel ille diminutio. Item eadem fide
qua credit unus articulus. creditur et reliquis
ergo non est ducenda fides magna ab articulis
quantitate

Respondeo dicendum quod fides habet duplicem magni
tudinem. Alteram per comparationem ad obiectum
et hoc attendit in articulo quantum quantita
te. Vocatur autem sic articulo quantum quantitas
sicut articulo quantum dignitas. articuli enim sunt
non de quacumque veritate. sed de veritate summa
et penes hoc. quantitas fidei æqualis est secundum
71

Diversitatem temporum. equalis etiam est qua-
 tum ad pluralitatem articulozum. secundum
 illud quod in eis est principale nimirum qua-
 tum ad ipsam primam veritatem. quantum
 vero ad compositum bene posset concedi quod
 articulus est dignior alio ~~et~~ illi qui sunt de
 divinitate sunt digniores, q̄ qui sunt de humani-
 tate. Habet etiam magnitudinem per com-
 parationem ad subiectum. q̄ fides respicit subiec-
 tum secundum triplicem modum, videlicet secun-
 dum potentiam intellectivam, et secundum po-
 tentiam affectivam. Et secundum potentiam in-
 terpretativam. Et secundum hęc attendit mag-
 nitudō fidei secundum triplicem modum, per
 comparationem enim ad intellectivam dicitur
 magna cognitione. per comparationem ad affec-
 tivam dicitur magna devotione. ^{et} per comparatis-
 nem ad affectivam dicitur magna constantia.
 tunc enim fides constans est quando aliquis li-
 bere confitetur quod credit, et sine patet prodesto-
 rum quatuor numerus et sufficientia.

Aliiter potest dici et magis secundum intentio-
 nem magistri. q̄ cum fides respiciat intellectum
 et affectum, prout supra dictum est magnitudo fi-
 dei sumit tam ex parte sui, q̄ ex parte illius
 ex parte autem intellectus dupliciter potest atte-
 di maior magnitudo. aut q̄ clarius cognoscit ip-
 sum creditum. aut q̄ cognoscit ipsum in pluri-
 bus, sive distinctius. primo modo dicitur fides magna
 cognitione. Secundo articulozum quantitate, q̄
 articulos videt melius distinguere. Similiter ex
 parte affectus dupliciter attendit magnitudo. aut
 q̄ firmius adhaeret. aut q̄ intensius primo modo
 dicitur

interpretativam

dicit esse magna constantia. Secundo modo dicit
 magna devotione. et sic ista quattuor reducuntur
 ad illa duo. que magister Hugo posuit. et per hanc
 parte Responsis ad obiecta. et patet similiter.
 quoniam est aliqua contrarietas. neque superfluitas
 contra illa verba circa medium capituli secundi ²
 (Sicut in ecclesia aliqui minus capaces sunt.
 qui articulos symboli distinguere et assignare
 non valent) Arguitur quod modo non sufficit ad sa-
 lucem. ut etiam explicite mysterium in carna-
 tionis credat. R. quod non est similitudo quantum
 ad omnia. sed quantum ad quendam de articu-
 lis quod nesciunt eos distinguere quod vis explicite
 cognoscant illud. quod in articulis continetur.
 tenent autem explicite illos articulos scire
 de quibus ecclesia solemnizat. et facit continua-
 mentionem. sicut de trinitate. ³

contra illa verba post medium secundi capituli
 credunt enim. que ignorant habentes fidem
 velatam mysterio) Arguitur quod videtur esse con-
 traria dictis scilicet quod fides non est de ignorantibus.
 Sed R. quod sicut simpliciter credit. ita simpliciter
 cognoscit. dicit autem ignorari. quod nescit
 explicite ⁴

Contra illa verba post initium capituli tertij (quod
 quidam videtur quod sufficeret illis quattuor tan-
 tum credere scilicet nativitatem. mortem. re-
 surrectionem. et aduentum ad iudicium) Ar-
 guitur. quod isti articuli non erant minus ignoti
 quod alij. ergo non videtur quod magis tenerent illi
 cognoscere quod alios. quare ergo quare ista ma-
 gis debebant credere de mediatore quod alia? ¹
 R.

R. q. ista principaliter debebat habere fides illorum
 quibus imitebatur tanquam magis operativa
 seu opportuna. nam plerumque quidem credebatur
 tanquam ipsius fidei mediatoris fundamentum
 scilicet natiuitatem. Secundum uero mirum
 passionem ut prouocaret ad amorem. Tertium
 nempe resurrectionem ut subleuaret ad spem
 quartum denique uelut aduentum ad iudici-
 um ut gubernaret per timorem. Et quomni-
 bus erat necessarium ad salutem recte credere
 amare. sperare. et timere. id oportuit quat-
 tuor predictos articulos credere explicito ut
 alij qui imitebantur credendo simpliciter possent
 saluari.

vel aliter quod nullus poterat merito suo libera-
 ri a contagione. uel obligatione peccati origi-
 nalis oportuit quod crederent se per meritum Chri-
 sti domini posse saluari. et per satis factorem
 ipsius. In merito autem isto est quattuor con-
 siderare scilicet personam satisfaciendam, mo-
 dum satisfaciendi, premium eius. et premia-
 di modum. Quantum ad personam oportebat
 credere natiuitatem. quantum ad modum satis-
 faciendi oportebat credere passionem. quantum
 ad premium oportebat credere resurrectionem
 et quantum ad modum oportebat credere adue-
 tum ad iudicium.

3 circa illa uerba ad medium capituli tertij (qui de
 Ioanne Baptista documentum suum res assumit
 qui de morte Christi. et descensu ad inferos dubitat
 se uidet in euangelio secundum expositionem
 Gregorij) dubitat et arguit quod mors Christi et
 eius descensus ad inferos sunt articuli fidei ergo
 si

Si Ioannes de illis dubitavit fuit infidelis,
 hoc autem asserere est omnino falsum, cum
 videmus ipsum a Christo domino in evangelio
 tanto pere commendari, ergo minime dubitavit
 Item Ioannes Christus perhibuit testimonium,
 et ipsum alijs manifestavit, ergo non dubita-
 vit eum misse discipulis suis ad Christum
 ecclesie est quod dicit Augustinus super. 11. Ioa-
 nis. Ioannes quidem a spiritu sancto didicerat
 quid quid audierat, qui ceteris predicaverat
 qui et omnium perhibuerat, qui in lumbis
 viderat, quare sic quere si ignorat quomodo
 testis fuit Ioannes, cum autem signa divulga-
 ret, modo post mortem suscitatos, cum iam om-
 nibus quibus viderat, nunquid est tibi non
 Absit. / Si dixeris quod non dubitavit, sed ad ma-
 dum dubitans se habuit, contra hoc est veritas
 Ambrosij super lucam ubi sic ait. Ioan-
 nes non dei filium, sed non ad inferos descen-
 sum. Item Luc. 7. aut glossa propterea pingu-
 itates quem venturum predictavit, non mirum
 credidisse, et hoc idem dicit Gregorius in quadam
 homilia et tangit in litera.

At q. sancti doctores in hac questione dissentire
 vident, nam quidam innuunt Ioannem du-
 bitasse. Alij vero non, et ex hac contrarietate
 quidam Hæretici sumptuerunt occasionem et
 rarij dicentes Ioannem damnatum fuisse, quod
 infide dubitavit, ab hoc autem omnino discor-
 dat textus evangelicus in quo maxime lauda-
 tur Ioannes, discipulare et omnes doctores catholi-
 ci, et universalis ecclesia que Ioannem non
 solum sanctum sed et sanctissimum proclamant
 et

et eius natiuitatem et deulationem solemnij
 rat. id est quamuis sancti doctores uideantur
 dissentire. idem tamen sentiunt secundum re
 Ad quod animaduertendum est. q. est triplex
 modus dubitandi. est enim quaedam dubita
 tio proueniens ex infidelitate. sicut dubita
 uerunt iudgi. et est dubitatio proueniens ex
 tarditate. sicut dubitauerunt discipuli. quibz
 dicit Luc. 6. o stulti et tardi corde ad credendum.
 et est dubitatio proueniens ex pietate. sicut cum
 aliquis ex compassione et admiratione magna
 ad modum dubitantis se habet. Dicendum ergo
 est q. primo et secundo genere dubitationis Jo
 annes nulli pacto dubitauit dubitauerunt ta
 men discipuli eius et sic intelligendi sunt sanc
 ti qui dicunt eum non dubitasse. sed dubita
 tionem discipulorum consuluisse. id est q. eos non
 sic ad Christum ut uidentes mirabilia que fa
 ciebat conuerterent ad ipsum. si autem loqu
 mur de tertio genere dubitationis sic dixerunt
 alij sancti Joannem dubitasse. non dubitatio
 ne uacillationis sed quadam potius admira
 tione et compassione. que facit hominem se
 habere per modum dubitantis. Et iuxta hoc in
 telligenda est glossa Luc. 7. et Matth. 11. non
 fide sed pietate dubitauerunt. ex quo constat q. in
 ter auctoritates premissas nulla est omnino
 repugnantia.

6 circa illa uerba in principio capitis quarti (Solent
 etiam quesi de Cornelio utrum fidei in carna
 tionis Sabuerit) sciendum q. Cornelius Sabebat fi
 dem explicitam de mysterio incarnationis, q. uis
 ei

ei ad salutem sufficere fides implicita de ipso
 sed non habebat fidem distinctam de tempore in
 carnationis. et ideo quod iam tunc incipere esse ne
 cessarium ad salutem missus est ad eum In-
 trandum Petrus.

Contra illa verba in principio capituli quinti
 fides, spes, charitas et operatio secundum aliq-
 uod equalia sunt in presenti. Arguitur quod
 quod aliquem habere habitus virtutum, et tamen
 non operationem, ergo operatio non equat habi-
 tibus. Item. 1. vult. 13. dicit si habueris fidem
 ut autem nonnes transferam charitatem autem
 non habueris nihil est. ergo videtur quod quis possit
 habere magnam fidem sine ulla omnino cha-
 ritate.

Respondeo quod illa quattuor equalia sunt secundum
 illud quod dicit Apocal. 21. quod latera civitatis
 erant equalia ibi enim latera significant fi-
 dem, spem, charitatem, et operationem. de mo-
 do autem equalitatis virtutum agitur fusi-
 us infra distinctione. 36. ad presens autem suffici-
 at dicere quod hec quattuor sunt equalia quan-
 tum ad rationem merendi quando sunt in-
 formata gratia. tantum enim ipsa charitas est me-
 ritoria in suo actu quantum et fides in iure et
 eodem nomine. Similiter tantum meret opera-
 tio procedens ab habitu quantum placet ipse ha-
 bitus, quod enim una est gratia gratum faciens que
 facit animam deo placere per habitus et opera-
 tiones. Hinc est quod ista quattuor necesse est esse
 equalia secundum dictam acceptationem, ac ex-
 consequenti, secundum merendi efficaciam.
 Ad id autem quod dicitur habitus esse sine opera-
 tionibus. Respondeo quod hic non assimilatur equalitas habitu-
 um

um ad operationem in omnibus sed in illis quibus
 habent habitus eorum operationibus ab ipsis egre-
 dientibus. et praeterea non intelligit de opera-
 tionibus exterioribus. sed de interioribus quae
 consistunt in usu et motu liberi arbitrij. et ut
 se quidem usus bonitatem habet iuxta mensu-
 ram habitus virtutis gratitatis. illa enim est quae
 precipue habentem perficit et opus eius bonum
 reddit. Cum autem obicitur quod magna fides potest
 haberi sine charitate. Pro quo Augustinus ibi loqui-
 tur de fide infirmi. Sicut autem magistri debet in-
 telligi de fide formata

possimus etiam dicere cum dicitur Thomas hic quod
 operationem in littera intelligunt virtutes re-
 gulariter in opere exteriori sicut sunt virtutes
 cardinales. quae etiam habent actus interiores
 secundum quos oportet istam aequalitatem atten-
 dere. vel si loquitur de operibus exterioribus atten-
 denda est aequalitas quantum ad confirmationem
 operis. magis quam secundum quantitatem
 actus. quod interdum aliquis ex maiori charitate fa-
 cit opera ex suo genere minora quam alius maiora
 circa illa verba prope medium capituli quinti.
 Charitas est mater omnium virtutum quae
 non ideo post fidem et spem ponitur quod ex eis oritur
 dubitatur quod in actibus. 1. Abraham genuit Isaac
 Isaac Iacob. id est fides spem et spes charitatem
 Sed de hoc intelligitur quantum ad actus non quan-
 tum ad habitus. cum autem dicitur in littera cir-
 ca finem quinti capituli quod fides et spes charitatem
 omnium bonorum materiam non precedunt causa
 vel tempore. intelligendum est secundum quod fides
 et spes sunt virtus.
 de materia istius distinctionis agit dominus Thomas

2. 2. q. 2. ar. 5. 6. 7. et 8. et q. 1. ar. 9. et
Caecilius q. 4. ar. 5. et diuus Thom q. 6. ar. 1.
ad 1. et ibi eius interpretat)

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a medieval manuscript. The text is arranged in several columns and appears to be a continuation of a larger work.]

[Faint handwritten text in a cursive script, possibly a marginal note or a separate entry. The text is difficult to decipher due to fading.]

[Faint handwritten text in a cursive script, possibly a marginal note or a separate entry. The text is difficult to decipher due to fading.]

Distinctio Vigesima sexta quae

incipit est ad hanc sp[irit]ales virtus. etc.

Postq[ue] magister in precedenti[em] e[ss]e de fide in
 hac distinctio[n]e quae tribus capitulis continet
 incipit agere de spe. et dividit in tres partes prin-
 cipales. In quarum prima a principio distric-
 tionis usq[ue] ibi (Certe spes) ostendit quid sit.
 In 2^a usq[ue] ibi (post hoc superest) de quo sit.
 In 3^a parte inquit an in Christo domino fue-
 rit spes et hinc usq[ue] ad finem distinctio[n]is quae
 in ep[isto]lam redacta sic habet.

~~Spes~~ in quantum virtus spiritalia et eterna
 pro bona. ac propterea est quae spiritalia et e-
 terna bona cum fiducia expectant. vel est cer-
 ta expectatio futurae beatitudinis ex dei gratia
 et meritis precedentibus proveniens. dicit ve-
 ro meritis precedentibus non ipsam spem sed re-
 speratam. nam sine meritis eam sperare non
 spes sed presumptio est. et hinc cum fide conve-
 nit quod est de invisibilib[us] de quibus tamen fi-
 des est ut non visis. ~~Spes~~ autem ut non habetis
 in quo differunt. sicut et in hoc quod fides indiffe-
 renter est de bonis et malis. presentibus. prete-
 ritis. et futuris. de suis. ac alienis. spes vero
 de bonis tantum. et futuris. ac ad se pertinen-
 tibus. Porro in Christo domino etiam probuit
 utq[ue] statu neutra haerens cum clarissime
 deum videret. et bona eterna comprehenderet
 quae ^{etiam} et ratione nec sunt in angelis neq[ue] in Sa-
 nctis aut animabus beatis. Christus autem
 de quo illud psalmi intelligi potest in te domi-
 ne speravi) quaedam sperasse et credidisse dicit
 quod firmiter eis assensit. At patres in ly[m]bo eas
 ut

A quamvis sancti
 credant et sperent
 resurrectionem futuram
 et angelis eam credant
 venit enim eis quod
 perfectum est et non
 cognoscunt in enig-
 ma sed per speciem

Virtutes Sabebant, quousque deum non uiderunt
 et hęc de Litera distinctionis quam Magister
 Latinus prosequit adductis auctoritatibus p̄cipue
 Rom. 8. Ioan. 7. psalm. 30. Augustini in en
 chiridion. et. 1. uolunt. 13.

ex qua tres eliciunt conclusiones (scilicet unati
 membris) in quibus ipsius signa tota consistit
 Prima conclusio. spes uirtus dupliciter de
 finit.

2^a spes quemadmodum et fides est de rebus
 non uisibilibus.

3^a conclusio Christus in hac uita cum omnia
 clare uideret fide et sperauit.

ex qua ~~trium conclusionum~~
 elicit conclusio in
 qua eius signa con
 sistit. que talis est
 spes dupliciter de
 finitur / et est uirtus
 et fides de rebus uisibilibus
 ac prout e reuera
 finit in Christo
 metrices sic

Dubia Literalia siue textus expositio

1°

contra illa uerba in initio primi capitis (est
 autem spes uirtus qua spiritualia et eterna
 bona sperant) Arguitur. sic bonum eternum est
 unum solum. ergo male dicit pluraliter qua
 bona eterna sperant. Item nullum eternum
 est temporale. sed omne futurum est tempora
 le. ergo cum per spem expectent futura bona
 (sicut dicitur in alia definitione) non possunt per
 eam expectari eterna. Prout etiam nullum tempo
 rale est eternum. ergo superfluit quod addit spi
 ritualia. propter hoc queritur
 que sit differentia inter illa duo membra scili
 cet inter spiritualia bona et eterna. et R^o q
 spes definitur sic per comparationem ad obiectum
 proprium. obiectum autem ipsius spei est ipsum
 bonum eternum et gloriosum. hoc autem est du
 plex scilicet creatum. et increatum. et respectu u
 triusque est spes principaliter tamen respectu boni
 in

spes sacra et fidem
 comitari passibus
 equis
 quam de rebus uisibilibus
 rebus Sabere soles

increati et secundum hoc dupliciter potest in-
 telligi predicta definitio. et si intelligat de bo-
 no increato tunc per diu expectare eterna
 na, que quidem quantum est in se currunt si-
 ne principio et fine. Si autem intelligat de bo-
 no creato, tunc diu expectare bona eterna id
 est perpetua. Vtriusque tamen modo pluraliter
 dicitur expectare bona eterna, non quia pluraliter
 bona summa, sed quia bonum eternum, quod est
 ipsa immanens bonitas omnia bona excellit per
 sui eminentiam. Et bonum perpetuum quod
 est beatitudo creata omnia bona comprehendit
 diu per equipollentiam. ideo pluraliter dicitur
 eterna, non propter eternitatis multitudinem
 sed propter boni expectati omnimodam plenu-
 ditatem. Illud ergo quod est eternum, est unum
 tantum sed eius eternitas participat quantum
 ad multa bona in beatis, scilicet quantum ad di-
 uersas dotas. et hinc participaciones dicuntur bona
 eterna, non quia careant principio, sed quia carent
 fine. uel referendum est ad pluralitatem at-
 tributuum. et ex his patet solutio ad primam
 Ad secundam obiectiorem de bono futuro. Re-
 spondetur quod nihil impedit aliquod bonum esse eternum
 in se, et temporaliter ab aliquo haberi in pre-
 mio. Et sic est in mercede que expectatur per
 spem, quia eterna est in se, et tamen futura est ex-
 pectanti quia ad eam mundum peruenit.
 Ad illud autem quod queritur que differentia sit in-
 ter illa duo membra? Respondetur quod primum mem-
 brum explicat per secundum, quod ibi ponitur uel
 sensus spiritualia, id est eterna, uel potest dici quod
 per hanc differentiam spiritualia distinguuntur
 ab

ab affectione naturalibus. per hoc autem quod dicit
 eterna distinguit a virtute cardinalibus. et tangit
 et propriam rationem spei. que est in bonum sub ratione
 eterna. vel possumus dicere q. per hoc quod dicit
 et spiritualia tangit obiectum generale quod ha-
 bet rationem materialis. secundumq. consuevit
 dici. q. spes que dicitur est uenia. quaedam est gratia
 et quaedam gloria. per hoc autem q. dicit eterna
 tangit obiectum proprium et formale, siue moti-
 uum est posuit ergo utrumq. ut quasi gradatim
 ad obiectum proprium spei pertinet. q. est de bono
 spirituali. nec de quolibet sed de eterno. quod est
 deus. spiritualia autem dicit etiam propter dotas
 corporis que corporalia sunt et quodammodo eter-
 na in quantum in perpetuum durabunt.

¶ Contra illam definitionem secundam spei post
 initium eiusdem primi capituli (est etiam spes cer-
 ta expectatio futurę beatitudinis ex dei gratia pro-
 ueniens et ex meritis precedentibus.) Arguitur q. se-
 cundum Philosophum peccat qui definit quod
 est in motu. per id quod est in quiete. et e converso
 sed expectare est quiescere. sperare uero est quodam
 modo tendere in rem speratam ergo male definit
 per expectationem. Item omnis notificatio aut
 definitio debet dari per propria. sed beatitudo gra-
 tia et merita sunt ceteris uirtutibus communia.
 ergo inuenienter spes definit per illa.
 queque igitur cum unius rei una sit natura et uni-
 ca definitio. quo modo spe distinguitur a ceteris de-
 finitionibus que solent de spe assignari. et R.
 q. spes est nomen affectionis. et est nomen virtutis
 secundumq. dicit affectionem definit a philo-
 sopho dicens q. spes est suspensio futuri boni. Secun-
 dum uero quod est nomen virtutis et nominat habi-
 tum

tum. sic debet notificari et defini per suum aliu
 alius autem ille dupliciter potest considerari vel
 ad obiectum tantum et sic procedit illa definitio
 magistri spes est virtus qua spiritualia et eterna
 bona sperantur. vel ad obiectum vel ad principiu
 et sic procedit illa Raymonis spes est terra expec
 tatus futurę beatitudinis proveniens ex gratia et
 merito. vel ad obiectum et habitum perambulū
 et sic est illa Augustini de civitate dei. spes est vir
 tus qua quis se ad illud quod credit perventurū
 persequitur. Aliter autem potest assignari distin
 ctio inter istas tres definitiones. q. prima sit for
 malis data per genus et differentias. secunda cau
 salis data per actum et causam. Tertia vero
 partim causaliter partim formaliter. q. datur
 per obiectum spei. et aliam perambulam virtutē
 scilicet fidem que tangit in verbo credendi.
 Ad primam ergo obiectivam R. q. quavis ex
 pectatum sit quies corporis. tamen est quędam
 sollicitudo mentis. qui enim expectat adventū
 desiderat expectat. expectatio vero secundum q.
 ponit in definitione spei non est expectatio corpo
 ralis. sed magis mentalis. que est quędam ima
 ginatio. et potentia respectu finis assequendi.
 Ad 2. obiectivam R. q. illa virtus pro
 ut in dicta definitione ponunt sunt appropri
 ata. nam beatitudo appropriat spei ratione
 ultimę dotis. qua quidem est perfecta terra
 correspondens ipsi spei et caratione. qua nomine
 beatitudinis intelligimus bonum excellens et
 indeficiens. Similiter merita et gratia eidem
 appropriant prout coniunguntur simul. gratia
 enim respicit dei benignitatem. et misericordi
 am. merita vero dei equitatem et iustitiam. quę
 namque virtus spei proprie est utriusque respice
 re

re, ut liberet a desperatione et presumptio-
ne que solummodo alterum intuentur ideo
conuenit ipsi spei. quod autem dicit ueni-
ens ex gratia et meritis. meritis inquam
precedentibus uel in proposito scilicet in radi-
ce uel usu sicut in precedentibus ostensum
fuit

3 circa illa verba ad finem capitis primi (quã
natura prout charitas) aduertit q. sunt intel-
ligenda de spe secundum q. est uirtus. quod nō
habet nisi secundum q. est informata charita-
te uel natura prout sicut perfectum imperfec-
to prius est natura. tempore posterius

4 Contra illa verba in principio capitis secundi
(et sicut fides, ita et spes est de inuisibilibus)
Arguit. q. si fides et spes comunicant in obiecto
ergo sunt eadem uirtus. Item in tempo-
ralibus ut habere potest quis sperare pecuniã
quam uidet. q. pecuniã quam non uidet.
ergo pari ratione in spiritualibus. ac peris
sequens spes non debet dici esse de inuisibilibus
Item spes respicit ipsum affectum, uisibile au-
tem. et inuisibile respicit intellectum, ergo
si obiectum et habitus respiciunt eam tempo-
rentiam male dicitur spes esse inuisibilis.

R. Dicendum q. in eternis bonis perfecte
uiuere est uiuere sicut dicit Augustinus
propter quod dicit Iohannis. 17. Hec est uita q.
terna, ut cognoscant te solum deum uerum
et q. ideo respectu eorumdem spiritualium bono-
rum, nō uideri, et nō habere se mutuo
comitari. In omni enim spes est de non habi-
tis q. nemo sperat illud, quod habet, sed illud quod
habendum est in respectu eternorum bonorum
nō

non autem in corpore
rationalibus.

non habitum est non visum. Hinc est quod
magister dicit quod sicut fides est de invisibili-
bus ita et spes. et hinc est differentia quod fides
est de invisibilibus secundum quod sunt invi-
sibilia. spes autem de invisibilibus secun-
dum quod sunt non habitata sed habitanda. Et
ex his patet responsio ad obiecta. Ad primam
enim. Rr quod non communicant in obiecto sub
eadem ratione. Ad 2. Rr quod in temporalibus
bene potest quis sperare quod videt quod vi-
dere temporalia non est illa habitare. vel dicitur
dum quod fides dicit esse de invisibilibus inquan-
tum est de futuris pecunia vero quamvis
videatur in se (cum sperat) non videtur ut pos-
sessa et hoc modo spes in ipsam tendit. Ad
3. Rr quod ~~invisibilibus~~ invisibilibus
prece intellectum sub ratione invisibilis
nihilominus tamen potest respicere affectum
sub ratione non habitati.

Contra illa verba ad finem capituli secundi
Spes autem non nisi bonarum rerum est. nec
nisi futurarum, et ad eum pertinentiam qui
earum spem gerere pertinet. Arguit. Pri-
mo ratione primi membri quod dicitur poeta.
Sunc ego si potui tantum sperare dolorem
ergo spes est malarum etiam rerum. Item
sicut quis expetat propriam exaltationem
ita expetat adversarii sui confusionem. et
ergo sicut expetat bonum suum. ita expetat
potest malum alienum. Tertio obicitur
tra secundum membrum quod dicitur non nisi
futurarum quod beatitudo non est futura nec
habitanda a presentibus, ergo si spes non est nisi rerum
futurarum nullus presentibus habet spem. Ar

Arguit contra tertium membrum quo
 dicitur ad eum pertinentium, quod successus
 dicitur nos autem sperabamus, quod ipse esset
 redempturus ^{est}. Similiter ergo contingit
 sperare bonum commune, ac per consequens
 non tantum spes est respectu boni proprii sed
 et alieni. 5. Arguit quod Augustinus dicit
 quod de nemine desperandum est dum est in via
 successus in hac vita, sed de quo contingit desperare
 et sperare contingit ergo videtur quod de alio, si
 vel alieno contingit sperare. 6. Fides et cha-
 ritas possunt esse non tantummodo de bonis
 propriis, sed et de communibus sive alienis
 ergo similiter et spes poterit de eisdem esse.

Et quod spes secundum quod accipitur proprie proprie
 secundum virtute est respectu futuri, respectu futuri
 boni, et respectu futuri boni proprii, respectu
 futuri in quantum distinguitur a gaudio et do-
 lore et convenit cum amore, quod illae duae affec-
 tiones sunt respectu presentium, istae autem
 duae respectu futurorum. Respectu boni est in
 quantum distinguitur a timore, quod timor est res-
 pectu disconvenientis spes autem respectu con-
 convenientis. Respectu boni proprii est in quan-
 tum non solum distinguitur ab aliis affectioni-
 bus, sed etiam in quantum distinguitur ab aliis
 virtutibus, ut pote a credulitate fidei, quod
 ipsa enim spes procedit ex gratia et merito, et
 quoniam meritum non assecurat de beati-
 tudine, nisi eum qui meretur quod unicuique reti-
 buatur secundum merita sua. Hinc est quod per
 virtutem spei nemo sperat nisi sibi, et secundum
 hoc patet quod illa differentia, quam assignat Augu-
 stinus inter fidem et spem recte et convenienter

assignat. Sumit enim spes proprie pro ip-
 sa virtute. Si autem accipiat spes commu-
 niter pro ipsa suspensione. sic potest esse non
 tantum boni sed etiam mali. Et sic accipit
 poeta. Et per hoc patet solutio ad primam
 objectionem. ille enim est extensus et im-
 proprius modus accipiendi ipsam spem. Si
 uero spes dicat minus communiter de qua
 cumque expectatione boni. sic potest esse ex-
 pectatio non solum proprii boni. sed etiam
 communis. et sic sumit Lucius ultimus. et
 traam ab Augustino. et ex hoc soluit ille
 duo auctoritates. prout autem accipit pro-
 prie pro ipsa spe. que est expectatio ueniens
 ex gratia et merito. sic non est nisi respectu
 proprii boni. quod nemo reddit securus de salu-
 te nisi per merita propria. id est non est si-
 mile de fide et caritate. et ex hoc patet
 responsio ad ultimam objectionem. Ad
 hoc uero quod obicit de prescitis. R. q. futu-
 rum dicit dupliciter scilicet. uel quantum
 ad euentum. uel quantum ad ordinem. qu-
 antum ad euentum dicit futurum. quod e-
 uenit. quantum ad ordinem dicit futurum
 quod est ordinatum ad ueniendum. uel
 futurum dicit euentum simpliciter non re-
 spectu expectationis. et hoc ultimo modo dicit
 spes esse futurum. argumentum autem
 procedit prout accipit primo modo unde non
 concludit. // // //
 uel pro solutione omnium argumentorum. quod
 in idem redit. Notandum quod dicit Thomas hic
 q. spes est uel de realiqua sicut dicit spes bea-
 titudinem. et sic non est nisi de per se ad
 se

se. uel est de eventu rei sicut dicimus spe
 ro q. hoc eveniat. et sic est de illis quibz ad
 alios pertinet de hoc tamen eventu non
 est spes nisi in quantum estimat ut bonum
 speranti. et inde est q. q. invidus uel odiosus
 malum alterius estimat bonum suum dici
 e illud sperare. Præcitus autem quam
 uis non sit habiturus uitam æternam in rei
 ueritate. et ita ei non sit futura, est tamen
 ei futura quantum ad suam estimationem
 alias enim non speraret. Et iterum in
 quantum est in ordine diuine largitatis, et
 possibilitatis istius. uel ad recipiendum gr
 tiam, uel merendum, sicut dicit illud fu
 turum ad cuius eventum sunt causæ ordi
 natæ in natura, quamuis nunq. eveniat
 secundum q. dicit Philosophus. 2. de gener.
 q. futurus quis incedere non incedet

6 Contra illa uerba post initium capitis tertij
 (quibusdam non indolte uidetur fidem uir
 tutem, et spem in eo scilicet Christo domino
 inuississe) Argue contra primum q. in
 psalms illud. in te domine speraui. glossa
 exponit de persona Christi domini. ergo in
 eo fuit spes. Deinde q. Christus fuit simul
 uia et comprehensor. et in quantum uia
 tor deficiebat sibi sola corporis. ergo si fuit
 perfectus uia et perfectus comprehen
 sor habuit omnia dona gratiarum et omnes
 virtutes que respiciunt statum uig. Item
 argue contra secundum, de sanctis iam bea
 tificatis, qui leg. Apocalyp. 6. ~~parados~~ dictum
 est q. expectarent adhuc modicum tempus et

go si spes est expectatio etiam est in beatis -
 Preterea animae beatae in patria expectant sus-
 rum corporum glorificationem quae est quae-
 dam pars beatitudinis, resumendo enim cor-
 pora perfectius contemplabunt. qz sicut ait
 Augustinus animae propter desiderium sus-
 rum corporum retardant ne omnino feras-
 t in summum coelum. Preterea Arguit con-
 tra tertium quod uidetur quod etiam angeli sciant
 spem, dicit enim. i. Petri. i. in quem deside-
 rant angeli prospicere sed desiderium est non
 sciant ergo cum de eodem possit esse spes de
 quo est desiderium sequitur quod angeli sperent
 Preterea angelis accrescet decor quidam et
 gloria de gloria et beatitudine nostra. sed hoc
 expectant et nondum sciant ergo sciant
 spem.

R. nihilominus cum magistro. qz re-
 qz Christus dominus. neqz animae beatae. neqz an-
 geli proprie loquendo sciant spem. ratio autem
 huius est. qz spes est expectatio premij substa-
 tialis. proinde autem omnes sciant et frui-
 t. premij substantialis. ac per consequens ca-
 rent spe proprie dicta. Alia etiam ratio est
 qz spes habet annexam fidem. fides autem
 est uisus enigmatica. et cum claritas diuini-
 uisionis non admittat aliquod enigma ex-
 cludit fidem. et excludendo fidem euacuat si-
 militer spem. et ob hanc duplicem rationem
 sicut multipliciter dicitur in littera nec Christus
 dominus. neqz animae beatae. neqz angeli sciant
 spem.

Obiectiones autem in oppositum facile
 soluantur. potest enim admitti in propositis spes
 Lar

Sargo modo accepta pro quacumque expectati-
one v. deliciae sole secundae. et aliquid gaudij
accidentalis et sic non est inconueniens qd
admittat in Christis. angelis. et animabus bea-
tis. Inuare autem spes virtus non sit nisi
respectu premij substantialis. et quare euacue-
t in beatis dicit infra.

Ad illud quod specialiter obicit de desiderio
R. q. non est simile de desiderio et spe. q. spes
est respectu non habiti. sed desiderium potest
esse respectu habiti ut continueat et tollatur
fastidium. et sic est in beatis animabus et an-
gelis. quod uero adducit de psalms consue-
uit intelligi de Christo domino ratione mem-
brorum

7
Contra illa uerba circa finem capituli tertij (de
antiquis uero patribus qui apud inferos usqz
ad passionem tenebant. non in uinque dici
potest q. fidem. et spem uirtutem habuerunt)
Arguit. q. spes comitit se statui uia. sed illi
non erant in uia ergo non habebant spem
Item spes dat homini ad hoc ut mereat. sed
illi non erant in statu merendi. ergo carebant
spe. Juxta hoc igitur quod dicitur de animabus
que sunt in purgatorio non habent spem.
et uidet q. sic q. adhuc non habent apertam
uisionem per speciem. ergo non est spes euacu-
ata in eis.

Sed contra hoc est quod sunt certi de sua salute
et q. omnino damnari non possunt. ac ex con-
sequenti non indigent fulcimentis spei.
propter quod quod dicitur utrum d. q. mones habent
spem aliquo modo. uidet enim q. sic q. dicitur Job.
40 de Vehemotis. ecce spes eius frustrabitur. ergo habet
spem

Spem. Sed contra est q. sciunt peccatum suum
esse inremediabile. ergo omnino desperare ne
dum habebunt spem. Et Augustinus dicit de
diabolo. et ad cumulum damnationis sue des-
perabit.

Rr Dixerunt q. spes non tollit nisi per sub-
sequens premium. et per contrarium habitum
et sanctorum in lybis. et animas in purgatorio
neq. exant assecuti premium. neq. inude-
runt in contrarium habitum. sicut in defec-
tum. et sine est q. spes habebant sicut dicit
Beda. et Sabel in. 4. distinet. 1. q. patres in
lybo foeli spe ingressum ianue celestis
expectabant. Demones vero et alij damna-
ti. qui habent contrarium habitum spei sui-
licet desperationem spes habere no. possunt.
Similiter beati assecuti sunt premium per
quod spes evacuat sicut manifestari solet
infra. Ad primam objectionem Rr. q. sancti
patres erant quodammodo in via. et non
peruenerant ad patriam. et preterea meri-
tum non respicit ipsam spem in universitate
sed secundum statum.

Ad id quod obicit q. animas in purgatorio certis
sunt q. non possunt damnari. Decendum q.
hoc non est propter assecutionem glorie sed
propter confirmationem liberi arbitrij. quod
est extra statum merendi. et demerendi. et
illa confirmatio non evacuat spem. quamvis
ponat extra statum uertibilitatis ipsius libe-
ri arbitrij.

Ad illud de Vehementi. Rr. q. spes ubi accipit
impropre. et pro expectatione dilationis iudi-
cij. inquit acutus q. modo promittendus est. et pro
ex

expellatone dilatore iudicij consistendi
Tuncius super peccatores. quorum uicesq; frus
trarie dlabotus inde iudicij et citus q; uelle
iudicabit. et ex his patent illa dubia que
supra de subiecto p; i quegebant

De materia Suius distinctionis agit diuus -
Thomas. 2. 2. q. 17. ar. 1. et q. 17. ar.
5. et q. 18. ar. 4. et ibi eius interpretes.

71.

Distinctio Vigesima septima
 que incipit. Cum autem Christus etc.
 Postquam magister in precedentibus agit de fide
 et spe. In hac distinctioe que rursus capit
 bis continet Incipit agere de ipsa Charitate
 et dividit in tres partes principales. In qua
 rura prima usque ibi (Sed quere) determinat
 Charitatis quoditatem. In 2^a usque ibi (con
 sequenter modum) inquirat unitatem. In
 tertia ostendit modum diligendi et eius con
 gruitatem usque ad finem distinctiois que
 in epistola thomae redacta sic habet
 quamvis in Christo fides et spes non fuerit fuit
 tamen in ipso tam eximia et incomparabilis
 Charitas qua maior esse non potuit. qua cari
 tatem suam pro nobis posuit. et ad dilectione
 nos provocavit ac proinde de Charitate pri
 mo sciendum q. ea est qua deum diligimus
 propter se. et proximum propter deum. que
 quamvis una sic geminat tamen ob duo di
 lecta. Deum scilicet et hominem. Unde et duo
 de ea dantur precepta. q. et duo sunt propter mo
 tum duplicem in ipsa dilecta. modus autem
 diligendi proximum est sicut te ipsum. id est in bono
 et ob deum propter quem te ipsum diligis ut ait
 Augustinus. Modus autem diligendi deum est
 ex toto corde id est intellectu. ex tota anima
 id est voluntate. et ex tota mente id est memo
 ria. ut omnem cogitatum. vitam. et omnem
 intellectum in eum referas a quo omnia ac
 cepisti. Hoc tamen quod magister dicit scilicet
 et dilectionem esse spiritum sanctum accipie
 dum est ut supra diximus. precipit autem no
 bis

Et forte ut ait Augus
 tinus ad significanda
 huiusmodi geminam
 dei et proximi dilec
 tionem. huius datus est
 spiritus sanctus semel
 in terra. Et iterum
 de celo
 Invenit modum
 huius dilectionis insi
 nuat dum ait mandatu
 num in deo vobis ut di
 ligatis invicem sicut
 dilexistis. id est ad quod
 dilexistis scilicet ut fi
 lii sitis et vitam habe
 atis

bus et charitas habenda et modus ipsius ut mo-
do diximus taliter q. proximus propter deum
deus propter semetipsum ex toto corde dili-
gat. Actus autem dilectionis et modus licet
in hac vita rebellionis carnis impediante im-
pleri perfecte non possit, non tamen ob id de
eo frustra mandatum datum est. Si ut enim
aliquis non curaret nisi sciret quo utren-

* q. si percontetur que
nam ista charitate di-
ligenda sunt. Respon-
dit Augustinus non omni-
a, sed ea que nobiscum
societate quadam refe-
runt in deum. sicut est
homo uel angelus uel
que ad nos relata benefi-
cio dei per nos indigent
ut corpus que deum diligere
dum est ut ei ordina-
pudenter qz consulatur

dum esset sic nec deus diligeretur nisi aliquis
precepto de modo diligendi instructeretur. in
Patria ergo sic inchoatum implebit. Ambo
denique charitatis precepta ad se innoxasunt
q. unum sine altero impleri non potest. Un-
de et unum pro utroqz quandoqz ponitur
et sic delicta distinctionis quam magister
satus prosequit adductis precipue auctorita-
tibus. Marci. 10. ephessioy. 5. Deuter. 5.
matt. 22. 1. Timot. 1. Augustini. lib. 1.

de doctrina Christiana. et lib. de perfectione
Sumane iustitie. et super Joannem. Rom.
et 13. 1. corint. 13. Joann. 4. et galat. 5.

cap. 22
et 3 de
trinitate
cap. 8.

ex qua ~~trinitas~~ tribus
elicit conclusio in qua
cuius summa consistit
que talis est
Charitas una existens
est dilectio dei pro-
pter se, et proximi ob de-
um, sicut autem cha-
ritas precipue sic eedi-
ligendi modus cuiuslibet
assignat.

ex qua tres eliciunt conclusiones uel sum-
ma tribus) in quibus tota ipsa summa
consistit

Prima conclusio. Caritas dilectio dei
qua deus propter se, et homo propter deum
amat.

2^a. Una est dilectio dei et proximi. obista
duo dilectio geminata

3^a conclusio. ut charitas tribus precipue
sic diligendi modus cuiuslibet diligendo assignat.

metrice sic
que ~~duo~~ precipue
tibi sunt ad mandanda
doceret
istic et virtus quanta sit ~~ipsum~~ amor

eius
et virtus quanta sit ~~ipsum~~ amor

1 Dubia Literalia siue textus expositio
 circa illam definitionem charitatis in principi
 pro ~~quod~~ capitis (charitas est dilectio qua
 diligere deus propter se. et proximus propter de
 um. vel in deo) quare cum multa soleant
 adduci definitiones charitatis. et unusquisque
 unice natura et debeat esse unica definitio
 quomodo utque definitiones distinguere et ad
 invicem ordinare. prater assignatam enim
 definitionem ait Augustinus. Lib. de moribus
 ecclesie. charitas est animi affectus iustissima
 coniungens nos cum deo. et idem. Lib. soliloq.
 charitas inquit est virtus. qua deum videre
 eoq; perficere desideramus. et in Lib. de spiritu
 et anima charitas est vita copulans amantem
 cum amato. et Praterca definit ab Apostolo
 1. Thimot. 1. finis precepti est charitas decor
 de ~~per~~ conscientia bona et fide non fulta.
 sed iam contra primam definitionem obicitur
 idem est dilectio et charitas. ergo magister defi
 nit per dilectionem ~~per~~ charitatem definit idem
 per se ipsum. Item amor naturali in statu in
 nocentie conveniebat ista definitio. ergo non
 est convertibilis cum charitate.
 Contra secundam vero definitionem cogit
 quod affectus animi est ab ipsa anima charitas ve
 ro est ab ipso deo. et non ab anima. ergo in non
 convenit definire affectus animi. Item tunc
 definitio que potest competere spei. ergo male
 attribuit charitati.
 Contra etiam definitionem similiter obicitur
 quod visus respondet ipsi fidei. et fructus est ad om
 nem virtutem. ergo male definit charitas per
 videre et frui.

Item

Item desiderium est in absens. et quodammodo imperfectum. sed charitas est perfectissima. ergo male definitur per actum desiderandi.

Contra quartam arguit. Dionysius in lib. de div. nom. diffinitur amorem generaliter dicitur quod est virtus unitiva. ergo conspiciam amantem cum amato non est proprium charitatis. cum sit commune amoris naturalis et animalis. Item unita est perfectio absoluta. conspiciam amantem cum amato est qualitas respectiva. ergo male dicitur charitas esse unita conspiciam.

Contra ultimam arguit sic charitas est radix virtutum. et principium merendi. et portus. quo quis inclinatur et tendit ad finem. ergo non videtur quod charitas debeat dici finis.

Item quaere de illis tribus modis qui adduntur pro quibus statit. et quo modo distinguantur? Item quaere cordi attribuitur puritas. et conscientie bonitas. et fidei stabilitas? cum puritas cordis sit ex fide. Actus. id est fides purgatur de eorum. et quaere fides ponitur ultima. cum ipsa sit prima.

Respondet. quod charitas secundum multiplicem sui comparationem habet multipliciter definitur. Habet enim charitas comparari ad obiectum. et sic assignat definitio primo posita a magistro. Potest deinde considerari per comparationem ad finem ultimum. et sic definitur ab Augustino in soliloquio. Potest etiam comparari ad actum proprium. qui est unire et adhaerere. et sic definitur ab Augustino in lib. de moribus ecclesie. et in lib. de spiritu et anima per

per actum uniuersi. Et populari amantem
 cum amato videlicet affectum nostrum cum
 deo. Potest insuper comparari ad habitum si
 bi coniunctum, qui quodammodo est ipsius
 Charitatis principium. et sic definit ab Apos
 tolo cum dicit. Charitas est finis precepti et
 hoc patet ex ipsius definitionis seu defini
 tionis explanatione. nam Charitas compa
 rata ad habitus aliarum virtutum theologi
 carum, quia unie eas finis, principatum tenet in
 ter eas. Fides mouet et informat, et termi
 nat, siue consummat, et propterea dicit esse
 finis precepti. et quia finis est aliarum, aitus
 aliarum disponunt ad actum Charitatis. et
 ipsa Charitas immediate elicit, et ideo tres
 ponunt ibi conditiones. per quarum prima
 qua dicit ibi. Charitas de corde puro tanque
 conditio ipsius Charitatis, cuius est depurare
 affectum cordis ab omni terrenitate. Per se
 curdam scilicet de consuetudine bona tanque
 conditio spei. Per tertiam conditio fidei. et se
 cundum hoc ordinant secundumq, principa
 lius ad actum Charitatis disponunt.

Et sic patet definitio et intellectus predictae
 definitionis. Ad primam ergo objectionem
 contra definitionem magistri quod idem est dilec
 tu et Charitas. R^r quod quamuis sint idem re
 est tamen aliqua differentia rationis. dilectio
 enim ad plura se extendit quae Charitas. unde
 consuevit assignari differentia, quae amorem
 naturae, dilectio est voluntatis deliberatiuae, et
 Charitas gratiae. Alia etiam est differentia quia
 Cha

Charitas nominat habitum. dilectio uero no-
minat actum. et ita definitur Charitas per di-
lectiorem tanquam minus commune, per magis
commune, et habitus per suum actum.

Ad illud quod arguitur quod illa definitio conue-
nit dilectioni in statu innocentie. R. quod dif-
ferentia est in modo diligendi deum propter
se, secundumque diuina dilectione naturali. et
ipsa Charitate sicut in 2. lib. ostenditur
et ideo extra non ostendit illa ratio non be-
ne assignata.

Ad id quod arguitur contra definitionem Au-
gustini de moribus ecclesie quod Charitas est ami-
cissimi affectus. Dicendum quod ibi est predicatus
naturalis. ideo in ratione illa est sophisma se-
cundum accidens. Ad illud uero quod sub-
iungitur quod illa ratio conuenit speciei. R. quod
proprie loquendo non conuenit utriusque sed ma-
gis erigere. fidei enim est dirigere, et speciei eri-
gere. et Charitatis ad huc.

Ad obiectionem contra Augustinum in solis
quod Charitas non debet definiri per uide-
re et frui. Dicendum quod sicut fides cognoscit
sibi et alijs uirtutibus; sic Charitas desiderat
sibi et alijs. Et quoniam perfectus mercedis
consistit in uisione et fruitione dei. Sicut quod
Charitas definitur per desiderium utriusque non
quod uideretur eius proprium sed quod desiderium
habendi deum est proprium Charitatis.

Cum autem opponitur quod desiderium est rei ab-
sentis et imperfectus motus. R. quod definitur ibi
Charitas uide. que habet secum annexam im-
perfectionem. Posset etiam uidebimus diu quod
de

desiderium prout excludit fastidium rursus //
 Sum est rei absentis immo presentis. et hoc mō
 do large accipit in proposito.

Ad Argumentum contra definitionem Au-
 gustini in lib. de anima et spiritu. q. charitas
 est vita copulans. Dicendum q. etsi copulans co-
 ueniat omni amori. quodammodo tamen to-
 tum hoc, quod est vita copulans est proprium
 ipsius charitatis. q. nullus est amor. qui ani-
 mam proprie habeat uiuificare. nisi amor
 gratuitus qui copulat cum deo ipsam animam.

Ad id autem q. addit q. non possunt simul
 stare uita et copula. Dicendum q. quamuis
 uita prout est actus primus sit perfectus abs-
 oluta; tamen prout est actus secundus habet
 respectum ad obiectum sicut patet q. secun-
 dum philosophum abimentis uti, et intelligere
 sunt differentia eius. quod est uicere, et charitas
 est uita. et secundum q. est uita dicitur actus secun-
 dus ut in precedentibus ostensum fuit.

Ad obiectum contra Apostolum q. non debet
 dici finis cum sit principium. R. q. cum nihil po-
 tesseat tres causas coincidere in unum sicut pa-
 tet de deo respectu creaturaz nullum est inuenire
 uerus charitatem radicem esse formam et finem
 secundum comparationem triplicis causaz. cum
 nos faciat deo perfecte conformes.

Ad illud etiam quod obiciebat de sufficientia
 numero et ordine illarum conditionum que
 super addunt satis patet responsu ex explicati-
 one ipsius definitionis. et ex illis que in 2 lib
 distinc. 38 defini consueuerunt
 contra illa uerba ad medium capitis tertij Coudi
 Si.

7

Leguntur de quo etiam dicitur sunt mandata) Ar
 quicquid quod unius operis secundum unam rationem
 unum debet esse mandatum. sed una ratio
 est diligendi deum et proximum. ergo unum
 debet esse mandatum de utroque. Item man
 data numerantur secundum numerum diligibi
 lium. ergo cum quattuor sint diligenda ex cha
 ritate, quattuor debent esse mandata. Item
 sicut dicit Roman. 13. qui diligit proximum le
 gem implet. et ibidem dicitur quod in illis verbis om
 ne aliud instaurat mandatum. ergo solum uni
 cum debet esse mandatum.

R^o Dicendum quod cum mandata diversificari
 debeant in ordine ad deum et ad proximum, si
 cut patet per distinctionem prima tabulae se
 cunda. idem cum charitati conueniat ordinare
 respectu utriusque, oportuit precepta distingui. ut
 tamen quia est ratio diligendi unum po
 tuit in altero implicari. Ad primam ergo obiec
 tionem R^o quod mandata non distinguuntur peres
 rationem ipsius habitus. sed peres modum ordi
 nandi ad alterum. Ad 2. R^o quod in mandato
 proximi satus includit dilectionem sui. et quod hoc
 satus est solum proprius per naturam. non indi
 cuntur induci per preceptum diuinum. Ad 3.
 dicitur quod Apostolus loquitur de impletione secunda
 tabulae. Preterea in mandato de dilectione pro
 ximi includit mandatum de dilectione dei. et
 quamuis unum in altero includat non tamen
 inde sequitur quod non distinguantur. Hoc enim est
 propter connexionem et ordinem quod non ex
 cludit distinctionem.

contra illa verba in principio capituli quinti (Di
 lectiois autem eius insinuat cum dicitur ex toto
 cor

corde . id est ex toto intellectu, ex tota anima id //
 est ex tota voluntate, ex tota mente . id est ex
 tota memoria) Arguitur quod diligere pertinet ad
 affectum non ad intellectum . ergo male dicitur
 diligere ex intellectu et memoria . Item Ber-
 nardus de amore dei . quod est amor nisi iuste
 mens, et bene ordinata voluntas, ergo dicto
 ex omni anima, superflue alie conditiones.
 Item Beatus Iohannes non ponit nisi duas co-
 ditiones . i . Iohan . 3 . diligamus opere, et verita-
 te, ergo in tribus his conditionibus est superflu-
 itas . Item videtur quod sic diminutio, quod Deuter . 6 .
 ponit ista conditio . ex tota fortitudine, quod non
 ponit sic . Item marcus . et addit aliam co-
 ditio preter assignatas . ex tota iusticia, ergo in
 his est diminutio, vel sic superfluitas . Simi-
 liter Luc . 10 . addit ista conditio, ex omnibus
 viribus tuis .

Quare ergo de illorum trium distinctio
 ordine, numero, et sufficientia . Et . Prodi-
 cendum . quod quamvis caritas immediate respici-
 at actum concupiscibilis circa quem primo con-
 sistit . Nihilominus tamen actus illarum viri-
 um respicit ut disponentes . Unde omnes vires
 anime, quodammodo ordinant ad ipsam dilec-
 tionem . sicut ad id quod habet rationem com-
 pletam respectu omnium virium . Et quoniam
 superiores anime vires tres sunt . id est tres appo-
 nunt conditiones ; Et rursus quod ternarius viri-
 um anime dupliciter potest distinguere, itaque
 illorum modorum non dividat ab alio, id est
 conditiones circa actum diligendi respicientes vi-
 res anime duplici modo apponi et distinguere possunt
 uno

Unum enim modo distinguunt vires animae secundum quod in eis consistit imago trinitatis, et dicuntur irascibile esse tres personae videlicet memoria, intelligentia, et voluntas. Et sic secundum istas tres potentias apponuntur tres conditiones quarum una respicit intelligentiam, scilicet ex toto corde, alia voluntatem, scilicet ex tota anima, tertia memoriam scilicet ex tota mente. Et sic assignantur tres conditiones in matth. 22. et exponuntur ab Augustino sic. ex toto corde, id est ex toto intellectu sine errore; ex tota anima, id est ex tota voluntate sine contradictione et ex tota mente, id est ex tota memoria sine oblivione. //

Alio modo distinguuntur potentiae siue vires animae in rationalem, irascibilem, et concupiscibilem et secundum hoc tres apponuntur conditiones, quarum una respicit rationalem, videlicet ex toto corde, alia concupiscibilem, videlicet ex tota anima; et tertia irascibilem videlicet ex tota fortitudine. Et sic assignantur de ueron. 6. et exponuntur a Bernardo sic. ex toto corde, id est sapienter, ex tota anima id est dulciter, ex tota fortitudine, id est fortiter, ut non seducamur fallacijs, non abducamur blanditijs, non frangamur iniurijs. et ad haec tria reducuntur illa tria, quae conueniunt. i. Timoth. 1. ex corde puro, conscientia bona, et fide confessa. neque est in istis aliqua repugnancia, pro eo quod potentia irascibilis, et ipsa memoria conformantur in actu et ideo unanimiter est utriusque reformativa et una dos utriusque perfectiva, et unam respicit prae in

quae includit voluntatem et intellectum

ut nulla passio ne dilectio dei impediatur

principaliter et aliam consequenter. Et ideo ubi
 dicitur in dicens. ex tota fortitudine. in malis
 eo dicitur ex tota mente. Et hoc est ratio quare
 hoc creditur ex tota mente, ultimo hoc ponitur
 et sic patet sufficientia, numerus, et distinctio
 ultimum, quod assignare circa modum dilectionis
 et quod nihil est superfluum, nihil diminutum
 facit etiam solutio obiectorum.

Vel dicamus cum dicitur Thomas Sec. et in idem
 redit quod ad charitatem exigio aliquid tripliciter
 uno modo sicut subiectum charitatis, quod est
 ipsa voluntas: Alio modo sicut procedens ad
 charitatem, sicut memoria, et intelligentia
 tertio sicut consequens ad charitatem, quem
 ad modum irascibilis, et concupiscibilis et etiam
 membra corporalia, que imperium charitatis ex
 equunt. quod ergo actum charitatis oportet esse per
 fectum, sicut cuiuslibet virtutis, idem preceptum
 de actu charitatis includit perfectionem omni
 um predictorum secundum diversas expositiones
 ut videlicet neque in voluntate, neque in omnibus pre
 cedentibus aut sequentibus aliquid sit quod charita
 ti subsistat quantum ad perfectionem videlicet, vel
 quod actum charitatis interrumpere possit, quan
 tum ad perfectionem patrie secundum assigna
 tas expositiones: preter quas. Gregorius tricenis
 exponit ex toto corde, quantum ad animam ve
 getabilem, ex tota anima, quantum ad sensibi
 lem ex tota mente, quantum ad rationalem, sed
 dicens non solum ponit ex tota fortitudine, quod referre
 dum est ad membra exteriora, que imperium ex
 equunt charitatis, vel ad irascibilem vel concupiscibilem
 vel ponit circumstantia dilectionis ut sic firma

381

*Demateria Suius distinctioes ague. diuus Thom
2. 2. q. 27. art. 4. 5. et 6. et ibi eius inter
pretes.*

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Distinctione... (mirrored text)

Main body of mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Secondary body of mirrored text on the right side of the page.

Distinctio Vigésima octava quæ
incipit. Hæc potest quæri. etc.

Postq̄ magister agit de charitate secundum se.
In hac distinctioe quæ tribus capitibus conti-
net agit de numero diligendorum. et tra-
facit In tribus partibus principalibus in quas
dividit. In quarum prima usq̄ ubi (Contra
autem) inquit an totus homo, scilicet in-
terior et exterior in precepto dilectionis proxi-
mi contineat. In 2^a usq̄ ubi (Sic notandū)
an idem preceptum usq̄ ad angelorum dilec-
tionem extendat. In 3^a subinfert q̄ hoc
nomen proximus diversimode accipitur et
hoc usq̄ ad finem distinctiois. quæ in ep̄
hominem redacta sic habet.

Quidquid diligere ex charitate oportet in illis
duobus mandatis de dilectione continet. quæ
tuor autem ex ea diligenda tradit Augusti-
nus. quæ sunt deus super nos, proximus in-
tra nos, anima nostra nostra quæ est intra nos
et corpus nostrum quod est infra nos. de quibus
tamen duobus ultimis precepta dari non oportet
tunc. q̄ in alijs implicari (cum dicit diligere
deum tuum ex toto corde tuo etc. et proximum tu-
um sicut te ipsum) et q̄ ipsa diligere natura
licet homini insitum est. Neq̄ enim viri ius-
ti corpus macerantes ipsum ob id (sed corrup-
tores ipsius) odio prosequunt. Nominem
eo proximi quilibet cui beneficium conferre
dum est atq̄ per hoc omnis homo intelligi de-
bet. quod et ex parabola domini de semini-
vo patet. Insuper et agnoscere et hinc an-
geli qui multa nobis bona impendunt proxi-
mi nostri censendi sunt, ac diligendi. Inamvis
autem

beneficium

autem omnia habeamus a deo, ipse tamen
 proximus noster non est, sed incomparabili-
 ter excellentior. Hinc dilectio superna nec
 ipsos, et maxima ei debet. Non etiam
 iustus, quamvis nomine proximi continetur
 et magis tamen eum, quam nos pro sui excel-
 lentia diligere debemus: minus tamen quam
 deum, quia in hoc eminens est. Aduertendum
 quoque quod alter alterius proximus dici potest
 aut conditione primaeque originis, ut sunt om-
 nes homines, aut spe conuersionis, et salua-
 tionis, ut sunt nondum ad fidem conuersi, sed
 etiam conuersibiles, aut propinquitate cog-
 nationis ut sunt nobis sanguine specialiter
 coniuncti, et etiam ratione beneficia subie-
 ctionis, quales sunt sancti angeli: et hinc de
 littera distinctio, quam magister fusi-
 us prosequitur adductis principibus auctoritatibus
 Augustini. lib. 1. de doctrina christiana, cap. 23, 24 et 26 et 30
 ephes. 5. Luc. 10. psalm. 10. Luc. 8. et
 genus. 1.

ex qua tres eliciuntur conclusiones (uel tria
 tria membra) in quibus tota eius summa con-
 sistit. Prima conclusio de dilectione corporis
 et animae nostri et proximi non sunt data
 distincta precepta.

2^a preceptum dilectionis proximi etiam
 se extendit ad angelos.

3^a conclusio proximus dicitur quatuor-
 tus scilicet, conditione, spe conuersi-
 onis, beneficij exhibitione et propinquitate cog-
 nationis.

ex qua tria membra
 elicitur conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit, quae tales est
 de dilectione nostri, et
 proximi non sunt
 distincta precepta
 et proximi nomen
 (quod quadruplici-
 ter dicitur) etiam se
 extendit ad angelos
 metrice sic
 demandata foret quibus
 dilectio nulla
 corporis ac animae cer-
 ta tenenda tamen

Dubia literalia siue textus expositio
 contra illa verba post initium primi capituli
 (de secundo et quarto nulla precepta danda
 erant. ut scilicet diligere nos vel corpus
 nostrum) Arguit. qd precepta data sunt nobis
 ad dirigendum affectiones nostras. sed maxi-
 me contingit homines errare circa dilectio-
 nem nostram. ergo maxime circa hoc de-
 buit preceptum dari. Item in preceptis cha-
 ritatis non precepit amor carnalis sed spiri-
 tualis. ac difficilius est se spiritualiter
 diligere. et omnino necessarium ad salutem
 ergo de hoc debuit esse speciale mandatum
 si dicas qd non fuit necessarium precepere. quod
 in alijs duobus preceptis includit. scilicet. quod
 ut quare dilectio proximi non includit. sed
 exprimit. Item lex debet vniuersaliter de
 omnibus ordinare. quod ad virtutes pertinent
 Preterea dilectio dei similiter erat omnibus
 naturaliter insita

R^o Querendum qd triplex est causa cur non o-
 portuit speciale mandatum dari de dilectione
 sui. vel corporis proprii. vera est quam reddidit
 Augustinus. qd satis intelligit per hoc siue
 se ipsum. Alia ratio est qd ad hoc inclinatur na-
 tura. Alia qd diligere deum ex toto corde ex
 tota anima. et ex tota mente. hoc est scriptum
 diligere et spiritualiter amare. ille etenim se
 spiritualiter amat. qui cor et corpus ad honorem
 dei totaliter exponit. et sic dilectio ipsius impli-
 cat

cat in illis duobus mandatis. Quia recte exequitur primum mandatum facultatem habet et rectitudinem ad diligendum se ipsum. et propter hoc non fuit necessarium addi tertium preceptum. ut ait diuus Augustinus. Dicendum etiam quod sicut se habent scientie speculative ad cognoscenda. ita se habet lex ad operanda. Unde quemadmodum in scientijs speculative non traditur de principijs perse notis. quia per naturam cognoscunt. sed tantum de conclusionibus que per ea eliciuntur ita neque lex determinat explicitè de dilectione sui ipsius ad quam natura inclinatur. sed de dilectione proximi que ex illa oritur. sicut conclusio ex principijs. dilectio autem dei quamuis nobis naturaliter insit. non tamen hoc modo quo per charitatem diligit. ex hoc autem ipso quod deus specialiter diligi precipit. docemur nos ipsos specialiter diligere.

ex his ergo patet solutio omnium argumentorum. Ad illud autem quod queritur. quare non sit dandum mandatum de dilectione proximi implicite sicut de dilectione sui. facile. R. quia non est ita de inclinatione nature conuertere ad alterum sicut conuertere ad se. et propter hoc difficile est proximum diligere. maxime quando est aduersarius. et propterea congruum immo necessarium fuit de hoc speciale mandatum dari.

¶ Contra illa verba desumpta ex Apostolo (post initium eiusdem primi capitis) nono carnem suam odio habere. Arguit quoniam multi seruet ipsos interficiunt ut dicit Philo sophus in. 9. ethicorum propter abundantem maliciam.

R.

R^o q^o vitam suam corporalem quilibet natu-
raliter diligit sed q^o aliqui ad mortem suam
corporalem anhelant contingit per accidens
vel in quantum retardant ab aliquo bono ma-
gis amato per vitam corporalem, sicut in que-
rentibus vitam accidunt. vel in quantum
per corporalem vitam consequuntur ⁱⁿ aliqua
mala, quibus carere melius q^o stimant q^o vitam
corporalem habere ~ // ~ // ~ //

Contra illa verba que in libris antiquis rōn in-
veniuntur circa finem primiciptis (sicuridi-
ta est mens Sumaria ut nunq^o sui non me-
minerit, nunq^o se non intelligat, nunq^o se
non diligat) Arguitur contra primum su. q^o
memoria est rei absentis, et preterita. sed ani-
ma nunq^o est sibi absens et preterita, ergo
nunq^o meminit sui. Item contra illud quod
sequitur scilicet q^o nunq^o se non intelligit.
obicitur. q^o anima intelligit alia a se, et im-
possibile est q^o anima plura simul intelligat
ergo tunc non intelligit se. Preterea mul-
ti credunt se non habere animam, que sic si-
stualis substantia, ergo saltem in talibus
anima non intelligit seipsam. Preterea
contra tertium. scilicet q^o nunq^o se non diligat
arguitur. ut supra q^o multi se ipsos interficiunt
et vitam suam odiunt. ergo totum illud est
falsum. Preterea in auctoritate sequenti sta-
tim subdit contrarium, qui diligit iniquita-
tem odit animam suam.

R^o Dicendum q^o illa tria que tanguntur in hi-
tera dupliciter possunt attribui anime. scilicet
actus

actu uel habitu. Si habitus sic uere et semper
 attribuuntur ei. quoniam anima perse ipsam
 nata est sui meminisse, se intelligere, et se
 diligere. Si autem intelligat in actu, sic non
 semper sibi attribuunt. quia non semper se
 cogitat, nec semper seipsum conuertit. Augustinus
 ergo loquitur quantum ad habitum, non quantum
 ad actum.

Ad primam objectionem. Respondeo Augustinus
 sic largius accipit memoriam, quam Philo-
 sophi. sicut in primo lib. ostendimus.

Ad 2. ex dictis patet solutio quia non loquitur
 de intelligere secundum quod dicitur ad naturam cog-
 nitivam, et conuersivam animam super se.

Ad illud quod obicitur de dilectione. Dicendum
 quod diligere est dupliciter affectu scilicet et ef-
 fectu; affectu nullus est qui seipsum odiat, im-
 mo si se ipsum interimit, hoc est ut quietem
 maiorem inueniat. Si peccat, hoc est quia appetit
 dilectionem suam. Si autem loquitur de
 dilectione quantum ad effectum, sic multi se
 ipsos odiant, quia inordinate se diligendo faciunt
 sibi malum. Et inimicant sibi ipsi sicut mul-
 ti, qui uolentes fugere confusionem, uel tribu-
 lationem seipsum occidunt corporaliter, et qui
 uolunt satisfacere desideriis carnis interficiunt
 seipsum spiritualiter. Et sibi inferunt crudelis-
 sima tormentum.

¶ Contra illa uerba in principio capituli secundi.
 Contra autem sic quod dicitur de angelis utrum
 illud preceptum dilectionis est? Arguitur, qui
 dicit quod dilectio angelorum, et beate Virginitatis et
 Christi domini secundum quod dicitur, non continet in
 dilectio

ordinem sub ratione caritatis. Potest etiam
 dici qd quamvis sint supra nos ratione sim-
 plicitatis. spiritualitatis. et incorruptibi-
 litatis, sunt tamen iuxta nos ratione ima-
 ginis. secundum quam nos, et ipsi habemus
 immediate in deum ordinari ~ 11 ~
 qd si ad huc iriter de Christo domino qd est ca-
 pite nostrum secundum conformitatem na-
 turae assumptae; ac proinde qd magis se dilige-
 re qd aliud quodvis membrum; et ex parte
 genti qd magis debeamus illum diligere qd
 nos. Item qd tantum debemus diligere Re-
 demptorem quantum et creatorem. sed creator
 est diligendus plus qd nos, ergo et Redemptor
 sed Christus in quantum homo est Redemptor
 ergo Christum in quantum est homo debemus
 diligere plus qd nos. quod est contra magistrum
 in hac distinctione ad finem capitis secundi.
 Rr qd quando dicit Christus in quantum ho-
 mo diligendus est plus qd nos. Hec determina-
 tio, in quantum, potest importare unitatem
 personae. vel conditionem naturae. et si impor-
 tat unitatem personae sic diligendus est supra
 nos, qd sic supra nos est noster creator. Redem-
 ptor. et saluator. Si vero importet conditio-
 nem naturae assumptae sic diligendus est iux-
 ta nos. et sic est proximus noster. Unde si
 consideremus Christum dominum solum ra-
 tione humanitatis. hoc est pure ratione natu-
 ra creatae non debet ei principalitas dilectio-
 nis: sicut neqz adoratio latius neqz hunc modo-
 dicit Redemptor noster. vel caput, qd tam Re-
 dem

(quod patet etiam Chris-
 tus dominus ratione
 humanitatis et passi-
 bilitatis assumptae di-
 citur paulominus ab
 ipso minorari in
 psalms)

et sicut
 deum

et sicut
 deum

demptoris qz capitis nomen respicit personam
secundum utramqz naturam. et ex his sol
uunt obiectores.

Concordat ma. //
Iustus qui indultus
ad finem capitis //
secundi sibi non
omnino constare //
videt' dum dicit
q. Christum in qua
tum homo est sicut
nos diligere debem9
per secundum ma
datum. et statim
subiungit. quem e
tiam secundum ho
minem magis qz
nos diligere debem9

De materia Suius distinctionis agit: diuus Tho
2. 2. q. 28. Specialiter. art 4. et ibi eius in
terpretes.

Distinctio vigesima nona qua incipit

Post predicta de ordine etc.

Postquam magister in precedentibus eque de numero diligendorum in hac distinctioe qua qua octo capitibus continet incipit agere de ordine diligendi diligenda. et dividit in tres partes principales. In quarum prima a principio usque ibi (solet etiam quæri) ponit ordinem diligendi explicitè diligenda ~~etiam~~ generaliter. In 2. usque ibi sciendum quousque est) explicitè quorumdam diligendorum specialiter. In 3. parte, ponit ordinem et modum explicitè de Sectionis. et hinc usque ad distinctiois finem que in epithemem redacta sic habet -
 Cum Charitas ordinem habeat sicut scriptum est in canonicis, ordinavit in me Charitatem. hinc ordo perscrutandus est. nam secundum Augustinum de doctrina Christiana ille non habet ordinem Charitatem, qui diligit quod non est diligendum. aut non diligit quod est diligendum. aut æqualiter diligit quod est magis aut minus diligendum. peccata enim non sunt diligenda. natura vero diligenda est. et Charitatis ordo deponit ut diligant diligenda alijs post se habet. Sic quod primus et super omnia diligit deus, deinde anima propria, deinde proximus et ultimus proprium corpus. Proximi autem opinantur quendam quod affectu omnes sunt æqualiter diligendi. non autem effectu. quod quantum ad effectum exhibitionis magis et prius subueniendum est illis, qui sunt nobis magis conuenienti quod ex auctoritate Augustini et Hieronimi confirmat. Si uero quis contra hanc opinionem obiciat ex scriptura

tura que dicitur honorari patrem et matrem ubi
 specialiter amor parentum exprimitur alijs ta-
 citis. q. non esset nisi parentes essent amplius
 q. alij diligendi. et similiter obicitur ex
 Hieronimo. qui super Ezechielum dicit q. post
 deum. pater et mater. filius et filia. frater
 et soror sunt diligendi. et idem dicit Ambrosius
 super cantica. qui etiam addit q. domestici seu
 propinqui boni sunt malis filiis preferendi. et
 q. sufficit non odire inimicos. et q. non tantum
 tenemur eos diligere quantum nos. Respon-
 det ad has obiectores citata opinio. q. omnia
 ista intelliguntur de effectu exhibitionis bene-
 ficij. et non de affectu quo nos et alios omnes
 debemus equaliter diligere. Deum tamen pl.
 q. nos. Alia est aliorum opinio qui tenent
 omnes equaliter tam affectu q. diligendos esse
 Sed magister tertiam amplectitur viam scilicet
 licet q. neq. affectu. neq. effectu proximi sunt
 equaliter diligendi. cum ordo absq. q. qualita-
 te esse non possit. et effectus affectui exterius pa-
 ribus respondere debeat. ea autem que in oppo-
 situm facere videtur intelligenda veniunt in
 quantum ad idem beatitudinis bonum omnes
 diligere debemus equaliter quantum ad rem
 optatam. Sed non quantum ad affectum optan-
 tis. neq. enim necessarium est ut equali id
 affectu fiat. Sed maior in meliores. Ac proinde
 boni extranei in sacra plus diligendi sunt
 q. parentes mah. q. vinculo charitatis nobis
 convenientiores sunt. Et sic ait Beda sanctus est
 pura cordium q. corporum. q. quis hanc questio-
 nem

q. effectu

[Faint handwritten notes in the right margin, partially illegible.]

memz non omnino solum magister. Inimi-
 cos vero non praecepit dominus diligere ob bonum
 naturae. (Sicut fontanum secum non) quod
 in omnibus diligendum est. neque et ut ad bo-
 num non convertantur, neque contrarium hu-
 ius sentit Ambrosius. Virtum autem in eis
 dem. immo et in parentibus. ut robus nec ip-
 sis odierunt. ^{et} sunt ⁱⁿ charitatis gradus
 quattuor. scilicet incipiens, proficiens, per-
 fecta. et perfectissima. et sic de litera dis-
 tinctionis. quam magister Latius prosequit
 adductis praecipue auctoritatibus. Augustini
 lib. de doctrina Christiana. et lib. 8. de trinitate
 et super epistolas Joannis. Bedae in euangelio
 galile. 6. matth. 23. et 23. cant. 1. ad corin-
 1. Luc. 8. marci. 3. Luc. etiam. 6. et 14. Philip-
 pens. 1. et Joannis. 15. deuter. 5. Hieronimi in ep-

ex qua ~~trium~~
 elicit conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit quae talis est
 neque affectu neque ef-
 fectu sunt omnes
 ex charitate quae
 sunt diligendi. im-
 mo magis melio-
 res etiam extranei
 et obuia quibus
 sunt odio habendi,
 quattuor autem
 sunt charitatis gra-
 dus.

ex qua tres eliciunt conclusiones (scilicet in
 trimembus) in quibus tota eius summa con-
 sistit. Prima conclusio charitatis ordine servato
 neque equali affectu neque effectu sunt omnes
 diligendi.
 2. meliores extranei magis sunt diligen-
 di quam propinqui vicini boni propter vitia au-
 tem proximi sunt odio habendi.
 3. quattuor sunt charitatis gradus ut ex Au-
 gustino elicitur. scilicet incipientium, proficien-
 tium, perfectorum, et perfectissimorum.

in ep-
 et Am-
 625ij
 sum. 2
 in cant.

metrice sic
 quemlibet affectu sum-
 si de amare neque
 quamlibet effectu lex
 nulla datur nec -//

Dubia Literalia sive textus expositio,

1 Contra illa verba post initium primum capituli (peccat enim qui prepostere agit) Arguitur. pona-
 tur enim qd aliquis exponat se periculo mortis
 pro salute alterius melioris se. et perniciam sus-
 tineat ut alij melius se provideat ad sufficien-
 tiam. tunc premittit sibi alium. et tamen
 non facit contra charitatem immo videtur val-
 de charitative procedere. Item supposito qd
 favam patri quidquid pro eo facere debet non
 obligor ei ad faciendum amplius. ergo si plus
 facio alteri qz ei. non preiudico ei neqz ordi-
 ni charitatis

Rx. dicendum qd est preposteratus quidam or-
 dinis preter debitam causam. et aliter ex
 debita causa qd est preposteratus ordinis alia
 est ex debita causa. alia preter causam. alia con-
 tra debitam causam. tunc est preposteratus ex
 debita causa. quando quis bonum in rebus pre-
 ponit bono pro pro in temporalibus. et hoc qui-
 dem preposteratus facit ad cumulum meriti. et
 licet videatur preposteratus. tamen multo maior
 est perfectiori ordinatus. Alia est preposteratus
 preter causam debitam est quando ex sola li-
 beralitate voluntatis meae. magis exhibeo
 alicui extraneo qz domesticis et consanguineis
 et etiam patri meo considerando in ipso aliquam
 necessitatem magis qz dei voluntatem.
 aut meriti dignitatem. et huiusmodi prepos-
 teratus aufert meritum. qz in hoc non meretur.
 Tertianus contra debitam causam est si pater
 meus magis indigeat. et ego possum ei magis
 subvenire. et tamen ipso neglecto subvenio ex-

Ambrosij

trans. et sic induit peccatum. et de hac in-
 telligunt auctoritas magistri in litera. et
 per hoc patet Responsio ad obiecta
 contra illa verba prope medium capitis tertij
 (multum charitas inordinata est) Argui-
 tur. Charitas non potest esse inordinata sed semper
 formata. sed Charitas formata semper est or-
 dinata ergo implicatur opposita cum dicitur
 Charitas inordinata. Item videtur male dice-
 re in hac q. subdit q. in primo est ponere ter-
 tium vel quartum, si enim primum diligendus
 est deus. et qui pro ponere aliquid deo non ha-
 bent Charitatem videtur q. male dicit dum ait
 aliquis. Scire Charitatem inordinatam, eo
 q. ponere deum tertio vel quarto loco.

R. Dicendum q. nomen Charitatis accipit
 large et proprie. Large ad quamcumque dilec-
 tionem que multum habeat amorem Charum
 et ista potest esse ordinata. vel inordinata ar-
 gumentum autem procedit de Charitate pro-
 prie sumpta // // // //

Circa illa verba ad medium capitis tertij (qui
 sicut dormituri, si boni sunt mali filij pro-
 ponendi sunt) adverte esse intelligenda non
 in illis que ad naturalem communicationem
 pertinent, sicut est hereditatis dimissio, edu-
 catio. et similia. nisi forte superabundans
 malitia filiorum eos indignos patrum benefi-
 cio reddat.

Contra illud circa finem capitis quarti tertij
 (ante omnia deum. secundo nos ipsos est) du-
 bital. quod videtur in hac distinctio magister in-
 no

2

uel ami-
estiam.

3

4

mo Ambrosius esse superfluous. Primum quod Aug-
 ustinus non enumerat nisi quattuor gradus.
 Sic autem enumerantur sex. ergo si Augus-
 tinus non est diminutus magister est super-
 fluous. Si dixeris quod sub uno istorum membris
 rum videlicet sub dilectione proximi. conti-
 netur quattuor de illis membris. ostendit tunc
 quod sic diminutus. quod dilectio corporis nostri ibi
 non tangit. Item sicut gradus sunt in dilec-
 tione proximorum. sic videtur esse in dilectione
 dei; quod multum debemus diligere deum. crea-
 torem. et amplius recreatorem. et maxime
 glorificatorem. ergo insufficienter assignat
 gradus dilectionis. Item multa alie sunt
 conditiones in quibus membra Christi invice
 coniunguntur preter assignatas. nimirum re-
 lativum uxoris ad virum. discipuli ad magistrum
 domini ad servum. subditi ad prelatum. quas
 omnes omittit Ambrosius. ergo insufficienter
 diligendum ordinem assignavit.

Quirit ergo de numero et sufficientia ipso-
 rum graduum. R^o Dicendum quod ut insinu-
 atum est. ordo ab Augustino assignatus respicit
 ipsam charitatem secundum se. id est attendit
 secundum principales differentias boni. quae
 sunt bonum superius et bonum infra nos
 et iuxta nos. et infra nos. Ordo autem Am-
 brosius respicit ipsam charitatem prout est in
 natura. quaeam dirigit et regit. et hic non tan-
 tum attendit per se differentias boni. sed etiam
 per rationem propriam. et alieni. propinquum et
 remotum. Sic ordo multiplicat in sex differenti-
 as

as. Nam charitas aut respicit bonum simpli-
citer, quod est summum bonum, et sic est primus
gradus, aut respicit bonum alienum, ut sibi con-
iunctum, et sic quadruplex est gradus secun-
dumq, quadruplex est differentia modi coniun-
geris, aut enim est coniunctio in nature con-
formitate, et sic est ultimus gradus, qui atten-
dit in dilectione inimicorum, aut in nature
conformitate, et conversatus in familiaritate
et sic est penultimus modus: qui attendit in
in dilectione domesticorum, aut in his et pre-
ter in sanguinis propinquitate, et hoc potest
esse dupliciter, aut in ascendendo, et sic est
filius ad patrem, aut in descendendo, et sic est
pater ad filium, et per hoc accipiuntur duo
gradus intermedij. Et sic patet numerus, et
sufficiencia illorum sex graduum, patet eti-
am solutio obiectorum.

Ad illud enim quod obicit de Augustino, id
patet Responsio, qd aliter assignat ordines dilige-
ntium ab Augustino, et aliter ab Ambrosio
Ad illud de dilectione corporis nostri dicendum
q, hoc reducitur ad dilectionem sui. Ad illud
quod arguit gradus etiam esse in dilectione dei
dicendum esse falsum, qd unus est deus dilectus
et illi non sunt nisi rationes moventes ad di-
ligendum deum. Et inducentes nos secundum
magis et minus, que tamen non constituunt
ex parte dilecti diversitatem graduum. Ad
illud quod adducit de alijs conditionib, secun-
dum quas attendit vinculum et coniunctio. R.

q. ad istas possunt reduci ~~omnes~~ nam uxoris di-
lectio reducit ad dilectionem sui, cum ipsa sit
caro viri, et e converso. dilectio autem patris
spiritualis ad dilectionem patris naturalis
dilectio consanguineorum ad dilectionem fi-
lij. dilectio domini, magistri et discipuli ad
dilectionem domesticorum referuntur. et sic pa-
tet q. nihil superfluum, nihil etiam diminui-
tum in predictis gradibus continetur.

Dubitat
immunde,

5 Contra illa verba in principio sexti capitis (So-
let etiam quicquid si parentes nostri mali sint
vel filij vel fratres, an magis vel minus dili-
gendi sint alijs bonis etc.) Arguitur q. ratio-
nes illi videntur esse ad utramq. partem, ra-
tione enim propinquitatis, videtur q. malis parē-
tes preferendi sint bonis extraneis cum pa-
rentes ponantur in tertio gradu. Ratio vero
bonitatis videtur contrarium, et si dicas quod
est contrarietas, q. diversi respectibus possunt
in vicem sibi proponi, et habent se sicut ex-
cedentia et excessa. Hoc non soluit difficulta-
tem, q. adhuc restat, quæritur, quid illorum
magis excellit. Vtrum bonitas vel propin-
quitas? Et q. bonitas videtur ex eo q. charitas
per se et primo respicit bonitatem. Quæ vero
propinquitas videtur q. per se illam attendit
et assignat ordo charitatis. // //

R. Dicendum quod est amor complacentis et
amor beneficentis. amore complacentis a-
mat quis aliquem, quando eius facta accep-
tat, et ipsum approbat, et etiam in bonitate
eius complacet sibi. Amore vero beneficentis

amat quis aliquem, quando uult ei benefa-
cere. et diligit eum, non tantum quod bonus sit
sed ut sit bonus. quantum ad primum am-
orem ponderat bonitas: quantum ad secun-
dum ponderat propinquitas. Unde et si pater
meus sit malus. et alius extraneus sit
bonus, magis debes uelle et desiderare et
procurare quod pater meus sit bonus et in cha-
ritate permaneat, quam alius extraneus licet
ipsium. et facta eius quandoque est in statu pec-
cati non debeam approbare. Et per hoc pa-
tet responsio ad questionem propositam
parte et etiam responsio ad obiecta.

Contra illa uerba post initium capituli octauis
(perfecta charitas hec est ut quis paratus sit
pro fratribus etiam mori etc.) obicitur quod si
hec est perfecta charitas cum homo in perfec-
ta charitate consistens non sit paratus mori
pro deo. uidelicet quod perfectus amplius diligit pro-
ximum quam imperfectus deum. Sed in contra-
rium dicitur quod charitas quantumcumque
parua diligit deum propter se, et super omnia
hoc autem nunquam facit perfectus proximum
Ac proinde iuxta hoc quod dicitur cum charitas sit
nobilitissimum opus dei. et dei perfecta sint o-
pera. et ex consequenti omnis charitas sit per-
fecta. quomodo sic male ut uidetur distingui-
t per perfectum, ac imperfectum.
Possit etiam similiter iuxta hoc inquiri quo-
modo charitas imperfecta habeat perfecti. et au-
geri. sed de hoc uideatur in 1. distinct. 17. et
in 2. distinct. 26 // R

R^r Dicendum q. signum perfectę charitatis et affectus est promptitudo moriendo pro fratre. ista tamen promptitudo non inest charitati solummodo ex dilectione fratris, sed ex dilectione fratris relata ad dilectionem dei. quem perfectus super se et super omnia diligit. et ob cuius amorem etiam pro ipso fratre uult mori. id est quamuis non reperiat in uisio imperfecto respectu dei non tamen sequit. q. minus diligit deum, q. perfectus proximum; sed quod minus est dilectio unius respectu dei, q. alterius.

Ad id ergo quod obicitur q. semper charitas est perfecta. R^r q. perfectum dupliciter dicitur uel in se. uel in ordine. loquendo de perfectione in se charitas in sui principio est imperfecta in se. sed per incrementum perficitur. loquendo autem de perfectione ordinis. quia omnia opera dei dicuntur esse perfecta sic charitas in quocumque statu se perfectionem habet. quia ordinata est in suum finem; et potest elicere debitam operationem. Aliiter distinguitur perfectio sufficientis. et excellentia. siue perfectio secundum naturam, et secundum tempus sicut in. 2. lib. distinc. 3. disputari solet.

Dici etiam potest (quamuis aliqua ex parte in idem redeat) cum dicitur Thomas hic q. hoc contingit ex eo. q. perfectus minus amat uitam corporalem, q. imperfectus. et iterum perfectus se facit ex superabundantia diuini charitatis. non enim potest esse, ut aliqua charitas tantum diligit proximum, quantum aliqui deum. Et sic due dilectiones non sunt nisi teni

us generis, sed altera est effectus, et causa diligendi, alia ut eius, quod est ad finem: et ut eius quod rationem diligendi ex alio sortitur, unde non sunt comparabiles.

Contra illa verba prope medium capituli ubi Cum ad perfectionem venerit dicit cupido dissolui etc. Arguitur quod beatus Martinus, qui valde perfectam habebat charitatem, multi vicinus dicebat, domine si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem. Item hoc ipsum videtur per rationem, quod maioris perfectionis signum est appetere laborare et affligi pro aliquo quam appetere, quiescere et vacare. ergo videtur quod ad perfectam charitatem non pertineat dicere, cupido dissolui etc. Sed potius cupido laborare pro Christo. Item Beatus Petrus dixit dominus (in amore perfectissimo) extende manus tuas et alius ducet te quo tu non vis.

Respondeo dicendum quod desiderium quiescendi cum Christo potest provenire ex duplici causa, vel propter tedium malorum presentium, vel ob contemptum terrenorum, et abundantem per gustationem celestium. primo modo est signum imperfectionis, non perfectionis, quod si recusat labor. Secundo modo signum est perfectionis, quod non recusat labor sed spiritus tanto amoris Christi desiderium arctat quod non potest inter se, et deum interpositionem temporalis periculis sustinere. Unde hoc signum est quod amatur deum perfecte. Alia vero que dicuntur in littera, facta sunt plana, atque magis exponunt distantiam proxima

proxima) q. si adhuc specialius solutionem ob
lecturum videre desideras.

Ad primam Rr q. perfecta caritas inquantū
sabet aliquid de amore concupiscentiæ, sic mult
potissime finit des, sed secundum q. consistit ⁱⁿ p
cipaliter in benevolentia, sic facit principalit
us appetere, id quod est des placitum. et sic lo
quebat beatus martinus. Ad. 2. dicit q. illud
intelligendum est de voluntate naturali, hæc
autem de voluntate rationis.

De materia uero distinctionis istius agit diuus
Thomas. 2. 2. q. 26. ar. 1. 3. et 7. et eum
eo ipsius interpretet.

In nomine domini Amen. Quia in hoc mundo
 non est nisi una veritas. Quae est deus
 pater omnipotens. Qui genuit filium suum
 unigenitum. Qui cum patre et spiritu sancto
 simul adoratur et conglorificatur. Qui
 per filium suum unigenitum. Qui cum
 spiritu sancto descendit in mundum.
 Et in carne factus est. Et habitavit
 inter homines. Et factus est
 obediens usque ad mortem. Et
 mortem pro nobis sustulit. Et
 postea resurrexit. Et ascendit in
 caelum. Et sedet ad dexteram
 patris. Et venturus est iudicare
 vivos et mortuos. Amen.

Distinctio Trigesima qua incipit

Hic solet quæri. etc.

Post qz magister in precedenti egit de charitate secundum quantitatem motus. In hac distinctione. que unius tantummodo absolute capite agit de ea secundum quantitatem meriti. Et dividit in tres partes principales. In quarum prima usqz ibi (Augustinus tamen sentire) circa propositum movet quamdam dubitationem In. 2. usqz ibi (illud vero quod sequit) replicat contra ipsius determinationem. In. 3. parte movet quamdam incidentem questionem que in epiphonem redacta sic habet.

Amicorum dilectio simul cum inimicorum dilectione magis est meritoria qz ea que est amicorum ad utramqz comparata. Sit tamen que libet per se considerari. (Sicut sic unus alius dilectioris siue diu quid digne amicus et inimicus) magis meritoria est ea que est amicorum qz ex utroque quod autem Augustinus dicit. cum que est inimicorum esse meliorem. intelligendum est simul cum dilectione amicorum acceptam. nec ita licet opinio existimantium charitatem haberi posse sine dilectione inimicorum. occasione ex verbis Augustini sumpta qui dicere videtur inimicorum dilectionem esse perfectiorum. preceptum enim Sicut modo de dilectione extendit se generaliter ad omnes. nec est dicendum qz solus perfectus dilectio inimicorum sit in precepto. et alijs in consilio. ac proinde quod Augustinus dicit intelligendum est de perfecta inimicorum dilectione per quam exhibent eis signa amoris orando pro eis. et eis beneficia conferendo per quæ

in eodem Somine

perfectis

et non esse totum minimum quod ex audiunt in oratione dominica cum dicit et dimittimus debita nostra sicut et vos dimittimus etc qz multi dimittunt debita quia tamen inimicos non dum deliquit perfecte

ta

tamen non excludit quin et alij suo modo eos diligere debeant, et teneant. et sic de litera distinctioris, quam magister latius prosequit adductis precipue auctoritatibus. Augustini in enchiridion. ¹⁴Matth. 5. 6. et. 22. Luc. 6. et deuteron. 6.

ex qua ~~conclusionibus~~ dicit conclusio in qua eius summa consistit, quae talis est magis meritoria est amici q̄ inimici et dilectio. quam ues Augustinus in uocat meliorem esse inimicorum dilectionem. nec secundum magistrum ad delectationem peccati est necessaria perfecta inimicorum dilectio //
metrice sic maius habet meritum esari dilectio fratris q̄ tenet aduersi frigidus hostis amor

ex qua tres eliciunt conclusiones (uel ueluti membris) in quibus tota ipsius summa consistit Prima conclusio magis meritoria est dilectio amici q̄ inimici.

2^a Augustinus uidet inimicere meliorem esse inimicorum q̄ amicorum dilectionem.

3^a magister non negat q̄ alicui peccatum dimittat sine perfecta inimicorum dilectione.

Dubia Literalia siue textus expositio

contra illa uerba post initium ~~primi~~ capitis (Sed si in aliquo uno homine, qui diligit simul amicum, et inimicum, quid horum potius sit querat obscura est responsio) Arguit. quoniam alius diuersificent per obiecta, et amicum et inimicum sunt diuersa obiecta, diuersa diligenda, impossibile est q̄ amicum et inimicum quis diligit uno motu. Item uirtus simplex et finita ad quocunq̄ se conuertit, totaliter se conuertit. Sed homo diligendo amicum conuertit se ad ipsam, ergo non uideat q̄ uno et eodem motu simul, et semel possit diligere inimicum.

R^o Dicendum q̄, quamuis illud quod dicit magister sic uoluit usq̄ quaq̄ bene intelligi, se; possumus tamen uerumq̄ exponere, et ipsum

sum

sum saluare dupliciter. Primo sic. caritatem
 enim erga aliquem affici dupliciter. uel pro-
 prie et districte, et subproprietate. uel
 in quadam generalitate cum alijs; sicut
 N. g. dupliciter potest quis affici in amando
 petrum, aut qd spiritualiter afficit circa ip-
 sum, aut generaliter cogitat omnem ho-
 minem esse diligendum. et generaliter cir-
 ca omnem hominem afficit; secundumq; ex
 igitur ordo caritatis. Si primo modo accipiatur
 motus dilectionis in amicum, sic non potest
 unus et idem motus qui est in amicum, esse
 in inimicum, sicut rationes supra dictae osten-
 dunt. Si uero secundo modo, sic potest esse idem
 et sic accipit magister, cum dicit q. potest
 esse unus respectu utriusq;. Aliet autem
 potest sustineri. ut distinguamus q. dupli-
 citer contingit uim aliquam moueri in
 obiectum, aut nimirum motu simplici. et
 absoluto; aut motu collatiuo et quodammodo
 composito. Si loquamur de motu simplici
 et absoluto. sic non potest unus et idem
 esse in amicum, et inimicum; immo diuersi
 sunt, quorum unus est intensior. et alter
 remissior. Si uero de motu collatiuo, quo quis
 afficit circa aliquod unum alteri pro-
 ponendo, sic potest esse motus unus secundum
 quod dicit magister secundum aliquid sui
 intensior. secundum uero aliquid remissior.
 In ista hęc patet responsus ad ea que obijciuntur
 nam illa duo procedunt de actu simplici. et
 absoluto, qui est respectu unius obiecti tantum
 actus uero collatiuus potest esse respectu duorum
 sub

sub ratione unius. Ad illud quod opponit
 quod virtus affectionis non potest simul conuer
 ti pacet responsio. ex hoc enim non concludi
 tur q. non possit esse unus motus collatus
 qz unus est reperire prius, et posterius. et
 taliter quod unum propter alterum diligit, et
 actualiter consideratione referat in illud.
 circa illa verba post initium primici capitis
 circa amicum qui videtur feruentur. ad ver
 ba q. sunt intelligenda respectu ipsius obiecti
 sed respectu finis. ille qui debet maiorem con
 tiam in quantum suus est feruentur.
 circa illa verba longe a principio primici
 pietas (cum dicit in oratione. Dimittite nobis
 deb. n. s. et. n. d. deb. n. illam enim sponsio
 non dicit a multis impleri qui mundum di
 ligunt inimicos) dubitat. qz videtur se con
 ducit ad hoc. q. quicumque servat rancorem pec
 cac dicens. Sane orationem. Sed R. q. no
 peccat qz non dicit eam in persona sua. Sed
 in persona ecclesie. vel si in persona sua no
 quantum ad id quod agit, sed quantum ad
 id aliud. quod optat provenire.
 Sed adversus hoc idem. et eadem. Verba qz
 inferius in litera circa medium capitis dicit
 (proculdubio verba sponsionis huius imple
 t) Arguit si non dimittit autem qz rogat
 servat iram proximo, sed si servat iram cha
 ritatem non habet. ergo in oratione sua no
 est dignus exauditione. Nec videtur recte
 orare. Item sicut dictum est omnes tenent
 inimicos suos diligere, etiam inimicitias exer
 centes. ergo omnes tenent eis, etiam non rogati
 f

offensas dimittere) Rr Dicendum qd
 contingit dimittere rancorem, et dimittere
 signa rancoris. dimittere rancorem neces
 sitatis est; et ad hoc omnes diligant, et ad id
 tenet homo siue inimicus repugnet, siue ve
 neam petat. dimittere autem rancorem
 rancorem, sed et signa rancoris siue perfectio
 nis est, neq; ad hoc tenet homo, nisi in casu
 videlicet quando deus te, et similiter venia
 postulatur. Et de hac dimissione loquitur Aug
 ustinus. Obiectiones autem procedunt de alia
 et per hoc patent tamlibera qd obiecta.

4

5

contra illa verba post medium eiusdem ca
 pituli (quisquis uero roganti et poenitenti
 non dimittit, non estimec a domino sua pecca
 ta dimitti) Arguit, qd secundum hoc ut
 supra modo dicebamus, omnis qui seruat
 rancorem erga proximum ^{se} contra ipsum
 orat, qd cum uoluit alij dimittere, iam petit
 ex consequenti, qd nec deus dimittat sibi, et
 qui petit qd deus non dimittat peccat morta
 liter, ergo omnis qui est in rancore dicendo
 orationem dominicam videt mortaliter pec
 care. Rr qd omnis qui orationem domini
 cam ex corde dicit intendit per eam impetrare
 collationem bonorum, et remissionem malor
 rum. Et qui intendit hoc a domino consequi,
 constat qd aut poenitet, aut proponit aliqua
 do poenitere. Sicut ergo aliquis odium habeat
 tamen dicendo orationem dominicam non in
 currit offensam mortalem, qd non intendit
 petere qd fiat sibi secundum malam uolunta
 tem

tern, quam nunc habet, sed secundum uolū-
 tatem bonam, quam et si tunc non habeat
 intendit tamen aliquando dei auxilio ob-
 tinere. Si quis autem illam orationem di-
 ceret nunquam proponens ab deo fratris re-
 cedere, quamuis non intendere iram pe-
 cere, culpam tamen suam sine dubio ag-
 grauaret. uel dicat ut supra q. istam or-
 tionem recitans non dicit eam in persona
 sua sed in persona ecclesie cuius uult esse
 membrum. Et quantum ad hoc non petit
 contra se ipsum, neque intentione principa-
 li, neque ex consequenti.

De materia huius distinctionis agit diuus Tho-
 mas. 2. 2. q. 25. ar. 8. et 9. et q. 27. ar. 7.
 et ibi eius interpres.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

De... 31...
Faint, illegible text in the middle section of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Distinctio .31. quæ incipit, Illud
 .1. quod non pretereundum est
 Postquam magister in precedentibus egiſſet
 ordine charitatis. in hac distinctioſe que
 quattuor capitibus continet agit de ipſius
 duracione. Et dividit in tres partes prin-
 cipales. In quarum prima a principio
 distinctioſis usque ibi (adverterendum ta-
 men est) inuestigat de permanentia
 ritatis in statu viatorum. In .2. usque ibi
 (nunciam) facit idem, quo ad statum
 prehensorum. In .3. an predictus ordo
 charitatis fuerit in Christo domini anima
 et usque ad finem distinctioſis que in epy-
 thymem redacta sic habet.
 quidam opinati sunt charitatem semel
 habitam amitti non posse. qd ut ait Apollolus
 1. corint. 13. charitas nunquam excidit. et qd
 ut Augustinus q. charitas, que potest deteri-
 nunquam fuit vera. et multæ alie auctoritates
 idem sonare videntur. Sed in contrarium est
 ratio. et auctoritas. ratio qd quidam primo sunt
 boni et postea efficiuntur mali. et sic primo habet
 cha

Charitatem & postea amittunt eam. Christus
 etiam dominus in euangelio dicit quorum
 dam nomina scripta esse in libro uitae, qui
 bus postea dicturus erat nescio uos, multi te
 nim scripti sunt in libro uitae secundum praesentem
 iustitiam, qui non sunt ibi scripti
 secundum praesentiam, quia ad tempus ha
 bent Charitatem, quam postea finaliter de
 serunt. Sicque damnandi quandoque habent
 et a praedestinati quandoque temporaliter a
 mittit, quamuis non finaliter. Ad aucto
 ritatem uero Apostoli cum dicit quod Charitas
 nunquam excidit. Respondendum quod non intellexit
 quod quoniam Charitas subito possit amitti. Sed
 sic ibi comparatio de Charitate ad fidem, et
 spem, quae non manebunt in patria, sicut
 Charitas. Id etiam quod ait Augustinus quod
 Charitas quae deserit potest non fuit uera in
 intelligendum est quod non fuit uera quantum
 ad ultimum effectum, qui est perducere ad
 regnum coelorum, quamuis fuerit uera
 quantum ad essentiam Charitatis. Alio
 modo Respondet etiam, quod Charitas perfecta
 amitti non potest, et sic soluerunt omnes
 auctoritates in contrarium. Deinde quae
 est cum Charitas uia uis sit ex parte (quae ex
 parte diligimus) sicut fides spes et scientia
 sunt ex parte, quare Charitas non euacuatur
 sicut fides, spes, et scientia dicuntur euacuari.
 et Respondet quod fides et spes totaliter euacuabitur
 in patria, Scientia uero euacuabitur, quantum
 ad actum et modum, qui nunc est, et non quan
 tum

tum ad essentiam scientie. Caritas vero manebit in patria quantum ad essentiam et actum. et modum; exclusa tamen imperfectone. An autem in Christo fuerit ordo diligendi. videtur quod non quod si dilexit proximum sicut se ipsum. sicut voluit se salvare. ita voluit se de omnibus alijs. sed non omnes alij sunt salvati. ergo etc. sed Respondeo quod caritas et caritatis ordo fuerunt in Christo secundum patris et honorum unde et modum caritatis eorum qui sunt in patri ipse adhuc in via servavit. ita scilicet ut electos sicut se ad vitam eternam dilexerit eorumque salutem iuxta divinam optavit voluntatem. Christus ergo dominus sicut et sancti voluit id quod sciebat deum velle et ex consequenti voluit salvari illos scilicet quos sciebat deum salvari velle salvari et hęc de litera distinctionis quam magister latius prosequitur adductis precipue auctoritatibus. Luc. 4. 1. corint. 13. Augustini ad Julianum comitem et Sabell de poenitentia dist. 2. cap. caritatis. matth. 23. pro v. 5. Augustini Item super epistolam Joannis Gregorii super ezechielem. ~~et~~ in moralibus lib. 2. cap. 41 et Ambrosij super epistolam ad Romanos. Luc. 10. 42. Joannes. 6. 1. reg. 17. 1. corint. 13. matth. 23. 4. 1. ad Thimoth. 6. et Esichij super Leviticum. lib. 1. cap. 2

ex qua tres eliciuntur conclusiones (vel una tria membris) in quibus tota eius summa consistit. Prima conclusio. Caritas que amittit

si potest in uia, fide esse euacuatis manet in patria.

2^a conclusio imperfectus Charitatis uig. tollit a beatis in patria.

3^a Conclusio secundum q. homo in uia seruat ordinem Charitatis quem beatificabit in patria.

ex qua laimantibus elicit conclusio in qua eius similia con- sistent quod talis est Charitas manet in patria. uicis imper- fectus tollit in ea / Christus autem in uia seruat ordinem eius, quem beati Sa- bent in gloria

metrice sic

sepius in certis diu- rium perdit amorem quem tamen in uelis perdere nescit homo,

1. Dubia literalia, siue textus exposito contra illa uerba post initium primi capitis (Charitas que deserit potest nunquam uera fuit) Arguit. q. secundum hoc sequitur q. immutabilis sic de ratione uera Charitatis, ac per consequens cum homo in uia semper sit mu- tabilis a bono in malum nunquam habebit ue- ram Charitatem. Si dicas q. magister infra dicit q. ueritas illa non refert ad Charitatis essentiam, sed ad eius efficaciam, hoc non euacuat difficultatem, primo q. multi ui- uentes habent Charitatem que perducit eos ad ueram beatitudinem, et tamen quando in- uatores sunt, possunt Charitatem deserere ergo bene possunt ista duo stare simul scilicet q. Charitas fuerit uera, et quod deserit potue- rit. Item Charitas uig. et patria sunt unig- rationis, sed de ueritate Charitatis patet est q. sic immutabilis, ergo similiter est de uerita- te Charitatis uig. et sic uidet sentire Augusti- nus q. Charitas uera nunquam amittat. sed hoc est

est

est simpliciter falsum, sicut sicut per experi-
mentum manifeste. ergo est.

Ad q. Verba citata sane possunt intelligi
Et fiat vis in duplici verbo. primum ut fiat
vis in verbo ex parte subiecti, in hoc quod
dicitur Charitas, quae deserit potest. aliqua ve-
rum proprietatis sicut qualitas deserit prop-
ter hoc q. non potest resistere impellenti, ad
qua autem deserit ex mera voluntate Sa-
bentis. cum igitur dicit Augustinus q. non
est vera Charitas, quae potest deserere. Sic intel-
ligitur de illo amore, qui non habet efficaciam
resistendi. talis enim amor qui potest con-
tentione adveniente violentia quadam ex-
pelli, non meretur nomen Charitatis, cuius
est deum charissimum habere. et propter
semetipsum, et super omnia diligere. et
propter amatum omnia faciliter tollerare

et propter debilita-
tem sui fragilita-
tem q. quis minus
diligat deum quam
rem illam pro qua
tunc peccat

Aliter potest intelligi ut fiat vis in hoc
quod dicitur nunquam vera fuit quia virtus ve-
ra dicitur dupliciter scilicet aut quae habet o-
perationem sibi debitam, aut quae perducit
ad finem propter quem est. et in proposito
dicitur non esse vera Charitas, quae deserit potest
quod si deserit, finis debitus non acquiritur. id est
potius vana quam vera est reputanda. id est non
loquitur sic Augustinus de quacumque poten-
tia deserendi Charitatem. sed de potentia
quae est alteri coniuncta.

Ad illud quod obicitur q. immutabilitas sic de
veritate Charitatis est. Dicendum q. illud intel-
ligitur de eo quod est immutabile per naturam
non de illis, quod est immutabile, per diuina lar-
gi

gitaris beneficentiam & contrarij bonitatis in
fluentiam, sicut est caritas perfecta in pa
ria.

2

Contra illa verba prope finem primi capitis
(quorundam nomina Christus dicit scrip
ta in libro vitę qui tamen postea abierunt
retrę) Arguit quod est scriptum est in libro
vitę cum ille liber sit immutabilis deleri
non potest. ergo impossibile est q. aliqui qui
in eo scripti sunt postea vadant retrę. et de
illo libro deleantur.

est ergo questus Vtrum aliquis de illis libris
possit deleri. Et sic videtur per illud, quod
dicit in psalmo, deleant de libro viventium
et. et exodi. 32. aut mitte eis Sarcinam
aut deleant de libro vitę. Sed monstrariu
est quod dicit super illud Apocalyp. 3. non
delebo eum. ubi glossa. Liber aut vitę est
prescientia dei, in qua omnia sunt constanti
a. iuxta hoc ergo querit de libro vitę. quid
sit? et quis eius usus?

Ad hoc Breuiter. dicendo quantum spectat
ad propositum (quod questus ista determinat
in 4. lib. cum agit de resurrectione) quod cum
liber vitę sit diuina dispositio secundum quam
aliquis ordinat ad vitam. et reputat esse dig
nus vita; aliquis potest dici dupliciter scribi
in illo libro. vel secundum presentis iustitię
reputationem; vel secundum finalis gratię
pursuionem. Et primo modo dicit scribi in
libro vitę. quod scribuntur eius merita. Secundo
autem modo, non solum quod scribuntur eius me
rita

uita. Sed etiam, quod ipse ordinat ad uitam se-
cundum predestinationem diuinam. quod pri-
mo modo scribitur, delet quantum ad preter-
itam iustitiam, quod iam non reputat dignus
uita. qui secundo modo scribitur nunquam dele-
t. Deletis autem illa, non dicit aliquam im-
munitatem factam circa ipsum deum, sed
solum circa meritum immutatum. Et sic
patet Responsio ad obiectionem

3
circa illa verba pro medio capitis secun-
di (de perfecta intelligit, quam soli perfec-
ti habent) ad uertendum quod perfecta quam
dicit non esse amissibilem. est quae est inco-
firmata, uel in uia, uel in patria, uel in ed-
legit non quod non possit amitti, sed quod difficile
ad modum amittat.

4
contra illa verba ad finem capitis quarti
(Christus electos tantum sicut se dilexit
et unquam salutem optauit) Arguitur. Sec. Sati-
or fuit in Christo dominus, quod in nobis, sed nos
non diligimus solummodo electos, uerum et
presens, ergo et Christus. Item illi dile-
xit Christus, quos uoluit saluos fieri, sed
Secundum quod dicitur 1. Timotheo. 2. ipse uult
omnes homines saluos fieri, ergo uideat quod tam
electos, quam reprobos dilexerit. Item angelus
non tantum seruiunt electis, immo etiam
malis, et eos quibus seruiunt uolunt perdu-
cere ad uitam, ergo diligunt eos ex charitate
ergo a fortiori Christus ex charitate omnes di-
lexit. Et si hoc uerum est, tunc non est uerum
quod magister dicit.

Et dicendum, quod sicut in primo lib. dicitur in
Luntal

Voluntas in deo distinguitur secundum duplicem
 modum. est enim voluntas in deo antecedens
 et voluntas consequens. voluntas antecedens
 est solummodo ex ipso: voluntas consequens
 pendet ex causa nostra. Et per hunc mo-
 dum duplex est distinguenda dilectio in Chris-
 to videlicet dilectio quae est secundum volun-
 tatem antecedentem, et haec quidem omnes
 diligebat; quia omnes ad salutem pervenire
 cupiebat, quantum ex se. et dilectio secun-
 dum voluntatem consequentem. et haec, quia
 respicit merita finalia, non omnes diligebat
 nec omnes ad salutem pervenire cupiebat.
 Et de hac ultima intelligit magister. argu-
 mentum autem procedit de prima. et per
 hoc patet solutio obectorum.

De materia huius distinctionis agit divinus Tho-
 2. 2. q. 24. ar. 11. et 12. et 3. p. q. 89. ar-
 2. et ibi sunt interpretes. et 1. 2. q. 67. ar-
 2. 3. 4. et 5. et ibi eius interpretes

Distinctio. Trigessimam secundam que
 2. incipit. Premissis adiciendum est et
 Postquam magister in precedenti eque de dilec-
 tione creata, quae deum diligimus. In hac
 distinctio, que quinq; capitibus continet
 agit de dilectione increata, quae a deo diligim^{ur}
 dividit autem in tres partes principales. In
 quarum prima a principio usq; ibi (conside-
 rat enim) agit de dilectione communiter res-
 pectu creaturarum omnium. In 2. parte
 usq; ibi (de reprobis uero) agit de dilectione
 dei specialiter respectu bonorum. In 3. ad
 huc specialibus respectu reproborum. et locus
 q; ad finem distinctiois. que in epithosum
 redacta subicit.

de dilectione dei dicere uolens magister ponit
 eandem esse charitatem increatam, quae deo
 nos diligit, et qua nos eum diligimus, scilicet
 diuinam uiam seu essentiam, quod quidem
 ex parte dei certum est. ex parte autem nostra
 nisi

nisi et Sabitum esse concedat e charitatem in
 mente diligentis a spiritu sancto infusum
 non concedit. ^{admittit} de quo et supra dictum est. et
 specialiter in. i. distinct. 17. prefata autem
 dilectione deus una eademque omnia crea-
 ta ab eterno dilexit, ipsam in se considera-
 do. (sicut puta quae est eterna, et immutabilis,
 dei essentia) quae nec magis nec minus susci-
 pere potest. secundum efficientiam autem
 id magis ab eterno dilexisse dicitur, in tempore
 sine summatione plus boni imper-
 tre. unde et secundum effectum, unum
 plus uno tempore quam alio diligite dicitur. quod
 probat per Augustinum super Joannem ubi
 ait, quod deus diligit omnia, quae fecit, et sic
 diligit omnem creaturam, sed magis mem-
 bra Christi unigeniti sui, et amplius ipsum
 Christum. quod autem de electis attribuitur
 absolute deum eos ab eterno dilexisse, de
 reprobis non concedit, nisi cum additione
 scilicet in quantum opus eius erant futuri
 vel in quantum eis confert aliqua bona tem-
 poralia, vel gratuita bona ad tempus. Et
 hinc de littera distinctionis, quam magister
 Latius prosequit adductis precipue auctori-
 tatibus. Augustini super Joannem ^{Som. 110} et lib. 6.
 de trinitate. cap. 16 / genes. 1. Sapientis. 11. Phi-
 lipp. 4 et Malach. 1. Jacobi. 1. ad ephes. 1. et Rom. 9

Ex qua tres eliciuntur conclusiones (vel una
 tri-membus) in quibus tota eius summa consis-
 tit

immo legitur quod dile-
 xit Jacob. et Esau
 odio Sabuit.

inquan-
 tum con-
 fert illi
 maiora
 bona uno
 tempore
 quam alio

et Rom. 9

Prima conclusio secundum magistrum eadem est dilectio qua nos deus diligit, et qua diligimus ipsum.

2^a dilectio dei non suscipit magis et minus secundum essentiam, sed secundum distributionem, et efficientiam.

3^a conclusio. simpliciter loquendo non dilexit deus reprobos ab eterno.

ex qua ratione dicitur
dicitur conclusio in
qua eius similitudo
sistit, que talis est.
iuxta sententiam
magistri eadem est
dilectio, qua deus di-
ligit nos, et nos ipsum
dilectio autem de se
secundum essentiam
non suscipit magis
et minus. Nec deus
simpliciter dilexit re-
probos ab eterno -
metrice sic

Dubia literalia siue textus expositio circa illa verba in principio primi capitis (premissis ad sciendum est de dilectione dei qua ipse diligit nos) videtur q. hoc in primo Lib. determinare debuerit. Sed dicendum q. etiam in primo Lib. potuit convenienter potuit, in quantum divina dilectio est divina essentia. Et sic poni congruenter potest, in quantum est exemplar nostre dilectionis. Subiungit autem magister. Hicq. dilectio dei usia est, quoniam dilectio et essentia sunt idem in deo re. et differunt ratione tantum. Contra quod arguitur sic. si dilectio dei est divina substantia vel essentia, ergo sequitur q. deus incipit diligere sic deum esse. sed deus non est aliud a se ergo neq. aliud a se diligit. Item deus incipit aliquem diligere. sed dilectio eius est eius essentia, ergo deus incipit esse. Item nullum q. eternum est temporale. neq. ullum temporale est eternum. sed

non est unus amor
Sicut asserat ipse ma-
gister
quod caleo omnipo-
tens. et pius ardet
furore.

Et radix virtutum, et
ut ostendat differen-
tia dilectionis nostre
ad divinam. Hec enim
est divina substantia
siue essentia, nostra
vero dilectio est affec-
tu ordinata // - //.
et ideo.

sed dilectus dei, quia diligit iustus iustus est
temporalis, deus uero dilectus est eterna. ergo di-
lectus dei non est diuina substantia.

R^o ad hoc et consimilia breuiter. q. duplici-
ter possumus loqui de dilectioe dei. scilicet
aut a parte principalis significati, aut a par-
te compositi. si loquamur de ipsa quantum
ad principale significatum, sic est dei essentia
quod eterna, et non aliud q. deus. si autem
quantum ad compositum, sic dicitur aliquid
temporale, et habet respectum ad extrinsecum
quod est a deo diuersum, et quod non est dei
substantia, sed causatum a dei substantia.

Et quantum ad hoc procedunt illa tria ar-
gumenta, et sic patet eorum solutio.

contra illa uerba ad medium capitis tertij (ab-
sue deus aliquem temporaliter diligit) Ar-
guit sic. aliquis qui modo est malus incipit
esse bonus. sed deus malus odit et diligit bo-
nos. ergo cum iste desinat esse malus in tem-
pore, et incipiat esse bonus, uidet q. deus istum
temporaliter desinat odisse, et incipiat ipsum
diligere. Item in deo idem est uelle, quod fa-
cere, sicut dicit Augustinus, et dicitur in
lib. 1. ergo idem est uelle alicui bonum, et
facere ei bonum, sed deus temporaliter alicui
bonum facit, ergo temporaliter ei bonum uult
ergo temporaliter diligit.

R^o Dicendum q. est dilectus electiois, et
dilectus approbationis. Prima est eterna, sicut
et uoluntas dei: secunda uero ratione compositi
potest esse ex tempore. Et de prima intelligit

Augustinus. Dilectus autem procedit de secu-
da. Vel aliter sic quod est temporaliter potest
referri ad verbum diligendi, ratione altius
principalis. vel ratione commutati. Si ratione
altius principalis, sic est falsum. Si enim est
altius diuinae voluntatis, quo est ^{modo} aeternus. et
sic intelligit Augustinus. Ut constat ex litera
sequente, ait enim sic, ut deus temporaliter
aliquem diligat, quasi in via delectatione quae
in ipso ante non erat. Si autem intelligatur
quantum ad commutatum, sic concedi potest
quod deus temporaliter aliquem diligat. et
in hoc sensu currit argumentum. //

¶ Contra illa verba ad medium capitis quinti
(de non electis uero simpliciter est conceden-
dum quod est odus Sabuit) Arguitur quod omnem
Sominem, quem deus dilexit in tempore
ab aeterno dilexit. cum dilectio dei sit causa
omnis boni. sed multi praesenti sunt, qui ha-
bent presentem iustitiam, et gratiam, quam
eius deus ab aeterno preparauit, et dare dispo-
suit. ergo ab aeterno est dilexit.

Ac proinde iuxta hoc querit. Vtrum deus
magis diligat peccatorem praedestinatam quam
iustum praesentem. Et quod magis peccatorem
praedestinatam uideat. quoniam sapienter est
magis considerare finem, et exitum rei, quam
initium, uel progressum, sed deus istum pec-
catorem, qui tamen est praedestinat, sicut ipsum
futurum amicum suum finaliter, alium
uero minime. ergo magis diligit eum. Pre-
terea. isti uult dare aeternam beatitudinem. et
pro

quod est summum
bonum.

proponit facere, alij uero non, ergo magis
diligere peccatorem predestinatum, q̄ iustum
prestitum.
Sed contrarium est, q̄ iste peccator est magis
deo dignus, q̄ iustus, ergo minus exama-
bilis. Item iste magis diligit deum, ergo
magis etiam a deo diligitur, cum deus magis
diligat diligentesse. R̄. Dicendum q̄
sicut tetigimus est dilectio approbationis
et est dilectio electionis. dilectio approbatio-
nis, cum sit temporalis, respicit statum pre-
sentem. dilectio autem prelectionis, cum
sit eterna, respicit illum statum, in quo ho-
mo debet eternaliter permanere, et quo
nam reprobj, quamuis bonis sint, non ta-
men finaliter diuine permanere iubentur
ideo non uult magister ~~magister~~ concedere
q̄ a deo eternaliter diligantur, nisi uerbum
diligendi a ratione propria distrahatur. v̄
de magister bene concedit cum determina-
tione, sine determinatione uero dicit eam
non esse concedendam: q̄ eius intellectus
falsitati appropinquat. Et per hoc patet
Responsus ad illud quod querebat consequen-
ter, q̄ quantum ad dilectionem tempora-
lem, que respicit statum presentis iustus ma-
gis diligit deus iustum prestitum. Quantum
uero ad alium modum diligendi, magis dili-
git peccatorem predestinatum. Si tamen dis-
potest admitti magis. Et si quis simpliciter
loqueretur, quem magis diligit? Respondendum
est, q̄ simpliciter magis diligit eum, quem
pre

predestinat, qz eum quem reprobat, qz non
est gustus de somine quantum ad qualitate
culpe, sed quantum ad ordinem nature res
pectu gratie et glorie

De materia huius distinctionis agit diuus Tho
2.2. q. 62. ar. 12. ad. 3. et q. 30. ar. 2 ad
1. et ibi eius interpretes.

Distinctio Trigessimam Tertiam quae
 incipit. Post praedicta de quattuor virt. etc.
 Postquam magister in precedentibus egit de vir-
 tutibus theologis. In hac distinctioe quae
 unico concludit capite. incipit agere de vir-
 tutibus cardinalibus. et dividit in tres par-
 tes principales. In quarum prima a primi
 pro distinctioe usque ibi (quae in libro
 plenissime) earum quidditatem inquirunt. et
 quare cardinales nuncupent. In 2. usque
 ibi (veruntamen artus) An Christus eas
 habuerit. sicut sic in via habere? In 3. par-
 te an in patria maneat vel euacuetur
 et sic usque ad finem distinctioe. quae in 2.
 pythone redacta sic habet. ||. ||. ||
 Post tractatum de virtutibus theologis a-
 gendum de virtutibus cardinalibus seu prin-
 cipalibus. quae quattuor sunt scilicet iustitia
 (quae ut Augustinus ait) est in subveniendo
 miseris. prudentia quae est in precauendis in-
 sidijs. fortitudo in perferendis molestijs. et
 temperantia in moderandis tentationibus pra-
 uis. quae idem cardinales dicuntur quia in eis
 quae in cardine vita nostra uoluitur. et benevi-
 uimus. et post hanc uitam eis mediantibus
 ad uitam peruenimus eternam. Et sic in li-
 bro (de uisus plenitudine omnes accepimus)
 plenissime fuerunt secundum usum quem
 habent in patria. atque etiam secundum eum
 quem habent in uia, quo ad passiones extrin-
 secas illatas. et quamuis secundum aliquos tres
 earum scilicet. prudentia. temperantia. et
 for

fortitudo non sint in patria remansura. ^{tamen} Sed
 Sola Iustitia que est perpetua et immortalis.
 secundum scripturam perficitur in patria. Sed
 secundum ~~magistrum~~ magistrum omnes quattuor
 in patria remanebunt quantum ad Sa-
 bitum. et si alium ibi usum sint Sabitiorq;
 qz in uia. quod confirmat per auctoritatem
 Bede. et hęc de Litera distinctionis, quam
 magister Sabinus prosequitur adductis precip
 auctoritatibus. Augustini lib. 14 de trinitate
 cap. 9. sapientie 8. Ioannis. 1. et Bede su-
 per exodum. 26.

ex qua Hęc elicitur conclusio ~~in~~ in
 qua eius tota summa consistit.

quattuor sunt uirtutes cardinales, quas
 Sabine Christus, et Sabebunt in patria om-

metrice sic
 quattuor egregias uirtutes sancti
 sancta moderamina
 vitæ
 virtutes Chulthome
 ms Sabuisse negat.

Dubia Literalia siue textus expositus
 contra illa uerba post initium ~~promissum~~
 capitis istius distinctionis (iustitia est in
 subueniendo miseris ut ait Augustinus) At
 que qz iustitia distinguitur contra miseriam
 uiam aut misericordia est pars iustitie uirtu-
 tis. ergo cum ipsius misericordia sit subueni-
 re miseris. male sic definit Sabinus iustitie
 uirtutis. Item iustitie est reddere unicuique
 quod suum est sed aliquibus debemus ho-
 norem, aliquibus subueniorem, ergo pro
 dicta iustificatio, seu definitio non conuenit v-
 niuersaliter iustitie obedientia enim est pars
 iustitie, et tamen non est pars in subueniendo
 mise

miseris, sed in obediendo mandatis / R. q.
 magister, sive Augustinus. cuius leges
 da sunt non intendit definire ipsam ver-
 tute[m] generaliter, sed secundum suum po-
 tissimum statum: in quo et secundum quem
 conformamur ad Christum. Et quoniam
 in isto statu iustitiae ceteri multi sunt maxi-
 me conformamur Christo in subicienda
 misericordia^{et} debemus subiciendi iustitiam
 dicere. idem ipsa per actum istum definit
 non quod generaliter omni iustitiae concerni-
 at. sed quod concernit iustitiam in suo potissimo
 statu. ex hoc tamen potest colligi eius gene-
 ralis definitio, quod sicut miseris debemus
 subiciendum; ita alijs generibus Domi-
 num, alia et alia debemus. Unde genera-
 lis iustitiae ipsius iustitiae ex hoc potest
 elici. quod iustitia est virtus reddens unicuique
 quod suum est. Et sic patet Responsio ad
 duo proposita obiecta.

Notandum tamen est, quod subiciere mise-
 ris possumus dupliciter, aut prout move-
 mur sub ratione debiti, aut prout simpli-
 citer consideramus necessitatem proximi
 cui compatendum est. Primum est ius-
 titiae, secundum misericordiam. Verumta-
 men sicut dictum est, misericordia conti-
 netur sub iustitia cardinalis. Sicut aliquo
 modo iustitia distinguitur contra misericor-
 diam, propter quod advertit quod iustitia di-
 citur multis modis, uno modo large prout ge-
 neraliter dicitur restitutum caritati, sive in
 declinando a malo, sive in faciendo bonum, et

hinc

Hoc modo iustitia est virtus generalis secun-
 dum quam quilibet homo sanctus dicitur esse
 iustus. Alio modo dicitur proprie iustitia
 relictudo ordinans ad alterum in reddendo
 ei, quod suum est. et sic est virtus cardina-
 lis. Tertio modo dicitur iustitia magis pro-
 prie secundum quod dicitur relictudinem in red-
 dendo id, quod est poenae et accipit ubi ius-
 titia pro severitate. et sic iustitia distin-
 guitur contra misericordiam. et est pars
 iustitiae cardinalis. Si autem quaeras qua-
 re iustitia magis accipiat generaliter, quam
 alia virtus? hoc est quod nomen imponitur
 ab ordine relictudinis, qui generaliter con-
 venire potest omni virtuti.

Contra illa verba ibidem sequentia (pro-
 ventra in praecavendis insidijs) Arguetur
 quod cum insidiae sint de contingentibus fu-
 turis, et occultis, et ista non cognoscantur per
 virtutem aliquam, sed potius per donum
 prophetiae, non videtur quod iustificatio illa con-
 veniat prudentiae. Item tres sunt partes
 prudentiae, sicut dicit Tullius, scilicet me-
 moria, intelligentia, et providentia, et
 sola providentia est respectu futuri, ergo
 ipsa sola est in praecavendis insidijs, ergo
 ista definitio prudentiae non est communis
 et generalis.

Rr. Dicendum quod sicut praedictum est de
 iustitia, ita intelligendum est de prudentia
 quod sicut actus prudentiae consistit in praecavendo
 insidias, ita magister per alium
 illum

illum desinit prudentiam. Unde verum est
 quod illa notificatio accipiendo prescise conve-
 nit uni soli prudentie parti, que est providen-
 tia. tamen large accipiendo omnes partes
 providentie ordinant ad istam. quod memo-
 ria preteritorum, ordinat ad cautelam fu-
 turorum. Parum enim valet esse circum-
 spectum in his, que facta sunt nisi per hoc
 fiat homo circumspetior in his que sunt
 facienda.

Ad illud ergo quod obicitur quod futurum nisi
 per prophetiam dignosci non possunt
 dicendum quod quamvis non possint ab aliquo
 sciri cognitione certitudinis possunt tamen
 presciri cognitione coniectura, sicut insigni-
 nis presentibus notificat homo futurum e-
 ventum

3 Contra illa verba que ibi post initium ca-
 pituli sequuntur (fortitudo in perferendis mo-
 lestiis) Arguitur quod secundum quod dicit Philo-
 sophus in hoc distinguit patientis a forti quod pa-
 tiens patitur et deditur, fortis nec patitur nec
 deditur. ergo non videtur quod fortitudo sit in per-
 ferendis molestiis. Item omnis virtus est
 circa delectationes et tristitias. ergo fortitu-
 do non tantum est circa ea que molestant
 sed etiam circa ea que delectant. Et rursus
 cum omnis virtus sit circa delectationes et
 tristitias, videtur quod producta desinitio omnivir-
 tuti conveniat. Ad Quendum quod ferre
 molestias. et si habeat adiumentum sibi pati-
 tamen plus dicit actionem quam passionem. illa
 enim

enim dicitur ferre molestias qui perfecte eas
 fert. Hoc est qui in eis non succumbit sed
 qui eis super effertur. et talis dicitur fortis.
 cum ueritate, quod non solum non deducit ve
 rum etiam magis agit, quod agit. et hoc est
 proprium ipsius fortitudinis. Sicut etiam o
 mnis uirtus circa delectationes et tristitias
 consistat per modum electionis, et fugge. So
 La tamen uirtus fortitudinis consistit per
 modum supportationis et tollerantis. et
 sic manifesta sunt illa duo que opponuntur
 contra illud quod ibi sequitur (temperan
 tia in uercendis tentationibus prauis) Ar
 quit Christus dominus maxime habuit
 temperantiam. et Adam in primo statu
 ce tamen nec unus nec alter eorum tunc
 prauas delectationes arcebant. ergo per dicta
 definitio seu notificatio ex Augustino de
 sumpta non est conueniens. Item perfecte
 uercere delectationes prauas, est ipsas non
 sentire sed hoc est primum. et non aliquid
 posituum. ergo cum quis sibi uirtus sa
 beat altum potissimum et posituum per
 quem notificat non est assignata defini
 tio temperantis sustinenda.

Et quod sic definit temperantia secundus
 statum naturę lapsę. in quo delectationes
 prauę oriuntur. et per uirtutem temperan
 tia refrenantur. et circa hoc consistit maxi
 ma difficultas temperantis in uitalibus
 et in hoc conformatur Christo. Sicut non
 omnino. quod Christus dominus suus modis
 delectationes, nec sensit, neque eis consensit. nos
 tamen

tamen quamuis non consentiamus. eas ta-
men sentimus. et sic aliquo modo ei con-
formamur. cum delectationes huius modi
exerceamus. Unde exercere potest dicere quã-
dam resistantiam respectu huius modi delec-
tationum que est inordinata repressio -
uel potest dicere omnis inordinata delecta-
tionis absentiam et privationem. et prim-
um est Sermonis in statu nature lapsus. se-
cundum vero Christi. et potest esse Sermonis
instituti.

Cum autem arguitur quod omnis actus virtu-
tis est positivus. Rr q. possumus loqui de
actu interiori, et de actu exteriori. Et q. actus
ille sic positivus habet veritatem si intel-
ligatur de actu interiori. Si tamen de exte-
riori fiat sermo. non est universaliter ve-
rum. velle enim carere aliquo quod non
debet, virtutis est. et velle abstinere ab a-
liquo quod non licet. et sic ad virtutem spec-
tat silentium. et ieiunium. quamuis ete-
rum non loqui, et non manducare sunt pri-
vationes. tamen velle non loqui et non
manducare sunt actus positivi virtutis.

5 Contra illa verba longe a principio capitis
(Sed virtutes cardinales dicuntur ut ait Hiero-
nimus quibus benevivit in hac mortalitate
et post ad eternam vitam pervenit.) Argui-
t nec enim videtur recta ratio nominis assigna-
ri. per hanc namque rationem omnis vir-
tus erit cardinalis. quia per quamcumque bene-
vivit. et omnis virtus est via pervenire ad
regnum. Item cum cardinales dicantur quod sunt
cardinales et principium movendi cum ba-
ritas

principa-
les

ritas sit magis principalis et principium
vivendi sequit q, caritas etiam sit virtus
cardinalis. Item cum ipsa sit non tantum
virtus, sed etiam auriga virtutum, et alia
rum directiva videt q, debeat dici cardina
lis alijs.

iuxta hoc ergo querit quare huiusmodi vir
tutes dicuntur magis cardinales politicae q, s
theologicae. et. Rr q, he virtutes dicuntur
consuetudiniales, politicae, et cardinales. cō
suetudiniales dicuntur ratione sui principij ori
ginalis secundūq, acquiruntur ex frequen
ti bene agere. Politica vero dicuntur ratio
ne operationis et exercitij sibi debiti, q, sicut
theologicae dicuntur q, ordinant hominem
ad divina et hominem faciunt quasi divi
num. Sic istae virtutes dicuntur politicae, q,
reddunt hominem bene ordinatum ad vi
vendum inter homines. unde politica vir
tus dicitur a Polis, quod est pluralitas, car
dinales vero dicuntur ratione finis ultimi
q, per istas est ingressus ad celestia regna
duplex est enim porta ingrediendi in ce
lum, videlicet per observantiam manda
torum; secundum illud matth. 19. si quis
ad vitam ingredi serva mandata. et per
tolerantiam tribulationum, secundum
illud alioy. 14. per multas tribulationes
oportet nos esse. Ad ista autem duo prin
cipaliter ordinant istae quattuor virtutes
et ideo dicuntur principales, et cardinales
propterea vero istae principaliter ordinant
q, sumuntur a nominibus propriis secun
dum

dum quas homo debet uersari in agendis.
 et patiendis. in omnibus enim agendis uel
 patiendis debet homo attendere arduitate
 secundum quam uirtutem attendit
 fortitudo. et equitatem secundum quam
 attendit iustitia. et honestatem secundum
 quam attendit temperantia. et uirtute
 tem secundum quam attendit prudentia.
 et quia istae quattuor uirtutes cardinales
 ad quas reducuntur omnes uirtutes indu-
 cunt ad recte agendum. uel patiendum. i-
 des istae quattuor uirtutes dicuntur cardina-
 les. et principales. et sic patet. quare sic
 nominentur. et quia ratio Nicomachi. que
 ponit in littera est ualde bona.

Nec ualet obiectio de uirtutibus theo-
 logicis. et de caritate. quoniam ipsae theo-
 logicae uirtutes tanquam excellentiores sorti-
 untur nobilissimum nomen. Preterea ratio su-
 muntur secundum illas quattuor uirtutes
 principales. que requiruntur ad uirtutem
 ratione quarum istae uocantur cardinales.
 Et per hoc patet illud. quod obiebat
 primo et secundo. Ad tertiam autem ob-
 iectionem similiter patet responsio. quod
 omnes uirtutes istae equaliter dicuntur car-
 dinales pro eo quod istae omnes rationes per se
 quas accipiunt equaliter sunt necessariae
 ad uirtutem. ratio ardui et honesti. et de-
 biti siue pulchri. et eligibilis

6 circa illa uerba longius a principio capitis
 in quo subuertuntur usus eisdem, quos in pa-
 tria

tria Sabere. et quosdam etiam usque
 tardum quod virtutes quae consistunt circa
 passiones illatas Sabuerunt eundem usum
 in Christo domino; quem in robis propter
 passibilitatem corporis. Sabuerunt etiam
 usum, quem Sabent in patria propter per
 fectionem animae. Sed de virtutibus quae
 sunt circa passiones immatas scilicet est. quod
 istae passiones in Christo non fuerunt ut es
 set necessarium, eas per virtutem contube
 re. Unde etiam tentari quidem potuit
 ab hoste. sed non a carne

circa illa verba ad medium capitis (in
 mortalis est iustitia omnino est) aduen
 te quod commutatio sic magister iustitiam in su
 a beatitudine permansuram, ^{et quod} nega
 sit tres virtutes desinent in ea. scilicet
 prudentia, fortitudo, et temperantia.
 Et quae ratio suus et de ordine quat
 tuor istarum virtutum, quod magister sem
 per sic permittit iustitiam: et secundo.
 subiungit prudentiam. Tertio fortitudinem
 et quarto temperantiam.

Sed in contrarium suus est. quod Philosophus
 in prosecutione suarum virtutum primo
 ordinat fortitudinem. et secundo tempe
 rantiam. Item videt quod prudentia debe
 re omnibus alijs permitti, quod ostendit vi
 am alijs, ergo sicut palpebrae debent pro
 cedere gressus; sic videt quod prudentia ordina
 da est ante alias. Item sapientia B. permitti
 et continentia, et subiungit prudentiam. et
 tertio

Tertio iustitia. Et quarto fortitudo, dicit enim
sic Sobrietatem docet, et sapientiam. Et
iustitiam. et uirtutem.

Quod dicendum quod quatuor uirtutes possunt
quadupliciter considerari, secundumque
quattuorsunt. et secundum quaduplicem
considerationem, que quolibet primo loco potest
ordinari. Sabet enim uirtus comparari ad
subiectum. et Sabet comparari ad obiectum.
Ad subiectum autem comparat dupliciter
aut secundum ordinem, in acquirendo.
et sic oportet incipere a continentia. quia
sicut medius color alijs coloribus subterni
t. sic munditia carnis permitti debet a
lijis uirtutibus. et sic ordo considerat in libro
sapientie. ubi permittit alijs. Alio modo
comparant uirtutes ad subiectum. secun-
dum ordinem in perficiendo. et quia per-
fectio ⁱⁿ exercitio uirtutum cognita precedit
sic prudentia omnibus alijs Sabet proponi
et sic permittit eam Bernardus ad Euge-
nium. dicens quod non tantum est uirtus. ue-
rum etiam alicuius uirtutum. Si autem uis
siderent per comparationem ad obiectum
hoc ad hoc potest esse dupliciter. quia obiectum
uirtutis est bonum et difficile. secundum
Philosophum. et idem si comparant ad ob-
iectum sub ratione difficultatis. sic potest
esse fortitudo. que magis considerat difficile
et sic paulo ordinat Philosophus in ethicis pro-
mittens fortitudinem alijs. et deinde grada-
tim descendens secundumque magis et minus Sa-
berit

bene rationem difficilis. Si autem comparā
 t sub ratione boni. Sec prima omnium est
 iustitia. cuius magis est ordinem considera
 re. Et alijs bonum suum communicare. et
 Secundo ordinat Augustinus et magister
 in litera. Et ex his patet responsio ad ob
 iecta. Patent etiam ea que dicuntur in lite
 ra. Et ex his que quæsitacione possunt
 formari sex problemata præter illa que
 quæsitacione quattuor videlicet de finiti
 onibus ad huc quattuor virtutum. Et duo
 sequentia de earum virtutum nomine et
 ordine.

contra illa verba prope finem capituli (sed
 alios usus habebunt scilicet in patria dicitur
 virtutes) Arguitur quod sequitur quod sunt aliqui
 tunc. quod habent distinctionem per actus. sed
 Quod sicut motus ad terminum. et quies
 in termino pertinent ad eandem virtutem
 naturalem. ita quies in fine non requirit
 alium habitum quod motus tendens in finem
 ipsum. et Secundo diversificantur actus vir
 tutum in via et in patria.

De materia huius distinctionis agit d. Tho
 1. 2. q. 63. ar. 1. et 2. et q. 64. ar. 1. et
 3. et q. 67. ar. 1. et 2. et q. 61. ar. 1. et
 2. et 3. et ibi ipsius interpretis.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Distinctio. Trigesima quarta
 que incipit. Nunc de septem donis etc.
 Postquam Magister in precedentibus egit de
 virtutibus in hac distinctioe que undecim
 capitibus continetur incipit agere de donis
 et dividit in tres partes principales. In
 quarum prima a principio usque ibi. (Ecce
 quod de timore) Agit de donis in communi.
 In 2^a usque ibi (illud quoque diligenter)
 Agit de timore in specialibus. In 3^a inferit
 quendam ex determinatis. et huc usque ad
 finem distinctiois, que in epistolam
 redacta sic habet.

Post tractationem de virtutibus de donis
 spiritus sancti sermo instituendus est que
 et ipsa secundum Ambrosij sententiam
 virtutes sunt operationem humanam per
 ficientes. et sunt septem scilicet donum
 sapientie. intellectus. consilij. fortitudinis
 scientie. pietatis et timoris. que et in pa
 tria desitura non sunt. immo abundantius
 us a beatis secundum tamen alius alij
 que in via habentur. que et in Christo domi
 no fuerunt iuxta Isaiam uaticinium. requi
 eret inquit super eum spiritus sapientie
 etc. cum autem de ceteris minus dubij
 habeat ea in patria permanura de ti
 more specialiter ostendit de quo scriptura
 dicit. timor domini sanctus permanens
 in seculum seculi. Unde ipse in patria erit
 redum per effectum. sed etiam secundum
 habitum. sed est timor multiplex nempe
 alij

Alius mundanus ^{qui} et etiam Summanus di-
 citur et sic malus est et vitandus eo enim
 contra deum ponit carnis pericula et te-
 porales amissiones bonorum. Alius dicitur ser-
 vilis quod scilicet quis a peccato se conti-
 bet ad poenam vitandam qui bonus
 bonus quidem est sed insufficientis. Alius
 est initialis, quod quis iam amare incipit
 quod dicitur videbat. et sic prodes peccata
 deruitat. respectum tamen et ipse ad poe-
 nam scabit et ista est cum charitate quod
 servilem timorem excludit. est deinde
 filius timor castus et filialis seu amicabi-
 lis qui de amore procedit, quod ne dilectum
 quod quod modo offendat, quod timet. timor
 enim filialis tria facit, primo timere de-
 um ne offendamus, quod diligimus. se-
 cundo ne ab eo separeremur. tertio facit
 nos ipsum revereri, et quantum ad duo
 prima timor non remanebit in patria
 sed quantum ad tertium aditum, qui est
 revereri, qui non est aliud quod dilectio cum
 subiectura. et sic usus timoris fuit in
 Christo. Sicut quidam dixerint quod timor
 non fuit in Christo, neque est in angelis ni-
 si secundum effectum, quod facit timere et
 non secundum habitum. //

Hec ergo sunt quattuor timoris genera
 quamvis auctores quidam pauciora dis-
 tinxerint. Beda enim non posuit nisi du-
 os timores praetermittens mundanum, et
 sub servili comprehendens initialem, et
 sic

Sic non possunt nisi seruilem & castum
 Hinc et diuersus modus loqueri proce-
 nit. et si autem timor seruile cum cha-
 ritate non sit et tamen locum preparat. et
 ei egredere ut in sumis de seta, et filo appa-
 ret. initialis uero introducit eam. et ma-
 net cum charitate imperfecta. perfecta
 enim charitas foras mittit etiam hunc ti-
 morem; quod habet annexam anxietatem
 poenae. Sub hac distinctio, id quod Ioan-
 nes Apostolus ait timorem in charitate
 non esse. Et dauid e contra dicit timorem
 in seculum permanere. et aperta est utri-
 usque ueritas. si primum de seruili, alte-
 rum autem de casto timore accipiatur
 quorum etiam distinctio accipi potest
 a simili de muliere una adulterium
 deuitante. ne a uiro deprehendat et pu-
 niat. et altera ne ab ipso deserat. Ini-
 tialis autem timor interius medius est
 quodam modo. nam peccare cauet par-
 tim peccati timore. partim etiam uirtu-
 tis amore. qui uia cum seruili dici potest
 initium sapientiae. alio tamen respectu. quod
 seruet cum sapientia. seu charitate ue-
 nit. quam seruile ut altum est inducit
 Porro dominum timoris in patria. ut profo-
 tum est. permansurum in christo fuit se-
 curdum altum reuerentiae. qui quicquid
 poenam timuerit. non tamen per hoc mun-
 danus uel seruile. uel etiam initialis timor

intelligi

[Faint handwritten notes in the right margin, including phrases like "et si autem timor seruile cum charitate non sit..."]

in eo esse potuit ob perfectissimam ipsius
charitatem. poenas autem timuit ex na-
turali quodam timore, qui et sumamus
dici potest. qui ex peccato molevit, quem
ipse sicut et alios defecit sine peccato -
tamen pro nobis voluntarie assumpsit.

Ambrosij. lib. 1. de
spirit. sancto. 1. corin-
12. Cassiodori sup
psalm. 127. August
1. corin. cap. 12. psal
110

Et hinc delicta distinctio, quam Ma-
gister Latus prosequitur ad ultis auctoritati
69 precipue Bedae. Augustini super psalm. 127. et ad
isai. 11. 1. Joannis. 4. psalm. 5. et 8. hinc Rom. 8.
69. 5. matth. 10. Luc. 12. Augustini etiam
super epist. 1. Joann. 4. et proverb. 1. et eccl. 1.

Ex qua trimembri
elicit conclusio in
qua eius summa con-
sistit que talis est
septem dona spiritus
sancti in patria non
cessabunt. et timor
servilis a charitate
excludit. existit au-
tem timor in domum
in Christo secundum
usum Patris cum ti-
more quodam alio na-
turali.

ex qua tres eliciunt conclusiones in quibus
tota eius summa consistit. vel si maius una
trimembri.

Prima conclusio septem dona spiritus sanc-
ti que viventes sunt in Christo fuerunt et
in patria non cessabunt

2^a timor servilis cumque sed pro servili-
acceptus a charitate excludit.

3^a conclusio Timor in domum existit in
Christo secundum usum patris cum timo-
re quodam alio naturali.

metrice sic
in Christo Patris cultum existisse

refuisse timorem.
flaminis ut salti ege-
ra dona reor.

Dubia literalia, siue textus expositio
circa illa verba in principio capituli secundi
ex isaia desumpta (et replebit eum spiritus
timoris domini) queque cum eque benefice
re Christus repletus alijs donis. cur specialiter
dicit spiritus timoris domini fuisse repletus?

Item

Item cum spiritus domini ut idem propheta dicit. cap. 66. requiescat in humilis. unde et q. verbum requiescendi potius debuisse donis timoris accommodari et attribui.

R. q. q. donum timoris videtur proferre et sonare quamdam imperfectionem, ne aliquis existimaret in Christo illum perfectum et perfecte non fuisse, ideo magis propheta cum de illo loquitur potius quoniam alijs donis vere verbo repleti. est etiam alia ratio quia dona dabantur in Christo ut perfecte disponeret ad patendum et sustinendam similitatem passionis, quam ipse principaliter venit in hoc mundo ostendere, et docere. ac provida ut manifestaret hęc veritas dicit ipsum spiritu timoris fuisse repletum, quia timor inter omnia dona maxime expedit ad similitudinem. Duplici ergo causa verbum illud donis timoris appropriat, quamvis omnibus conveniat videlicet propter erroris exclusionem, et propter veritatis manifestationem, quę sunt et appropriacionis cause sufficientes.

Ad obiectum R. q. donum timoris preparat hunc alij, et q. locus proprie non dicitur quiescere. sed magis locatum in loco. Hanc est q. verbum quiescendi magis attribuitur spiritui, et alijs donis, quoniam donis timoris

Contra illa verba post initium sacrorum capitulis (timor domini initium sapientie) inquitur inquit q. servilis timor initium est sapientie. Arguitur q. sapientia non est in peccatore inquit reperitur servilis timor. ergo male dicitur

dicat q. est principium sapientie. Item
 Cibus est principium q. principiatum vel
 saltem q. que nobile, sed timor terribilis n. r.
 est nobilitas neq. q. que nobiles sicut sapien-
 tia. ergo non potest eius principium.

R. Dixerunt q. timor dicit principium
 sapientie pro quibus disponit ad sapientia
 suscipiendam et recedendum a culpa. un-
 de sic dicitur dispositio potest quoddam modo dui
 principium eius ad quod disponit sic etia
 timor dicit principium sapientie

Ad illud quod dicit q. principium et prin-
 cipiatum non possunt se compati in eodem

R. q. habet iterum de principis quod est
 intra deo autem quod est principium
 extra solum modo locum preparans n. r.
 Item et hoc secundo modo dicit timor domi-
 ni initium sapientie. Ad 2. obiectum

R. q. duplex est principium scilicet dispo-
 nens, et efficiens sed perficiens illud au-
 tem iterum est de principis perficiente
 iterum de principis disponente.

circa illa verba ad finem capituli certij (qui-
 dam tamen secundum effectum timore
 in Christo et in angelis tantum esse co-
 teridit) dubitat et videt q. dicant ve-
 ritatem. q. ut dicit. 1. Joann. 4. affectus
 timoris penam habet sed in Christo glori-
 ficato. et in angelis beatis nulla est affectus
 poenae. ergo non est timor quantum ad
 affectum. sed solum quantum ad effectum.

Sed in contrariis huius. Arguit quoniam
 quod q. domum nobilitas est quantum ad sui
 esse

3

essentiam, q̄ quantum ad effectum. Si ergo donum timoris est in Christo, et in angelis, quantum ad effectum, multo magis est in illis, quantum ad affectum. // //

R̄ Dicendum q̄ in timore duplex est affectus, et duplex effectus. unus qui attendit in quadam mentis resolutione a malo aliis, qui attendit in quadam resolutione a seipso auiduo. Primi timoris effectus est in alium respicere. Secundi timoris effectus est facere deo subiacere, et eidem obedire unus autem solus utrumque effectuum eo uenit patrie. Sicut uterque affectus conueniat isti statui. Et sic rationes ad utramque partem possunt facile dissolui.

4 Contra illa uerba in principio capituli quartum (Secundum est quattuor esse timores) ut quid prius contra ordinem a magistro obseruatum. uidetur enim inordinate procedere in tractando, quoniam uia de spiritalia procedit diuinitatem, ergo prius est timorem diffinire, q̄ diuidere. Si dixeris q̄ non est unam communem definitionem ipsius timoris assignare, opponit quod timor habet ortum ex amore, et unam possimus definitionem assignare. Sicut Dionisius definit amorem per uiam unitiuam; uidet q̄ similiter sic ex parte timoris. Sed In contrarium Suius opponitur q̄ quando aliquid in una sui acceptione est passio, in altera uero est habitus, et qui uice dicitur. Sed timor, qui est donum est habitus, timor uero naturalis est passio, ergo de timore

amoris

no

non potest assignari una communis ratio.
 Item Augustinus, et Damascenus timo-
 rem definiunt; Augustinus super Ioannē
 sic, timor est fuga ne amittat, quod tra-
 bet. Damascenus sic, Timor est expectatio
 futuri mali. sed neutrum convenit timo-
 ri in statu patris, sicut patet. ergo non vi-
 detur quod possit generalis ratio ipsius timoris
 inveniri.

Iuxta hoc ergo queritur de istis duabus
 definitionibus prædictis, quoniam videntur
 sibi contrariari. Si enim fuga et expecta-
 tio opponuntur. Et timor est fuga sicut
 dicitur Augustinum. non ergo est expecta-
 tio, ut dicit Damascenus. Ulterius

Queritur iuxta hoc Vtrum timor secundū
 generalem sui acceptionem habeat unū
 obiectum commune. Quod enim sic, vide-
 tur quod naturalis timor conformis est gra-
 tuitus. Et gratuitus glorioso, alioquin nec
 timor naturalis perficeret a gratuito, ne-
 que gratuitus a glorioso. Et autem esse
 non possit (ut de facto est) nisi haberent
 unum obiectum commune ergo est.

Item tanta generalitatis est amor quā-
 ta est timor. sed omnis amor est respectu
 obiecti sub una ratione, scilicet sub ratio-
 ne boni. ergo videtur similiter de timore.
 Sed contra est quod timor videtur esse respectu ma-
 li, timor autem patris non est respectu
 mali, cum ibi nullum sit malum. ergo
 non videtur quod timoris videtur. et timoris patris
 possit

possit esse unum obiectum commune. ac) //
 por hoc una communis ratio assignari) Itē //
 timor ut est respectu futuri. timor autem
 patris respectu futuri non potest esse. ergo
 non possunt communicare in ratione unius
 obiecti. Rr Dicendum q timor cum in ul
 tas habeat differentias. De illis nec dicit o
 mino uniusce. nec quivice. sed secundum
 quandam analogiam. ubi autem est
 analogia. ibi est comparatio ad aliquid
 unum secundum prius et posterius. ma
 xime ubi est proprie analogia. et ideo
 timor secundum omnes suas differenti
 as habet aliquod obiectum. siue nam
 rationem, circa quod consistit eius actus
 secundum prius et posterius. Obiectum
 autem timoris. sub ratione sua generali
 est arduum. actus vero communis est desi
 litus ab illo arduo, et hoc est in omni tim
 re reperire. Unde una communis ratio po
 test de omni timore assignari. Et dicitur
 q timor est resultus ab aliquo arduo, siue
 excellenti. siue illud arduum sit in genere
 boni, siue sit in genere mali. sed cum est
 in genere boni est resultus cum reverentia
 cum vero est in genere mali est resultus cum fu
 ga. Sed qz iuxta analogiam frequenter la
 tet q quivice quaedam secundum Phil
 sophum, propter tollerandam ambiguitate
 magister prius malum dividere, qz de
 finire. qz in multis primus est divi
 dendum, et postea definiendum. et hinc est
 q dicit Augustinus. et Damascenus. timore
 enim

enim definiunt, non quidem in sua gen-
 eralitate sed respectu mali. et quod timores
 per se non habent duplicem autem habet unum
 antecedentem, qui est estimatio. sive in
 peccis, quia quis credit malum, sibi super-
 venturum, ^{et} consequenter est fuga illius
 mali estimati. Hinc est quod illorum
 definitur per expectationem, alterum ve-
 ro per fugam. itaque nulla est ibi repug-
 nantia. Accipit enim ibi expectatio
 largi pro quacumque estimatione, sive
 creditate de aduentu mali. et per
 hoc patet Responsio. Ad primum quod
 querebat, de timoris notificatione seu
 definitione.

Ad illud vero quod querebat ulte-
 rius de timoris obiecto. Querendum
 obiectum eius est arduum, sub ratione
 ardui, et excellentis, et quodammodo
 super excellentis. Unde quod obicit
 de malo et defuturo non valet, quia
 ratio non respicit timorem, nisi quan-
 tum ad statum eius, neque ad hoc genera-
 liter in statu enim iudicatur timor reve-
 rentie, sicut ex precedentibus constat.
 obicit secundo contra numerum et
 divisionem, quam de timore ponit Ma-
 gister. primum quod videtur esse insufficientis,
 omittit enim timorem naturalem. I-
 tem, quod videtur sibi contradicere. Primum
 enim dicit quattuor esse timores, et postmo-
 dum

dum subiungit quinqz. q. si dixeris quod se //
 enumerat pro uno mundanum et hu-
 manum contra. Timor mundanus sur-
 git ex concupiscentia oculorum, timor
 humanus ex concupiscentia carnis, sed
 ista concupiscentia sunt diversa ergo et
 illi timores.

suxta hoc quod cum sex differentie ad
 signum videlicet naturalis, mundanus,
 humanus, servilis, imitatus, et filialis
 peres quod sumant. Et quomodo distin-
 guantur? Rr. Dicendum q. sex timoris
 differentie habent distinctionem secundum o-
 riginem differentiarum suarum. timor
 enim, aut est ex natura, aut ex libidine
 sive concupiscentia, aut ex gratia. Si est
 ex natura, tunc est timor naturalis. Si
 ex concupiscentia sic est dupliciter, aut
 scilicet ex nimio amore sui, et sic est hu-
 manus; aut ex nimio amore suorum
 et sic est mundanus; si vero ex gratia gra-
 tis data sic est servilis, aut ex gratia gra-
 tum faciente inclinata et sic est imitatus
 aut est ex gratia perfecta et sic est filialis
 ex quo patet q. sex sunt differentie timo-
 ris secundum suam generalem divisi-
 nem ex parte suae originis.

Ad illud ergo quod opponit de insuffi-
 entia magistri q. non ponit nisi quattuor.
 Rr. q. magister, cum intendit hoc
 agere de timore dono, non dividit timore
 nisi eatenus, quatenus ad propositum suum
 ex

expellat. Timor autem donum quadrup-
 liciter habet considerari. aut per compa-
 rationem ad suum oppositum, quod ex-
 pellit. Et sic est timor malus, qui opponi-
 tur dono spiritus sancti ut mundanus et
 humanus, quod magister non diuidit
 licet sint timores diversi, quod sub una ra-
 tione considerat videlicet in quantum op-
 positionem habent ad donum timoris scilicet
 per comparationem ad obiectum minus pr-
 incipale. et hoc quidem est malum poen-
 et sic est timor seruilis aut per compara-
 tionem ad obiectum magis principale
 quod quidem est malum culpa sine offe-
 sa. Et sic est timor initialis, aut per co-
 parationem ad obiectum maxime prin-
 cipale, quod quidem est excellentia ma-
 iestatis diuine. et quantum ad hoc est
 timor filialis. et sic patet quod secundum
 duplicem comparationem ipsius timo-
 ris doni, assignantur quattuor timoris dif-
 ferentia. et magister sufficienter diuidit
 timorem quantum expellat ad propo-
 situm.) Aliiter potest dici quod timor sub
 ratione doni potest secundum aliam co-
 siderationem quadrupliciter diuidi. quod
 timor autem est oppositum simpliciter dono
 et sic est una differentia scilicet munda-
 nus et humanus; aut est donum tamen
 cum opposito doni, et sic est timor seruilis;
 aut est donum cum opposito, cum quadam
 tamen approximatione. et sic est timor initi-
 alis

neque uero quando
 cumque timet periculum
 carnis dicitur timor
 humanus, nec quan-
 do timet amissionem
 boni temporalis dicitur
 timor mundanus -
 sed tantum quando
 talis timor est inordi-
 natus, et perinde sem-
 per sonat in malum

alis: aut est perfectum donum et sic est timor
filialis. et sic patet sufficientia membrorum
bonorum. et solutio obiectorum.

6 Contra illa verba in principio capituli quinti
(et attende q. huius quattuor distinguuntur timores)
Arguitur sequitur enim vel magister esse sup
fluum, vel Bedam diminutivum. Item iux
ta hoc quod de dimissione quam ponit Damas
cenus ponitur sex differentias quarum nullam
ponit. nec magister nec Beda. aut autem
q. sex sunt signa timoris scilicet segnitates et
rubescencia verecundia, admiratio, stupor
et Agonia. videtur enim secundum hoc. q. aut
magister. aut ipse Damascenus in dividen
do non recte procedat. et iuxta hoc queritur
de sufficientia membrorum. quam ponit da
mascenus

R. Dicendum q. possumus quadrupliciter
loqui de timore. aut secundum ~~esse~~ ~~secun~~
dum quod est donum simpliciter. aut secun
dum quod est donum et oppositum dono. aut
secundum quod est comprehendit donum et oppo
situm dono. et passionem naturam. aut speci
aliter de ipso secundum q. timor est passio
naturam. Si secundum est donum sic dividit
in duo membra. et sic accipit Beda dividens
timorem in servilem. et castum. q. potest
se donum gratuitum. aut gratis datum. Si
secundum q. comprehendit donum. et opposi
tum dono. sic est divisio magistri in quattuor
membra. ut dictum est supra. quia enim ma
gister largius accipit ides plura membra ponit
si autem sumus pro ut comprehendit donum. et
oppositum dono. et etiam passionem naturam. Sic
divi

diuidit in sex membra posita prius. Si uersus
 prout specialiter accipit pro passione naturae
 sic est diuisio Damasceni quae est quasi sub
 uel dicamus cum // diuisio respectu precedentis.
 diuisio Thomae et // Sufficiens autem et aduersus horum mem
 forte in idem redit // brorum sic patet. quod timor passus aut est res
 quod Beda distinxit // pectum mali aut respectu ardui: Si respectu ma
 mores secundum // Si, aut respectu mali in se. aut respectu mali
 quod retrahunt a ma // in ordine ad culpam. Si respectu mali in se
 lo culpa. et destit // ad hunc dupliciter nimirum aut quod timet
 xie secundum retra // difficultas in opere superexcedens uires nostras
 hentia, quae sunt du // et sic est segnitudo. quam ipse Damascenus
 o. scilicet poenam futu // dicit esse timorem futurae operationis. aut
 ra. et separatio a deo // prout timet malum poenae, nec tamen est a
 sed magister distin // nobis. sed a fortuna et per accidens. et sic est
 xie timores secundum // Agonia, de qua dicit ipse Damascenus. quod Agonia
 inclinationes ad ma // timor est per casum. sive infortunium
 lum. et secundum // Si autem est timor mali respectu poenae in
 retractionem non // comparatione ad culpam. hoc etiam potest
 solum quantum ad // esse dupliciter. aut respectu culpae, quae iam est
 motiua. sed etiam // et sic est uerecundia, de qua dicit Damascenus
 quantum ad status // quae uerecundia est timor alii. aut respectu
 culpae quae non est. sed potest esse et sic est exu
 bescentia de qua dicit Damascenus quod erubescencia
 est timor in spectatione cogniti. Si
 autem est respectu ardui aut magni tunc alii
 est magnitudo in quod non possumus cognos
 ceri et operando propter defectum cognitio
 nis. et tunc est admiratio de qua dicit Dam
 ascenus quod admiratio est timor in magna
 imaginatione finita. aut est arduum ad quod
 in assueti sumus et sic est stupor. de quo aut quod
 stupor est timor ex inassuetata imaginatione
 et uel aliter. aut timore passionis timet quod
 de

de se est timendum; aut timet quod de se timendum non est. Si timet quod de se timendum est. Hoc potest esse tripliciter. quoniam aut est presens. et sic est verecundia; aut futurum certum et sic est erubescencia. aut futurum dubium. et sic est Agonia. Si autem timetur aliquid quod de se timendum non est. tunc potest esse tripliciter. aut propter defectum virtutis; et sic est segnitia. aut propter defectum cognitionis. et sic est admiratio. aut propter defectum consuetudinis. et sic est stupor ex quo patet per delictorum numerus. et sufficientiam nec non et responsio ad obiecta.

7 Contra illa verba circa medium capitis quinti (Amicabilem vero timorem castum dixit) Arguitur quod alius videtur timor castus et alius amicabile. et alius filialis. aliud enim timet sponsa. et aliud amicus et aliud filius; filius enim timet patris indignationem. amicus voluntatis dissensionem. sponsa complexuum separationem. ergo illi sunt diversi timores.

iuxta quod queritur propter quid timor perfectus sortitur illa vocabula: et quare magis vocatur amicabile. quod socialis?

Et Respondendum. quod licet isti timores in his sensibus habeant differentiam. tamen respectu dei. unus et idem timor censetur. Et hoc triplici ratione. Sicut enim una est gratia que facit esse filium dei per adoptionem. et facit etiam amicum. et desponsat animam in coniugium. Sic etiam in proposito est intelligendum; quoniam unus atque idem timor est, quo
quis

quis timet amittere deum, si se separari ab
eo sub hac triplici ratione. et ex hoc patet
quare iste timor sic tripliciter nominari gaudeat.

Pacet etiam Responsio ad argumenta
contra illa verba ad finem capituli septimi
(sed ex eo quod mala carnes corrigite) Arguitur
quod Augustinus dicit, quod in timore servus ma-
net voluntas peccandi. ergo non corrigit se
sed R. quod manet voluntas non absoluta sed
conditionata, quae uelitas dicitur ut scilicet
peccare si impune liceret.

Contra illa verba in principio capituli noni
Sciendum tamen est, quod uergetur timor scilicet ser-
uile, et initialis in scriptura diuersus locus di-
citur initium sapientiae) Arguitur. si timor initi-
alis dicitur quod tres inchoat sapientia, et gratia
et timor seruile est etiam huiusmodi. ergo ti-
mor seruile non distinguitur ab initiali, quod est
falsum. quare ergo iustitiae propter quod
timor in sacra scriptura potius dicitur initium
sapientiae, quod aliud donum? et quare magis
dicitur initium sapientiae, quod alius alterius
doni, aut uirtutis, aut gratiae.

R. quod cum duplex sit initium scilicet intra
uel extra initialis denominatur a principio
intra, quod est natura principium intrinsecum
seruile autem habet rationem principij ex-
tra et propterea neque erit neque debet dici in-
itialis. cum autem quare quare magis dicitur
et principium sapientiae quod alterius doni. R.
quod in proficiendo in bonum donum timor est
primum inter omnia dona. et donum sapien-
tiae est supremum. cum ergo ratio initij et prin-
cipij debeat attribui primo. Nunc est quod ratio ini-
tij

tij debet attribui timorij. qz non in se ipso sta-
 tu est. Et sine est qz timor magis dicitur primum
 primum sapientie qz alius alterius doni -
 ex his autem quibus in littera dicta sunt possent
 formari sex problemata de timore ut primum
 sic de timoris definitione. Secundum de ob-
 jecto. Tertium de divisione magistri. quartum
 de divisione doni. quintum de doni gratuiti
 nominatione. Sextum eandem et ultimum
 de eius comparatione ad donum sapientie. cu-
 ius dicitur esse principium ut dictum est non qz
 ea perfectior sit. aut eam creans eius essentia
 sed sicut dispositio ad ipsam, a qua incipit mo-
 tus in sapientiam perueniens. // //
 de materia huius distinctionis agit diuus Thom
 1.2. q. 68. ar. 1. 4. et 5. et 2.2. q. 19. art
 4. 8. et 10. et ibi eius expositores.

Distinctio Trigessima quinta quae
 incipit. Post praemissa diligenter est.
 Postquam magister in precedenti distinctio-
 ne egit de omni absolute. In hac quoque quattuor
 capitulis continetur agitur de ipsis respectue
 seu comparative. et dividitur in tres partes
 principales. In quarum prima a principio
 usque ibi (ostensa differentia) ponit differen-
 tiam inter sapientiam, et scientiam. In
 secunda usque ibi (et notandum) assignat
 discrimen inter sapientiam, et intel-
 lectum. In 3° differentiam inter scien-
 tiam, et intellectum, et tunc usque ad finem
 distinctio-
 nis, quae in epyltho meo redacta sic
 habet.
 Et si tam sapientia quam scientia prout donasunt
 spiritus sancti divinarum humanarumque
 rerum notitia dici possunt. proprie tamen sa-
 pientia est rerum divinarum, et humanarum
 cognitio scientia vero cognitio rerum su-
 ma

manarum secundum Augustinum. et hoc
 loquendo de sapientia non secundum Phi-
 losophos, sed secundum Apostolum. i. corin-
 th. quid dicit ibi, alij dant ~~scientiam~~ sapientiam ^{sermo}
 alij scientiam scientiam. Nec tamen scien- ^{nam.}
 tia est de omnibus rebus humanis, sed de
 humanis. perque fides adiuvat aliquo mo-
 do. Item secundo secundum eundem Au-
 gustinum sapientia et scientia differunt
 In hoc q. sapientia est de illis, quae ad divi-
 num cultum, et delectationem pertinent. sci- ^{et sic the}
 entia vero de his, quae pertinent ad aversio- ^{osebia ap}
 nem, quae est in meditationis pravitate, et ^{pellatur}
 peruersa. Item secundum eundem Au-
 gustinum sapientia et scientia tertio dif-
 ferunt, quia sapientia pertinet ad dei con-
 templationem. scientia autem ad altitatem
 sapientia est de divinis, scientia de huma-
 nis. et ideo de Christo dominus Sabemus sci-
 entiam, et sapientiam, quia deus est et homo.
 Consequenter etiam ponit differentiam in-
 ter sapientiam, et intellectum, in eo q. sa-
 pientia est proprie de eternis, intellectus
 de deo, et rebus invisibilibus creatis indif-
 ferenter. Item intellectus consistit in so-
 la creatoris, et creaturarum invisibilium
 cognitione. Sapientia vero, in creatoris cog-
 nitione, et delectatione.
 ex quibus patet differentia inter illa tria
 quia scientia valet ad bonam conversatio-
 nem, et temporalium rerum administrati-
 onem, intellectus valet ad creatoris, et crea-
 tu

aturalium invisibilium cognitionem. Sapi-
 entia vero ad dei cognitionem, et dei dilec-
 tionem. Ne tamen quis credat q, intel-
 lectus et scientia de quibus sic agit cum un-
 cere homini a natura, aut q, naturalia
 sine. advertit q, non est sic, sed q, a deo in-
 feruntur animabus sanctis. per quos etiam
 in illis intellectus, et mens reformantur. nec
 tamen sapientia ista est deus ipse. sed do-
 num ipsius, qz a deo homini infertur ut
 sit particeps suorum sapientie. Unde quem
 admodum dicitur Justitia que a deo est vel
 quam, aut quia deus dat homini, cum eum
 iustificat. sic et sapientia dei dicitur, vel qz
 deus est. vel quam dat homini deus ut sit
 sapiens. et sic de Litera distinctionis, quam
 magister Satius prosequitur adductis pricipu-
 auctoritatibus. 1. corint. 1. et. 12. Augusti-
 ni lib. 12 de civitate. cap. 14. et lib. 13. cap. 16
 et lib. 12 de ecclesiasticis officiis. et Job. 28

et sup psalmu
 135. in encic. c. 2
 ad Philip. 2. Joan. 1.

ex qua tres eliciuntur conclusiones (vel una
 triumbris) in quibus eius tota summa con-
 sistit.

1^a conclusio. Inter sapientiam et
 scientiam que dona sunt spiritus sancti dif-
 ferentia assignanda est.

2^a Donum sapientie distinguitur a dono
 intellectu.

3^a conclusio intellectus et scientia prout
 sunt spiritus sancti dona, differunt inter se
 et ab intellectu, et scientia prout sunt a na-
 tura.

ex qua ~~conclusiones~~
 elicitur conclusio in qua
 eius summa consistit -
 que talis est.

Donum scientie a do-
 no sapientie secerne
 et hoc a dono intellectu
 Hoc autem a scientia
 et ab intellectu prout
 est a natura
 metice sic
 est distincta ab alijs prout
 clara scientia donis.
 numine quam sacro
 diuinitus esse datam

~ Dubia Literalia siue textus expositio
 contra illa verba post initium primi capitis (1
 Sapientia est rerum humanarum & diuinarumque
 scientia) Arguit. quoniam scientia secundum
 Philosophum secantur ut res, hoc est diuiduntur
 secundum diuersitatem subiectorum, sed res
 diuinae, et humanae, creatae et increatae siue
 diuersitate differunt, ergo nulla sapientia potest
 esse de utrisque. Item res humanae in compa-
 ratione ad diuinas fere nihil sunt, sicut finitum
 infinito comparatum, ergo siue prae-
 nihil ad diuina supra lineam, ita neque cognitio
 rerum humanarum supra diuinae cognitio-
 nem quod quae addere potest. et ex consequenti
 cognitio humanarum rerum non potest esse
 de integritate ipsius sapientiae, neque in eius
 definitione collocari

R. Dicendum quod nomen sapientiae secundum
 quod accipitur pro cognitione dupliciter consuevit
 a Philosopho usurpari; sicut et nomen ius-
 titiae dupliciter sumitur. est enim iustitia spe-
 cialis, et iustitia generalis. Iustitia specialis
 est cardinalis uirtus ab alijs distincta. Iustitia
 a uero generalis generaliter complectitur omnes
 uirtutes, et sic sapientia proprie dicta est cog-
 nitio altissimarum causarum. Sapientia au-
 tem communiter dicta comprehendit et includit
 cognitionem omnium, et ob hoc dicit Philosophus
 quod sapiens de qualibet re siue est, inquit cog-
 nitus

omnes

noscere rationem. Et hoc modo sapientia inc-
 ludit in se duas scientias. et non solum illas
 que sunt de creaturis, sed etiam illas que sunt
 de creatore, et creaturis. Et quoniam omnine
 Summius potest intelligi omnis creatura quia
 ipse cum omnibus communicat, sicut dicit Gr-
 gorius. Nunc est q. magister definiens sapienti-
 am dicit ipsam esse cognitionem rerum di-
 vinarum et humanarum. id est omnium re-
 rum creatarum in quibus relucet et mani-
 festat summa sapientia dei. Et per hoc patet
 explicatio definitiois. et solutio primae ob-
 iectiois. Ad id autem quod opponit scia-
 tiam rerum humanarum nihil advehere tu-
 pra cognitionem divinarum. R. q. licet di-
 vinas res excedant humanas in infinitum
 quia illae sunt infinitae. Et ista finita cogitio
 tamen non excedit cognitionem in infinitum
 quia utraq. cognitio est finita; siue quae cogit
 cumus divina. siue quae cogit cumus huma-
 nam. non enim divina cogit cumus secundum suam
 immensitatem, nec quando sumus in via
 attingimus ad conspiciendam ipsam veritatem
 in se. et ideo necesse est eam in suis effectibus co-
 gnoscere. et propterea cognitio rerum huma-
 narum magna pars est nostra ratiois, quan-
 diu sumus in statu viae. Et pro tanto ponitur
 in definitione sapientiae

¶ Contra illa verba longe a principio primi capi-
 tuli (Sive scientia tribuatur sed illud tantum
 tribuatur, quo fides saluberrima, quae ad veram be-
 atitudinem ducit, gignit.) Arguitur quod cum dicitur
 fide

fidem generari ex scientia. aut intelligit qu
antum ad habitum. aut quantum ad actum
non quantum ad habitum. quod habitus fidei non
generatur ex habitu scientie. neque etiam quan
tum ad actum. quod actus fidei precedit actum
scientie ergo nullomodo continet veritatem

Item scientia versatur circa temporalia. fides
autem est de eternis. ergo donum scientie ni
hil facit ad ipsam fidem.

Ac prout in iustis etiam quod de diu
sitate illorum quatuor actuum. quos enu
merat. R. Dicitur quod sicut fides habeat
ipsam summam veritatem. pro principali obiec
to cui assentit et credit; illud tamen quod cre
dit videt per speculum creature et propterea
et si speculum creature non sit eius principa
le obiectum. Cognitio tamen generalium in
subiecta creatura. et mundana creature et
intelligentia scripturarum plurimum confert ad
ipsius fidei promotionem. Sicut in alio sicut
in se. In se quidem quantum ad profectum
in alijs autem non solum quantum ad profec
tum. sed etiam quantum ad inclinationem
Homo enim magna scientie et literature
facilius persuadet. et melius instruit venie
tes ad fidem. quod ignorans. sicut de beato Paulo
manifestum est. Unde quod scientia ista valet
ad fidei introductionem. et introductionem provec
tionem. et provecitiam defensionem. et defensionem
confirmationem. Sicut est quod quatuor tractus as
signat ei Augustinus respectu ipsius fidei. di
cens. quod per donum scientie fides saluberrima
gigni

gignit, nutrit, defendit, et roborat. itaq; p^{ri}ncipales
 actus respicit incipientes. dicitur in carne
 dii proficientes secundum progressum in bono
 et pugnam contra malum. Inciens et ul-
 timus respicit iam perfectos.

Ad primam objectionem R^o q. scientia ge-
 nerat fidem. sed generari aliquid ab alio
 potest intelligi dupliciter. vel respectu eiusde-
 m subiecti. vel respectu alterius. et respectu alterius
 dupliciter vel effectiue. vel dispositiue. cum
 ergo dicitur q. scientia generat fidem. Secun-
 dum intelligitur respectu eiusdem subiecti. sed res-
 pectu alterius neq; intelligitur effectiue. sed
 dispositiue. Ad. 2. R^o q. temporalia be-
 ne manducant ad perpetua quando iustitias
 in via.

vel dicamus cum dicitur Thomas hic q. predic-
 ta Augustini et magistri verba (quis fides,
 saluberrima gignit) intelligenda sicut que
 autem ad distinctionem articuloꝝ. siue que
 autem ad exhortationem ad fidem. secun-
 dumq; fides ex auditu est. in quantum ad
 habitum fidei. qui est ex infusione gratie
 Contra illa verba circa medium primi capi-
 tuli (scientia vero abstinere a malis) Ar-
 guit. quod dicitur non dicitur dicitur in certis
 cum ergo de se dicitur non dicitur q. po-
 tesse esse ipsius scientie. Item abstinere a ma-
 lis respicit effectum. sed scientia respicit in-
 tellectum. ergo abstinere a malis respicitur
 ipsius. Ac proinde iuxta hoc quod dicitur cum sci-
 entia non solum ad declinandum a malo. sed
 etiam ad faciendum bonum. propter quod ma-
 gis

quis describat per actum declinandi a malis,
 q̄ per actum exercitandi in bonis?

Ad dicendum q̄ secundum magister,
 exponit in licet abstinere a malis non
 est intelligi privative scilicet non facere
 malum, sed a malis abstinere. Sicut pruden-
 ter condescendi in medio nationis prave, et
 periculis. Unde aliter et aliter abstinere
 a malis est ipsius timoris, et ipsius scientie
 timor enim reprimit interiora incentiva.
 Scientia vero docet precavere exteriora pe-
 ricula, et occasiones et ea que sunt ad ma-
 lum inclinantia in quibus magna est dif-
 ficultas, et vel potius ducere q̄ abstinere a
 malis est timoris sicut exequentis, sapien-
 tię vero sicut dirigentis. Et Per hoc.

Pacet responsio ad obiecta quoniam absti-
 nere a malis aliter est timoris, et aliter sci-
 entie, et preterea non est scientie privative
 tantum, sed etiam positive. Sicut talium est
 contra illa verba post medium capitulum primi
 Capite demonstratum est in quibus differant
 spiritus sapientie, et spiritus scientie scilicet
 ut sapientia Divinis, scientia humanis est.
 Arguitur quod ista nulla videtur differentia, quod ea-
 dem virtus scilicet caritas simul habet con-
 versari circa Deum et proximum. Et similiter
 eadem fides, ergo nulla videtur per hoc assigna-
 ri diversam differentiam. Item intelligentia que
 est donum unum, sicut dicitur infra simul est
 de eternis, et temporalibus, ergo videtur q̄ magis
 ter

ter sibi ipsi contradicat) R. Dicendum. q. 1
negociari circa temporalia et aeterna potest
se dupliciter. vel secundum easdem rationes
vel secundum diversas. quando non est
secundum rationes easdem. tunc non est solutio
de diversitas materialis. immo etiam est diversi-
tas formalis. et sic contingit in proposito sicut
colligi potest ex his quae dicta sunt. et propterea
a magistro differentiam satis recte assignat.

5 circa illa verba post initium capituli tertij (a
sunt ab intellectu et scientia, quae naturalia
sunt in anima hominis) adverte q. in
telligenda sunt q. tum ad seminaria scientiae
non autem, quantum ad habitum completum.
intellectus autem similiter a natura est. |
de materia Sicut distinctio agit d. Thomas
2.2. q. 176. et q. 182. specialiter art. 2
et ibi eius interpretes.

Distinctio Trigessimasexta quae in
 capit. Solet etiam quæri etc.

Postquæ magister in precedentibus egit de vir-
 tutum et donorum ad invicem comparati-
 one in hac distinctioe quæ tribus capitulis
 continet agit de virtutum connexionne. Et
 dividit in tres partes principales: In quæ
 prima a principio usque ibi (Utrum vero/
 pariter) quærit an absente una virtute
 tem omnes habeant. In 2. usque ibi (Cum au-
 tem duo sint) an absente una virtute
 omnes equaliter habeant. In 3. inquirit
 de connexionne preceptorum quibus actus vir-
 tutum reparant. Et hoc usque ad finem distin-
 ctionis. quæ in epiphonem redacta sic habet
 Virtutes ad se inter se complexæ sunt et conca-
 tenatæ ut secundum Hieronymum qui habet
 unam

Vnam omnes habeat, quia charitas est mater o-
 mnium virtutum. Et ideo in quocumque est cha-
 ritas in eo omnes virtutes reperiuntur. et ubi
 non est charitas nulla virtus adest. quod ite-
 rum ex Augustino confirmat. quod si secun-
 do quis querat an quicquam ad modum sunt con-
 nexae. ita et sunt aequales duplex circa hoc fu-
 it modus dicendi. quidam enim partem re-
 gatiuam sunt amplexi quam ex eo compro-
 bant quia quidam sancti commendant excellen-
 ter ab una virtute. et non ab alia. sicut Iob. a
 patientia, Dauid ab similitudine, Moyses a ma-
 iestudine, quod non esset. si ille qui excellit
 in una virtute, excelleret in omnibus. Unde
 dicunt quia una virtus habet excellentius quam
 alia; nullam tamen aequalem sicut charitas, quae
 est mater omnium. Alia est tamen uerum
 opinio asserens omnes virtutes esse pares. sic
 tamen intelligendo, quod ille qui excellit alium
 in una virtute, vel est ei par. simili modo
 se habet ad deum in ceteris virtutibus, ut si
 aliquis sit aequalis alij in fortitudine, oportet
 quod sit aequalis in prudentia. alioquin for-
 titudo unius esset minus prudens quam fortitu-
 do alterius. et sic non esset aequalis fortitudo
 et idem posset deduci in alijs virtutibus. Solutio
 tamen rationes primae opinionis, quia quando
 dicitur aliquis praeminere in aliqua virtute
 ut Abraham in fide. hoc intelligitur non quae-
 ritum ad habitum virtutis, sed quantum ad
 usum eius. vel in comparatione ad alios homi-
 nes qui non aequant ei in aliqua virtute. et
 secundum hunc modum dicitur esse intelligi-
 da

da quaedam verba Augustini. que ponunt in
 Litera. perque uide insinuare q. una virtus
 perfectius habeat q. alia. Hec tamen ex
 tra textum de equalitate proportionis oportet
 intelligi unde per hoc non excludit uirtu-
 tern unam alia esse maiorem. et charitatem
 omnium primam. Vltimo querit cum in du-
 obus preceptis charitatis tota lex pendeat, et
 propheta secundum dicitur saluatoris in
 euangelio. qualiter precepta ceremonialia
 que cessauerunt continentur sub preceptis co-
 nstitit. que semper durant et R. q. precep-
 ta ceremonialia in quantum fuerunt figu-
 rativa cessauerunt, sed secundum spiritum
 sem intellectum remanent. omnia enim
 precepta reducuntur ad decem. et illa decem
 reducuntur ad duo precepta: que sunt dilectio
 dei, et proximi. in his enim continetur plenitudo
 legis. Et sic de litera distinctio quam
 magister Sacerdos prosequit adductis precipue
 auctoritatibus. Hieronimi super Isaiam. 11. et in com. ad 56 capite
 2. exint. 1. Augustini in epist. ad Hieronimu
 et lib. 1. de doctrina christi cap. 35. et ad simas
 thasium. Roman. 13. Iacob. 2. reg. 6. nu-
 mero. 12. Hebr. 10. et matth. 5. et 22

ex qua tres eliciuntur conclusiones (uel
 conclusiones) in quibus tota eius summa consistit
 Prima conclusio. Virtutes ita sunt ordine
 1. q. q. una sine omnibus haberi non potest.
 2. quis virtutes proportionaliter sine
 equaliter possunt a nobis in equaliter haberi
 3. omnia precepta decalogi ad duo precepta

et in tractatu
 de laude charitatis
 ad colossenses. 2
 aliy. 5. exod. 20
 1. Timothei. 1.
 ex qua ~~conclusiones~~
 elicitur conclusio in
 qua eius summa consistit.
 que talis est.
 virtutes sunt ordine
 1. q. q. cum in se pro-
 portionaliter sunt q-
 uales. a nobis ineq-
 ualiter haberi possunt
 et omnia precepta de-
 calogi ad duo reducuntur

metrice sic
iungunt ualida
virtutum gemmi
na nexu.
tamperire omnes
si perit una tibi.

Charitatis referunt. Et per ueram p[ro]prietate
dei et proximi adimpleno

~ Dubia literalia siue textus expositio
contra illa uerba ad medium primi capituli ex
Augustino desumpta (ubi charitas est nihil
est quod deesse possit) Arguit. q[ui] sequere
q[ui] quicumq[ue] habet charitatem habet quicquid
sufficit ad salutem. et ex consequenti reliquae
omnes uirtutes superuacuae essent ac super
fluae. Si dixeris q[ui] hoc intelligit q[ui] charitas ha
bita habet alias omnes uirtutes sibi annexas
hoc similiter potest de qualibet aliarum uirtu
tum affirmari, siquidem omnes conuertuntur
cum qualibet; sicut cum charitate. Item q[ui]
t[er]t[er]e gratis datq[ue] non necessario sunt conuexa
ipsi charitati. et tamen sunt ualde utiles et
oportuna ipsi ecclesiae. ergo ubi charitas repe
rit multa deesse possunt.

R[es]pondendum q[ui] cum dicitur nihil deesse ubi
charitas est intelligi debet de necessarijs ad
salutem nam defectus in hac parte proprie
defectus est alioquin uero defectus p[ro]modico
reputandus. Hoc autem tribuit charitati res
pectu conuersionis cum alijs uirtutibus. qui
enim habet charitatem habet unde possit legi
implere. et per consequens habet ceteras uirtu
tes. quae subleuant ad legis implationem.
Ad id autem quod obicitur de qualibet alia uir
tute R[es]pondetur q[ui] non est simile. q[ui] charitas non solum
alijs

Alijs uirtutibus conuenit. sed etiam est princi-
pium conuersionis, qz est uinculum perfectio-
nis. et quodam modo mater omnis boni, sicut
ipse magister dicit

2 illa uerba longe a principio secundi capitis (se-
quitur ut huius fortitudo minus prudens sit) pro-
tantis dicitur. pro quanto de una uirtute re-
dundat in aliam, sicut dictum est.

3 Contra illa uerba circa medium secundi capitis
Clarissima disputatio tua satis apparuit
non placuisse auctoritatibus, immo ueritati ip-
si omnia peccata esse paria. Arguit. qz secun-
dum Anselmum peccatum nihil est. in his au-
tem, que nihil sunt unum non est maius al-
tero, ergo uideat qz unum peccatum alterum
non possit excedere ergo omnia peccata sunt
paria. Item quodlibet peccatum mortale pri-
uat hominem totaliter gratia, et inducit in-
fernum. sed in omnimoda priuatione non est po-
nere maius et minus, in his enim que mor-
talia sunt non est dicere unum magis mortuum
qz alterum ergo in genere peccatorum morta-
lium unum non excedit alterum

Rr Dicendum qz qz peccatum est priuatione or-
dinis, et diminutio stabilitatis. per unum pecca-
tum anima magis desordinetur et instabilis re-
ddetur, qz per aliud; sicut manifeste apparet. et
indubitanter est uerum qz paria non sunt. conue-
pescencia enim plus inclinat ad unum appeti-
bile qz ad aliud ac proinde magis facit deum
concernere. Et ab ipso elongari, et recedere in
uno genere peccati, qz in alio

cum autem Arguit qz peccatum nihil est. Rr

q̄ quamuis nihil sit essentialiter loquendo
alicuius tamen est subiecti. et alicuius sicut
oppositi. Unde ratione boni maioris. uel minoris.
quod priuat in diuersis peccatis unum pec-
catum dicit alterum excedere.

Ad illud quod obicit q̄ totaliter priuat gratia
et causat mortem. Sciendum q̄ quamuis o-
mne peccatum mortale totaliter tollat gra-
tiam. et habilitatem ad gratiam. non tamen
totaliter tollit habilitatem ad uitam. et
ideo licet aliquid non sit magis nec minus
mortuum. aut magis et minus gratia pri-
uatum per diuersa peccata. quantum ad ip-
sam gratiam et uitam gratia in se. est ta-
men magis et minus. quantum ad habili-
tatem naturę respectu gratiæ. et ratione il-
lius. diuersa peccata habent se se inuicem
excedere. Unde non est simile de corporali
morte; in qua fuit totaliter priuatio. et im-
possibilitas redendi ad uitam.

cum prope medium capitis tertij dicit. Sicut
in sermone de omnibus uirtutibus promittitur.
Loquitur magister de beatitudinibus. que uirtu-
tes dicuntur. in quantum sunt actus uirtutum
contra illa uerba ad medium capitis tertij.
(Omnia ergo ad duo mandata Charitatis per-
tinent) Arguit. q̄ uide hic duo opposita
in se implicare. Si enim per charitatem im-
pleri. potius debent referri ad charitatem
sicut ad principium. q̄ sicut ad finem. Sic
autem inquit q̄ charitas sit principium et fi-
nis mandatorum quod non uidetur possibile.

R^e tamen dicendum q. charitas simul ponit
 ipsarum virtutum quantum ad opera meri-
 toria principium, sive caput, et forma, sive
 vinculum, et finis ad quem ordinantur. et hoc
 est, quia ipsa charitas dum immediate coniungi-
 tur ipsi summo bono, quodammodo superuenit
 ceteris, et ceteras virtutes movet, et eis im-
 perat, et id est caput, et principium est caritatis
 et ulterius fructificando facit opera etiam
 meritoria, id est dicitur esse forma. Postquam
 quod id est facimus opera meritoria, ut deo
 fruamur, et per charitatem inde quiesca-
 mus. Hinc est q. charitas ceterarum virtu-
 tum, et preceptorum est finis, et sic bene ca-
 se incidunt in unum, et idem nec mirum
 cum charitas faciat deo consensum, quia ha-
 bet in se, repulsi creaturam intentionem
 triplicis causa, ac primum nulla est contra-
 dictio cum eo quod magister dicit in libro
 et possumus etiam dicere, et ad idem redit
 q. sicut in naturalibus, forma et finis incid-
 unt in idem, ita et in moralibus. Sapientia
 enim, qui est principium actus, et imper-
 ans actum, est etiam quoddammodo finis
 in quantum ad finem proprium, ut actum
 perato

circa illa verba post medium capituli tertij
 totam magnitudinem divinitus eloqui orum
 possidet charitas. Dubitat quod secundum hoc
 videtur q. prolixitas sacre scriptura sit superflua.
 Sed dicendum q. continent omnia divi-
 na eloquia in precepto charitatis, tanquam ra-
 dice

dice sed oportuit per ramos distingui. 3
 Contra illa verba ad finem capituli tertij (ini-
 micus enim iustus est. qui timore poenae suae
 peccat) Arguit. nulli poena iustitiae affec-
 tus irimicatur. sed poena est iustitia effectus
 ergo cum poena faciat se timeri. videtur quod
 faciat diuina iustitia irimicari. Item nisi
 sed quod facit declinare a malo facit iri-
 micari iustitiae. sed timor poenae. qui quis
 cessat a peccato facit declinare a malo. ergo
 talis non est irimica iustitiae.

R. Dicendum quod verba illa intelliguntur
 pro se ipse. et per caritatem tantam. pro se ipse ut
 dicitur inimicus iustitiae. qui timore poenae
 peccat. Sic est qui a peccato recedit solo timore
 et poena. non amore iustitiae. talis inquam
 qui ex solo timore recedit dicitur inimicus
 iustitiae. non per causam. sed per caritatem
 tantam. Licet enim ille amor non causet
 irimicitiam concupiscit tamen ipsam con-
 cupiscit etiam malum. per quam sumus
 inimici dei. Nam qui amicus est. Sumus
 di inimicus dei constituit. et Per hoc patet
 et Responsus ad illa duo quae obijciuntur
 quoniam procedunt ac si verba illa essent
 intelligenda per causam.

6
 Contra illa verba in fine capituli tertij (Commi-
 unum diuinarum scripturarum plenitudo est
 dilectio dei et proximi) Arguit. si natura
 operatur quanto uehementius potest. et non facit per
 plura quod potest facere per pauciora videtur
 Sumi

Similiter q, hoc modo operari debeat diuina sa-
pientia. si ergo in tota scriptura nihil plus
continet, qz verbum de mandato charitatis
videt tunc q, circa hoc solum sacra scriptu-
ra debeat uersari. Et de nullo alio ibi tra-
tari.

Rr. Dicendum q, plenitudinem
aliquis contineri in aliquo est dupliciter
uel integraliter uel causaliter. Plenu-
do autem diuinum eloquium in cha-
ritate non continet integraliter, qz multae
aliquae uirtutes ibi docent et precipiunt, quae
sunt diuersae, et distinctae a charitate. Secu-
dum q, dicit contineri solum causaliter, qz
tota sacra scriptura finaliter ordinat ad hoc
ut diligamus deum, et proximum.

Et si obiciat q, qui diligit proximum legem
impleuit, ac per consequens q, solum illud
mandatum debet in lege contineri. Rr q,
mandata, et documenta in sacra scriptura
multiplicantur propter duas, nimirum prop-
ter remouendam aegritudinem ex parte in-
tellectus. Et propter excludendum fastidium
ex parte affectus. necesse est enim, q, sciamus
modos secundum quos debemus ordinari ad
proximum, et ad deum. Et quoniam illa
res sunt, et nos ignorantes sumus, nec pos-
sumus simul illa capere, ideo oportuit ali-
qua per diuersa documenta distinguere.))

Rursus qz affectus noster fastidit unum
et delectatur in uarietate ideo diuersis modis
scriptura docet, et insinuat unum, et idem
ut affectus noster dum in diuersis et uarijs

idem

idem inuenit proficiat in unitate et de
 Lette in uarietate. ut tanto perfectius sum
 is, quanto delictabilior. et propterea mo
 do in ipsa sacra scriptura reperiunt man
 data obligatoria. modo adualia, modo
 monita salutaria. modo documenta prophe
 tarum. modo euangelistarum, ut ex his o
 mnibus excludat fastidium. et homo perfec
 tius ad bonum dirigat. et ex hoc conuinci
 potest q. sacra scriptura. et si magna sit tamē
 optime tradita est. et nihil continet superflu
 um. nihil etiam diminutum. 1)

de materia Suius distinctio agitur d. Thom
 1. 2. q. 65. specialiter art. 1. et q. 73. art
 1. et ibi eius interpretet. 1)

Distinctio Trigesima septima que
 incipit. Sed iam distributio decalogi. etc.
 Postq̄ Magister in precedentibus egit de
 Sab. tribus virtutum. et donorum. in hac dis-
 tinctione. que tribus capitibus continet inci-
 pit agere de his que consistunt in altibus
 preceptum. et dividit in tres partes princi-
 pales. In quarum prima a principio distinc-
 tionis usq̄ ibi (Primum in prima) premit-
 tit quosdam generalia de preceptis. In. 2. us-
 q̄ ibi (In secunda vers. tabula) determinat
 quosdam specialia de preceptis que ordinant
 ad deum. In. 3. agit de preceptis ad proxim-
 um spectantibus. et huc usq̄ ad finem distinc-
 tionis. que in ep̄thomen redacta sunt Sab. et
 decem sunt decalogi (ut nomen ipsum quod
 declarat) precepta quorum tria prima tabu-
 la ordinant ad deum. Alia autem septem que
 sunt in secunda tabula ordinant nos ad pro-
 ximum. Primum igitur preceptum est nō ado-
 rabis deos alienos. nō facies tibi sculptile. quod
 origenes induit secus. Augustinus autem u-
 num tantummodo esse affirmat taliter quod
 secundum dictum sit *Expositio prima*. quoni-
 am autem in eo precepto sit mentio de simili-
 tudine. et idolo assignat magister differenti-
 am inter ea dicens. q. similitudo habet aliqu-
 simile in rerum natura; idolum vero nihil
 ut si aliquis caput hominis fingat in corpore
 carnis. Et ideo dicit. i. exim. 2. q. idolum
 nihil est. q. nihil est in rerum natura subjan-
 responderis. uel secundum Augustinum. ido-
 lum

Sum nihil est qd licet materiam idoly natura
 ministrat. formam tamen fecit hominum
 stultitia. et proinde nihil est. sicut et pecca-
 tum nihil est. Vbi obicitur ex Augustino qd
 omnis forma facta est per verbum. ac per conse-
 quens qd forma idoly sequidem bona est etiam
 facta erit et perfecta a verbo. Respondet qd for-
 ma idoly in quantum est a deo est sed non
 in quantum est forma idoly. id est posita ad ad-
 vandum. quemadmodum est peccatum. Se-
 cundum allegoriam vero hoc primum precep-
 tum ordinat ad patrem, in quo est unitas et
 auctoritas. Secundum preceptum est. non as-
 sumes nomen dei tui in vanum. et est sensus
 literalis non iurabis pro nihilo. et hoc allego-
 rice filium qd aequalem patri significans ordinat
 ad filium in quo est equalitas. Tertium ma-
 datum est memento ut diem sabbathi sancti-
 fices in quo ad literam precipit observatio sabbat-
 i. et significat abstinencia a vitijs ficienda pro
 futura quiete. et Allegorice ordinat ad spiritu
 sanctum. cuius charitatem etiam obtinemus.
 Et per quem sanctificamur. Primum autem
 preceptum est secundae tabulae est Honora patrem
 et matrem, per quod precipit vobis. reuereri
 et honorare parentes. et eis necessaria ministr-
 re. aliud est non occides. quod prohibet corpor-
 le. et spirituale homicidium. Aliud non me-
 chaberis, in quo nomine meibus intelligit o-
 mnis illicitus concubitus. et omnis membru-
 rum genitalium abusus. quartum est non
 fratrum facies per quod prohibet sacrilegium
 rapina. usura. et omnis iniuriosa alienigenae
 superbia

Usurpatio sicut declarat in litera. Si quis au-
 tem queerat utrum filij israel, qui acceperunt
 et apportaverunt ad egyptijs uasa aurea,
 et argentea, iustis et alia commiserint fieri
 tum. Respondet, q. illi qui hoc fecerunt obe-
 dicendo iussioni diuina non peccauerunt, q.
 deus est dominus omnium. illi uero qui ex
 cupiditate hoc fecerunt non fuerunt a pec-
 cato immunes. q. si arguas omnes fuisse
 contra preceptum iuris naturalis, ac per
 consequens omnes peccasse. precipue enim
 et exprime lege diuina et naturalis. alie-
 ri nefeceris, quod tibi non uis fieri. Respon-
 det magister, q. suppleridum est; non faci-
 es alij iniuste, quod tibi non uis fieri. Aliud
 preceptum est non loqueris contra fratrem
 tuum falsum testimonium, ubi expresse pro-
 hibet mendacium, quod debet proximo, sed
 q. de mendacio, et periuuro agit in sequen-
 ti distinctione idem magister breuiter transi-
 acturus de alijs duobus mandatis in sequen-
 ti. Et hęc debet exa quam ipse latius prose-
 que adductis precipue auctoritatibz. Aug-
 ustin. de decem eboris. exod. 20. de ueris
 5. 1. corint. 7. August. super Ioannē. Hi-
 eron. super ezechi. ~~de decem~~ Isidori super
 exodum. Roman. 8. exod. 20 ~~et~~
~~quod~~. August. de blasphemia spiritus
 matt. 5. August. super exod. 32. q. 4. cap.
 meretrices. Hieron. ~~in~~ in quadam epist.
 August. super psalm. 54 et Hieron. in
 in ezechi. q. 3. cap. putant. Itē August. sup
 psalm. 14. q. 5. cap. dixit dominus. usq.

46. matth. 6. & Luc. 7. 11
 ex qua tres eliciuntur conclusiones (scilicet una
 tria membris) in quibus tota eius summa con-
 sistit. Prima conclusio decem sunt dca
 legi precepta a deo hominibus in duabus ta-
 bulis per moysen data
 2. prima tabule tria precepta ordinant
 ad deum) 3. septem mandata secundae tabule or-
 dinant nos ad proximum.

ex qua ~~summa~~
 elicitur conclusio in
 qua eius summa consistit,
 que talis est.
 decem sunt decalogi
 precepta. Moyse in du-
 bus tabulis data. in
 prima, tria que nos
 ordinant ad deum
 in secunda septem
 que nos ordinant ad
 proximum ~
 metrice sic

Dubia literalia siue textus expositio
 circa illa verba post initium capituli secundij
 (Sic origenes dicit esse duo mandata) adu-
 te q. sicut origenes primum mandatum
 dicitur in duobus, ita duo ultima mandata q.
 sunt de prohibitione concupiscentie coniun-
 git in unum. Et sic precepta decem non
 transcedunt

iniquum carum vir-
 tutum confirmare
 xv.
 carperiere omnes
 si perit una tibi.

contra illa verba post initium capituli secun-
 di (ut idolum sit, quod nihil habet simile sui)
 Arguit. qd idolum est fabricatum ab artifice
 artifex autem non fabricat nisi secundum
 similitudinem, quam habet in anima. sed
 nihil est in intellectu, quod prius non fuerit
 in sensu, nihil autem est in sensu, quod non
 fuerit in re extra. ergo videtur qd idolum nul-
 lum sit, quod non habeat similitudinem in re-
 bus exterioribus. Item videtur falsum dicere in
 fine

nil precepta iubent
 tabulis inscripta
 duabus.
 quam tibi perpetuus
 rite volatur amor.

Soc. quod subdit, idolum nihil est, quia nihil
 habet simile. quoniam si aliquis artifex fa-
 ceat aliquid novum, cuius non reperire
 similitudinem extra non propter hoc non
 est aliquid. Item omne artificiatum est
 aliquid, sed idolum est artificiatum, ergo
 est aliquid. quoniam ergo dicitur quod idolum
 nihil est? Item facere idola et sculptura
 hoc est solum artificiatum, ergo videtur quod man-
 datum illud non se extendat nisi ad artifices

R. Dicendum quod dominus in mandato
 primo precepit se adorari, et se solum adora-
 ri, id est precepit latram, et prohibet idola-
 triam. Et quoniam idolatria dupliciter
 consuevit apud antiquos committi, vel in hoc
 quod fingebant novam sculpturam, cuius non
 erat omnino reperire simile extra, ut ostē-
 dere quod specialis, et singularis cultus esset
 ei exhibendus: vel quando fiebat aliqua ima-
 go que esset representatio alicuius rei extra
 quam quis crederet in illa imagine esse ve-
 nerandam, id est ut si quid prohibeat tangit
 illa duo in prohibitione idolatrie secundum
 quod dicit magister in littera

Ad illud ergo quod obicit, nihil esse in animo
 quod prius non fuerit susceptum a sensu. R.
 quod illud intelligendum est quod animus
 non habet aliquam similitudinem, quam
 non susceperit ab extra; vel secundum to-
 tum, vel secundum partem. cum igitur dicitur
 quod forma idoli non habet similitudinem
 extra hoc intelligitur secundum totum; habet
 tamen secundum partem. sicut patet de edifi-
 ra

ra & Hercules. & monte aures. anima etc
 nim facit suas res. et secundum q, fingit
 interius, sic etiam dopingit, et sculpsit exte
 rius. Ad illud q, idolum non debet dici
 Nil immo aliquid cum sit artificiatum. R
 q, dupliciter est loqui de idolo, aut quantum
 ad materiam et formam, quam in eo arti
 fex conpuit. aut quantum ad divini
 tatis excellentiam, quam ipsi idolo idolatra
 credendo tribuit. Primum modo dicit nihil es
 se in mundo ab origine. non q, nihil omni
 no sit in se ipso: sed quia nihil habet sibi si
 mile correspondens in universo, quantum
 autem ad excellentiam divinitatis, quam
 ei idolatra assignat omnino nihil est nisi
 in sola fictione. et falsa estimatione idola
 trantis. Ad illud quod opponit scilicet q,
 preceptum istud pertineat ad solos artifices
 R q, in illis mandatis non solum dicitur in
 tendit prohibere idolo fabricationem, sed
 et omnem idolo venerationem. et in hoc
 etiam includit q, vult omnem latro cul
 tum sibi soli differri. et propterea premiti
 e deus tuus deus unus est. Unus enim solus
 deus, et verus est adorandus. unde preceptum
 illud plus habet affirmativum, q, negativum
 3 Contra illa verba longe post medium capitis
 Secundi (non assumes nomen dei tui in vanum)
 Arguit quatenus ea explicat magister no
 mirabilis prohibet per nomen dei. q, illud vi
 det pertinere ad quintum mandatum secu
 nde tabule ubi prohibet per iurium. ergo velid
 Sed

dicit etiam idolum
 nihil esse. q, ad pecca
 tum inducit. quod
 nihil est.

Iud mandatum, vel istud est superfluum
 Item uanum est uel dicit Philosophus, quod
 non includit finem ad quem est, talis autem
 sermo est ociosus, ex quo nullus sequitur fruc-
 tus. ergo quicumque nominat dominum in
 uerbis ociosis adiungit nomen dei in uanum
 et peccat. Si dicas quod intelligit de assumpti-
 one sola in uerbo, contra quod si quis iurat
 in communi sermone: ubi non est necessitas
 uel utilitas facit contra illud mandatum.
 Item arguit contra secundam expositio-
 nem quam ponit magister cum subdit. al-
 legorice precipit ut non putet esse creatu-
 ram dei filium. quod cum multipliciter con-
 tingat errare circa filium, non solum sicut
 errauit Arius, sed etiam sicut errauit Sa-
 bellius; uideat quod non solum illa hecressis, sed
 etiam aliquid deberent prohiberi. Item fides
 trinitatis non erat tempore legis omnibus ex-
 plicata. si ergo omnes tenebant ad omnia
 mandata decalogi nihil precipiebat quod ex-
 pertaret ad aliquam personam determina-
 te. *Ar* Dicendum quod si uult per primum
 mandatum ordinat dominus respectu summe ma-
 iestatis, que appropiat patri secundum
 secundum ordinat dominus respectu summe ue-
 ritatis, que appropiat filio. ordinat uero au-
 tem ista attendit in ipsius ueritatis confes-
 sione sine alicuius falsitatis admixtione,
 itaque nec de ipsa falsum credat, neque ipsa ad
 confirmandum falsum assumat. unde pro-
 hibet

bet in mandato illi secundum literalem se-
sum falsitas iurationis per nomen dei, se-
cundum spiritualem uero prohibet falsitas
erroris. Circa fidem ueritatis. et his duobus
modis magister in litera exponit secundum
literam, et secundum allegoriam.

Ad primam obiectiorem. R. q. duo possunt
considerari in falso testimonio, alterum
est q. fit iniuria sive ueritati ad uocatum in
falsum. Alterum q. fit iniuria proximo
qui ex falso testimonio damnificatur, et rati-
one primi prohibet per iuramentum secundum ma-
data primi tabulae. Ratione secundi in-
quinto mandato secunda. Ad. 2. R. q. ali-
quando est quod uanum, quantum est de se
et de propria intentione. aliquando uero
ex accidenti: tunc autem assumit nomen
dei in uanum, quando assumit ad confirm-
tionem alicuius sermonis falsi. et tunc pec-
cat contra illud mandatum et non quicquid
in Argumento interdicit. frequens tamen iu-
ratus dei sine expressa necessitate, aut uolun-
tate non caret culpa maxime in uiris per-
fectis. Ad. 3. Contra secundam expositio-
nem dicendum. q. ut magister dicit illa ex-
positio data est per allegoriam, et in exclusio-
ne illius erroris per consequens intelligunt
alij excludi. nec respicit omnem statum, sed
statum fidei manifestatq. et per se lata

4 Contra illa uerba circa finem capituli secundi
(memento ut diem sabbati sanctifices, ubi
secundum literam precipit sabbati obseruan-
tia)

Arguitur quod sabbathi observantia pertinebat
 ad ceremonialia legis. ut dicitur in Osea ergo non
 debuit inter moralia comminari. Item
 sabbathi observantia est evangelica, et dege-
 nere moralium, quae semper manent ergo non
 debuit inter ^{ceremonialia} moralia legis antequam arri-
 merari. Si dicas quod sabbathi observantia
 commutata est in diem dominicam. quare
 quare magis in illam diem quam in alteram.
 Praeterea cum Societas tua cur modo non pec-
 cant qui diebus dominicis linguam iter fa-
 ciunt. sicut Iudaei sternerant in sabbatho.
 Ac primum circa hoc quare a quibus cessan-
 dum sit diebus dominicis. et festiuitatibus
 quare etiam quare magis in illis preceptis
 mutat modus loquendi. et dicit memento
 et non in alio mandato. cum et alia quae
 bene habenda sunt in memoria. sicut et illud
 R. quod in mandato observationis sabbathi
 duo sunt consideranda scilicet cessatio ab
 opere seruiti. ut homo libere deo vacaret et
 intenderet. Et determinatio ~~operum~~ operum
 exteriorum a quibus erat cessandum. quia
 tunc ad primum huiusmodi mandatum e-
 rat morale. Hoc enim semper dominus re-
 quisivit. ut homo sibi habitaculum cordis
 ad quiescendum et manendum in eo prepa-
 raret et eodem domino per esuritatem ad-
 sequeret. Et quantum ad hoc non solum erat
 morale. sed etiam quodammodo faciebat ad
 aliorum moralium completionem. quoniam
 homo vacat deo et sibi melius cognoscit quae
 ei agendum sit. et propterea istum mandatum spe-
 cialia

ciatiter permittit memento. quoniam in eius
 memoria cetera commemorant. Aliud uero
 est ibi diei significatio, et determinatio
 operis. et quantum ad hoc figurale et egre-
 gium male est significans a quo cessandum est
 scilicet ab opere peccati. et quod credendum, et
 expectandum scilicet quies passionis Christi
 Domini in sepulchro. et quantum ad hoc cre-
 poni sabbat. et propterea hoc mandatum. et
 prius in lege repetit ut pote pertinet ad di-
 uersa genera mandatorum. et sinceritate qua
 tenus obseruancia sabbati est euacuata in
 lege noua. obseruancia uero diei domini est
 introducta in memoriam beneficii Redem-
 ptoris. et in ipsa figuratiuam futuram resur-
 rectionis. et in annotationem eternis. quoniam
 gentiles dies dominicus primus est. cum in
 principio illius diei incipiat dominari primus
 planeta ut dicunt scilicet sol propter quod
 uocabant eum diem solis. et exhibebant ei
 uenerationem. ac proinde die dominico inhi-
 bent opera seruitia que sunt quibus homo
 imbiat terrenis lucris. et multo magis opera
 carnalia, sicut ebrietates, lites. et irurgia qui-
 bus homo non solum distrahit a cultu dei. sed
 ipsi irritant. et hoc ponderat Augustinus lib.
 de decem chordis registrans iudeos qui in
 sabbato uenia obseruauerunt. et culpas ne-
 gligerent. ex quibus admonentur prelati ut
 festa uero quomodo. et maxime spiritualia ob-
 seruari tota diligentia curent.
 et ex his patet solutio ad obiecta. de cessatio-
 ne uero sabbati. et aliorum ceremonialium
 diei

dici solet in. 4. distinct. 3. // . // . // .
 Contra illa verba post initium capitis tertij 5
 (Sonora patrem tuum et matrem tuam ut
 sis longinquus super terram, scilicet viventi
 um, ut eis debita reverentia exhibeatur ^{et paren}
 et necessaria ministrant) Arguit primo ^{tissusit}
 qd magis debent sollicitari parentes circa ^{honorandi}
 filios, qd e converso, ergo potius debuit hoc
 imponi parentibus, qd filiis ministrarent -
 Item non solum obligamur benefacere pa
 rentibus, sed etiam alijs hominibus, ergo in suf
 ficienter soli parentes nominant. Item qd
 parentibus etiam beneficia debemus, quod si
 ergo magis de honorificentia sit mentio qd
 de beneficentia. Item cum omnibus manda
 tis correspondeat beatitudo eterna -
 quare quare huic mandato promittit lon
 gquitas vite, et magis huic mandato qd alijs
 Rr qd hoc mandatum est de beneficentia or
 dinata erga proximum, et quoniam in hoc
 ordine primum locum obtinent parentes
 ideo dominus omnes proximos exprimit
 volens a parentibus sumptu exordium,
 et est etiam alia ratio qd cum alijs proximi
 debeamus beneficentiam, parentibus nos
 tris debemus etiam specialiter honoris reve
 rentiam, est et alia ratio qd parentes post
 generationem filiorum frequenter perve
 niunt ad senectutem, et indigent sustenta
 tijs, et per hoc patet solutio ad primum, quod
 illud honoris natura sunt satis promi. et
 patet similiter solutio ad illud de alijs proxi
 mis

mis. Et ad illud similiter, quod obicitur de ver-
bo honorandi.

Huius autem mandatis precipue promittit
longuivitas vitæ, quæ in eo precipue operis pi-
tatis, de qua dicit Apostolus, 1. Timoth. 4.
quæ promissionem est habens, quæ nunc est
vitæ, et futuræ. Unde populus carnalis pro-
mittit vitæ præsentis, spirituali vero nunc
tantum præsentis, sed et futuræ, promittit
autem dictum premium magis precati quæ
alij operi, in commendationem misericor-
diæ, per quam, et in cuius alii maxime me-
ritis sumus des misericordiam, et gratiam,
promittit autem longuivitas vitæ, quæ illam
maxime diligit et estimat, et utro-
que expectans longuivitatem istam, non ab-
solvat longam vitam parentum. Potest
etiam alia ratio reddi de ista promissione,
quæ videtur maxime promittere ad idolatriam
et avaritiam, quæ est quædam idolatriæ spe-
cies, id est illi præcepto quod est de idolatriâ
subiungit comminationem, et illi præcepto, quod
est de beneficentia, quæ est contra avariciam
subiungit promissionem; ut per comminationem
retraherent a malo, et per promissionem at-
traherent ad bonum. Possunt etiam dici quæ
minatio posita circa primum præceptum pri-
mæ tabulæ refert ad alia: similiter et pro-
missio circa primum præceptum secundæ, et
ideo non oportuit iterari.

6

Contra illa verba quæ ad præcepta sequuntur post
initium capituli tertij, non occides scilicet nec
corpore

corporaliter. nec spiritualiter.) Arguit quod
 peior est voluntas occidendi. q̄ voluntas me-
 chardi. sed voluntas mechardi. non solum
 de prohibet secundum spiritum. immo etiam
 secundum litteram. Item. exod. 22 ma-
 lefici non patiaris vivere. precipit occisio
 minimum. ergo male hic prohibet et repug-
 nantia est inter mandatum morale, et in-
 ditale. Item cum prohibet aut intelligit
 generaliter de quolibet viuo aut specialiter
 de proximo. Si generaliter de quolibet viuo
 ergo peccat. qui occidit muream. quod ridi-
 cum est et erroneum. Si specialiter de proxi-
 mo. ergo non peccat. qui occidit seipsum aut
 qui occidit bonum alienum.

quere igitur quid in hoc precepto prohibea-
 tur. et quid in evangelio ei super addit.

R̄ q̄ possumus loqui de hoc mandato. vel
 secundum intelligentiam legis sacris. vel
 secundum intelligentiam carnalis popu-
 li. Si primo modo prohibet homicidium ex-
 ternus. et voluntas deliberata ledendi pro-
 ximum ex iracundia. Unde prohibet ira-
 cum consensu deliberativo in animo. et
 cum expressione exteriori in verbo et signo
 et cum perpetratione in facto. secundum
 modo iuxta intelligentiam carnalis popu-
 li. quod solum putabat prohiberi. pro quo in-
 ferebat poena ab ipsa lege prohibebat progre-
 sus in homicidio. et hunc intellectum
 dicit magister Sacerdalem. non quod intellec-
 tus

tus alius non esset de principali ratione
ferentis legem; sed quia claudere ibi imph
cite. Et quoniam illius facta est in lege e
uangelij idem dicit magister super addi
tionem illi mandatis esse factam. et prop
terea dicunt tria circa hoc in euangelio
scilicet, omnis qui irascit fratri suo reus
erit iudicis, qui autem dixerit racha reus
erit concubus, qui autem dixerit fatue ibi
est expressus verbi; reus erit qd neque ign
et per hoc patet solutus ad primum. Ad
2. Quod in uno precepto prohibet homici
dium innocens et iustus, et malum precipi
t occisio malefici. in uno etiam prohib
et homicidium ex propria auctoritate
in alio iniungit ex auctoritate legis. et
ista duo non habent oppositionem, nec re
pugnantiam.

Cum vero quereatur cuius occisio prohibet
dicendum quod prohibet occisio viventis vi
ta rationali, siue sui, siue alterius et sic
facit contra mandatum hoc, qui se ipsum
interficiat. Unde in illis extendunt heretici
ad predictum mandatum ad vitam cuiuslibet
bee animalis bruti. illa enim licet occidere
pro eo quod data sunt homini in escam, ut
subsidiu temporale, secundum quod dicit
genes. 9

7 Contra illa verba et eorum expositionem
quam magister adducit. longe a principio
tertij capitis Croni me habens, id est ne cui
sibi

mentio

Libet miscere excepto foedere matrimonij,
 Arguit si enim ex prohibitione grauioris
 non intelligit prohibitio minus grauis, cum
 adulterium, siue in eadem grauius pecca-
 tum sit, q̄ fornicatio. uidet q̄, in hoc non
 intelligat prohibitio fornicationis. Item
 cum grauiora sint peccata contra naturam
 q̄ peccatum adulterij potius deberet illa
 prohiberi, inter precepta decalogi, q̄ pecca-
 tum adulterij. Item super illud matth
 5. qui uiderit mulierem ad concupiscen-
 dum eam. dicit glossa. q̄ ubi omnis libido
 carnalis qua fornicat anima a deo intel-
 ligit prohiberi. cumque hoc fiat per om-
 ne peccatum, uidet q̄ omne peccatum ibi
 prohibeat, ac per consequens ista manda-
 ta habita cetera superfluent.

R̄ dicendum. q̄ in mandatis decalogi pro-
 hibent peccata. Maxime in mandatis se-
 cundae tabulae, secundum q̄ sunt ad r̄ced-
 dum proximo ordinata. et quoniam quā-
 tum ad peccatum carnis, magis offēdit
 proximus per adulterium. Hinc est q̄ il-
 lud pr̄cipue prohibet, in illis tamen in-
 telligit prohiberi omnis illicitus coitus. et
 membrorum genitalium abusus, secundum
 q̄ dicit magister, siue per peccatum fornicā-
 tionis, siue per peccatum contra naturam.
 et per hoc patet solutio ad prima duo argu-
 menta. ad quorum secundum specialiter.
 R̄ ad huc. q̄ q̄ Legislator hominibus legem
 dabat ides in primis legis mandatis. non de-
 bebac

bebat nisi peccata humana prohibere. peccatum autem contra naturam, non est humanum, sed bestiale secundum Philosophum. in. 7. ethicorum.

Ad objectionem 3. ex glossa R. q. illa glossa intelligit de fornicatione spirituali, sed secundum Sacram in mandatis illis prohibet abusus matrimonii genitalium extra legem matrimonii omnis autem seminis effusio deliberata propter matrimonium est illicita, et intelligitur sic per adulterium prohibita, quia directem matrimonio repugnat. // — // — //

8 circa illa verba longe a principio capitis tertij (quartum est rursus factum facies ubi omnis rapina et sacrilegium prohibet et usura) que ut quequam differentia sit inter ista tria. et videt q. sacrilegium non sit specialis differentia furti quoniam sacrilegium dicitur cum quis auferat rursus sacrum de loco sacro. sed circumstantia loci est accidens quoddam ergo non potest conferre speciem actui diversam. Item sic. furtum est contractatio rei alienę inuito domino, usura vero fit domino uolente. ergo non continet sub furto. Item qui adiuvat furem infurando currit cum fure. et peccat mortaliter, quod uideat in conueniens. Item si quis daret alteri pecuniã pro accommodatione domus, uel etiam sine aliquo obsequio sibi exhibito, ille qui acciperet non committeret furtum, neq. aliquod peccatum. ergo multo fortius qui ^{ac}comodat alicui pecuniã, de qua dicitur. et illi beneficiũ confert, si reucompensationem recipere nō pecca

ergo et qui cooperatur usurario accipiendo usuras ab eo.

peccabit. Propter hoc ergo quæritur quare
 magis committitur usura in accommodatis re pe
 cuniæ, quæ in locatis re domorum, et aliarum
 rerum.) Et R^r q. in illis præceptis intelligitur
 prohibita omnis illicita alienatione usucapatio
 et illa potest fieri, vel per fraudulentiam, vel
 per violentiam, et hoc vel simpliciter, vel
 ubi adiacet consecratio aliqua. Unde probi
 betur hoc furtum, et sacrilegium quod est fur
 tum perpetratum circa rem sacram vel ho
 cum sacram, et rapina, quæ fit per violentiam
 et usura pro quatuor in ea est quædam frau
 dulentia, et violentia fraudulenta in eo
 quod vendit homini rem suam, tenet enim
 unusquisque subvertire proximo ex divinis
 mandatis in mutuo. Dum ergo vendit illi
 id quod tenet facere ei, ipsum fraudat, et
 decipit. Rursus cum ex passione aliquid ab
 eo exigit, quodammodo ad id quod non de
 bet ipsum compellit. Unde omnitemporè
 usura sicut et furtum fuit prohibita, ut
 sic innuit magister.

simplex

Ad. primum argumentum R^r q. illud quod
 est accidens in genere naturæ, potest esse cõ
 plementum, et dare speciem in genere moris
 Ad. 2. R^r q. dominus in usura reddenda est
 inuitus voluntate absoluta, quæ non con
 ditronata quatenus magis vult usuras sol
 vere quæ mutui beneficiis carere.

Ad. 3. R^r q. solvens usuras necessitate op
 pressus non incurrit cum usurario fure, nec pec
 cat, si faciat redimendo iuris sui vexationem
 quod arbitrio boni et prudentis viri relinquen
 dum est

Ad 4° R. q. in pecunia mutucata transfer
 & dominium in eum cui fit mutuum, et
 non sic in accommodata domo. Deinde pecu
 nia in sui usu non deteriorat sicut domus
 neq. est de se fructifera sicut ager aut aliq
 res huiusmodi.

quibus de suo po
 test liberaliter
 donare, et q.

9

circum illa verba ad medium tertij capitis (=
 usuram super abundantiam vocari ut si
 in Syeme decem modios demus, ut in messe
 quindecim recipiamus) adverte q. sunt in
 telligerida, si plus valeant in messe, quā de
 cim modij secundum commune forum, q. in
 Syeme decem, alias si fiat comensuratio da
 ti et accepti ad valorem pecunie, non erit u
 sura, sed equalis comutatio.

10

contra illa verba prope finem tertij capitis
 (non loquaris contra fratrem tuum falsū
 testimonium) Arguit. q. etiam peccat
 qui contra scriptum falsum testimonium
 profert. ergo magis debuisse istud prohibe
 ri. Item si quis falsum testimonium fert
 ad utilitatem proximi constat q. sine du
 bio peccat. et non peccat contra proximu
 immo contra deum. ergo videtur q. prohibitio
 falsi testimonij non respicit ad secundam
 tabulam immo ad primam. Item quicquid
 cum periculis ut in iuriam dei, et in iu
 riam proximi. propter quod Magister dicit
 periculum magis prohiberi in isto mandato
 q. in secundo. et quare magis agitur de pericu
 lo in expositione istius mandati, q. in expo
 sitione secundi.

R. dicendum q. in hoc precepto prohibetur
 fal

falsitas oris precipue prout ordinat ad no-
 cumentum proximi. et per consequens rithi
 Cominus in quantum ordinat ad nocumē-
 tum sui. Verbum enim ad alterum est, et
 qui falsum alteri loquitur quo dicitur modo qd
 uis non nocet aliquid auferendo, fallit ta-
 men decipiendo. ex parte patet solutio ad
 primum. Ad 2. R. q. mendacium quod
 est in doctrina fidei, et religionis. et est con-
 tra ueritatem diuinam. et ordinat contra
 nocumentum proximi, et diuersis causis
 potest prohiberi. Et in mandatis primę ta-
 bulę; et in mandatis secundę. Si uel dubi-
 est de periurio. Et quoniam cognitio peri-
 rij pendet ex cognitione mendacij (peri-
 rium enim includit mendacium) si nec
 q. quamuis prohibeat in secundō mandato
 primę tabulę. Et quoniam secundę; hoc ma-
 gister reseruat determinare de periurio in
 explicatione quinti mandati. Et per hoc
 possunt obiecta dissolui

De materia siue distinctionis agitur in tho
 2. 2. q. 78. ar. 1. et q. 100. ar. 5. et qui
~~tota 78. ar. 2. et q. 100. ar. 5.~~ et maxime q. 122
 et 1. 2. q. 100.

[Faint, illegible text in a single column, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text in a single column, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Distinctio Trigessima octava que
 incipit. Sciendum tamen est,
 Postquam magister in precedenti distinctio-
 ne egit de octo preceptis In hac que quattuor-
 pitibus continetur incipit agere de peccatis
 que isto octavo precepto prohibentur et divi-
 ditur in tres partes principales. In quarum
 prima a principio usque ibi (hic videndum
 est) plura genera mendaciorum promittit
 In. 2. usque ibi (quod dicitur omnia) explicat
 quid sit mendacium In. 3. q. omne menda-
 cium

quisquis mendacium loquitur mentitur
 et non e contra. Hinc falsum loquens ve
 rax esse potest: cum scilicet loquitur, quod cor
 di sibi est. Hinc et e contra. Iudicus dicens
 Christum esse deum mentitur quidem, quia
 non credit, non tamen loquitur mendacium
 quod verum omnino dicit. omne igitur men
 dacium peccatum est, unum tamen alio
 grauius, qui grauitatis ordo, per comparationem
 ad id quod fit in doctrina fidei ac
 capi potest. quod autem omne mendaci
 um peccatum sic probat: ex Augustino
 quod hoc debet homo loqui, quod arripere
 rit; verba enim instituta sunt non ad fal
 sendum: sed ut homines conceptus suos pra
 dent. Licet autem omne mendacium sit
 peccatum, non est tamen mortale, nisi
 illud, quod fit ex malignitate, quod est per
 niciosum. de quo intelligit illud psalmi
 perdes omnes qui loquuntur mendacium,
 ex his etiam patet non idem esse mentiri
 et falli sive errare; hoc enim absque peccato
 esse potest; ut cum quis errat in his, quae
 sibi faciunt ad salutem, sive sciant, sive
 ignorent immo errare (et sicut in via
 rum) quandoque profuit in via pedum. An
 autem Iacob cum dixit se esse Esau men
 titus fuerit. Respondet per Augustinum
 quod illud dictum Iacob, non fuit mendacium,
 sed misterium, in te eridebat enim mali obe
 dire, quae per spiritum noscerat misterium
 et hoc de litera distincturis, quam magister
 La

Latius prosequere adductis praeipue aucto-
ritatibz. Augustini. in enchir. et contra
mendacium. et super psalm. 5. et super le-
uiti cum! Josue. 2. exod. 1. genes. 27, et
Sapient. 1.

Ex quatuor eliciunt conclusiones (subu-
na trimembres) in quibus tota eius sum-
ma consistit

Prima conclusio octo sunt mendacij ge-
nera ad tria reducenda, quae tanto sunt gra-
uora, quanto primis mendacium magis ac-
cedunt.

2^a. Illud proprie dicitur mendacium quod
est falsum cum intentione fallendi.

3^a. Vniuersaliter omne mendacium
est dicitur peccatum

ex qua trimembres
elicit conclusio, in
qua eius summa con-
sistit quae talis est.
ad tria reducuntur
omnia mendacij ge-
nera. quod proprie
sonat falsum cum
intentione fallendi
est autem omne me-
dacium peccatum
~ in metrica sic
Impia se pandunt oc-
to mendacia ramis
cruentis quae semper
corda ferre solent.

Dubia literalia siue textus expositio
1. circa illa verba post initium primi capituli
(perfectus uero non conuenit mentiri, neqz
etiam pro temporali uita alius, ne pro
corpore alterius animam suam occidant)
aduerte q. sic uitari potest secundum Augus-
tinum in lib. de mendacis. Si enim aliquis
ad mortem quae simpliciter nobis interro-
gatus de eo sine loci determinatione. Respo-
deritum est. q. cum non prodemus, etiam si o-
porteat nos tormentis sustinere, pro quo falso,
quamdam epistolam laudat. Si exue aminter

rogamur. Utrum sit in illis determinatio? Respondendum est, si ubi est, sed non dicam.

Illud autem quod ubi subdit post dicitur verba pernicitatis (mendacium iocustum etiam esse damnabile precipue si iteret) intelligendum est in quantum multiplicatio venialium disponit ad mortale.

contra illa verba predicta immediate sub sequentia (de mendaciis autem obstrictum et Daab q. fuerit veniale est) Arguitur q. ut dicit Gregorius in glossa super illud exod. 1. benignitatis eorum merces, quae in aeterna vita remunerari poterat, per culpam mendacii in terrenam reimpensaturae commutata est, sed nihil commutat mercedem aeternam in temporalem nisi peccatum mortale, ergo mortaliter peccaverunt. Item videtur q. Hieronimus Gregorium. Hieronimus enim dicit, q. edificavit eis dominus domos spirituales, ergo non retribuit eis in presenti.

non consentiat

Quod q. circa hoc est duplex modus dicendi quidam enim asserunt q. mendacium obstrictum habuit duplicem respectum, scilicet ad vitam perierum, et ad vitam propriam: mentiebantur enim pro utraque servanda. Et secundum q. respiciebat vitam perierum, sic erat ex pietate. Secundum autem q. respiciebat vitam propriam, quam magis dilexerunt, q. veritatem, sic erat ex libidine. Et primus modus erat peccatum veniale q. erat mendacium officiosum. Secundo modo erat

erat peccatum mortale, quod erat ex malitia
dicitur videlicet ex amore libidinis vitæ pro-
prie. et ex tempore, quod veritas confitenda
esset. et proinde hęc culpa abstrahit eis mer-
cedem, quam prius meruerant ex pietate
deferendo et seruando pueris ex timore dei
et secundum hoc procedunt diuersę aucto-
ritates sanctorum ut isti dicunt

Sed iste modus dicendi insubstans et improba-
bilis est. quis enim non videat dicissimum
esse dicere. quod quis peccet mortaliter leuiter
mentiendo pro seruanda corporis vita, aut
salute. Alius proinde modus dicendi est
quod in obsecrationibus est considerare pietatis bene-
ficiam procedens. et mendacium subsequens
quorum primum fuit ex quadam necessitate
pietatis neque erat meritorium, sed dispone-
bat ad meritum. mendacium uero suble-
quens disponebat ad contrarium, et ideo pie-
tas procedens fuit temporaliter remunerata
propter mendacium, non quod mendacium il-
lud auferat uitam gratię prius habetę. sed quod
ad gratiam habendam uiam procederet, quod
quidem bene potest facere peccatum ueni-
le. et hoc est quod uult Gregorius de ceteris. be-
nignitatis eorum merces, quę in eterna uita
remunerari poterat. poterat inquam non po-
tentia disposita, et pro pingua. sed potentia re-
mota. ex quo patet quod nulla sit controuersia
inter Gregorium, Augustinum, et Hieronymum,
non enim est mens Hieronymi quod possederint do-
mos spirituales pro dicitur substantias per assue-
tudinem gratię, sed quodammodo ad gratiam pro-

para

paratq̄ fuerunt per timorem, et pietatem
 contra illa verba post medium capituli pri- 4
 mi (quartum solam mentiri fallendi q̄
 Libidine, quod mirum mendacium est.)
 Arguit, videt enim, q̄ nullum tales men-
 dacium, q̄ secundum q̄, aut Dionysius, nul-
 lus operat ad malum aspiciens, sed menti-
 ri de se malum est, ergo nullus mentis as-
 piciens ad ipsum mendacium. Item libido
 est radix omnium malorum, ergo omnis
 summe venie quarto generi mendacij, sed
 omnimendacis, ac per consequens ponere
 am non debet speciale mendacij genus assig-
 nari. Item mendacium quod fit solam li-
 dine mentiri, nullam habet excusatio-
 nem, sed peccatum quod non habet excu-
 sationem est ^{tantum} gravius quarto minus de ea
 habet, ergo illud erit primum et gravius
 inter omnia mendacia, ac ex consequenti
 male constituit quartum in ordine.
 R̄ q̄ illud mendacium dicit esse ex libidi-
 ne quod dicitur mentis solum ut placeat
 P̄ q̄ quod notandum est q̄ libido dupliciter
 dicitur uno modo idem est q̄ improbitas
 et sic est radix mortalium peccatorum
 Alio modo dicitur libido quae cumq̄ immode-
 rata delectatur, et sic libido dicitur a liberando
 et hoc modo non solum est radix mortalium
 sed etiam venialium. Hoc autem dupliciter
 potest intelligi, aut communiter, prout quae
 ut finem in actu primo, aut consequente
 aut

aut specialiter prout in actu proprio qui
 est. Primum quidem modum communem est
 omni peccato, secundum vero modum per se ip-
 sam accipit differentia mendacij. quod ex
 libidine fit. quod inquam non dicitur fieri
 ut, quod procedit ex mala voluntate, sed quod
 homo in mentiendo, non querit aliud quod se
 ipsum oblectare in ipso mendacio. et huius
 modi minus malum est, quod illud quod in-
 tendit alij prodasse; et idem modum locum
 tenet inter omnes mendaciorum genera. //

Ad 1. Obiectum. Quod in mendacio sunt
 duo scilicet veritatis absentia, et quodam
 ars, sive astucia, et licet quis non delectetur
 in absentia veritatis, contingit tamen
 aliquem delectari in ipsa arte et astucia quo-
 dam modo mentiendo. et hoc alio modo ha-
 bet speciem boni. et ratione illius dicit Au-
 gustinus, quod de la mentendi libidine contin-
 git aliquem mentiri. Ad 2. dicendum
 quod libido, ubi sumit large sed hic appropria-
 te ad delectationem, quod habet in ipso actu
 mentendi; quia quis finem in se querit. et
 non in altero. quod idem constituit speciem men-
 dacij, quod inquam in alijs speciebus mendacij
 homo non tantum in se, sed etiam in alijs fi-
 nem querit. Ad 3. dicendum quod illud non
 est usquequaque verum, quod magnitudo men-
 dacij attenditur secundum maiorem obli-
 gationem intentum, magis autem obligatur
 quis

quod intendit alium offendere, quod semet
ipsum delectare. et proinde ratio illa non
valet

circa illa verba prope finem capituli primi
Cotaxum mendacium est quod nulli obest
et alium prodest, ut ab immundicia corpo-
rali aliquem tueat. Dubium est quid ratio
faciendum ipsi iudicari. si propter immu-
diciam vel libidinem querat. ^{dicunt} quidamque
si sentit se perfectam non debet mentiri, quod
in ipsa violatione non consentit, et sic a
peccato immunis erit. si autem sentit se im-
perfectam, debet peccatum veniale committe-
re, quod in periculum mortalis incurrit. ^{postius}

Sed melius dicendum quod si propositum non
consentire debet, spero suam inde ponere
debet, qui non potest tentari. Similes su-
pra posite. et non debet venialiter peccare
ex hoc enim ipso, quod ponit aliquid debi-
tum: vel dignum fieri, auferat omnino ratio
peccati. et ita omne mendacium non esset
peccatum, quod est contra Augustinum.

Contra illam definitionem mendacii ex
Augustino ad initium capituli secundi (men-
dacium est falsa significatio vocis, cum in-
tentio fallendi) Arguitur quod abstracte et
concrete eadem est definitio, sed mentiri
potest quis sine falsa vocis significatione. Si
autem postea dicit magister, scilicet, cum quis
intendens dicere falsum dicit verum. Ergo ista
non est recta definitio. Item sicut men-
da

daciurn contingit esse in verbis: ita etiam
 et in factis. ergo non tantum debet dici falsa
 ueris significatio; sed etiam falsa significa-
 tio operis. Item uidetur praedicta definitio
 non conueniat omni mendacio, quia qui in
 re mendacis officioso, non intendit fallere
 sed prodesse, et qui etiam mentitur menda-
 cio uolens non incedit nisi seipsum delec-
 tare. ergo non uidetur ista definitio omnimode
 daciurn conuenire.

R^o dicendum, quod sicut in precedentibus in-
 sinuat ad completum esse mendacij duo
 concurrunt. scilicet falsa ueris significatio
 sicut materiale, et fallendi intentio sicut
 formale. et ideo recte est assignata praedicta
 mendacij definitio // // //

Ad. 1. R^o quod mendacium non tantum dicitur
 comparationem ad mentientem, sed etiam
 ad ipsam rem, de qua fit sermo. mentiri-
 uero, proprie dicitur comparationem ad ipsam
 mentientem. Et hoc plus claudit in sermone
 daciurn, quam mentiri, neque est idem omnino
 mentiri, et mendacium dicere, sicut magis-
 ter in littera dicit aperte. nec sequitur, si
 aliquis mentitur, quod dicit mendacium, si men-
 daciurn proprie accipiat, nisi forte large no-
 men mendacij sumat ad mendacium secun-
 dum quod, uel simpliciter.

Ad. 2. R^o quod
 si aliquo modo mendacium est in factis uel in
 re ut Ambrosius, proprie tamen in verbis est
 sicut dicit Augustinus: Verba autem sunt pro-
 prie

prae signa dicentia mentes conceptum quod
 ab interiori procedunt. et voluntarie firmantur.
 Et quoniam mendacium respectu
 dicitur ad illud, quod est in mente interiori.
 Sicut est quod proprie est in sermonibus, et non
 69. et per falsam vocis significationem dif-
 finit, licet et in alijs aliquo modo analogi-
 ce, et per posterius reperiat. Ad 3. R. q.
 assignata definitio per se conuenit me-
 dacio pernicioso, officioso autem et innocuo per
 posterius. Unde verbum fallendi in defi-
 nitione mendacij non solum importat de-
 cipere, sed etiam falsum dicere, et hoc est om-
 ni mendacio commune, et generale, falsum
 enim dicere exterius, quodam modo fal-
 sare est, dum homo id dicit, quod potest ho-
 minem ad falsitatem deducere et deducen-
 do ad falsitatem, fallere et decipere.

Notandum vero quod cum ad finem tertij ca-
 pituli dicitur (nec omne mendacium isto praecep-
 to prohiberi videtur) intelligendum est dicitur
 et sicut contrarium praecepto
 et cum in ipso fine tertij capituli subiungitur
 (nec praeceptum descriptio mendacium istius
 includi) verum est si intelligatur mensura
 fallendi, secundumque fallacia est, contra-
 tum induente, sed etiam in audiente qui
 fallit, iuxta ea quae dicta sunt.
 contra illa verba prope finem capituli quar-
 ti (Iacob quod matrem facit auctorem, ut
 falleret patrem si diligenter attendatur
 vi

Videt non esse mendacium sed mistriam
 Arguit qd Jacob. dixit falsum cum inten-
 tione fallendi patrem, intendebat enim
 significare, qd ipse esset Esau, ergo simpli-
 citer fuit mendacium, ergo simpliciter fu-
 it mentitus. Item mendacium est ita
 malum, qd nullo modo potest fieri bonum
 nec per se, nec per dispensationem aliqua
 ergo nullo spiritus sancti consilio, nec men-
 tis imperio potuit ipse Jacob a mendacio ex-
 cusari. Rr. Dicendum: qd secundum be-
 atum Ambrosium, et etiam Augustinum
 Jacob. uir simplex a mendacio excusatur
 Et quantum ad id, quod dixit verbo, et quan-
 tum ad id, quod gessit opere. Verbo enim di-
 xit, et factu simulavit se esse Esau, quan-
 tum ad id, quod dixit verbo excusatur, quia
 non intendebat patrem fallere, sed dirigere,
 non intendebat etiam dicere se esse Esau,
 quantum ad personam, sed quantum ad dig-
 nitatem primogeniturae; et benedictiones
 quam tibi a dno vindicauerat, et hoc non
 propria auctoritate, sed matris imperio, et
 spiritus sancti consilio dicebat, qui quidem
 spiritus sanctus, in uno et eodem uocabulo
 multiplicem habet intelligentiam, quan-
 tum etiam ad id, quod facit factu simulando
 se esse Esau non peccauit, qd secundum Am-
 brosium, factum illud figuram preferbat fu-
 turum. Unde propter figuratiuam, et
 rectam intentionem, qua dirigebat secundum
 spiritus sancti illustrationem, dicit Augustinus
 Jacob

ergo

Jacob non omisit mendacium, sed im-
 plesse mysterium iuxta scripturam testimonium
 um. Et uerum illud simplicem dicit et
 non dolosum.

Ad. 1. obcolorem. Ita negando quod dicit
 non enim incedebat dicere se esse Esau
 quantum ad proprietatem personae, sed qua-
 tum ad proprietatem benedictionis, et pi-
 nis generis. Ad. 2. R. q. illud uerita-
 tem habet, quando mendacium uere, et pro-
 pter mendacium est, sed hoc modo Jacob me-
 dixit, quod quoniam uerum proinde
 uer, aliud tamen profigurabat, et spiritus
 sanctus, illud quod profigurabat, princi-
 paliter incedebat, et Rebecca precipi-
 ens, et Jacob obediens, cuius signum est, qd
 ipse Isaac post benedictionem datam per spi-
 ritum sanctum in extasi eleuatus, et in-
 telligens futurorum profigurationem,
 post qd etiam deprehendit ipsum fuisse Ja-
 cob confirmante prius datam benedictionem,
 de materia sui distinctionis agit. 8. Tho-
 2. 2. q. 110 specialiter art. 4. et ibi in
 incipit.

[Faint, mostly illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical or legal document.]

[Faint, mostly illegible handwritten text on the right side of the page, possibly a continuation or a separate entry.]

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Distinctio Trigessimatona, quae
 incipit. nunc de periurio uideamus, et
 Postquam magister egit de mendacio in prece-
 denti distinctio. In hac quae duodecim
 capitibus continet agit de periurio. et diui-
 ditur in tres partes principales. In quarum
 prima a principio usque ibi (si autem quis
 uer) Agit de periurio specialiter. In 2^a us-
 que ibi (quae uer etiam uerum) agit de iura-
 mento generaliter. In 3^a determinat quae-
 dam quaestiones incidentaliter. et tunc
 usque ad finem distinctio, quae in epistola
 ista redacta se habet. // //

periurium est mendacium iuramento fir-
 matum quod autem periurium sine men-
 dacio esse possit Hieronymus inuere uidet
 qui, q. ubi deest iudicium, iustitia, uel ueri-
 tas (quae sunt debiti uirtutes iuramenti) ibi
 est ~~speciale~~ mendacium, sed ueritas potest deesse ubi
 non est mendacium. ut cum quis iurat illud
 quod credit esse, et tamen non est. ergo per-
 iurium potest esse sine mendacio. quidam
 tamen tenent periurium sine mendacio et
 se non posse, q. sicut potest dici falsum sine
 mendacio, ita potest dici falsum sine periurio.

~~Abij tamen illud quod dicitur non esse peri-
 iurium sine mendacio. ut exponit in
 Licera: tunc sequit aliorum opinio q. per-
 iurium est, sine quis iuret falsum intentu
 ne fallerit, sine quis iuret uerum, quod pu-
 tat esse falsum, sine iuret falsum quod putat
 esse uerum ut colligitur ex Augustino de uer-
 bis~~

et sicut dicitur alio
 quando falsum
 sine mendacio, ita
 iurat falsum sine
 periurio

immo et
 magistri
 opinio

immo et eum
qui iuramento
falsum firmat
quamuis ipse ve
rumque sit

bus. Apollonius talis enim reus est. quod per se
non iurare. quod sebi perspicuum non est
quod si querat uerum quis iurat. quod uerum
est quod iurans esse falsum. quod faciat ob
rationem periuurij. Respondet quod non facit
hoc falsa ueris significatio. quod non est ob
sed in uerbo falsum dicens. At autem
~~quis falsum iurans per iuramentum~~ cum quis
iurat se aliquid facturum. quod postea non
facit sic periuurus statim cum iurat. Respon
det quod non. sed ex quo mutat propositum faci
endi illud quod iurat. Nec tamen iurare
semper est peccatum. immo saepe est licitum
cum sit cum ueritate predictis. pro utilita
te debita uel iusta causa ut cum p. q. in
nocentis probitas per hoc ostendi debet et in
seruicij est tamen periuurium iurare
propter timorem periuurij in quod facile
(maxime si fiat ex uis uetudine) lingua
prolabitur. et proinde dominus in euange
lio retrahit iuramentis. iurare uero per
creaturas ipsas honorem exhibendo licitum
non est. nisi quatenus in illis honorat deum
et sic uir specialiter perfectus licitum esse
dicit magister. et sic iurauit Joseph per sa
lutem Pharao. et alias dominus autem
licet iurare neque per uellum. neque per terram
et cetera. Unde plures tenent iuramentis qui iur
ant per deum. quod qui iurat per creaturas aut
per euangelium. quod ob dei reuerentiam om
ne iuramentum fieri debet. Iurare enim
est deum in testem adducere seu uocare.
est etiam quoddam iuramenti genus. quod

speciale
est.

iurati exsecratio. ut cum quis dicit si ego /
 tale. vel tale feci. Sic vel illud mirabile
 eveniat. *Leuiticum*. Per falsos autem deos in
 fidelis iurans peccat sed *Leuiticum* est fidei
 iuramentum eius ad bonum uti. iuramen
 tum etiam que sunt contra fidem, et carita
 tem, vel que observata vergunt in deterio
 rem exitum observanda non sunt. quod ex
 emplis et auctoritatibus asserunt nec quita
 lia iuramenta non implet per iurum iudi
 caridus *Ex hoc*. sed quod temere iudicavit unde *Ambrosius* dicit
 deinde auctoritate *Isidori* asserit, q. quacum
 que arte verborum iuratur, deus. sic iuramentum
 accipit, sicut ille cui iurat intelligit. ille
 autem qui iurat alium iurare reseruat eum
 iuratum falsum non peccat: si autem
 sic cum falso iuratum *Somnioda* est.
 Deinde autem iurandi subdit q. debet
 ieiunium fieri nisi pro pace fiat. aut pericu
 lum sit in mora. *Et sic dicitur ad iuranc
 tum*, quam magister *Latinus* prosequit
 additis precipue auctoritatibus. i. *corinth.* 1.
Augustinus. de verbis *Apostoli* serm. 28 / 22 ||
 q. 2. cap. *Simone*, et de serm. *dom.* in mo
 te, et super epistolam ad galatas. et in episto
 la ad *Publium* lam. et habet. 22. q. 1. cap
 mouet. i. *reg.* 25. *Roman.* 1. *matth.* 5.
Deuter. 6. *Leuit.* 13. *matth.* 6. *Hieroni
 mi* sup *mattheum* genes. 43. *Beda* simit
 44. in lib. de *fructu*. et *Saber.* 22. q. 4. cap
 et etiam *Marci.* 6 ||

est non nunquam contra
 officium dei promiss
 sum solvere sacramen
 tum ut *Herodes* fecit
 Item *Isidorus* in ma
 le promissis reseruat
 fidem in turpi uoto
 muta de ceterum
 quod incaute iurauit
 si refacias impia
 est promissio que sce
 lere adimpletur
 Item *Augustinus* lo
 quens de iuramento
Dauid contra *Nabal*
 ait. quod *Dauid* iura
 mentum per sangui
 nis effusionem non
 impleuit maior pre
 tas fuit; iurauit *Da
 uid* temere sed non
 impleuit iuramentum
 maiori pietate. qui
 ergo sic iurat si ad
 implet dupliciter pec
 cat.

Ex quatuor eliciuntur conclusiones (ueluna
 tri.)

ex qua tamquam
 elicit conclusio in
 qua eius summa con-
 sistit, quae talis est
 omnem mendacium
 iuramentis forma-
 tum est perjurium
 sed non e converso
 iurare autem non
 semper est licitum
 nec per falsos deos
 licet et si iuramentum iu-
 retur. licet nec per
 falsos iurare per crea-
 turas.

metrice sic
 qui iuramentis men-
 dacia dicitur metur
 is per iuramentum
 tollit a se suo

trumentis) in quibus tota eius summa con-
 sistit. Prima conclusio. omnem mendaci-
 um iuramentis formatum est perjurium
 non tamen omnem perjurium est menda-
 cium.

2^a. iurare nec semper est licitum, ne-
 que semper illicitum.

3^a. iurare per creaturas perfalsis per-
 missum est. per falsos autem deos, nusquam
 licet, etiam si verum iuret.

Dubia literalia siue textus exposi-
 circa illa verba in principio primi capitis
 (nunc de perjurio videamus) advertite
 quod quatuor tractatum istum videbatur
 ponere debuisse in expositione secundi pre-
 cepti, quod tamen perjurium ad hunc gri-
 honem supponit mendacium, ideo neces-
 sitate progressus, post tractatum de men-
 dacio, de perjurio subiecit.

contra illa verba post initium primi ca-
 pituli (adverteendum est quod iurandum
 tres habet comites) Arguit quod videtur ibi es-
 se superfluitas, quicunque enim iuratum
 iudicio discretivum, vere et iuste iurat, et
 quod sufficiebat ibi poni iudicium, et ex con-
 sequenti superfluit veritas, et iustitia.
 Item cum omnia opera nostra debeant
 fieri cum discretione, rectitudine, et veri-
 ta

tate. Inare potius iuramentum debet //
 Sabere productus tres cornices, q̄ alud ver. //
 bum, et falsum. Ac proinde queritur //
 casus peres quid accipit numerus isty //
 trium cornitum?

Rr Dicendum q̄ iuramentum compa-
 rat ad tria. scilicet ad iurantem, a quo
 procedit, ad rem de qua fit, et ad causam
 pro qua. secundum comparationem ad
 eum a quo egreditur debetur sibi iudicium,
 secundum comparationem ad rem de qua
 fit debet sibi veritas: ut sit adzquator //
 et sermo. secundum uero compara-
 tionem ad causam de qua, sic debet sibi
 iustitia, ut pro iusta causa fiat. Et quo-
 niam omne iuramentum habet istas tres
 comparationes, ideo omne iuramentum iura-
 mentum. habet istos tres cornices.

Et per hoc patet Responsio ad illud, quod
 ultimum queritur. //

Ad id autem, quod opponit, q̄ sufficit iu-
 dicium. Rr, q̄ illa ratio non ualeat desi-
 cit enim talis modus loquendi, in his que
 se habent per connexionem, q̄ enim vir-
 tutes connexę sunt, si una habet, habent
 et omnes. Et tamen non sequit, q̄ si una
 habet ceterę superfluant. Mihi etiam de-
 fuit, scilicet eum aliqua se habent per ad-
 ditionem, posito enim posteriori ponit pri-
 us. Et sic posita rationalis in summe poni-
 t sensibilis, et uegetabilis, et tamen ex
 quo rationalis habet, non propterea aliquid
 per

perfluunt. Et sic est in proposito intelligi
 dum. Quoddam enim iuramentum fit
 iuste, quod tamen non fit vere. et aliquid
 fit vere et iuste, et non tamen discrete
 quod sine premeditatione. et idcirco il
 la non valet.

Cum uero queritur quare potius iuramen
 tum habeat uel comites. quod alius altus.
 Quod quod est quod iuramentum est in asser
 tione nostri sermonis. Sermo autem nos
 ter dubietatem habet. secundum quod dicit
 Sapientia. Cogitationes mortalium timide
 et incerte providentia est. idcirco ad hoc quod
 sermo noster per diuinam uoluntatem
 confirmet dicitur. et conuenienter indi
 gat comitibus ipsam regentibus. ne inue
 niat dissimilis ueritati inuocat

circa illa uerba ad medium capituli quarti
 Confirmus ergo illud scilicet iurare per cre
 aturas, prohibuit. aduerte illud factum
 fuisse propter duo pericula. Primo ne a
 liquod numen creaturis inesse crederent
 Secundo ne tali iuramento. se obligari
 non crederent. fidem frangerent.

Contra illa uerba in principio capituli quin
 ti (Si autem queritur quis magis teneat
 an qui per deum. an qui per angelum
 uel creaturas iurat. dicimus qui per de
 um) Arguit contra dictum et ratione
 quam assignat magister. quod iurans per cre
 aturam non iurat nisi per deum, quod non in
 ten

tendit invocare creaturam testem. sed crea-
turam. si ergo idem est utroque per quod iu-
rat. ergo eadem est obligatio, et uniformis
ergo unum ^{non} est maius altero. Item quia
et sollemnius est iuramentum, tanto trans-
grediens est infamior. et tanto obligatio
maior. sed cum maiori sollemnitate con-
suevit fieri iuramentum, quod fit per crea-
turam, quod quod fit per deum, ergo etiam
Item magis est contemnere plura bona
quam unum; sed qui iurat per creaturam
si peierat, contemnit creatorem, et crea-
turam, qui vero iurat per deum. et peie-
rat contemnit alterum tantum, ergo iu-
rumentum, quod fit per creaturam, est ma-
gis obligatorium, quam iuramentum, quod
fit per deum. //

R^r Dicendum q^d Responsu magistri
et confirmatus, regulariter vera est. quod
ante sanctius est per quod iurat, tanto iura-
mentum est magis obligatorium. Sic in-
telligendum est ceteris paribus ubi sollem-
nitas observat. Unde sicut dicit Chrysostomus
magis obligatorium est iuramentum, quod
fit per deum, quam quod fit per creaturam.

Ad primum argumentum R^r quod cum quis
iurat per creaturam intentus fert ad deum
sed hoc tantum habitudinaliter. cum vero
quis iurat per deum, non tantum fert ha-
bitudinaliter, sed etiam actualiter, et quod
nam amplius est non verus actualis, quam
habitudinalis. Hinc est q^d secundum ipsam
ma

maior attendit obligatus, et maioris cul-
 pa est ipsa transgressio. Ad. 2. R. du-
 pliciter primo, quod non tantum fit iurame-
 tum, per angelicam dei: itaque non tantum
 deo, sed ad ipsum concessio habitudinalis,
 ratione sui effectus, sed etiam ^{fit} actualis in
 semetipso, et ad assumptam humanita-
 tem, et ad propositam veritatem, et idcirco
 tale iuramentum, rationabiliter debet
 fieri cum maiori solemnitate, et amplius
 rem inducit obligationem. Aliter dicitur po-
 test quod hoc accidit propter solemnitatem
 super additam, quam omnes in forma
 illa observare cuius simile est in iure
 solimodo factis deo de religione, aut omis-
 so in manibus Prelati. Ad. 3. R. quod crea-
 tura comparatione creaturis nihil est. Un-
 de, quod nihil addit supra divinam excellen-
 tiam, nec contemptus eius super contemptum
 dei. Preterea non ad id contemnit
 deus in creatura, sicut contemnit in seipso
 contra illa verba prope finem capituli sexti
 (iura scilicet deum est adhibere) Ar-
 guet quod sequeretur quod forma ista iurandi
 deus mihi testis est, et iuro per deum non
 essent diversae formae iurandi, iuxta quod
 quaeque cum aliquando iuremus per hanc
 propositivam, per, aliquando per hanc pro-
 positivam, in. secundum quod dicit Apostolus
 Roman. 9. veritatem deus in Christo Iesu,
 et iuramentum, quod inter has differen-
 tia? Item quod cum in iure testamē-
 to

to iurare hoc modo. vivit dominus et hoc
 misefaciat, et hoc addat. in primitivane
 ecclesia. Secundo, testis est mihi deus
 et in tempore modernum iuret per deum, ut
 deveniat ista formarum differentia, secun-
 dum diversa tempora!

Quod dicendum, quod in forma iuramenti
 introducit ipsa veritas in testimonium; et
 hoc potest esse multipliciter, aut in quantum
 tenet rationem precipientis; et sic iurat
 per deum: itaque per, importat similitudinem
 principij, aut in quantum importat
 similitudinem precipientis, et cognoscentis
 et sic est ista forma, testis est mihi deus, si-
 ve sic deus, quod idem est: aut importat
 similitudinem retribuents respectu bonorum
 et sic iurat vivit deus, qui vitam alijs
 tribuit: aut in quantum importat simi-
 tudinem retribuents respectu malorum.
 Et sic iurat hac forma, Misefaciat mihi deus
 et hoc addat. Et quoniam ipsa veritas
 nunc manifeste adducit ad confirmationem,
 tanquam omnis veritatis principium
 et exemplar; hinc est quod in nova lege dupli-
 citer iurat. et quod tempore primitivae eccle-
 siae, veritas mundum erat manifesta, sed
 indigebat maiori evedentia. hinc est quod te-
 nebat tunc ista forma. testis est mihi deus
 quod vero in veteri testamento considerabat
 divina veritas, ut vindicans. et ulciscens
 quod sub ratione severitatis, et equitatis, hinc
 est quod duplicem formam in veteri testamento
 Ser

servabant, scilicet vivit deus. et hoc faci
at mihi deus et hoc addat.

ex hoc ergo iam patet prodeuctarium differē
tiarum distinctio, et sufficientia. et usus
earum secundum diversa tempora.

Ad illud quod queritur quod differentia im
portat per hanc propositivam, per. et
per hanc propositivam, in, R. q. Per. ma
gis dicit ipsam veritatem sub ratione tes
tificationis, et principiantis. hanc autem pro
positivam, in, importat sub ratione divingueri
tatis, sub ratione testificantis, et exempla
tis. Unde secundum rem, idem est iurare
in deo, et per deum, et dicere testis est mihi
deus, sic est differentia ex parte modi dice
di.

contra illa verba circa finem capituli sep
timi (sine dubitatione minus malum
est per deos falsos iurare veraciter, q̄ per
deum verum fallaciter) Arguit, maior
peccatum est idolatria, q̄ perjurium, si
ve verum siue falsum, sed idolatria in
iurando committit idolatriam; q̄ idolum
venerat per ipsum iurando. ergo si iurat
verum per falsos deos magis peccat, q̄ ille
qui iurat falsum per verum deum.

R. q. in iuramento illo, quod quis iurat per
falsos deos duo sunt, scilicet illud, quod as
serit, et illud per quod asserit si respiciamus
illud, quod asserit, sic est minus malum
et sic loquitur Augustinus; q̄ ex illa parte as
serit verum, et ex alia parte falsum. Si vero
repi

20

Respicimus ad illud per quod iurat magis
malum est, iurare uerum per falsos deos
q̄ falsum per uerum deum, et secundum
istam uiam procedit obiectus.

7

Contra illa uerba post medium capitis un-
decimi (qui protercat Somnium ad iurati-
onem; et sic eum falsum iurare, uincit
Somnium) Arguit q̄ iudex sciens al-
quem iurare falsum, tenet tamen nisi
Somnium ex officio ab eo exigere iurame-
tum, ergo uidet q̄ faciendū illud, ad quod
tenet peccet mortaliter occidendo proxi-
mum.

R̄ q̄ exigens iuramentum, aut est per-
sona publica, aut priuata: si publica sic
tenet exigere secundum iuris ordinem
sive sciat, sive nesciat ipsum falsum iur-
re; q̄ non imputat sibi. Verbum autem
Augustini intelligit de persona priuata, qui
non compellit ex iuris ordine iuramentū
exigere, sed ex propria uoluntate.

8

Contra illa uerba in principio capitis duode-
cimi (sancta Synodus decreuit, nisi propa-
ce fauenda ut omnes fideles, ieiunij ad sacra-
menta accedant) Arguit q̄ iuramentū
non est opus privilegiatum, immo pertinet
tam ad imperfectos q̄ ad perfectos, ergo non
uidet q̄ circa ipsum sit huiusmodi solenni-
tas ieiunij obseruanda.

R̄ dicendum q̄ hoc non est propter privile-
gium, sed magis propter periculum, q̄ post
cibum, et potum. Somnus prior est ad multi-
l

Loquium, et ides facilius caderet in periu-
 rium. Preterea ides institutum est ut ieiunio
 ma ieiunio fiat iuramentum, ut per hoc ostenda-
 t, q, cum magna reuerentia est nomen diu-
 num in testimonium adducendum, et non
 passim pro quacumq; causa. excipit autem
 bonum pacis, q, ipsum est maxime appetē-
 dum, et oppositum maxime fugiendum. un-
 de q, in reformando pacem riora trahit peri-
 culum ad se. ides in casu isto, non ita servat
 ieiunium.

et caute
la

De materia istius distinctionis agit. d. Thom
 2. 2. q. 84. ar. 7. ad. 3. et q. 89. specialiter
 ar. 7. ad. 2. et 3. et q. 98. ar. 2. et 3. et
 ibi eius interpretes.

[Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and orientation.]

[Small handwritten mark or note on the left margin.]

Distinctio quadragessima, quæ incipit
 sextum præceptum est. *Etys =*

Postq̄ magister in precedenti distinctione e-
 que de peccatis ad octavum præceptum spectā
 tib 9. In hac, quæ duobus capitibus continē
 e, prosequat tractatum de præceptis, agens de
 duobus præceptis residuis, et ultimus decalogi.
 Et dividit in tres partes principales. In qua
 riam prima a principio distinctio usq̄ ubi
 si uero querit) ponit sextum, et septimum
 præceptum. In secunda parte usq̄ ubi (distat
 euangelij littera) remouet quasdam dubitati
 ones de lege. In 3. proponit differentiam legū
 scilicet mosayce, et euangelicæ. et hoc usq̄ ad
 finem distinctiois. quæ in Episthomen redac
 ta sic habet))

Sextum secundæ tabulæ præceptum et ordine de
 calogi nonum, quod est de non concupiscenda
 proximi uxore. *Et non desiderabis uxorem pro*
 ximi tui) et præceptum ultimum et finale qu
 od est de non appetenda qualibet re alterius
 (scilicet, non concupisces domum proximi tui
 non seruum, non ancillam) differunt a duobus
 prioribus incediam, et furtum prohiben
 tibz, quibus prohibentur opera, in illis autem
 concupiscentia, ac prorsus actus interiores, et
 inde lex uetus dicit manum, non animum
 comprimere, quod tamen quantum ad ege
 rmalia intelligendum est. uel etiam, quia
 tam generalis, et stricta sit in ea prohibitio co
 cupiscentiæ, sicut in lege noua, quæ et idem u
 tumq̄ comprimere debet. Littera uero occidentis
 Lex

scilicet

Lex uetus dicit ed q. concupiscentiam manda
 to occasionaliter auget (concupiscentia ecc
 nim resurget, nisi lex diceret non concupisces)
 nec gratiam tribuit, quae per euangelium
 dat abundantius. Hinc et littera legis ab e
 uangelio distat ~~quia~~ q. in eis diuersa prom
 issa (in altera scilicet temporalia, in alte
 ra aeterna) diuersa sacramenta (in alte
 ra scilicet quae gratiam conferunt, in altera
 non item) diuersa quoque non moralia, sed
 ceremonialia in ueteri iure precepta.
 et hinc de littera distinctionis quam magis
 ter Iulius prosequit adductis precipue auc
 toritatibus. Matt. 5. et 2. corin. 3. et August

ex ea autem tres eliciunt conclusiones (uel
 una trimembus) in quibus tota eius summa
 consistit. Prima conclusio sextum preceptum
 secundae tabulae prohibet appetitum in echan
 di, et septimum uoluntatem fornicandi.

2^a Littera legis dicit occidens non quod insu
 fuerit prohibuit, sed quod sicut euange
 lium gratiam prebuit

3^a Lex mosayca multipliciter differt ab
 euangelica.

super ex d. 21.
 ex qua ~~conclusionibus~~
 elicit conclusio in
 qua eius summa con
 sistit, quae tales est
 sextum et septimum
 preceptum etiam in
 teriores prohibent
 appetitus, et litte
 ra legis (quae multi
 pliciter ab euange
 lio differt) dicitur
 occidit; quatenus non
 sicut euangelium gra
 tiam prebuit.

Dubia literalia siue textus expositio
 contra illa uerba in principio primi capitis (sex
 tum preceptum est non desiderabis uxorem
 proximi tui) Arguit. Prius est concupiscere
 q. in echan, ergo illud mandatum non sexto

metu sic
 Furti et adulterij
 prohibet lex edita
 factum
 cum desiderium lex
 utriusque uetat

1

im -

immu in testu erat uolucandum inter precepta secundae tabulae) Item nihil debet precepti, nisi quod est in nostra potestate, sed natura, quoadiu corrupta est. Sabet proinitatem concupiscendi, ergo concupiscentia non debet in decalogo prohiberi. Item sicue contingit concupiscere dominum; ita etiam contingit concupiscere filiam, et concubinam, ergo in mandato illo non prohibetur carnis concupiscentia.

^
textorem

R^o Dicendum q^o media se habet ex additione ad concupiscentiam, q^o mecharij est in corde, et opere: concupiscere est in corde. et q^o prohibetur dicitur negatiuam, utriusq^o, q^o negationes se habent e contrariis affirmationibus. ides prohibetur concupiscere addit supra prohibitionem mecharij et generaliter prohibetur peccati cordis addit supra prohibitionem peccati operis, plus enim est prohibere peccatum cordis, q^o peccatum operis, q^o peccatum operis, presupponit peccatum cordis. et ides ista duo mandata, in quibus prohibetur concupiscentia ultimis locis sunt ordinata.

et per hoc patet Responso ad primum argumentum. Ad 2. R^o q^o est concupiscentia, que consistit in sensualitate, et est concupiscentia, que est in consensu rationis progressius ad opus. Prima est peccatum ueniiale, nec prohibetur sed esibetur. secundum uero est peccatum mortale, et prohibetur in quantum est progressiua ad opus. Unde istius man

mandati explicatio. Et intellectus insinuatur
 ubi dicitur fili post concupiscentias
 tuas non eas. ubi simpliciter non prohibe
 re concupiscere. sed post concupiscentiam
 bulare consentiendo. Et in alium progre
 dendo. Ad. 3. R. q. filia et concubina
 dupliciter potest concupisci. aut in posses
 sionem. ut redigat in servitutem. et famu
 lacum; aut ad operis carnalis consummatio
 nem. Primum prohibet per septimum pre
 ceptum. non concupisces rem. Secundum
 vero prohibet per mandatum illud. q. pro
 hibet concupiscentia carnis contra legiti
 mum thorum. Unde desiderare filiam alij
 cuius in uxorem non est prohibitum. sed de
 siderare eam in libidinem et meretricem.
 et sic clauditur in sexta prohibitionem

2. Contra illa verba post initium primi capitis
 Septimum est non concupisces domum pro
 ximi tui. non servum non ancillam. Ar
 guit. q. quod licitum est acquirere precio
 est licitum desiderare. sed domum proximi
 licitum est precio emere. ergo licitum est ea
 desiderare. et concupiscere. Si dixeris. q. ubi
 accipit concupiscentia pro inordinate de
 siderio. sic similiter non licet concupiscere
 rem propriam. Item sicut contingit inordi
 nate desiderare domum proximi. ita contin
 gue inordinate desiderare dignitatem proxi
 mi. ergo sicut illud prohibet. ita et illud debet
 prohiberi. si dicas q. illud clauditur in hac pro
 hibitione. contra hoc est q. concupiscentia dig

nitatis spectat ad superbiam, et vanam glori-
 am. Concupiscentia domus ad auaritiam
 ergo cum ista sint diuersorum generum vi-
 dee q. in una prohibitione non includantur.

R. Dicendum q. in his verbis prohibet concu-
 piscentia rei alienae in possessionem querend-
 quam in illa sufficientiam. Unde in tantum
 prohibet concupiscentia bonorum temporalium
 suorum, ut domus, et pecudum: sed etiam in
 ius cuiusq. alterius rei, quam quis vellet alij
 propter. et hoc quidem prohibet intelligen-
 do perse, ut quis non usurpascat alienum
 manens alienum, vel etiam intelligitur
 contra ius ordinem. Hoc est quando quis vel
 let proximum damnificans in re, propter
 suam utilitatem, tunc enim non diligit
 proximum sicut se. Unde in precepto isto
 prohibet omnis auaritia, et cupiditas.

Ad. 1. Ergo argumentum. R. q. concupis-
 cere ibi dicit appetitum immoderatum, qui
 etiam prohibet per se rem propriam.

Ad. 2. R. q. Dignitas appetat in ratione
 sufficienti. Sic spectat ad crimen auaricie,
 et in isto mandato prohiberi debet, sicut et
 in ratione excellenti, sic potest dici q. prohibi-
 bet per primum mandatum, in quo prae-
 cipitur reuerentia dei, posset tamen dici quod
 modo clauditur in prohibitione septimi quod
 dicitur est amor boni proprii, et una est ratio de
 ordinandi respectu proximi. Sicut multiplex
 sit ratio de ordinandi respectus sui, id est tubu-
 na prohibitionis concludit utrobique concupis-
 centia. Et magis seu specialius prohibetur

concupiscentia domus, q̄ dignitatis, q̄ manifesta erat et sensibilis, et etiam iudgi magis promi erant ad auariciam.

3 circa illa verba ad finem capituli secundi (Cuius decem cordas psalterij utriusque sexu in possitas) Aduertendum q̄, per decem cordas psalterij decem precepta legis intelliguntur sicut enim dauid egregius psalteris domo citare et psalterij spiritum malum a saule expellebat ut dicitur. 1. reg. 16. et iussu nec leonem interfecit ut dicitur in eodem. 17. cap. ita Christus dominus, qui per dauid significatur et corda nostra, quasi psalterium suis decem preceptis percussit, primum mortalium peccatorum feras in nobis occidit, et virtutes perfecit, quibus ad uitam perueniamus eternam in qua cum Christo uiuamus in secula seculorum amen
De materia huius distinctio agit. D. Tho. 1. 2. q. 100. ar. 4. et q. 98. ar. 1. et 4. et q. 107. ar. 1. ad 2. et q. 114. ar. 10. ad 1. et ibi eius interpretes

3 circa illa verba post medium capituli secundi (Diversa etiam sacramenta subiecta in lege et in noua lege, q̄ illa tantum significabant. Nec conferunt gratiam) Aduertendum q̄, in sacramentis ueteris legis gratia non conferrebat ex opere operato, sed ad eorum presentiam deus conferrebat illam, iuxta fidem, et deuotionem susipientium, in sacramentis uero noue legis est uirtus causandi gratiam ex opere operato passionis Christi domini

ni, fuisse autem uetera uera sacramen-
ta certum est: et signa practica gratiæ, q̄
uera signa gratiæ erant, et ad eorum p̄sē-
tiam gratia conferbat, quod sufficit ad ra-
tionem signi practici. nec desunt quidē
in illis ex opere operato sanctitatem quam
dam legalem causari. Sed in nouis legis sa-
cramentis est significatio practica, et uera
causalitas respectu gratiæ. Christus enim
dominus, per potestatem excellentiæ, ex
uirtute sui intellectus, in dicit illis signifi-
cationem; et ex uoluntate applicuit uirtu-
tem meritorum causatiuam gratiæ. An
autem physicam, uel moralem, inest hu-
ius loci, sicut nec disputare. An gratia
creet, uel per generationem accidentale
producat. Huiusmodi autem tanta
uirtus, a qua n. g. ut ait Augustinus, qua
corpus tangit, et corpus abluat, formaliter
corporalis est ad modum subiecti recipientis
scilicet elementi, aut signi sensibilis, est
tamen uirtualiter spiritalis. oportuit enim
ait Hugo, ut uetus legis sacramenta prius
sanctificarentur per uerbum, ut postea sancti-
ficarentur.

ea uero uirtus in actu qua sacramenta
efficiunt (uel specialiter in factu esse ^{scilicet} speci-
ebus consecratis ut in sacramentis eucharis-
tiæ) consistit. nec est modo animus dibe-
rere. An huiusmodi uirtus communicatur
ueteris sacramentis, quando conficiuntur an
a principio quando instituta sunt? an in
principio, aut in fine uerborum? de his enim
ambigat. sed sufficiat pronunc, q̄, etsi uerbum

Elementum ut sic distincta, sunt quodam
 dam veluti aggregatum in quo una virtus
 non videtur posse recipi. significatio tamen
 verborum, prout intrinsece manet, in ablu-
 tione. N. g. aut alia sacramentorum ma-
 teria proxima; illam determinat et info-
 mat taliter q. fit unum sacramentum, in
 quo est una virtus. Sabent autem novus Le-
 gis sacramenta respectu iustificationis vir-
 tutem influentem, virtutem promerentem,
 virtutem disponentem, et virtutem effi-
 caciter ordinantem. Virtutem influentem
 ratione spiritus sancti assistentis; virtutem
 promerentem ratione meriti passionis Chr-
 isti domini, ad sacramentum concurrentis,
 virtutem disponentem, ratione devotionis
 ipsius fidelis sacramentum suscipientis. et
 denique virtutem efficaciter ordinantem
 ratione divinae passionis instituentis.

fuerunt igitur in veteri lege sacramenta
 ad salutem fidelium. et in nova lege fue-
 runt ~~etiam~~ specialius cum virtute ordita a
 passione Christi, cuius est honor et gloria.

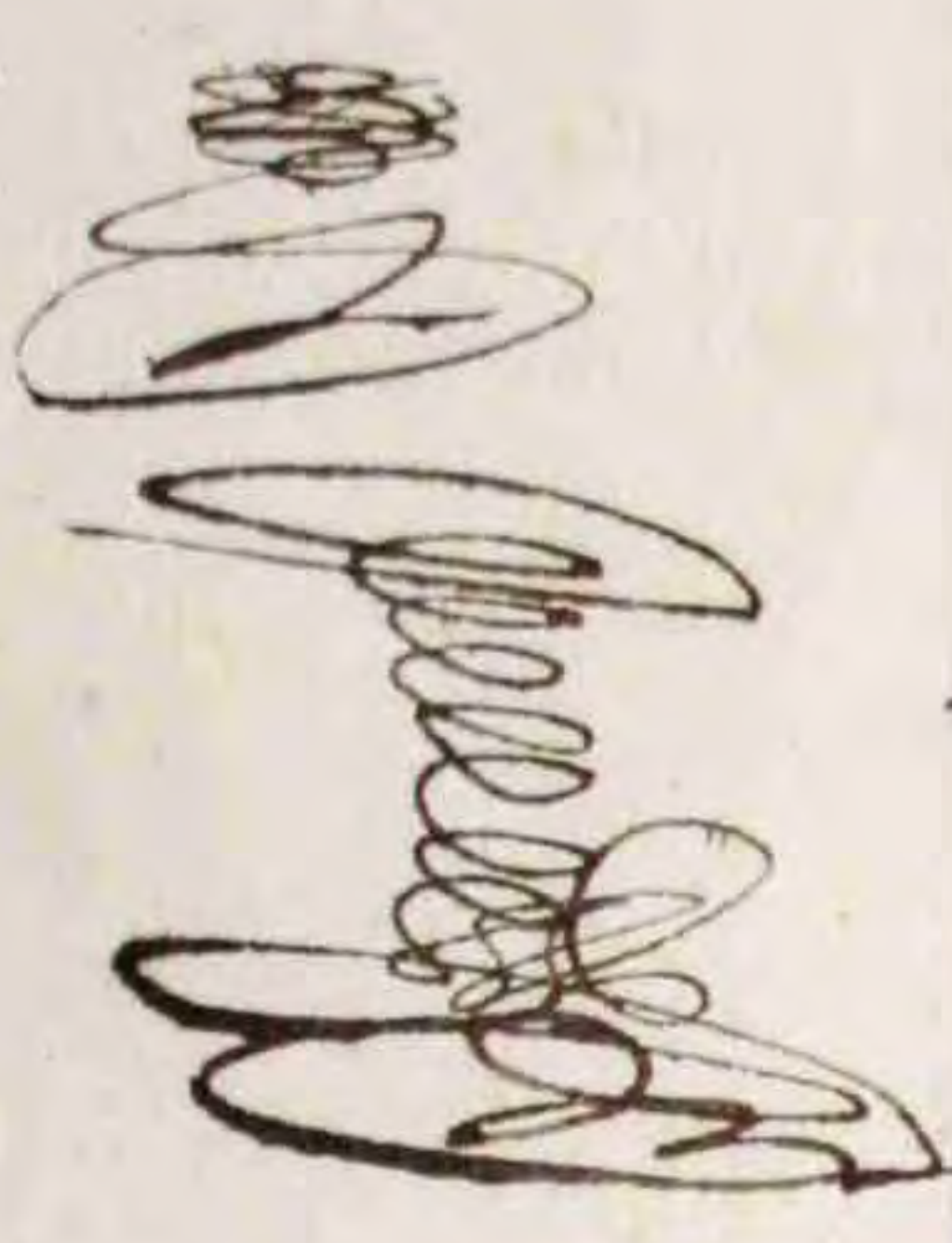
A. circa illa verba ad finem capituli secundij.
 (audivitis decem chordas psalterij utriusque
 xvi impositas) Advertendum q. per decem
 chordas psalterij decem precepta legis in te
 sequuntur. sicut enim david egregius psalter
 sonus cytharę. et psalterij spiritum malorum
 a saule expellebat, ut dicitur. 1. reg. 16. et
 ursum, et leonem interfecit. ut dicitur in es-
 dem. 17. ita Christus dominus, qui per david sig-
 nificat chorda nostra, quasi psalterium huius de-

cern

PES

lib. 3.

cum preceptis percutiens omnium iniqua
 suorum peccatorum feras in nobis occidit, et
 virtutes perfecit, quibus ad vitam perue
 niat eternam. in qua cum ipse vitam
 per omnia secula seculorum amen.
 De materia istius distinctionis agit d. Thom
 1. 2. q. 98. ar. 1. et 4. et q. 100. art. 4
 et q. 107. ar. 1. ad 2. et q. 114. ar. 10 ad
 1. et ibi eius interpretes.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

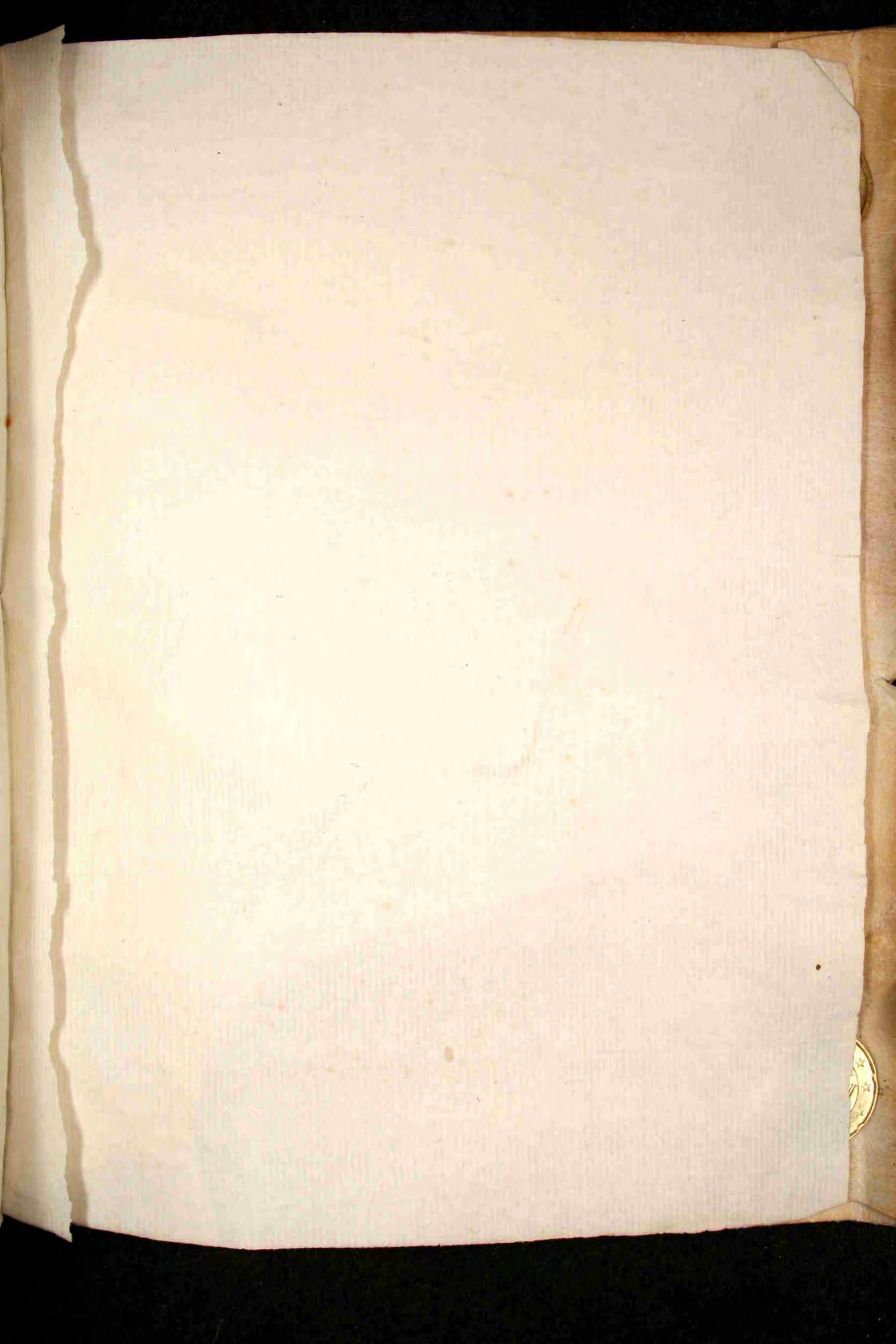

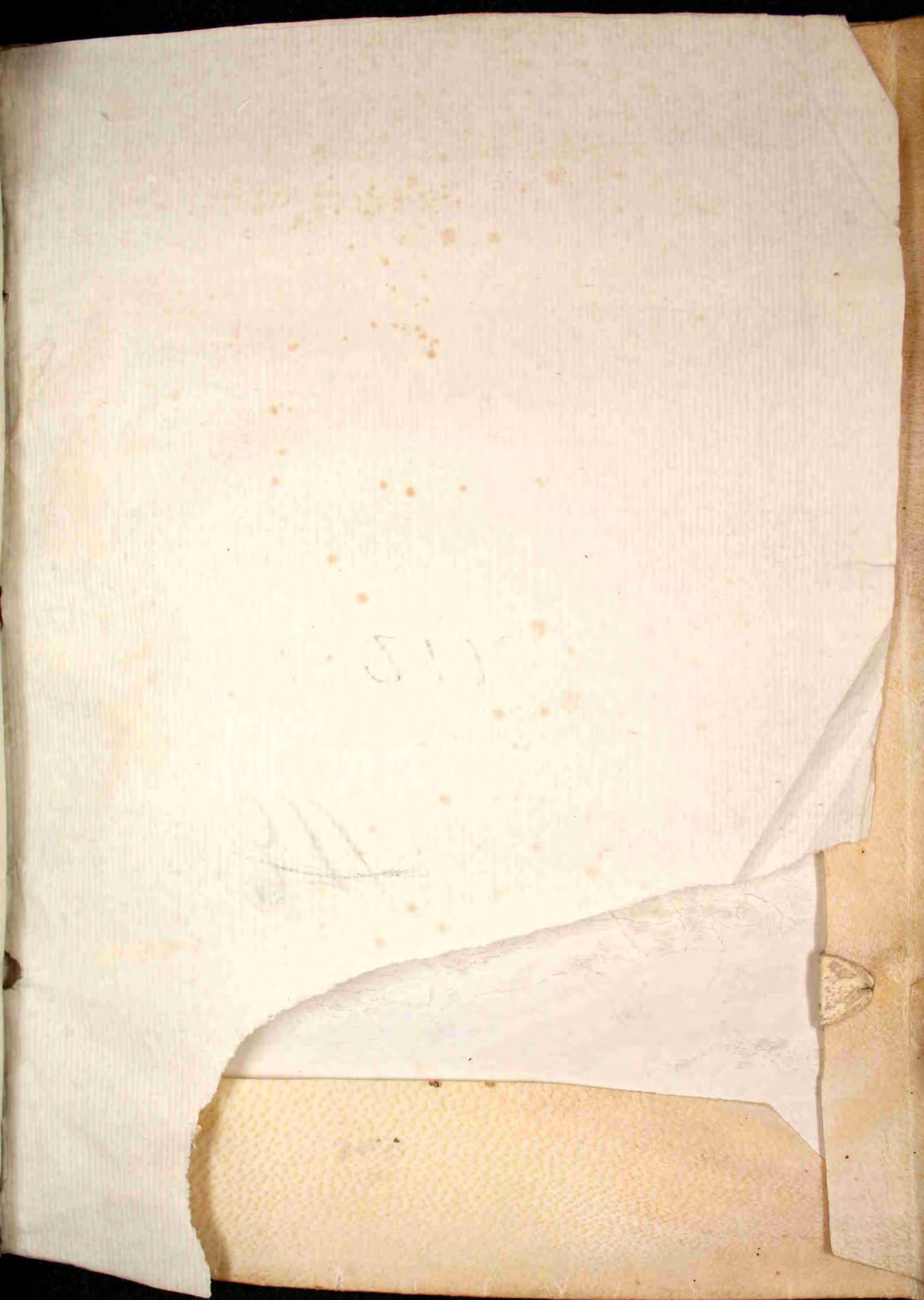

219.

37

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL: 773-936-3700
WWW.CHICAGO.EDU

657

652

371